De kapitein van de lijfgarde. Deel 1

H.J. Schimmel

bron
H.J. Schimmel, *De kapitein van de lijfgarde. Deel 1*. H.A.M. Roelants, Schiedam 1888

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/schi018kapi04_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

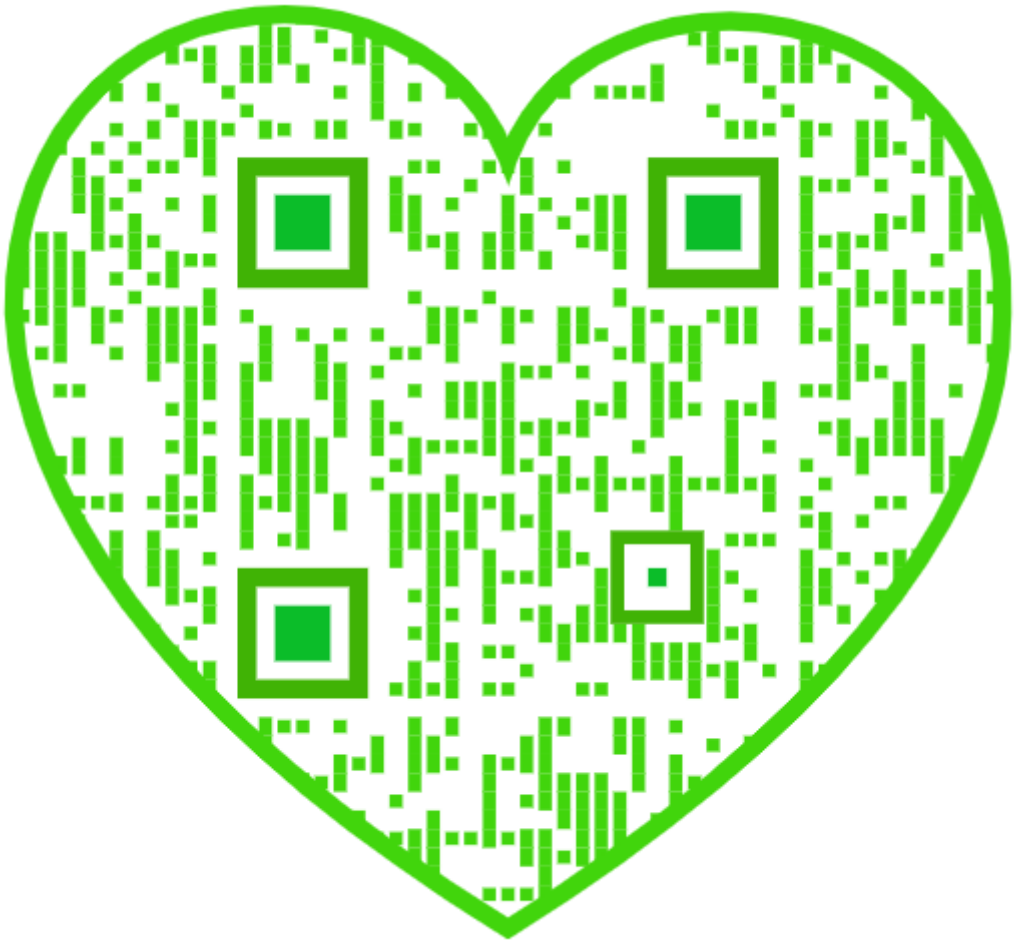

[Woord vooraf]

Ik heb getracht de belofte om een vervolg te geven op mijn ‘SINJEUR SEMEYNS’ te vervullen, een belofte, welke eenige landgenooten de welwillendheid hadden mij soms te herinneren.

Lang heb ik geaarzeld: veertien jaren liggen tusschen de belofte en de vervulling.

Het tijdvak ook, dat ik in beeld had te brengen, was zóo rijk, zóo grootsch, dat de tooverstaf der fantazie de historische feiten nauw durfde aanraken, uit vreeze van heiligschennis te plegen.

Toch heb ik mij aan eene reproductie van zulk een tijdvak gewaagd.

Blijkt het, dat de Verbeelding tekort is geschoten, dan pleite alleen in haar voordeel, dat zij de gestaafde historie niet heeft beleedigd. Heeft zij niet de gebiedster kunnen zijn, zoo als ze in het kunstwerk behoorde te wezen, en is ze veeleer tot dienaresse afgedaald, ze heeft zich dan toch een trouw en een eerbiedig dienende getoond.

Ik heb oogenblikken van verheffing doorleefd bij en door mijn arbeid. Mijn vereering en liefde voor de vaderen is er door toegenomen.

Onze grootste schrijvers der laatste dertig jaren hebben den tijdgenooten weinig goeds en bemoedigends van hun heden meenen te kunnen melden en hebben vaak met zeer

krachtige stem en op zeer indrukwekkenden toon van verzwakking, ja bijna verwording gewaagd van het Nederlandsche Volk. Wellicht hebben zij door dús te handelen strijd willen voeren tegen óverschatting en eigenwaan. Is dat werkelijk hun doel geweest, dan is 't volkomen bereikt. Van óverschatting en eigenwaan toch is bij ons volk thands geen spoor meer te vinden. Mij dunkt zelfs, dat de uiterste grens van het tegenovergestelde reeds overschreden is.

Daarom ook voelde ik mij gedwongen een stem uit het verleden te laten spreken, een stem, die ons volk toeroept: ‘Gij zijt van goede afkomst; gij hebt het recht fier te zijn!’, En een f i e r volk, het moet een l e v e n d volk zijn.

Als dit boek verschijnt, zal 't juist twee eeuwen geleden zijn, dat het glorierijk feit, ‘eenig in de geschiedenis der moderne tijden’, zoo als Macaulay zich uitdrukt, plaats had. Mocht ik de wellicht sluimerende herinnering mijner tijdgenooten, ware 't maar een oogenblik, weten te wekken, dan zou een goed deel mijner eerzucht bevredigd zijn.

BUSSUM,
26 Oct. 1888.
H.J.S.

Inleiding.

I.

Het Binnenhof te 's Gravenhage was in den namiddag van Dinsdag den 26en Oktober van het jaar onzes Heeren zestien honderd acht en tachtig als uitgestorven. Geen wandelaar werd er opgemerkt; geen vroolijk schertsende soldaten van de *gardes* Zijner Hoogheid vertoonden er zich; zelfs aan de hoofdwacht op het Buitenplein was alleen de schildwacht zichtbaar en hielden maar weinige soldaten in het anders bijna overvuld vertrek van het wachthuis verblijf.

Slechts een enkel voorbijganger was in de laatste tien minuten, die den klokkeslag van 3 uur vooraf gingen, door dien schildwacht gezien. Het was maar een eenvoudig gekleed burger uit den minderen stand, zooals het grof laken en den verouderden snit van wambuis, kniehozen en overmantel aanduidde; toch had hij de aandacht getrokken ook van den luitenant, die in het wachthuis door de kleine vensterruiten heengluurde. Hij was in het laatste uur dan ook reeds herhaaldelijk voorbij gekomen, telkens zijn weg nemend van het Buiten- naar het Binnenhof, en steeds, op het laatste aangekomen; turende naar een en hetzelfde venster van het oude Stadhouderskwartier.

‘Een zonderling!’ ‘Een warm patriot!’ ‘Een verdacht zwerver!’ dus luidden de opmerkingen vóor en ín de hoofdwacht. ‘Een spion van den franschen gezant d' Avaux’ zoo oordeelde de luitenant, die er straks een van den Gerechte gesproken en van dezen vernomen had, dat d' Avaux dien morgen een zijner kreaturen, meestal haagsche burgers van de smalle gemeente, hierheen had gezonden, om te zien en te hooren zooveel hij maar kon.

De man had echter niet veel kunnen zien en hooren, daar de Schoutendienaars hem goed in het oog hadden gehouden en een der vroolijkste en vernuftigste hunner hem steeds zóoveel had laten vooruitdringen, dat hij op het punt was zijn doel te bereiken, maar hem dan ook met een krachtigen duw en een scherpen grauw tot deinzen had verplicht.

En wat er dien morgen op Buiten- en Binnenhof voor velen te aanschouwen en voor enkelen te hooren zou zijn geweest!

Het was een schouwspel, eenig in de jaarboeken der Stad, ja eenig zelfs in die der Vereenigde Provinciën. Reeds tegen elf ure waren de *gardes* in grooten getale in het Binnenhof opgesteld, met het groote Oranjevaandel ontplooid, dat uitwapperde, gedragen en beheerscht door den snerpenden kilkouden wind, die van Zuidwest, zooals hij in de laatste veertien dagen geweest was, naar het Noorden was uitgeschoten. 't Waren drie prachtige bataillons voetvolk, geflankeerd door een paar eskadrons van de

dragonders Zijner Hoogheid, alle in blauw laken met geel uitgemonsterd, sterk gebouwd, flink doorvoed, mannen die wisten wat vechten was en tevens, - de vele likteekens op het gelaat mochten 't getuigen! - wat een musketkogel of een sabelhouw beteekende!

Weldra was toen de Hooge Overheid van de Zeven Geuniëerde Provinciën en van Holland en West-Friesland, - Hunne HoogEdelmogenden en Hunne GrootEdelmogenden - bespeurd, wandelend of rijdend in zeer eenvoudige karossen naar hunne vergaderzaal. Deurwaarders, met het teeken hunner waardigheid op de borst en in de hand, zwierven in angstige haast van de voordeur af, den gang door, tot áan, zelfs tot ín, de vergaderzalen aan weerszijden van het Binnenhof. Eerbiedig werden de Soevereinen der Republiek begroet door de menigte daar vereenigd. De heilwenschen, die hen tegenklonken, werden in verschillende talen gehoord, maar de meeste en de warmste in het beschaafdste Fransch dier dagen, want ze vloeiden van de lippen der fransche Hugenooten, bij de onlangs plaats gehad hebbende herroeping van het edikt van Nantes, om der wille der Religie met achterlating dikwijls van kinderen of ouders, van geld en goed, hun vaderland ontvlucht en in de Republiek der Geuniëerde Provinciën, met broederlijke liefde en tevens schrandere voorzienigheid, opgenomen.

Maar grooter en rumoeriger menigte had zich bij de zoogenaamde Stadhouderspoort saamgepakt, en hief een oorverdoovend gejuich aan. Daar werden de Haagsche

predikanten met honderden hunner gemeente-leden; daar werden de Engelsche Edellieden, waarvan den Haag, vooral sedert een drietal maanden, schier overvuld was, als op elkaâr gestuwd, toen de eenvoudige karos naderde, waarvoor de poort ontsloten werd. Hij, die er in zat, boog even. Hij scheen de opgewondenheid om zich heen niet in al haar omvang waar te nemen; hij scheen geheel vervuld met hetgeen hem op het Binnenhof wachtte, en onder die duizenden er slechts één te bespeuren, een, naar het scheen, krachtig man, maar wiens gelaatsbleekte en wiens vermoeide oogblik hem, en velen met hem, sedert eenige weken bezorgdheid inboezemden. Dat was Mr. Gasper Fagel, de Raad-pensionaris van Holland en West-Friesland, die den blik op zich voelde rusten, naar de karos opzag en met een beminnelijken glimlach op het scherpzinnig gelaat diep het hoofd boog, eer hij de deur intrad, die tot de zaal Hunner Groot Edel Mogenden leidde.

Wel mochten die duizenden dien morgen daar bijeen zijn geschoold! Wat reeds maanden lang was gemompeld, wat reeds weken lang koerier op koerier van al de hoofdsteden van Europa deed afzenden en in vliegende haast tot haar deed terug keeren; wat de scherpzinnige d'Avaux had vermoed, en, door zijn gouden pistoletten geholpen, ten naasten bij reeds volledig wist, zou thands worden geopenbaard!

De Hooge Overheid der Zeven Geuniëerde Provinciën en het Hoofd der uitvoerende macht, de Stadhouder Willem Henrik van Oranje, werden besproken van Stam-

boul af tot in het Noordelijkste Noord van Schotland en waren het voorwerp geworden van de grootste vereering of van de geweldigste vrees!

Er was grond voor dit alles!

De duizenden daar buiten konden wel geen getuigen zijn van wat daar binnen geschiedde, toch zweefden, als langs onzichtbare telegraafdraden, de woorden in de beide vergaderzalen gesproken, over de hoofden der menigte, die ze bewaarden en weldra verder zouden voeren, door de geheele Stad, door de geheele Republiek en door geheel Europa.

De Stadhouder, een lange magere gestalte, daalde kalm uit de zware, lompe, van alle versierselen ontbloote, karos neer. Zijn gelaat stond strak als droeg het een masker. De groote haviksneus, de scherpe oogblik, zouden alleen ontzach hebben moeten inboezemen, indien het volk, dat hem zag geboren worden en waar onder hij leefde, achter dat masker niet zóoveel goeds en edels verscholen wist, dat het ontzach er door omgestempeld kon worden tot hartelijke verknochtheid.

Hij was haastig binnen getreden. Weldra neergezeten tegenover de HoogEdelmogenden, nam hij het woord en verklaarde hij, ernstig en schijnbaar koud, dat hij Hunne HoogEdelmogenden steeds getrouwlijk had gediend en altoos 's Lands best voor oogen had gehad; dat hij naar Engeland toog met geene andere oogmerken, waar bij hij den Alwetende tot Getuige aanriep, als in zijne openbaar gemaakte verklaring waren medegedeeld. Hij wist niet ‘wat God met hem mocht voor hebben,’ maar

indien hem iets menschelijks mocht overkomen, beval hij de Prinses, zijne Gemalin, aan Hunner Hoog Edelmogenden zorg, hun verzekerende, dat zij dit land als haar vaderland beminde. Toen vertrok hij, na aller handen hartelijk te hebben gedrukt, naar de vergaderzaal Hunner Groot EdelMogenden, waar hij mede gewaagde van den aanstaanden tocht naar Engeland en ‘Haar Edel Groot Mogenden vrundelijk bedankte voor al hetgeen hij voor zijn persoon, eerst gedurende zijn Minder- ende daarna in zijn Meerderjarigheijt genoten had, en versocht de goetheyt te hebben, van daar in te volharden;’ hij hoopte ‘beter gelegenheyt als tot nu te sullen krijgen, om het te erkennen; het had noyt aan sijn ijver ende genegenheijt gemangelt: hij soude, zoolang hij leefde, dankbaar wesen ende het welvaren van den Staet en speciaal van Holland, 't geen altoos zijn belangh ten vollen naer sijn vergenoegen behertigt had, waernemen;’ hij meende ‘boven alles noyt te vergeten de groote ende gewichtige hulp, welcke sij bij dese gelegentheyt aan hem besorgden.... hij nam Godt Almachtigh, een Kender aller zielen en harten tot Getuige, dat hij zijn desseyn tot geen ander ooghmerck bij der hant vatte als tot desselfs eer, voorstant ende Behoudenis van de Kerck en ten voordeele van de Geuniëerde Provintiën....’ en eindelijk bad hij ‘God, den Oppersten Schepper, ten alderhoogsten met zijn zegen over de Geuniëerde Provintiën ende in het bijsonder de Provintie van Hollant, voort te gaan en begeerde op haer nochmaals seer vrundelijck hem in de gunste,

altijt sijn persoon toegedragen, te behouden.' Na deze woorden, waarvan de voordracht door kalmen, bijna killen, eenvoud zonderling afstak bij den warmen inhoud, was de Raadpensionaris Fagel opgestaan, zenuwachtiger, gejaagder dan ooit. Hoe hij te moede was bewees de traan, die in den ooghoek schemerde en het glas water, dat hij ter sluiks met bevende hand aanvatte en leeg dronk. En daarop had het met de warmte en zeggingskracht hem eigen, maar toch met ongewone aandoening, als had hij een voorgevoel van zijn naderend einde, geklonken: 'alsoo de voornemens van sijn Hoogheijt niet tot het maecken van vremde conquesten strekten, maar alleen tot behoudenis van Gods kerck, de vrijheyt der Naburen ende der Natie, welcke in de eerste beginselen van den Staat veel tot deszelfs vrijheyt toegebracht heeft, mitsgaders tot gerustheyt deser Heerschappij, was het van Godt Almachtigh te wenschen ende te bidden, dat zij gelukkigh mochten komen uyt te vallen ende de gene die Godts kercken meenden te vervolgen, in alle haer doen ende quaet voornemen gestoort ende naer haer verdiende loon verdelgd werden; de Republijk ende bijsonder de Provintie van Hollant soude voor sijn Hoogheijt, als t' eenenmael van desselfs sucht tot haer overtuigt, altijt behoorlijke achting en toegenegenheijt behouden en God Almachtigh voor de behoudenis van sijn dierbare persoon aenroepen; sij, hier vergadert, wenschten hem verder een voorspoedige reyse toe.'

Naïef en toch krachtig, eenvoudig tot nuchterheid toe,

en niet te min zoo veel zeggend! 't Was de charaktertrek van de edelsten onzer vaderen in die roemrijke, ja grootsche, dagen!

Al de aanwezigen waren opgerezen, omringden den Stadhouder met tranen in de oogen en drukten hem de hand. Vooral Fagel, die zoo veel had gedaan om het schijnbaar onmogelijke mogelijk te maken, stikte het woord van afscheid bijkans in de keel. Zouden zij hem weerzien, en zoo ja, hoe? En hij, die van hen ging, had n a a s t hen en zelfs v o o r hen gestaan, reeds als jonkman van even twee en twintig, als helper en beschutter; had, opgewassen tot man, de macht der Republiek op de slagvelden ver buiten de eigen enge grenzen doen eerbiedigen. ‘God Almachtig geleide U, helpe U en brenge U weer tot ons, uw beste vrienden!’ zoo snikten, zoo riepen, zoo prevelden allen, zelfs de Afgevaardigden van Amsterdam, welke stad de heugenis van veel gekibbel, van veel kwaad humeur en stokstijve halstarrigheid tegenover den heerschzuchtigen Stadhouder, in deze oogenblikken en nog vele andere na deze, van zich af dreef.

En hij, zoo deelden ooggetuigen mede, bleef kalm en rustig, zeide niets, terwijl hij de hem toegestoken handen drukte. Het krampachtig kuchjen echter en de luide moeielijke ademhaling vertelde, aan wie hem kenden, genoeg van den storm, die er inwendig woedde, maar dien de mannelijke wil zocht te bezweren en, zoo als bijna altijd, ook bezwoer.

Wat verlichting en verluchting, toen hij het plecht-

statig afscheid gebracht had en in de eenvoudige kamer in het Stadhouderskwartier even mocht pozen!

Grootsche herinneringen waren aan dat vertrek met zijn twee van kleine ruiten voorziene vensters, welke op het Binnenhof uitzagen, verbonden! De Stadhouders waren sedert Willem I in rijkdom toegenomen en voelden zich, al ware slechts om politieke redenen, verplicht weelde en pracht te toonen aan de Heeren Staten en de Afgezanten der vreemde Mogendheden. Toch hadden zij weinig aan de mode, die van toenemende en, als men de Predikanten wilde gelooven, van schrikbarend toenemende weelde getuigde, geofferd, en zij behoefden dat ook maar weinig te doen om den burger, indien hij niet een Amsterdamsch of Middelburgsch koopman ware, nog verre in praal en pracht te overtreffen. De tegenwoordige Stadhouder hield zeer weinig van weelde; hij had er zelfs geen oog voor; toch, schrander als de schranderste zijner voorzaten, dwong hij zijn gemalin, Mary, uit het huis Stuart, dochter van den tegenwoordigen koning van Engeland, Jakob II, niet al te zuinig te zijn en, in het openbaar verschijnende, zich zelfs rijker te toonen dan de vrouw van eenigen Stadhouder zich had veroorloofd. In hun huiselijk leven waren al de Stadhouders steeds eenvoudig geweest en de tegenwoordige volgde ook daarin het voorbeeld zijner voorzaten. Het vertrek, waarin hij zich nu bevond en behagelijk voelde, waarin de Groote Zwijger soms, waarin de eerste veldoverste van zijn tijd, Prins Maurits dikwijls

had gearbeid, zou den deftigen burger onzer dagen armelijk en kil hebben toegeschenen, al vlamde ook het vuur, van turven en groote blokken hout gebouwd, vroolijk in den open haard. De houten vloer toch was overal goed zichtbaar en droeg slechts een Smirnaasch tapijt, waar de zware ietwat lompe eikenhouten tafel op vier gedraaide poten en de leeren leunstoel voor het eveneens eikenhouten schrijfbureau stond. De wanden waren halverwege met eikenhout beschoten en voor het overige met doek, waarop eenige landschappen uit den omtrek van Delft en 's Gravenhage waren geschilderd. Eenige papieren lagen ordeloos op de neergeslagen klep van het schrijfbureau, eenige kleedingstukken op de tafel en op twee der vier stoelen, waarvan de rug en de zitting bekleed waren met donker bruin leder, dat met talrijke koperen spijkers was vastgenageld. Bij het binnentreden had de Stadhouder zich gehaast den langen mantel, die hem bij zijn wandeling van de vergaderzaal der Heeren Staten naar de oude Stadhouderlijke vertrekken goede diensten had bewezen, af te werpen en evenzeer den hoed met lagen bol en een aan drie zijden eenigzins omhoog gebogen rand, met gouden passement omboord en getooid met blauwe en gele pluimen. Daardoor werd de groote *allonge*-pruik - *grand in folio* en Binette genoemd naar den te Parijs wonenden uitvinder - het gelaat geheel omlijstend, de ooren gants en al bedekkend en zelfs tot op den rug in rijke krullen neerdalend, volkomen zichtbaar, even als de waarlijk prachtige

rok van donker blauw fluweel met geelzijden omslagen aan de beide polsen. Die rok, van voren aan den hals met een onzichtbaren haak gesloten, hing, hoewel van knoopsgaten en gouden knoopjens voorzien, van voren open, en was op de borst eenigzins uitgebogen, zoodat het onderhemd niet alleen goed was te zien, maar de fijne kanten, waarmêe het omplooid was, zich in al haar rijkdom kon laten bewonderen. De fijn batisten nieuwerwetsche *cravate* - een regiment Kroaten, dat zulk een halsbekleeding droeg, had er den naam aan gegeven - omwond den hals en hing van voren breed en bijna tot op het midden der borst neer en werd daar in de gewenschte plooien gehouden door een diamanten agraaf. Onder den rok door, van links naar rechts, liep de degen met gouden handvatsel, den Stadhouder vóor elf jaar vereerd door eenige kolonels van het leger, ter herinnering aan den slag geleverd bij Seneff tegen Lodewijk XIV; een slag, wel verloren, maar, zoo als later telkens het geval zoude zijn, door het beleid en de tegenwoordigheid van geest van den overwonnen Opperbevelhebber in een overwinning verkeerd. De broek, van blauw fluweel even als de rok, werd door dezen bijna geheel bedekt en was aan de knie alleen even zichtbaar, waar hij de wit zijden kousen vast hield, schuilgaande in de bruin lederen schoenen met rood gekleurde hak.

Maar er is belangrijkers waar te nemen dan die oogenschijnlijk slechts nietige bijzonderheden, welke den tijdgenoot echter niet nietig toeschenen. Met uitpluizende

en tot ongeduld stemmende nauwkeurigheid toch, werden ze opgeteekend en medegedeeld, als een bewijs te meer van de opgewektheid en het vermogen van den Prins van Oranje, zelfs overgebriefd door den Franschen gezant aan zijn meester, den Half-god, die aangebeden werd te Versailles, maar door gants Europa, hoewel rillend en huiverend, vervloekt!

Veel belangrijker, we erkennen 't gaarne, is een blik op het gelaat van den man, wiens naam in Europa sedert zestien jaar op véler, en sedert vier maanden, bijkans op áller lippen speelde. Hij zou over weinige dagen zijn acht en dertigste jaar bereiken, maar wie hem dit oogenblik beschouwde, zou zelfs een publikatie van hunne Groot Edel Mogenden, waarin die ouderdom werd opgegeven, niet hebben geloofd. Het groote beenig gelaat met het hooge, aan de zijden afgeplat, voorhoofd, met den forschen stevig ingeplanten haviksneus, met de fijne steeds op elkaâr geperste lippen, waar diepe rimpels langs liepen, als bevrozen in het karige vleesch, deed hem wel vijftig en soms nog daarboven schijnen. De schitterende oogen evenwel, waarin vuur vlamde en flikkerde - schijnbaar al de driften eener gloedvolle jeugd! - deden die opvatting weder te niet en gaf voedsel aan het vermoeden, dat het binnenst van dien man een zeer onbetrouwbare tolk had gevonden in de uitdrukking van het gelaat. Oud en jong, zwak en krachtig, mededeelzaam en gesloten, voor de teerste indrukken vatbaar en voor het liefste

en zachtste geheel onverschillig, zoo werd hij afgeschilderd naarmate men hem van dichtbij of van verre beschouwde; maar eenstemmig was aller oordeel, dat de indruk dier persoonlijkheid een buitengewone was.

Hij had straks den Engelschen Admiraal Herbert en den Hollandschen Evertsen bij zich gehad en hun, de hand drukkende, een hartelijk ‘tot spoedig weerziens!’ toegeroepen. Nog op den drempel had het opgewekt in de Engelsche en Hollandsche taal geklonken: ‘Van avond ben ik te Hellevoetsluis; en dan, dadelijk in zee! We krijgen den Noord-Ooster - ik ben er zeker van!’ Maar toen ze vertrokken waren was de halve glimlach van het gelaat verdwenen en had hij zich haastig weder naar zijn stoel gewend vlak voor het haardvuur, waaraan hij zich huiverend warmde.

‘'t Heeft moeite gekost, maar 't is toch gelukt, en drie weken lang zullen ze wel de pais bewaren!’ mompelde hij nu, daarbij denkend aan den aanvankelijken onwil van de Admiralen Evertsen en van Almonde om onder de bevelen te staan van den Engelschman Herbert. Een Hollandsche vloot onder een Engelschen bevelhebber! Al de haat, jegens den erfvijand in het Hollandsche zeemanshart sedert een eeuw opgehoopt, was er tegen in verzet gekomen, maar de Stadhouder had volgehouden, eerlijk met hen gesproken, vertrouwen gevraagd en er op gezinspeeld, dat de opoffering van eigen zin en begeerte, hun gevergd, de zijne niet overtrof. De rondborstige zeelui hadden ten laatste, hoewel morrend, ge-

zwegen en vervolgens.... gehoorzaamd. - Als men het laatste maar deed, dan werd het morren en mopperen niet zoo erg kwalijk genomen! - En de Stadhouder had toen van den Engelschen Admiraal een brief verkregen ‘aan de Zee-officieren en zeelieden van des Konings vloot,’ een vermaning inhoudende zich bij den Prins van Oranje te voegen, daar deze niets anders beoogde als het behoud der Religie en der Vrijheden van Engeland.

Daar roerden zich de pijpers en de trommelslagers op het Buitenhof. *De gardes* verlieten, op eenige weinige kompanjies na, hun wachthuis en sloegen den weg in naar de Delftsche vaart, waar de schuiten lagen, bestemd om ze naar Hellevoetsluis te voeren. De blik van den Stadhouder werd levendiger, vuriger! De troepen, in de zes laatste weken gelegerd in het kamp bij Nijmegen, naar het gerucht wilde, met het doel om het land aan de Oostzijde tegen Frankrijk te dekken, waren sedert gistermiddag óok in beweging en zouden, werd de marschorder stipt uitgevoerd, op dit oogenblik reeds over de Zuiderzee Nieuwediep hebben bereikt. Tot dusverre waren zijne bevelen tot in de kleinste bijzonderheden en met de grootste eenheid uitgevoerd.

De oogblik dwaalde af van het venster en staarde in de ruimte. Trok het verleden den peinzende voorbij? Wenkte hem de toekomst? Voorwaar, loomer verbeelding dan de zijne was, zou tot werkzaamheid worden geprikkeld door zulk een tafereel! ‘De gantsche historie van de oude en nieuwe tijden vertelt niet zulk een triomf

van Staatsmanskunst' zoo roept een Engelsch Geschiedschrijver uit.

De jonkman, die het vaderland in '72 had gered, zou sedert den Nijmeegschen vrede voor 'doê-niet' hebben gespeeld, indien niet zijn staatsmansoog de vele leemten in de regeering der Unie had bespeurd en de steeds toenemende fierheid, gevolg van steeds vermeerderend gevoel van eigenwaarde en kracht, niet telkens in botsing ware gekomen met den vaak kleinzieligen burgertrots, die elk Kollegie in elke Stad, elke Stad in elk Gewest en elk Gewest in de Unie naar Soevereiniteit deed streven. En hij had, met eerbiediging van ieders persoonlijke vrijheid en gelijkheid, al de kracht en de macht der Geuniëerde Gewesten willen saamgetrokken zien in één kollegie of liever in één persoon, en wel in den zijnen; niet om despoot, maar om opgewassen te zijn tegen het gevaar dat hij, en, helaas, hij bijna alleen! dreigend vond.

De helft van Europa toch gehoorzaamde Lodewijk XIV, en de andere helft, in zich zelve verdeeld, omgekocht door het Fransche goud, maakte zich gereed, het voorbeeld der eene helft te volgen. En wat zou het gevolg daarvan zijn? Voor het Katholiek Europa slaafsche dienstbaarheid, voor het Protestantsche algeheel verderf. Hij zag, hoe Engeland, door volks-charakter en ligging bestemd tot een reus op te wassen, in zijn groei geweldadig werd gestuit door de ontrouw, de lafheid en dubbelhartigheid zijner regeerders, alle in soldij van Frankrijk; hij zag het een dwerg geworden met misvormde leden, onder den dwang

van de aangelegde ijzeren beugels! En dat Engeland moest de hoeksteen zijn, waarop het vervormd Europa een nieuw staatsgebouw behoorde op te trekken. Reeds bij het leven van Karel II, die geen wettige nakomelingen zou nalaten, dacht hij aan een nauw verbond met het Engelsche Koningschap. Met veel geduld en beleid slaagde hij er in, de oudste dochter van den Hertog van York, den vermoedelijken troonsopvolger, te huwen. Voor drie jaren was deze, onder den naam van Jakob II, koning geworden en sedert.... Zie, des Stadhouders gelaat vertoont een glimlach, ja waarlijk een glimlach! Hoe zijn tegenstanders fout op fout begingen en hem de zwaarwichtige taak hadden verlicht!

En elke fout was opgemerkt, en met elke had hij zijn voordeel weten te doen!

Jakob, zijn schoonvader, de vrijheden van zijn vrijheidlievend volk vertrappend en aan de overgroote meerderheid zijner onderdanen een Godsdienst met geweld opdringend, die hij, - we gelooven het gaarne, - als de eenig zaligmakende met geheel zijn hart aanhing, had zelf hem de hoop van het verbijsterd Engeland doen worden. Lodewijk, door den glans van eigen heerlijkheid blind gestraald, had hem niet minder geholpen door het eenmaal machtig huis van Habsburg te tergen, den Paus te vernederen, waardoor hem eerst een vriendelijke verstandhouding, en weldra een krachtig bondgenootschap in Weenen en Rome was verschaft. Hoe het onmogelijke - het huis Habsburg vrede te doen hebben met den aanval op Engeland tot

onttrooning van Jakob den Tweeden, den geestdriftvollen verdediger van het Roomsche geloof - mogelijk was geworden, het was in de eerste plaats te danken aan Jacob Hop, den Amsterdamschen Pensionaris, die in zijn langwijligheid en breedsprakigheid, maar ook in zijn volharding en halstarrigheid, een type aan de Hoven te zien gaf van den Hollandschen landaard dier dagen! Wel had diens onderhandeling veel moeite en ook veel geld gekost! Hop klaagde er dikwijls over, dat de Rijkspost meestal een zeer ontrouwe bode was en dat men in Duitschland tegenover den laagsten niet alleen, maar ook den hoogsten, ja Allerhoogsten, altijd maar klaar moest staan met.... fooien. De nuchtere maar schrandere Hollander gaf zijne drooge missives een geur van humor, als hij 't over die fooien had, waartegen de Heeren Staten-Generaal nooit een klacht inbrachten en welke de Heeren, hoe zuinig meestal ook waar 't zijn kamerhuur of zijn tafel gold, wàt gaarne! betaalden.

Bijna al de Duitsche Vorsten waren gewonnen; het aantal soldaten, door de Vereenigde Provinciën in soldij te nemen en bestemd aan de oostelijke grenzen de vertrouwde, door den Stadhouder gevormde en aan hem verknochte, troepen te vervangen, bepaald! En toch scheen Zijn Hoogheid nog te weifelen! Uit Engeland drong, ja bad men den inval te wagen. En toch, geen bepaald andwoord! 't Was waarlijk geen vrees van zijne zijde, maar het gevolg van een der hoofddeugden in zijn charakter. Willem Henrik van Oranje deed nooit den

eersten stap, zonder den tweeden en derden te hebben berekend. De schitterende en in Engeland aangebeden Hertog van Monmouth, een bastert van Karel II, had voor weinige maanden met grooten spoed en met groote luchthartigheid gewaagd wat ook hij wilde ondernemen; maar was overwonnen, gevangen genomen en door een onvaste beulshand gemarteld en eindelijk gedood! En h i j m o e s t slagen, want met hem verhief zich of daalde het land zijner geboorte, het land, dat hij lief had met zijn gantsche hart! Gelukkig, zijn schoonvader zelf baande hem nogmaals het spoor en drong hem tot handelen. Den dertigsten Juni jl. waren, met het bericht van de geboorte van een Prins van Wales, eenige aanzienlijke Edelen van de Whig-partij te 's Hage gekomen, een verklaring aanbrengende door honderden edellieden geteekend, dat de jonggeborene een ondergeschoven kind was, en met de verzekering, dat ook het meerendeel der Tories hem smeekte over te komen om hen te verlossen. En de Tories waren nog wel de Edellieden en Voornamen, die het met de legitimiteit en met het goddelijk recht der Koningen hielden, en de uitvinders en verdedigers van het leerstuk der lijdelijke gehoorzaamheid aan de van God verordineerde Overheid! Sydney, de eens schoone en dartele jonkman, maar steeds, onder den mantel der luchthartigheid, veel berekening, takt en politieken zin verbergend, bracht weldra zelfs een brief van Jakobs eersten minister, Lord Sunderland, waarbij deze zich mede ter beschikking Zijner Hoogheid stelde. De geschiedenis heeft ons niet het

oogenblik geschetst, dat de Prins dien brief ontving en hem las met de wetenschap, dat de brenger, de minnaar was van de echtgenote des schrijvers. Wat we gaarne den lichtflits in de donkere oogen, den smadelijken trek langs neus en mond hadden willen waarnemen en het woord van minachting hooren, dat zeker halverwege gesmoord is geworden in den lach der blijde tevredenheid!

En toen.... was de tijd van wachten voorbij en die van arbeiden gekomen. En toen... werd er rusteloos voort gegaan maar steeds met onhoorbare schreden; want daar loerden in zijn nabijheid de lijnxoogen van d'Avaux, den gezant van Lodewijk, en de scherpe naijverige blikken van de kooplieden, vooral de Amsterdamsche, die geen oorlog wilden, en daarom met de krachtige vuist de snoeren der geldbeurs omklemden! Hoe dankbaar wij den geschiedschrijver zouden zijn, die ons een trouw tafereel wist te ontwerpen van al het beleid, van al de volharding, de slimheid en stoutmoedigheid, door Fagel in Holland en van Weede van Dijkvelt, daar buiten in Engeland, aangewend. Aan de deftigheid van het verhaal zou het vroolijke incident geen schâ doen, dat de terecht beroemde Amsterdamsche burgemeester Hudde aanbracht, die zich buiten alles houden en van niets weten wou, maar tegen zijn zin in alles werd gemengd en het geheimste onder een glas Bourgonje in het oor werd gefluisterd, dat hij toch niet beletten kon te hooren. En wat hij eenmaal wist, hoe zeer 't hem ook bezwaarde, verplichtte hem, den wakkeren man, tot medewerking!

Het Edikt van Nantes was herroepen geworden. Lodewijk wilde eenheid van godsdienst in zijn rijk, wilde God behagen en zoo mogelijk met zich verzoenen. Duizenden ja tienduizenden hadden huis en hof verlaten, bescherming gezocht en gevonden ook in dit vrije land. Wrok brachten de ballingen mede en wat nog meer gold, ook goud, goud dat ze der goede zake wilden offeren. Het Franschgezinde en op Frankrijk handeldrijvende Amsterdam in zijn te Parijs en Bordeaux wonende poorters beleedigd en in zijn handel geknot, boog het fiere hoofd en stond den Stadhouder niet langer tegen. In Engeland deed Sunderland zijn Meester de dolzinnigste maatregelen nemen, hem den aangeboden steun van Frankrijk in geld en manschappen weigeren en hem alle geloof ontzeggen aan de vijandelijke bedoelingen der Geunieerde Provinciën, op wier oorlogswerven hij in White-hall bijna de hamerslagen had kunnen hooren weêrgalmen, indien hij zijn ooren tot luisteren had willen neigen. d'Avaux zond missives op missives in cijferschrift naar zijn ambtgenoot te Londen, al te maal te vergeefs! En Lodewijk, de verblinding en den hoogen toon van Jakob, zijn beminden koninklijken neve, eindelijk moede, besloot zijn leger, dat hij door de Spaansche Nederlanden heen naar de grenzen der Republiek had willen zenden, den weg naar Duitschland te doen inslaan, waar hij nu bezig was te strijden en te overwinnen!....

Het uur der afreize had geslagen. Zijn Hoogheid had nog één gewichtig bevel te geven, nog met één vertrouw-

den bode te spreken, dien hem Mackay, de Kolonel van het eerste Engelsche regiment in Staatsche dienst, had aanbevolen, en dan zou hij naar Honselaarsdijk rijden, waar hij alleen met zijn vrouw, zijn trouwe, lieve Mary, geheel alleen en op zijn burgerlijk Hollandsch, zou middagmalen. Vandaar zou hij met de schuit, die tegen den avond voorbij voer, naar Hellevoetsluis en den Briel gaan.

Hij zag door het venster op het Binnenhof den burgerman, dien wij straks reeds heen en weder zagen gaan, door een schoutendienaar aanhouden en in de bijna ledige wacht brengen. Wat zou daarvan de reden zijn? Zou die man in soldij staan zijner talrijke vijanden en meer dan eenvoudig bespieder hebben willen zijn? Het zou niets bevreemdends in hebben! Hoe dikwijls was hij reeds niet gewaarschuwd! Hadden de Staten-Generaal hem niet eenige weken geleden ‘zonderling ernstelijk’ gebeden, zijn dagelijksche tochten naar het Scheveningsch strand te staken, indien hem niet meer dan een enkele paadje of lijfbediende volgen mocht? Om het gevaar dat hij liep had hij zich nooit veel bekreund. Stond niet alles in Gods hand? Viel er één hoofdhair zelfs zonder Zijn heiligen wil? Had de Heere niet van alle eeuwigheid het lot van iederen mensch bepaald? Hij had op zoo menig slagveld zijn vast geloof en vertrouwen bevestigd gevonden. Hij had op de aardsche reize nog veel te doen. De Heere God zou hem dat laten verrichten, dat zeide hem een inwendige stem, en hem dus overschaduwen met Zijne kracht.

Een bescheiden tikjen kondigde een bezoeker aan; zeker hem, dien hij wachtte. De kamerdienaar had den portier den last moeten overbrengen om, zoo een krijgsman van een der Engelsche regimenten zich mocht aanmelden, dien te laten voorbij gaan, zoodra hem de naam Mackay werd genoemd.

De binnentredende had aan gene zijde der deur zijn vilten hoed met breeden rand nog op het hoofd gehad en nam dien eerst af, toen hij, na de deur rustig en zonder gedruisch gesloten te hebben, tegenover Zijne Hoogheid stond, die hem van het oogenblik af, dat hij zichtbaar voor hem was geworden, nauwkeurig had gageslagen. Er kwam iets vriendelijks over 's Prinsen's eerst zoo stug gelaat. Het Engelsche woord, dat hem op de lippen was gekomen, werd vervangen door het Hollandsche: ‘Ik ken je.... kaptein....’

‘Semeyns’ klonk het eerbiedig, maar zonder zweem van verlegenheid.

‘Juist, je waart bij Senef!’

De toegesprokene duwde met de linkerhand even een vlok van het dikke kastanje bruine hair van het voorhoofd weg, waardoor een diep likteeken zichtbaar werd, en zeide: ‘Bij het regiment Solms, Uwe Hoogheid!’

De Prins zag met klimmend genoegen den krachtigen krijgsman aan, wien de roode wapenrok met de wit laken hozen, zoo goed kleedde, van welk laatste echter niet veel bespeurd kon worden, daar de hooge kaplaarzen tot over de knie reikten; wiens zwaard aan den gordel

met den eenvoudigen lederen riem verbonden, om de wijze waarop het gedragen werd zoo goed voegde bij de stoute uitdrukking van het staalblauw oog, den krachtig geplanten krommen neus, de fijne lippen, welke bij het spreken een forsch gebit deden zien, en de kin, welke menige fiere Wel-Edel-Groot Mogende hem had kunnen benijden.

Hij had gestreden bij Senef, een slag, welke Zijner Hoogheid altijd een schoone herinnering was gebleven; misschien wel omdat hij de eerste gelegenheid had gegeven den Zonne-koning te toonen, dat het jongsken, zooals hij hem placht te noemen en voor welks opvoeding hij te Versailles had willen zorgen indien Joan de Witt het had gewenscht, tot een man was opgewassen, die het waagde hem in het open veld te weerstaan en een leger tegen hem aan te voeren, dat het jongsken zelf in de moerassen van het kleine Gemeenebest had verzameld, geoefend en onder tucht gebracht; een leger, dat t o e n wel verslagen, zich echter in de nederlaag zóo had gedragen, dat een toekomstige overwinning kon worden verwacht.

Die officier had tot het regiment Solms behoord en maakte nu deel uit van de Engelsche troepen! Hoe kon dat zijn? Het verbazend geheugen, al de Oranjetelgen eigen, liet Zijne Hoogheid niet lang in twijfel. Hij herinnerde zich dat hij, toen zijn schoonvader Jakob de tweede de drie Engelsche regimenten, bij de Staten in soldij, opeischte, om bij hem dienst te doen ten einde den inval van den Hertog van Monmouth te keeren, Hunne HoogEdelMogenden had ‘geadviseerd’ ze te laten vertrekken.

Hij had ze echter teruggeëischt, toen de indringer overwonnen was en ze ook terug zien keeren. Maar menig officier en soldaat was overgehaald om bij een ander regiment, in Engeland liggende en tot het haveloos en weinig geregeld leger behoorend, dat koning Jakob wilde oprichten ter beveiliging van zijn eigen persoon, te worden ingelijfd. Anderen, naar Jakobs keuze, waren daarentegen aan die regimenten toegevoegd. Een zuivering werd bij den terugkeer noodig bevonden. De door Jakob aangestelden werden weggezonden, en van de andere Hollandsche regimenten werden de knapste en strengst Protestantsche soldaten en officieren, die Engelsch konden spreken en verstaan, - de bekendheid met die taal was toen verre van algemeen - met verhooging van soldij of wedde er bij over geplaatst.

Zijn Hoogheid begreep nu nog beter dan bij den eersten blik op dien sterk gebouwden en schrander uitzienden man tegenover zich, waarom zijn verknochte dienaar Mackay juist dien man had gekozen. Een Hollander was in de bestaande omstandigheden het best te vertrouwen, en vooral een, die zich goed in het Engelsch wist uit te drukken. Om dit te weten begon hij hem in die taal aan te spreken, met de gemakkelijkheid, maar ook de geringe fijnheid, waarmeê hij de Fransche, Duitsche en zijn eigene sprak.

Zijne verwachting werd ook in dit opzicht overtroffen.

De kapitein sprak het even vlot maar beschaafder en sierlijker dan hij!

‘Semeyns... toch van geen bekende familie!’ prevelde hij. ‘Waar hebt ge Engelsch geleerd?’ vervolgde hij luide in dezelfde straks reeds gebezigde taal.

‘In het veld. Bij Senef was het regiment Solms gelegerd naast het 1e regiment Engelschen. Ik had het voorrecht een soldaat, die ernstig gewond was, te redden. Ik bleef zijn vriend en ging veel met hem om, vooral sedert hij onderofficier was geworden.’

‘Welken graad had je zelf toen?’

‘Die van onderluitenant sedert '72. Bij Senef werd ik luitenant, in '78 eerst kaptein!’ klonk het met een zweem van wrevel.

‘Ben je ooit in Engeland geweest?’

‘Ja, Uwe Hoogheid, toen ik pas tot het Engelsche regiment behoorde. Mijn kolonel gaf mij eens een brief te bezorgen in Londen.’

‘Aan....?’

‘Mr. Berkley, den kamerdienaar van Lord Churchill.’

‘Kom wat naderbij!’ zei Zijn Hoogheid, terwijl hij oprees en naar het schrijfbureau ging, waar hij een klein pakket, met rood was gesloten, in 't welk een wapen was afgedrukt, dat echter niet dat der Oranjes was, uit een der laden nam.

‘Kreeg je toen een brief terug?’ vroeg hij, het pakket, dat hij had willen overreiken, nog even terughoudend.

‘Ja, aan het adres van Mijnheer Bentinck.’

Aan alle aarzeling was een einde gekomen, nu Zijne Hoogheid dien naam hoorde. Zijn Bentinck had dien man

vertrouwd; de eenige, die al zijn geheimen kende, de eenige, op wien hij steunde als op zich zelven en dien hij aanhing met een warmte, als alleen een wantrouwende natuur gevoelt voor een, aan wiens trouw en zich zelven opofferende verknochtheid niet meer getwijfeld kon worden. Hij reikte hem het pakket toe met de woorden op ernstigen toon geuit: ‘Voor je eigen veiligheid is 't beter, dat de inhoud je onbekend blijft. Het heeft geen adres: aan niemant anders als Mylord Sunderland stelt ge 't ter hand. Wat hij je zal zeggen doet ge. Er is haast bij. Te Zandvoort ligt een visscherspink klaar. Noem maar den naam van Mijnheer Bentinck. Je kent den kortsten weg naar Londen door de vorige reis. Heb je een gezin?’

‘Een vrouw en twee kinderen.’

‘Mocht je iets overkomen dan wordt er voor hen gezorgd.’

Zijne Hoogheid zeide deze woorden in beider moedertaal.

‘Uwe Hoogheid neemt mij door die woorden een zwaren last van 't hart.’

‘Het beste gehoopt, kaptein! We staan allen in Gods hand! - Je komt bij 't regiment terug, zoodra 't zijn kleuren toont in Engeland. - Mackay gaf je geld?’

Het andwoord luidde bevestigend. Semeyns trilde nog een warm woord op de lippen, een wensch voor het behoud van een, voor wiens leven ieder soldaat der Geunieerde Provinciën het zijne gaarne zou willen geven, maar hij had er de gelegenheid niet toe. Een dame van hoogen rang, bij nadere beschouwing van den hoogsten zelfs,

Hare Hoogheid, trad binnen maar wilde terug gaan toen ze hem zag. Haar echtgenoot riep haar echter haastig toe nader te komen, terwijl hij Semeyns met de hand een vaarwel toe wuifde.

Man en vrouw waren alleen.

'Wat verrassing, niet waar?' klonk het vroolijk van hare lippen. Vreemd, maar er was disharmonie tusschen den opgewekten toon en het bleek ontsteld gelaat en de wel wat sombere kleedij, welke bij dit laatste voegde.

Wat lieve verschijning! De roep harer liefdadigheid en lieftalligheid was over het gantsche land uitgegaan. Een geur van zachtheid omzweefde haar, waar zij, bescheiden en nederig, en toch bijna altijd als weldoende en reddende, verscheen. Zij was even zeven en twintig jaar, maar scheen gewoonlijk, in tegenstelling van haar echtgenoot, veel jonger; toch kon haar in dit oogenblik hooger leeftijd dan zij werkelijk had, worden toegelegd. Het langwerpig gelaat, waarin twee zacht blauwe oogen glinsterden, die even als de welgevormde neus en mond der Hydes, uit welk geslacht haar moeder gesproten was, tot bewondering drongen, ging thands bijna schuil onder den zijden sluïer, die het donker hair omhuifde; evenals de rijzige gestalte in den zwarten mantel, dien zij, bij het binnentreden, van voren ten deele van de schouder glijden deed, waardoor het zwart zijden kleed - rok en lijf waren van dezelfde stof en kleur - en de kanten kraag, in korte slippen op den boezem uitloopende, even zichtbaar waren.

Wat schemer over die oogen! Wat strakheid over die wangen! Wat trilling langs die soms op elkaâr geklemde lippen! Wat zouden zij jammeren, zij, die haar nu naderden en haar vroeger van nabij omringden en die oogen hadden zien schitteren van levenslust, die wangen zien kleuren van ongekunstelde dartelheid, die lippen zich zien plooïen, ronden en golven bij de ernstige woorden van een kinderlijk reine godsvrucht of bij de vroolijke eener nooit kwetsende jokkerij! Hare Hoogheid had in de laatste maand veel onrust gekend, veel angsten verduurd, bijna evenveel als haar echtgenoot, maar, hoe ze er ook haar best toe deed, ze kon 't maar niet zoo goed ontveinzen als hij 't deed, zelfs tegenover haar! Toch had de blik der liefde ook bij hem bespeurd, wat achter het gewone masker verborgen werd; en haar liefde had moeten zwijgen juist omdat de zijne blijkbaar niet wilde begrepen zijn. Vóor maanden, toen de onweêrswolken zich reeds aan den horizon saampakten en haar vader, de Koning van Engeland, haar reeds met onterving dreigde, tenzij ze van Kerk veranderde, had de door haar aangebeden gemaal gezegd, dat het verstandig van haar zou zijn een vroolijk gezicht te toonen. Ze had het gepoogd en uit de berichten van d'Avaux aan zijn meester bleek ook, dat ze naar buiten geslaagd was, daar hij melden kon, dat Hare Hoogheid duidelijk bewees een ontaarde dochter te wezen, die door den Alwijze daarboven te recht het voorrecht van moeder te zijn, was geweigerd.

‘Dacht je misschien, Mary, dat ik onze afspraak had

vergeten?' werd er aan haar oor gezegd, dat zich tegen zijn borst aan had neergevleid. Een drooge kuch vergezelde die woorden.

'Zeker niet!' klonk het opgewekt, terwijl het hoofdtjen even werd opgelicht en de wemelende oogen hem aanzagen. 'Ik moest vandaag in de stad even bij mijn kinderen aanloopen' - daarmeê werden de dames, de Protestantsche refugiées bedoeld, die ze had gekleed en gevoed en onder één dak saamgebracht en waarvan de jongste een goede veertig jaar telde. Guitig had haar blik moeten zijn bij die woorden, en haar oogen stonden vol tranen. In plaats van eenige berisping te ontvangen over haar overspanning, voelde zij, dat zijn arm haar vaster omklemde. Zij gaf nu alle zelfbeheersching prijs en borst in tranen los. 'Willem, je ziet er slecht uit. In de laatste nachten sliep je niet. Je hebt veel angst gehad....!'

'Heel veel!' klonk het op ongewoon diepen toon. 'Niemant mag dat evenwel weten.... niemant als mijn Mary, en dan nog alleen maar bij het afscheid!'

'Wat doet mij dat goed!' snikte zij. 'Kom meê naar ons Honselaarsdijk.... Ik zal me goed houden onder het eten tot van avond toe. De karos staat vóor.'

'Ik heb je iets te zeggen wat ik hier het beste vind te doen.'

Hij leidde haar naar den stoel, waarop hij straks had neergezeten, lei zijn linkerhand op den rug en nam haar rechter.

'Mary!' vervolgde hij bedaard, maar op een toon,

hem weinig eigen ‘ik weet niet hoe lang mijn afwezigheid duren zal. Heb je raad of hulp noodig, wend je dan tot Waldeck, Fagel en Dijkvelt; op die personen kun je vertrouwen. Bentinck hoort bij het ziekbed zijner vrouw...!’

‘Het gaat haar slecht, niet waar?’ prevelde Mary, alsof ze zich zelve afleiding geven en den gang der verdere mededeelingen, waarvan zij den treurigen aard voorgevoelde, wilde vertragen.

‘De laatste berichten van voor een paar uur waren heel treurig. Hij mag niet met me gaan, en hij had daarop zoo gerekend. Arme Jan Willem, hij heeft zoo'n verdriet! .... Mary, indien het in den Raad des Heeren besloten mocht zijn, dat ik je niet meer terug zal zien -’ een schok schoot haar door de leden; haar hand sloot zich in de zijne vast... en h i j bleef zoo bedaard, zoo kalm! ‘dan....’ hier poosde hij een oogenblik om den adem te vinden, die hem dreigde te ontsnappen - ‘zal 't noodig zijn dat je hertrouwt.’

‘Heere God!’ suisde 't van haar lippen en ze gevoelde het hart zwellen en bonzen, alsof 't haar uit den boezem wilde springen.

‘Ik heb niet noodig te zeggen dat het geen papist moet zijn.’ 't Werd ook hèm te sterk. Hij boog zijn hoofd naar het hare en zij voelde iets vochtigs nederdruppelen langs haar wang.

Zij bleef zwijgen: zij kon niets zeggen.

‘Lieve!’ vervolgde hij met gebroken stem, ‘dat ik deze bepaling maak is niet uit haat jegens een andere

Kerk, maar om de vrijheid van konsciëntie te behoeden waar mijn vaderen voor gestreden hebben. De Heere, die de harten kent, weet dat ik waarheid spreke! Mary, blijf het getuigen ook als ik er niet meer zijn zal, dat al wat ik deed voor de vrijheid was in de Kerk Christi... zelfs voor wie daar buiten staan!'

'Ik weet het hoe ge de Protestantsche leer lief hebt als ik... hoe ge óok staat in de vrijheid met welke Christus ons heeft vrij gemaakt' riep zij uit, toen ze eindelijk spreken kon.

Het bleek, dat zij hem niet geheel begrepen had; misschien kon ze 't ook niet, doordat ze er te eenzijdig voor was in haar streng Kalvinisme.

'Waarom zegt ge mij dit alles?' vervolgde ze hartstochtelijk. 'Vreest ge... mij niet terug te zullen zien? Willem, ik heb nooit iemant anders lief gehad als u en ik zal 't nooit iemant anders doen. Bovendien, daar ik zoovele jaren reeds getrouwd ben zonder dat het den Heere behaagd heeft mij met een kind te zegenen, is dat reeds een voldoende reden om nooit te doen wat ge daar voorstelt. Ik hoop dat de Heere mij u niet zal laten overleven. Maar mocht dit wel zoo zijn, dan wil ik, die van u geen kinderen kreeg, er ook geene ontvangen al ware het van een engel!'

Zij bedekte zich het gelaat met de handen. Zijn armen omsloten haar. Zijn zware ademhaling en zijn drooge kuch brachten haar het eerst tot zich zelve.

'Wat hebt ge toch een kinderachtige vrouw, is 't niet

zoo?' nokte ze, door haar tranen heen glimlachend. 'Gij, zoo sterk en ik, zoo zwak! Hoe kun je mij eigenlijk lief hebben....!'

'Toch doe ik 't, Mary!'

Hij kon nooit galant zijn, en al had hij 't vermogen daartoe gehad, dan zou hij 't in deze ure toch niet hebben doen blijken.

'Wat heb ik veel gebreken...!'

'Wat hebt ge veel goeds!' hernam hij, en misschien welde in zijn binnenste daarbij op... 'en wat hebt ge mij veel te vergeven!' Vroolijk voegde hij er bij: 'Kom, nu de lucht in naar ons buitenhuis! Ik heb honger, Mary, waarlijk, ik heb honger...!'

'En je hadt het in weken niet! Ik liet een echt hollandschen kost klaar maken, waar je dol veel van houdt! Wáar je ook heen gaat, je Holland neem je meê.'

Lachend wees ze hem op een eigenaardigheid, welke in den engen kring, waarin ze zich tot dusverre bewogen hadden, voor een zijner deugden werd gehouden, maar weldra in de ruimte, welke zich straks voor hem openen zou, als een zijner grootste gebreken zou worden aangemerkt.

't Was of beiden de droeve woorden, straks gesproken, w i l d e n vergeten en elkaâr er van overtuigen, dat ze 't al w a r e n ! Wat liefelijk snappen van haar, wat eenvoudige opgeruimdheid en echt mannelijke teerheid van hem, in de zoo burgerlijk gemeubelde 'eetsale' van het zoo burgerlijke buitengoed. Geen dienaar mocht in de nabijheid zijn. Ze hadden elkander alleen en moesten zijn wat ze

zoo gaarne wezen wilden: een onbezorgd, liefhebbend menschenpaar.

Indien Lodewijk van Bourbon een blik op dit middagmaal en op de twee, die het gebruikten, had kunnen werpen, hij zou wellicht met een smadelijk lachjen den boerschen prins, die zoo smakelijk zich van de gehutste spijs bediende, op den losgeraakten strik zijner krakende *bottines* hebben gewezen in de verwachting, dat het boertjen zich bukken zou om het aangeduid gebrek te herstellen. In figuurlijken zin kwam het boertjen weldra werkelijk in aanraking met de *bottines* Zijner Majesteit, niet om ze hem vast te binden, maar om ze hem van de voeten te rukken.

De uren krompen tot minuten in bij hun verrukkelijk samenzijn; zóo verrukkelijk, dat Mary in haar nagelaten papieren van dien maaltijd met al den reinen eenvoud van haar liefelijk gemoed, maar ook al de warmte harer liefde heeft gewag gemaakt.

De tijd van scheiden was gekomen.

Montigny, de paadje, kwam melden, dat de schuit op den Briel in het gezicht was. Gelukkig dat er slechts weinig tijds overbleef! De karos wachtte. Zij beiden stapten in. Hij was er op gesteld, dat zij met hem tot aan den oever zou gaan.

'Mary,' zei hij haastig 'ge gaat morgen zeker naar de kerk?'

'Zeker! Een Algemeene Bededag en nog wel zulk een!'

'Ja, zelfs de Spaansche Ambassadeur laat voor ons bid-

den; 't heeft moeite gekost hem daartoe over te halen.' 't Leek wel een lachjen, dat bij die woorden om zijn mond speelde. Ernstig ging hij voort: 'Vooral niet bedroefd zien! Denk er om! En dan.... vergeet vooral niet naar Bentincks huis te sturen.... morgen, middag en avond. Als er voor de zieke ten minste nog een avond zal wezen!'

Het rijtuig stond stil; het portier ging open: de trede sloeg neer. De paadje trad een oogenblik ter zijde. Mary lei de hand op Willems arm, verhief zich zoo hoog ze kon tot dat haar mond zijn oor haast bereikte en toen... deed zij hooren - 't was een heel zacht fluisteren - wat er zoo lang op haar lippen had gezweefd en gebeefd: 'je zult nooit vergeten dat hij... mijn vader is?'

'Hij zal mij niet sparen... denk aan Monmouth... maar ik zal 't hém wèl doen. Vaarwel.... vaarwel!' Zonder verder om te zien snelde hij de loopplank over. Het Wilhelmus weerklonk; de hoeden wuifden; hij hoorde, hij zag niets; hij daalde dadelijk in de kajuit neer als om zich te verschuilen.

''t Is voorbij!' hikte hij. 'Goddank, voorbij!'

II.

Den volgenden middag bracht de trekschuit van Haarlem te Amsterdam slechts weinige reizigers aan. 't Was een bededag; en zulk een werd op het platte-land en in de steden, die niet van den groot-handel leefden, als een Sabbath beschouwd, op welken het reizen alleen voor genoegen of uit winstbejach als een verwerpelijke daad werd veroordeeld. Bovendien waren dien morgen reeds vier schuiten aangekomen; de allervroegste was een nachtschuit van den Haag geweest. Met deze waren de Gekommiteerden der Stad ter Statenvergadering van Holland, die veel nieuws konden vertellen, overgevoerd. Met die zelfde gelegenheid had ook de reiziger willen vervoerd zijn, die, onder de weinige aan wal gestapte passagiers, van den hoop nieuwsgierige knapen, die het buiten de poort plezieriger vonden dan daar binnen, veel bekijks had. Hij zou het zelfs gehad hebben als de passagiers talrijker waren geweest en de nieuwsgierigen uit meer bejaarden hadden bestaan.

Hoe vele vreemde natiën ook hare vertegenwoordigers het waereldberoemde Amsterdam der 17^{e} Eeuw toe zond; hoe dikwijls de Turksche tulband er ook naast de bonte

Muskovische muts rond ging, toch altijd lokte het de lastige nieuwsgierigheid en tevens snaaksche uitvallen van den praatgragen inwoner uit en van diens ondeugende en moeielijk in den band te houden kroost. En hier gold het wel geen tulband of bonte muts, maar wat dezen dag nog veel meer de belangstelling wekte: het kleed van een officier van een vreemd regiment, dat eenige uit den hoop als het Engelsche wisten te onderscheiden. Een lange blauwe mantel bedekte wel het grootste deel der kleeding, maar bij het snel voortgaan viel hij van voren herhaaldelijk open, zoodat het wit en rood van broek en rok zeer goed te zien was.

Wat die hier kwam doen?

Er was toch verteld, dat de Engelschen en Schotten door Zijne Hoogheid naar 't kamp ergens in den achterhoek waren gezonden!

'Een flinke kaerel!' zoo luidde het oordeel van een der krachtigst opgeschoten knapen.

'Een heele hooge!' meende een ander.

'Een fouragemeester maar!' verzekerde een derde. 'Hij komt voor den Prins misschien wel kwartier maken!' 'We moeten zien waar hij blijft!' En hij, die de laatste woorden uitriep had er wil van, want allen waren het dadelijk met hem eens.

Kaptein Semeyns, die het voorwerp van de algemeene aandacht was, scheen daarop weinig acht te geven en stapte stevig en snel op de poort toe. Het was, zooals hij vreesde, reeds twaalf uur.

De zware slagen der Westerkerk hadden hem op dat punt zekerheid gegeven. Dat hij gister in den namiddag ook zoo lang op het kantoor van den thesaurier Zijner Hoogheid in het Noord-einde had moeten wachten om zijn reisgeld te ontvangen, 't welk hem nog niet eens in Engelsche munt kon worden uitgeteld, zoodat hij nu nog naar de beurs zou moeten gaan!

Het oponthoud had hem het gaan met de nachtschuit belet en hem een vertraging van meer dan vier uur bereid. En hij moest van avond nog op zee wezen! Aan de poort wachtte hem een nieuw oponthoud. 't Was wel of hij een belegerde stad betreden ging. De hekken waren wel open, maar de groote deur gesloten en de kleine, aan weêrszijden van welke een stads-soldaat stond, gaf nu alleen toegang.

Hij zou nog veel meer zien dat hem vreemd zou voorkomen.

'Uw naam? van waar komt u? waar heen gaat u?' Een korporaal deed hem die onbescheiden en moeielijk te beandwoorden vragen. Gelukkig, dat er een hooger officiant aanwezig was: nog wel de Onderschout. Deze gaf dadelijk bevel den vreemde, na een blik op hem geslagen te hebben, te laten doorgaan. Hij ried de verbazing van Semeyns over zooveel waakzaamheid. 'Ja, kaptein,' zei hij 'de hekken zijn hier heelemaal verhangen. Hun GrootEdelAchtbaren vreezen nu het binnenkomen van Fransche spionnen. De tijd is ver, al is 't nog maar een half jaar geleden, dat Zijn Hoogheid, op reis

naar Soestdijk, de stad in zijn karos doorrende en Hun GrootEdelAchtbaren, die hem een eeremaal op het Stadhuis hadden aangericht, als jongens van het Aalmoezeniershuis liet staan. Een franschman, die geen *refugié* is, zou nu worden doodgeslagen als hij op straat herkend werd. Maar ik merk dat ge haast hebt, en ik begrijp wel waarom. Van gantscher harte hoop ik dat het je wel ga. Leve Zijn Hoogheid!'

Semeyns nam de hem zoo gul toegestoken hand aan en schudde die hartelijk. ''t Zal ons goed gaan nu we 't allemaal eens zijn, Sinjeur! Tegen den namiddag moet ik de poort weer uit. Zou u kunnen zorgen dat ik ongemoeid uitgelaten worde?'

'Zeker, zeker! Vaarwel!'

Ja waarlijk, er had een groote verandering in de gemoederen plaats gehad. Het steeds Franschgezinde Amsterdam, dat altoos zoo bereid was d'Avaux te steunen, den Koning van Frankrijk te believen en den Stadhouder in zijn toenemende bemoeizucht, gevolg van onrechtmatige heerschzucht, tegen te werken en te weerstaan, scheen wel gebroken te hebben met zijn verleden en, zooals overal en altijd vooraan, nu de warmste aanhanger van den Prins geworden te zijn.

Er was alle aanleiding voor die groote verandering!

Als men den Hollander en vooral den Amsterdammer dier dagen uit zijn rustige kalmte zag oprijzen en zijn schijnbare onverschilligheid verkeeren in gejaagdheid, dan liepen zijn religie of zijn handel gevaar. En hier waren het nog wel beide.

Het Amsterdam van het laatst der 17e eeuw dreef een handel met Frankrijk waarvan men in onze tijden geen flauw begrip meer heeft. De voornaamste geslachten zonden hunne meest ontwikkelde zonen derwaards, om filialen te vestigen hunner kommerciehuizen; filialen, die den Franschen, welke wel van 'voortbrengen' maar niet van 'makelen' wisten, hunne fijne en grove manufacturen, hunne lakens, hunne wijnen, hun uitnemende papiersoorten tegen Koloniale, Japansche en Chineesche produkten ruilden, om ze dan van hier uit naar Noord en Zuid in Europa te verzenden. Menig Amsterdammer was in Frankrijk sedert jaren gehuwd met onderdanen Zijner Allerchristelijkste Majesteit en werd, toen die Majesteit zich zijn Christendom en de plichten, die het hem oplei, begon te herinneren en der ketterij den oorlog verklaarde, begrepen in de gruwelijke vervolging, welke de herroeping van het Edikt van Nantes na zich sleepte. Daar begon de groote vlucht. Te nacht en ontijde vloden tienduizenden naar al de windstreken heen, om hun allerdierbaarst geloof te redden en - bij niet weinigen was dat het geval - ook hunne schatten in veiligheid te brengen. De armsten hunner waren nog rijk, daar zij een kapitaal meê voerden, dat hun bij de overhaaste vlucht niet afgenomen had kunnen worden; want dat kapitaal was: begaafdheid in kunst en ambacht. Hun zilver en goud hadden zij Zijner Hoogheid, hun kennis, hun nijverheid der Republiek met graagte geschonken. Zijne Allerchristelijkste Majesteit zag te laat in, dat hij zijn doodvijand, den Stadhouder, bevoordeeld en

zijn beste vrienden, de Amsterdammers, van zich had vervreemd.

En daarbij kwam nog, dat onderdanen der Republiek, maar in Parijs of Bordeaux of Angoulême of Rouaan woonachtig, door de vervolging rechtstreeks werden getroffen. Ze hadden zich veilig gewaand, waren gebleven met vrouw en kinderen, en ook hun werd de eisch gesteld: òf van godsdienst veranderen òf.... in de gevangenis, of het klooster boete doen voor de betoonde ongehoorzaamheid. De stemming van Amsterdam was toen jegens den grooten koning zeer onvriendelijk geworden. In de laatste weken werd ze bepaald vijandig. De inkomende rechten op de Hollandsche koopmanschappen - en welke waren er niet Hollandsch? - werden telkens verhoogd. De Staten waren niet lang achterlijk in het betalen met gelijke munt. Een tarievenoorlog was ontstaan, die veel geld kostte, de voorlooper van een anderen, die geld zou kosten en bloed.

Kaptein Semeyns mocht er van hebben gehoord, zeker had hij toch niet veel begrepen. De krijgsmanstand was in de Republiek weinig in eere bij de kooplui en kwam dan ook weinig met hen in aanraking. De pamfletten, welke in menigte verschenen, kwamen niet of uiterst zelden in de wacht- of blokhuizen, en de kranten dier dagen gaven eer nieuws uit de Ukraine of uit de Harems van Stamboul dan uit de raadzaal der Amsterdamsche Vroedschap, of de werkkamer van den Stadhouder en diens Raden. Maar meer dan eenig libel, pamflet of

krant hem in weken zou hebben kunnen vertellen, werd hem bij het voorbijgaan van de Martelaarsgracht in weinige oogenblikken duidelijk. Een koor van klaagtonen hoorde hij in zijn nabijheid; een psalm der verdrukten, kunstloos gezongen, maar trillend van droefheid, en daardoor zoo aandoenlijk! Een talloze menigte omgaf den zingenden stoet. Geen kreet werd uit haar midden gehoord. Een draagstoel ging vooraf. Daarin rustte een prediker uit het onlangs verbeurd verklaard Prinsdom Oranje in Frankrijk, wien de beide beenen zóo fel waren geblakerd door de dragonders, die hem hadden moeten bekeeren, dat hij ze nimmer meer zou kunnen gebruiken. Zij, die hem droegen, en zij, die hem volgden, hadden de preek bijgewoond, die de martelaar in de oude Stadscherm-school bij het Molenpad had gehouden, en hun oogen waren op dit oogenblik brandend heet maar hadden geen tranen meer, daar zij ze allen vergoten hadden bij het verhaal van den gemartelden herder, bij zijn bede tot den Almachtige voor den Gidéon, die zich toerustte tot den strijd voor het edelste, het heerlijkste, het heiligste wat de mensch kent: de vrijheid der konsciëntie! Helaas, dat onder de vervolgden nu reeds ketterjagers scholen! De vervolgden dier dagen waren niet beter dan de vervolgers! Claude, aan de galeien ontkomen en naar de Geuniëerde gewesten gevlucht had al een aanklacht ingediend bij de Staten tegen eenige zijner ambtgenooten, die hij verdacht van Arminianisme, Socianisme en nog vele andere ‘ismen’ meer.

Maar de schare was dit thands niet indachtig of wist dit niet en volgde alleen de inspraak der natuur en niet de wijsheid der scholen.

'God de Heere straffe het monster!' prevelden enkele der omstanders, en het waren niet alleen de mannen.

'Waarom mij tegengehouden, vrouw! Ik had graag weer het musket willen schouderen!' riep een poorter van reeds rijpen ouderdom.

'Dat moet je maar aan jongeren overlaten, vaâr!' zei Semeyns, die mede onder den indruk verkeerde van het oogenblik.

Veler oog richtte zich op hem en plotseling klonk het: 'Vivat de Prins!'

De schare begreep als bij instinkt, dat de Prins de wreker zou zijn en dat die officier hem in hun midden vertegenwoordigde.

Velen, die naar den bidstond waren geweest en zich onder weg hadden opgehouden, kwamen hem op zijn weg langs den Haarlemmerdijk naar den Dam tegen.

Dien morgen te acht uur hadden de klokken geluid, zware van zuiver gegoten metaal, die nooit te vergeefs de Gemeente ter kerke hadden geroepen en menigmalen reeds de mare van zegepraal en roem over de daken hadden doen gonzen. Duizenden hadden de kerken bezet. In de Waalsche waren tot alle doorgangen gevuld. De preek was overal vroeg begonnen, omdat de kantoren dien dag niet gesloten konden worden, noch de arbeid op de kaaien en steigers gestaakt. Dat de opkomst

uit alle standen talrijk was geweest getuigden de kerkgangers, die Semeyns ontmoette. Er waren er onder de mannen, wien nog de kleeding van voor dertig jaar dekte, wier wambuis en wijde broek van grof laken was; er waren er onder de vrouwen, wier jakjen en kroplap maar van katoen, wier rokken maar van karsaai en wier huik geheel nog dezelfde waren als de moeders gedragen hadden, die toen nog op de grens stonden welke de kleine burgerstand van de schamele gemeente scheidde. Maar er waren er ook onder, wier nieuwerwetsche kleeding van het fijnste laken, van fluweel zelfs en satijn, wier huik een huive van kant was, wier overkleed met bont was omzoomd, wier kerkboek in ivoor of schildpad gevat en met zilver, zelfs met goud beslagen, door een dienaar of dienstbode gedragen werd.

Hoe groot hun aantal ook ware toch was er weinig gedruisch. Stil en stemmig ging ieder zijns weegs, onder den indruk van de prediking en het gebed, waarbij zooveel schrikkelijks als tot dusverre door de meesten zelfs niet was vermoed, als zekerheid was geopenbaard. Was aller hart er ook meê vervuld en hadden velen ook de behoefte dit naar buiten te openbaren, het geschiedde slechts fluisterend en bedeesd tegen maag of vriend, die in de nabijheid ging.

Naarmate Semeyns echter den Dam naderde, nam de levendigheid toe. Volkshoopen verdrongen zich voor een boekwinkel; straatslijpers riepen luide de opschriften van de libellen, die zij te koop boden. In den boekwinkel

stond in pamfletvorm de ‘declaratie van zijn Hoogheit, Willem Hendrik, bij de Gratie Gods Prins van Oranje en behelsende de redenen die hem bewegen, met de Wapenen in het Coninckrijck van Engeland over te gaan,’ en in de handen der rondventers waren eenige slecht bedrukte vellen papier, een samenspraak bevattend tusschen een Fransche gans en een Hollandschen stier, met den veel zeggenden titel: ‘De gekroonde meijneedt of de Coningh-beul.’ Verderop, werd er rond gevent: ‘Het overweldigd koninckrijk of het ondergeschoven kind!’

Met moeite werkte zich Semeyns door de volkshoopen heen en bereikte hij eindelijk het beroemde plein.

Voor het Stadhuis, dat in zijn deftige statigheid en eenvoudige weelde zoo volkomen het charakter der Geunieerde Provinciën uitdrukte, was het leeg, geheel anders als den dag te voren, toen - Mijnheer d'Avaux schreef het dadelijk aan zijn meester! - tachtig tonnetjens met gouden en zilveren engelsche munt op sleden voor de Wisselbank stonden en door stadssoldaten tot aan de Haarlemmerschuit werden begeleid.

Semeyns wierp slechts even in 't voorbijgaan een blik op het architektonisch meesterstuk. Hij versnelde zijn stap. De beursgangers waren hem echter voor geweest. De bengel, dien hij nog bij 't begin van den Nieuwendijk had gehoord, was reeds een kwartier geleden verstomd. - Daar sloeg de Stadhuisklok half een. Hij repte zich naar het gebouw met kleinen toren, dat de Dam van het Rokin afsloot en onder welks vloer de Amstel zich met het IJ

vereenigde. Hij vloog de trappen op, die naar den hoofdingang voerden en vond zijn vrees van te laat te komen maar al te zeer gegrond, want de bedienden van ‘het Aalmoesseniers-Weeshuis’ stonden met de ‘armbossen’ reeds op hun post voor de dubbele deuren der ijzeren hekken, welke op de helft waren gesloten. Het kostte hem zes stuivers, een kleinigheid voor zoo'n rijken Amsterdamschen schacheraar, zoo als ieder koopman in blok- en wachthuis maar al te gauw werd genoemd, maar voor een kaptein, die maar een wedde van even negenhonderd gulden had, eene niet onbelangrijke som.

Hij begreep echter, dat tegenstribbelen niet zou baten. Hij betaalde en bevond zich weldra op het langwerpig vierkant plein, omringd van een breede gaanderij, welke op zes en veertig blauw arduinsteenen pilaren zich steunde. Op ieder van dezen zag hij een nummer, op de meesten de namen der Steden of Gewesten waarop de kooplieden, die dáar of in de nabijheid stonden handel dreven; op eenige de namen der waren, welke daar werden omgezet. Zoo was 't ook op de houten borden, onder de gaanderij, welke van het plein langs twee treden te bereiken was, tegen den muur vastgemaakt. De houten zoldering, die in de wintermaanden, den blauw steenen vloer dekte was reeds gelegd, al schreef men nog niet één November. De vochtigheid der laatste dagen en de daarop sedert gisteren ingevallen koude had dit jaar van den anders stalen regel doen afwijken, en den trappelenden en trippelenden voeten reeds de laatste dagen van Oktober een minder kille rustplaats doen gunnen.

Wat gegons, wat geschreeuw meest, wat gegil bij wijlen, oprijzende uit dien nu eens opeengepakten, heen en weer wiegenden, en dan weder uit elkaâr wriemelenden en heen en weer golvenden, wielenden en deinenden menschenhoop! Voor den gewonen bezoeker een weg vol herkenningsteekenen, met allerlei gidsen, met geen enkele geheimenis, geen angel of klem, maar voor den vreemdeling een bajert waarover de zwartste duisternis hìng! Zoo scheen het ten minste Semeyns, die nooit nog een voet in het hoofdkwartier van den Mammon gezet had, dezen middag toe.

Anderen echter, de gewone bezoekers vooral, oordeelden dat er wel onrust, maar geen beweging was, wel geruisch en gedruisch als het gefluister van vele stemmen, maar niet de luide lach of de gramme schimp, die het loven en dingen van vele honderden koopers en verkoopers vaak vergezelde.

Wat kon daar in goede tijden niet verhandeld worden!

Semeyns trachtte de namen te ontcijferen, welke op de borden of de vendu-cedullen te lezen waren. Het duizelde hem! Hier ‘bonte en witte peper en salpeter, Siamsch Tin en Sapanhout,’ daar ‘geconfijte Schorsonera’ verder ‘Chineesche zijde, Tonquinsche zijde, Bengaalsche zijde, Armozijnen, Japansche rokken, Cabritte Vellen;’ ginds: ‘Thee, kamfer, Muscus...!’ Een groep deftige, minzaam lachende, personen, wier wél-gedaan gelaat in de lijst van statige lange pruiken was gezet, omringde een driftig sprekend Heer, die voor een bord in zijn nabijheid stond, waarop te lezen stond: ‘fransche

artikelen in Holland gemaakt,' en daar onder: '*draps de meunier, papeterie, chapellerie!*'

De industrie was door de uitgeweken Protestanten uit Frankrijk overgebracht naar het land, dat ze gastvrij had ontvangen, en *Monsieur* Vincent, die met moeite ontsnapt was, bestuurde de nieuwe inrichtingen en was ter beurze een zeer gezien man. Velen zelfs, die in gants andere artikelen handelden, onderhielden zich gaarne met hem, al ware het slechts om hun fransch te onderhouden of het dialekt, dat ze in de school in de Warmoesstraat hadden geleerd, te toetsen aan het zijne. Weinige Amsterdammers toch dier dagen, hoe verzot anders ook op Frankrijk, spraken fransch of verstonden het zelfs, wat d'Avaux soms heel vreemd vond. Een zuiver fransch sprekende, die bovendien, op den Franschen Koning verbitterd, geen veroordeeling te streng vond voor den bloeddorstigen despoot en geen hulde en bewondering te groot voor de inwoners der Geuniëerde Provinciën, was thands een fijne en zeer begeerde schotel op den steeds weelderiger wordenden Amsterdamschen disch. Maar Semeyns, die daarvan niets wist of begreep, ging dat alles onverschillig voorbij en bleef zoeken naar het bord, waarop iets van munt of wisselzaken gemeld werd.

'Er wordt niets gedaan!' hoorde hij, niet ver van zich af, een eenvoudig gekleed persoontjen zeggen tegen een paar rijker gekleede en voornamer uitziende mannen, voor wie hij nederig boog en, zeer nederig den hoed afnam: 'Ik heb hier "de Generale Carga" van de Moercapel,' 'het

Rad van Avontuur' en 'de Nieulant,' die gelukkig zijn binnen gevallen. Mag ik ze UEd. aanbieden?'

'Iets naders uit den Haag?' was het eenige wat er geandwoord werd bij het aannemen der lijst, welke niet eens werd ingekeken.

Het eenvoudig manneken - het was ook maar een makelaar, die echter met ieder een praatjen maakte en naar veler zeggen een wandelenden barbierswinkel leek - wist ditmaal niets nieuws. De deftige heer, met den ring met grooten diamant aan een zijner vingers, met den hooghartigen blik in zijn oogen en de fiere houding, de reeder en groothandelaar, die dikwerf getoond had goed op de hoogte te zijn, wist wèl iets. Hij had eenige dagen geleden zich laten ontvallen dat er iets broeide, - nu, dat wisten de anderen ook! - maar dat het niet Frankrijk maar Engeland betrof, - wat minder algemeen werd geloofd. Hij had weten te vertellen, dat Mijnheer van Albemarle, gezant van den Engelschen koning, ter eere van den jongen Prins van Wales, een groote partij had gegeven, waarop de *élite* van den Haag was genoodigd; maar dat niemant was gekomen en op het laatste oogenblik zelfs de boodschap was ontvangen, dat Mijnheer Bentinck de trompetters van zijn regiment verboden had te komen spelen, waartoe zij door dien Ambassadeur waren gehuurd. En nu had hij van morgen de uit den Haag teruggekeerde Heeren gesproken, en die hadden hem verhaald van hetgeen daar gister had plaats gevonden. De hoofden van het drietal naderden elkaâr. Er werd fluisterend behandeld wat wij

reeds weten. ‘Dan tóch waar!’ riep een der hoorenden luide uit, maar het algemeene gedruisch dempte den uitroep en de daarop volgende met wrevel geuite woorden: ‘dan zijn we weer door den Prins beet genomen. Zijn heerschzucht gaat Engeland groot maken op onze kosten! W e e r staat de oorlog met Frankrijk en Engeland voor de deur! En als we onder liggen - de tijden zijn al zoo erbarmelijk slecht.’

‘Slechter kunnen ze niet worden - dat is één troost. En als we n i e t onder liggen en den dwingeland tot staan brengen....? Heeft Uw Edelheid gehoord, dat Ploos van Amstel en van Hussen als Hugenooten in Parijs zijn gevangen genomen en gevaar loopen op de galeibank te komen? Twee personen van zeer goede familie!’

‘Gods bloed!’ bromde de derde tusschen de tanden.

Een luide roep werd gehoord. Een magere bleeke persoon, wien het zweet op het voorhoofd stond, gleed met bewonderingswaardige behendigheid door de menigte heen, het drietal voorbij. ‘Aktiën Kompanjie twintig percent gedaald! Obligatiën Holland tien, Generaliteit twintig, geldkoers vier! Alle brievenposten opgehouden!’ gilde hij.

‘Daar hebben we den oorlog!’

Kreten van ontzetting, van weemoed, van toorn, maar ook van ingenomenheid werden van alle zijden gehoord. Er kwam als een oproer onder de scharen! Deze dacht aan de schepen op uit- en t' huisreis, gene aan zijn overladen pakhuizen, anderen aan hun onderpand bij de Wisselbank, sommigen, die weinig te verliezen hadden,

aan niet onvoordeelige prijsschommelingen, enkelen, wier beginsel hooger stond dan tijdelijk goed, aan de weerwraak der goddelijke vrijheid op de misdrijven van den duivelschen dwang. *Monsieur* Vincent overtrof allen in de uiting van wat zijn binnenst beroerde; en dàt was: overstelpende vreugde!

Niemant dacht aan de soldaten, die op het slagveld zouden vallen, - zij werden er immers voor betaald? - Niemant bekommerde zich om den officier, die daar in hun midden stond en wien de oorlog nog andere woorden als roem en buit toebulderde, wien hij ook fluisterde van afscheidstranen, van weên van weduwen en weezen. Maar het gelaat van dien Officier stond als dat van zijn Kapitein-Generaal, onbeweeglijk en strak, en zou dezelfde koele, haast onverschillige uitdrukking hebben behouden, indien niet een onweerstaanbare menschengolf hem als op het lichaam was gerold en hem naar een groep had heen gesmakt, welke tégen en óm een der pilaren stond en dus niet kon worden meêgesleurd.

Wat was daar ginder gaande?

Eenige oogenblikken vroeger waren er luide kreten vernomen, luider dan er nog gehoord waren; daarop had Semeyns ten minste bij al het gewoel, dat hem van zijn binnentreden af omgeven had, weinig gelet. Maar nu moest hij er wel acht op slaan. De ontvangen schok en de schrik van het drietal, dat straks naast hem had gestaan maar nu een paar voet van hem af was geslingerd en een kreet van ontzetten uitte, verplichtte hem er toe.

‘God, je neef van Beuningen! Hij wordt vastgehouden... opgenomen...!’

De Mijnheer, tot wien die woorden gezegd waren, was reeds weg en vond de opmerking des anderen, helaas! maar al te waar. De oud-Pensionaris, de oud-Burgemeester, waarop Amsterdam een tijd lang trotsch was geweest, de krachtige bewindvoerder der O.-I. Kompanjie, de Ambassadeur te Versailles en te Londen, die Hunne HoogEdel Mogenden zoo waardig, soms waardiger dan deze zelven het wenschten, had vertegenwoordigd, werd vastgegrepen en vastgehouden door plebejershanden, zelfs uitgejouwd door eenige kleine burgers. Reeds sedert maanden hadden zij, die hem het naast omringden, leeren twijfelen aan de helderheid van zijn oordeel, aan de kracht van zijn geest, al was ook de hooge gestalte ongebogen gebleven en de gezondheidsblos op het stoer gelaat niet gebleekt. Zijn hoog ernstige maar lange en steeds herhaalde redevoeringen over het Duizend-jarig rijk, vaak plotseling volgende op de warmste lofreden op de Oost-Indische Kompanjie, deden soms het ergste vermoeden.

En nu scheen het ergste zekerheid!

De daling der Akties had de krizis verhaast. Van Beuningen was bij het vernemen dier daling in tranen uitgebarsten, daarbij weeklagend, dat hij een verloren man was, maar, zooals hij er dadelijk weer bijvoegde, nog altijd schatrijk, en had toen met een trek van waanzin op het hoog rood gelaat en met de stem van een prediker allen om hem heen tot boete en berouw opgewekt daar de oordeelsdag nabij was.

Toen zijn neef zich door de menigte een weg had gebaand en hem was genaderd, zag hij den beroemden man, den halsdoek half los gereten, den zwart fluweelen rok op verschillende plaatsen geplet en bevlekt, te midden eener jouwende groep. Hij haastte zich den bloedverwant toe te spreken en bij de hand te nemen, waarop de spotternij zweeg en het ontwaakt medelijden ruimte deed maken voor de personen, die, voorafgegaan door den beursknecht, den krankzinnige weldra naar het *corps de guarde* van de nacht- of ratelwacht brachten. Dáar toefde hij tot de slede was gekomen, die hem naar huis zou voeren, waar hij voortaan onder goede bewaring tot aan zijn dood - drie jaar later - verbleef.

Semeyns vernam van het voorgevallene geen enkele bijzonderheid en zou er ook wellicht weinig belang in hebben gesteld, al ware hem alles hairfijn uitgelegd. Bij den laatst ontvangen schok had hij een ander op den voet getrapt, die nog niet lang geleden den beet van het flerecijn had gevoeld. Een kreet van smart werd even gehoord; een zeer onheilige vloek binnen 's monds gesmoord, maar daarna vroeg een vleiende stem, terwijl een blozend gezicht met een zoet lachjen tot hem gekeerd werd: ‘Heeft UEd. mij ook iets te vragen?’

't Was een van de meest gewilde ‘krengenkoopers’ of beunhazen van den kleinhandel, een man, die v a n , maar dan ook v o o r de negotie leefde en, voor een ‘courtagie’ van tien stuivers, van de beurs naar de Weesperpoort heen en weer op een drafjen liep. Natuurlijk was hij gewoon

geraakt aan gepeperde woorden en aan trapjens of trappen op den voet.

‘Is er wat te verdienen?’ was zijn tweede vraag, iets minder beleefd dan de eerste, daar de gedienstige in den toegesprokene maar een soldaat had herkend.

‘Ik heb een wissel noodig....’

De beunhaas wendde zich haastig af en bepaalde zich tot het uitstrekken van den vinger naar een pilaar in de nabijheid.

De korte aanduiding bleek voldoende. Semeyns werd echter aan het kantoor bescheiden tegen twee uur.

‘Onmogelijk’ was zijn kort en beslissend antwoord. ‘Dadelijk! hier is het geld.’

‘Zeker veel haast om over te gaan,’ merkte de geldhandelaar aan.

Semeyns zweeg.

‘Ik kan best zwijgen... Kolonel! Ik moet toch uw naam weten,’ werd er niet zonder wrevel gezegd, toen Semeyns bleef zwijgen.

‘Meester Simons!’

Ze waren reeds in het diep der gaanderij, waar een lessenaar met schrijfbehoeften stond, het zoogenaamde ‘geldcomtoirken.’ In weinige minuten was de wissel ter hand gesteld en het geld in ontvang genomen. 't Was duur geld wat die meester Simons meê nam. Maar het was zoo goed als oorlog en.... de man was erg bokkig, daarbij een soldaat, die niets wist van wisselkoersen.

‘Wie hier alle dagen zijn brood moet verdienen!’

dacht Semeyns, terwijl hij naar de deur ging, welke hij het dichtst bij zag.

Het was de deur naar den kant van het Rokin. Zonder op den steenen Merkurius of het Stadswapen te letten, welke den achtergevel sierde, daalde hij de steenen trappen af, blijde reiner lucht in te ademen en de voeten vrij te kunnen bewegen. 't Was één uur, en hij had nog maar enkele minuten te gaan; want een klein huis aan den Nieuwezijds Achterburgwal bij de Torensteeg was het doel van zijn tocht.

Voor eenige weken had hij zijn Geertruid met de beide kinderen van den Bosch, waar hij laatst in garnizoen had gelegen, naar Amsterdam overgebracht. De Kolonel had hem, vóor maanden reeds, van een eerlange garnizoens-verandering gesproken, wat niets vreemds in had, daar Zijne Hoogheid sedert '72 er steeds van hield de soldaten en mindere officieren dikwijls van plaats te doen wisselen. Wat hij sedert vernomen had deed hem een eerlangen oorlog voorzien.

In September was zijn regiment naar het kamp bij Nijmegen verlegd. De geruchten van een oorlog tegen Frankrijk hielden aan, en onder de Engelschen, waaruit de groote meerderheid van zijn regiment bestond, werd meer en meer gemompeld van een inval aan een anderen kant, als officieel werd voorgegeven. Het wegzenden uit de gelederen van alle soldaten en officieren, door Koning Jakob bij de Engelsche regimenten in Staatsche soldij ingesmokkeld, het vervangen der ontslagenen door Hollanders en door om den ge-

loove gevluchte Engelschen, dat alles bevestigde het opgevat vermoeden. Semeyns besloot daarom zijn gezin naar het best verdedigd punt van het vaderland te doen verhuizen. Zijn Geertruid toch was een Amsterdamsche, en, waren er ook al redenen, die haar het verblijf aldaar minder aangenaam maakten, alle bezwaren moesten zwichten voor de overweging, dat nergens elders de veiligheid voor haar en de beide kinderen zóo groot kon zijn. Het leven wel is waar was er duur, peperduur in vergelijking met zestien jaar geleden; want hoe de kooplui ook klaagden over slechte tijden, het goud bleef toch uit alle oorden der waereld maar naar Amsterdam heenvloeïen. Maar in de duurste stad kon men met eenig overleg en wat gezond verstand nog wel goedkoop leven, en Geertruid had altoos veel overleg en gezond verstand getoond.

Zij, de dochter van goeden huize, had in de zestien jaar van hun huwelijk getoond zich te kunnen schikken in nederigen kring. Haar liefde voor haar man, voor haar kinderen, Brechtjen en Ernst, gene thands vijftien, deze twaalf jaar oud, had het stuksken brood, dat niet meer dan bescheiden mocht heten, steeds dankbaar weten te genieten. Niet in den aanvang slechts, toen de glans der nieuwheid alles overstraalde en de herinnering van geleden smart en ondervonden smaad van de zijde harer voorname maagschap nog levendig was, maar ook al de volgende jaren, gelukkig ver van haar geboortestad doorleefd, had ze, hoewel het verleden van haar geslacht nooit vergeten, weten dankbaar te zijn voor wat ze ont-

ving. Ze had haar echtgenoot nog weten neder te zetten door kracht van redenen, ontleend aan het wetboek van plicht en noodzakelijkheid, zoo dikwijls hij zich in zijn eerzucht zag gekrenkt. En hij zag zich dat telkens. Hij had geen machtige protecteurs, en hij wenschte ze ook waarlijk niet. Hij wilde door eigen kracht zich omhoog werken. Dapper als weinigen, vermetel, zoo als Zijn Hoogheid zich in de hitte van den strijd vertoonde, had hij zich onderscheiden in het veld bij het belegeren of het belegerd zijn, en toch was hij eerst in '78, dus tien jaar geleden na den slag bij de Abdij St. Denis, dicht bij Mons, kapitein geworden. In dien moorddadigen slag vooral had hij een Kolonelsplaats verdiend, - het bezit alzoo van een eigen regiment, een bezit dat wel eens meer dan tien duizend gulden 's jaars opbracht. Zijne Hoogheid had ouder gewoonte zich weder te ver gewaagd, en was te midden der vijanden gekomen; Semeyns had het aan het hoofd zijner kompanjie gezien. Met de twintig soldaten, die hem nog overbleven - de rest lag dood of gekwetst op het slagveld - was hij op den vijand ingestormd. Juist zou hij den franschen Officier, die Zijn Hoogheid reeds het pistool op de borst zette, hebben doodgestoken, toen die officier achterover viel, getroffen door een schot van Mijnheer Van Ouwerkerk, Generaal der Kavallerie. Hij keerde tot de gelederen terug met een schramschot aan den arm en slechts tien soldaten; hij had het bewustzijn iets groots te hebben verricht; hij had het genoegen dit erkend te zien door wie met hem in de naaste

gelederen stonden; maar dat was ook alles. Mijnheer van Ouwerkerk, Hendrik van Nassau, een zoon van Lodewijk van Nassau, heer Van der Lecke, Beverwaard en Odijk ontving daarentegen een brief van dankbetuiging van Hun HoogEdelmogenden, en bovendien een eeredegen, prachtige pistolen en gouden toomsieraden!

Dàt was voor Semeyns een bittere ure geweest; dàt had de genezing zijner anders onbeteekenende wonde in Grave vertraagd, waar hij na den kort daarop gevolgden vrede te Nijmegen in garnizoen werd gelegd; dàt had hem, ernstig van nature maar toch vatbaar om het goede ja rijke van het menschenleven op te merken, het ingetrokkene, het strakke gegeven, dat hem nu kenmerkte en door zijn Geertruid, hoe voorbeeldig ook in haar plichtsvervulling, hoe krachtig ook in haar strijd tegen de duurte der tijden, hoe bewonderenswaardig ook in haar pogen om van een goudgulden een dukaton te maken, niet kon worden verjaagd.

Zelfs zijn Brechtjen kon dat niet, het lieve vroolijke kind, hoe zou dan de niet altijd opgeruimde en licht tillende Geertruid dat vermoogd hebben? Brechtjen had geen anderen tijd gekend als dien zij thands beleefde, maar hare moeder wel, en die moeder had tegen de Republiek, die de niet-bemiddelden en de niet-van-goede-familie-zijnden vergat voort te helpen en te beloonen, dezelfde grieven als, ja in nog hoogere mate dan, haar man.

Neen, zij had maar zelden alle rimpels kunnen wegvagen en een vroolijken lach tooveren op zijn gelaat!

't Was reeds veel dat ze, door te wijzen op de besluiten van den Heer, die geen rekenschap geeft van Zijn willen en werken, die oodmoedige berusting vordert en dán op Zijne wijze beloont, soms tot eenige gelatenheid en kalmte stemde.

Maar de haastig voortstappende is waar hij wezen moet! De schel, welke aan de groote huizen op Heeren- en Keizersgracht den ouden klopper had vervangen, was aan de door hem gehuurde woning niet te vinden. Hij gaf dus van zijn aanwezigheid op de ouderwetsche manier kennis. Lang behoefde hij niet te wachten. Een ferme jongensstem riep luid, zóo luid, dat hij 't op 't stoepjen hooren kon: ‘Dat 's vader zeker! Hoezee! Hoezee!’

En 't was Vader, die den joligen krullebol in de bolle roode wangen neep en toen lachend, ja waarlijk op eens gul lachend, op de inktvlekken wees, welke aan de reeds stevige handen kleefden, en daarbij zei: ‘Als dat maar van het schoolwerk is heb ik er vreê meê, maar dat weet ik nog niet!’

Daar holde Brechtjen de trappen af; daar sloeg zij haar arm om zijn hals en drukte ze een warmen kus op zijn lippen. Hij had zich bij het onderzoeken van de inktvlekken tot den jongen krullebol nedergebogen, zoodat zijn gelaat onder haar bereik was gekomen: anders toch had ze weder zoo als altijd op de teenen zich moeten uitrekken, om haar vaders mond te kunnen bemeesteren. En Vader had, om haar tot de grootst mogelijke inspanning te verplichten, dan dikwerf zich rechtstandig, zelfs het hoofd

wat achterwaards, gehouden. 't Was een plagerij, die Brechtjen dol prettig vond, maar waarbij Ernst altijd krachtig partij trok voor de geplaagde zus.

Onder vroolijk gebabbel steeg het drietal naar boven, wat gants niet makkelijk ging daar de trap nauw en wel wat steil was en de dolle Ernst, die achteraan ging, telkens een van 's vaders voeten vasthield. Al die bezwarende omstandigheden in aanmerking genomen werd de tocht toch nog met spoed ten einde gebracht. En dat mocht ook wel, daar Geertruid boven aan de trap wachtte.

'Dag, vader!' klonk het. Zij nam de toegestoken hand en gaf hem een zoen op de gebruinde wang. Omringd, bijna omhangen van zijn kinderen en voorafgegaan door zijn vrouw, trad hij de huiskamer binnen.

'Wat is 't hier somber!' riep hij uit.

'Ja, ik houd de voorkamer aan kant. Wat dikwijls gebruikt wordt slijt!'

'Als altijd heb je gelijk, vrouw!' Hij stemde met haar in, maar 't kostte hem toch wel moeite. Niet meer dan een schemering viel door het kleine venster, dat uitzicht gaf op eenige daken en schoorsteenen, naar binnen. En het was juist zoo'n sombere bewolkte najaarsdag, en hij kwam juist van buiten, van den Haag, waar licht en lucht, van de Beurs, waar beweging was geweest! Wat moest hij vrouw en kinderen beklagen, die in zulk een schemering verblijf zouden houden, misschien wel den geheelen winter!

Maar er was toch nog een andere kamer, aan de straat

uitkomende, boven het portaal, en dan nog het zijkamertjen beneden.

‘Als we in de voorkamer van middag eens aten!’ zoo stelde hij Geertruid voor.

‘Maar dat gaat waarlijk niet, vader! De voorkamer is van morgen juist gedaan. Ik heb me zoo gerept omdat ik je vroeger t' huis had verwacht. Je presumeerde toch...’

‘Ik had met de nachtschuit willen komen, want ik moet met de schuit van drieën weër weg.’

‘Weer weg! weer weg!’ fluisterde Brechtjen en pruilde de jongste.

‘Vader m o e t , en dan behooren wij daar vrede meê te hebben’ merkte moeder met hoogen ernst op. ‘Alles is voor ons noenmaal klaar en nog wel h i e r klaar!’

Ja, waarlijk, nu zag hij 't ook. Een sneeuwwit tafellaken lag over de uittrektafel uitgespreid, verborg er het lompe maaksel van en ook ten deele de vier dikke poten waarop ze stond.

‘Brechtjen, ga klein Aaltjen zeggen dat ze de soep af kan zetten. Ik kom dadelijk omlaag om op te doen. Jongen!’ zeide ze boos ‘ga je handen wasschen in den gootsteen beneden. Dat is al de derde maal, dat ik je vandaag zoo zie.... en als je dan nog maar je lessen afwerkte, maar je meester klaagt steen en been!’

De jongen had de helft van het vermaan niet gehoord; want hij was bij de eerste woorden al naar beneden gehold, geheel en al overtuigd van het bestaan van het misdrijf en bekend met de straf, welke er op stond.

Semeyns was naar de voorkamer gestapt, waar hij bij beter licht, de voorwerpen kon zien, die hem lief waren geworden als stemmen uit het verleden.

Hoogst eenvoudig was alles, maar daaraan had het oog zich gewend en bovendien bleef hem de troost, dat het beste en kostbaarste der roerende have in het zijkamertjen stond, dat Geertruid zeker zoo rijk mogelijk zou hebben ingericht.

't Was in haar huwelijk altijd haar gewoonte geweest, om ten minste één kamer in haar huis te hebben, waar zij als Admiraalsdochter zich eens behagelijk kon voelen en waar het portret van haar vader, in den goeden tijd door een ‘konstrijk’ schilder vervaardigd, niet al te groot kontrast zou vormen met hetgeen het omgaf. In de bovenvoorkamer stonden echter de meubelen, welke Semeyns het liefst waren, daar ze van zijn huwelijksleven en geluk spraken en ook een weinig van een nog vroeger tijdvak, waarop hij soms nog met schaamte terug zag, maar meest met diepen weemoed.

De houten vloer was alleen bedekt met een karpet ter plaatse waar de gladgewreven eikenhouten vierkante tafel stond, en dat karpet was wel van de goede Delftsche fabriek, maar van de minste qualiliteit daar vervaardigd. De muren waren, tot manshoogte maar, met hout beschoten, waarover voor jaren eens een verfkwast was gegaan; hooger op met kalk bestreken, maar met zorg door de tegenwoordige bewoonster gewit; de stoelen van donker eikenhout droegen zittingen en halve rug-

gen met leder bekleed; de spinde was wel een kunstwerk, toonde wel een houtwerk van verschillende en de beste soorten, met smaak in- en opgelegd, met meer dan gewone behendigheid zelfs besneden en gesneden, maar de deuren waren uitgeweken en de vier ronde ballen, waarop het gantsche voorwerp steunde, door den houtworm duchtig aangetast; de spiegel was maar in stalen lijst en kon nog slechts dienst doen in het midden, daar omlaag zich vele doffe vlekken vertoonden, die het weerkaatsen van eenig voorwerp reeds voor lang onmogelijk hadden gemaakt. Op een klein tafeltjen, in een hoek geschoven, naast het klavier, waarvan de kast verkleurd en verweerd was, lag een toegeslagen bijbel. Alles teekende eenvoud, maar over alles zweefde de genius van orde en netheid, die zelfs de schamelheid tot een aangenaam stemmenden eenvoud verheffen kan. Hij staarde op dien bijbel, waarvan de geelkoperen sluiting blonk als gedegen goud en hij dacht aan zijn moeder, die er zoo vaak in gelezen had en die zoo veel had geleden omdat ze zooveel had lief gehad!

Zijn ongehuwde moeder! De bijzit eens van den machtigen Mijnheer van Arkesteyn, zijn vader.

't Was of een bloedstroom met groote kracht zijn hart werd uitgedreven, door al zijn aderen heen snelde en, als in vuur verkeerd toen hij het brein was genaderd, dit in vlam zette! Maar stil, weerbarstig hart! Zwijg, beleedigde fierheid! Zóo lief te hebben als die moeder had kunnen doen, wischte elke vlek, die er aan gekleefd had, uit!

Zijn vader, die zijn arme moeder had vertreden, de man, die zich over haar had geschaamd, die minachtend op haar had durven neerzien...! Maar die man had zulk een liefde toch weten op te wekken...! dus ook zachter geoordeeld over hém!

Hij zag naar den leunstoel dáar bij de tafel, waarin Mijnheer Adam Adriaan van Arkesteyn op het Abcouerslot menigmaal had gezeten; waarin hij hem had zien zitten, waarin hij hem nu, ware 't maar één oogenblik, nog eens wilde tooveren...! Want, hij voelde 't nu eerst goed, de tijd had al het eindige in die menschengestalte doen verdwijnen en het onverdelgbare wel moeten sparen; de voorrechten van geboorte en stand en wat die gewrocht hadden waren voorbij gegaan, maar wat het ontstaan van de liefde zijner moeder, niet alleen mogelijk, maar noodzakelijk had gemaakt, het was gebleven; en, wat hem zelven een raadsel was, dit stond nu vóor hem als iets wat hij zelfs te bewonderen en te benijden had.

Die spiegel had eens in het huis van den Abkouer schoolmeester gehangen en was evenals die stoelen in publieke veiling door hem gekocht!

't Was hem of het lieve bleeke kopjen met de gazellenoogen van Brechtjen, de dochter van dien schoolmeester, er hem uit aan keek!

‘Vader, of u komt?’ en het goud blond kopjen van z i j n Brechtjen werd door een kier van de deur gestoken.

‘Ja, ja, lief!’

Maar een nieuwe gedachte deed hem nog even blijven.

Dat kind! Het was zijn lieveling! Voor de tonen van haar vleiende stem deinsde elk verdriet, verdween elke wrevel, stierf elke ergernis. Voor den blik dier reine licht-blauwe oogen werd elke drift aan band gelegd, elk hard woord, opwellende naar de tong, bedwongen. Dat kind geleek op het Brechtjen, dat hij in Abcoude had gekend, het wijze-dwaze, het gezonde-ongezonde, tengere schepseltjen! Het blonde hair mocht op dat zijner Geertruid gelijken, de gazellenblik had het van die andere, even als de blanke doorschijnende gelaatskleur, de fijne neusvleugels, de fijn besneden lippen, de uitdrukking van reinheid en eenvoud over geheel het wezen gespreid. Maar, Goddank! z i j n Brechtjen was forscher dan de andere en miste het aetherische dat deze had gekenmerkt.

'Man, waar blijf je?' werd met eenig ongeduld op den drempel gevraagd. 'Je zult te laat komen voor de schuit van driën en je moet je nog kleeden als burger, zoo schreef je ten minste; in de slaapkamer ligt alles klaar.'

'Geertruid, vind je de gelijkenis van ons Brechtjen met de andere niet treffend? Weet je wel, dat wij beiden dien naam uitspraken toen we er over dachten, hoe onze oudste heeten zou als 't een meisken was?'

'Hoe kom je n u daarop?' Zij nam zijn hand even in de hare, en vervolgde zacht en met eenige trilling in de anders zoo vaste klare stem: 'Niet altijd aan het verleden gedacht!'

'Waarom niet, Geertruid?'

‘Vergeet het zooals ik het tracht te doen. Laat het heden ons genoeg wezen!’

‘Niet genoeg, vrouw! Laat ons gelooven aan de toekomst.’

‘Ik ben bang voor de toekomst; ik klem me vast aan het heden,’ fluisterde zij.

Hij zag haar wel wat verbaasd aan, maar werd ook daardoor weder het verleden herinnerd. Ze stond naast hem, het klare oog met den trouwhartigen blik op hem gevest, zoodat hij haar vlak in het gelaat kon zien, en hij dacht aan het geboomte van den Slichtenhorst, aan de trotsche huizing van het oud-adellijk geslacht, waarin zij zoo goed had gevoegd. De bijna veertig jaren, over haar hoofd heengesneld, teekenden zich wel op haar gelaat af, veel meer dan op het zijne! En dat mocht oppervlakkig vreemd voorkomen, daar zijn beroep hém tot moeite en strijd, tot ontberen en ontzeggen verplicht had, terwijl háar leven zoo zachtkens en stil was heengevloten als het klare ondiepe beekjen langs den moschrand en over het kiezelzand. Al wat zij fijns en tengers had bezeten, was schuil gegaan in de rondingen, welke de zomer des levens had aangebracht. De aanvalligheid van het zoo schrander gezichtjen der van gezondheid blozende maagd was niet geheel vernietigd, maar toch wel wat veel getemperd door de kracht, waarvan de trekken en het matbleek gelaat der veertigjarige moeder getuigden. Wat aanlokkende voornaamheid mocht heeten, toen Semeyns haar het hof maakte, was verkeerd ín,

of, misschien beter uitgedrukt, uitgegroeid tót deftige fierheid, welke wel eens, als de blauwe oogen warmte van blik misten en als staal blonken, gebiedende hooghartigheid werd.

'Wat zijt ge krachtig, Geertruid! Ik benijdde dat nooit meer dan dit oogenblik!' riep hij eensklaps uit, terwijl hij de hand sloeg om haar hals en er niet op lette, dat de kant, die het keurslijf langs den boezem en de schouders omgaf, werd gekreukt. 'Dank, lieve, voor wat ge voor mij waart al de dagen van ons huwelijk! Zoo ik niet er naar verlangde, dat je toekomst op je verleden geleek, ik zou d e z e zending niet begeerd hebben...'

'Niet voor mij gaat ge toch, Karel?'

'Ja, voor de Admiraalsdochter niet het minst!

'Werkelijk?.... Beste man!' Een hoogroode blos purperde een oogenblik de wang; een licht schoot door haar oogen, welke er wonderschoon door werden. Het duurde slechts een oogenblik. Alles herkreeg weder de gewone kalmte. 'Neen, dat moogt ge niet.... Niet voor mij, maar voor de kinderen moogt ge gaan.' Na een oogenblik pozens vervolgde zij: 'Niet dùs moet ge spreken - We hebben allebêi kracht noodig.'

Daar spatte een glas in scherven en werd het omvallen van een stoel gehoord. Geertruid vloog heen. Haar man zag haar met een droomerigen blik na. Hij had het gedruisch niet opgemerkt. 'Lieve Geertruid!' stamelde hij. 't Was of hij in dat vertrek niet anders kon zijn als onder de heerschappij van het verleden. Hij wilde haar aan het hart druk-

ken; hij wilde haar voorhoofd, haar lippen met kussen bedekken. Maar zij was heengesneld. Had ze niet aan zijn oor gezegd dat zij b e i d e n kracht noodig hadden....? Dus ook zij! Maar zij was zoo sterk! Wie zeide daar, dat het zoo heerlijk zou zijn als ze zich eens zwak toonde?

Neen, h i j zei dat niet. Hoe bespottelijk! Daar vielen twee dikke tranen langs zijn wangen! Een soldaat moest nooit trouwen, en toch, zoo hij eens geen kinderen had gehad, geen vrouw zóo krachtig als Geertruid was...!

'Maar nu kom ik u halen, vader! zei Brechtjen, 'Moeder is erg boos op Ernst en ook op u, vader! Onze groentesoep wordt koud en er staat nog wel een kroes van uw liefste bier bij: Princesse bier!'

'Ik volg je orders! Stel me vrij van de provooststraf, Brecht!'

Lachende nam hij haar op den forsch gespierden arm en droeg haar zoo, als zijn gevangene, de eetkamer in.

Eerste boek.

I.

In een klein vertrek, uitziende op een tuin, waar een paar oude eiken hun geel gedorde bladen aan de woede van den heftigen noordwesten wind moesten prijs geven, en de reeds kale takken van iep en kastanje op dit oogenblik wiegden en bogen, wandelde een man in heftige onrust op en neder. Soms poosde hij voor het boogvenster, dat slechts kleine in lood gekaste ruiten vertoonde, in welks midden een geslachtswapen prijkte met vele kwartieren in gekleurd glas en door een gravenkroon gesurmonteerd.

Noch dat wapen, hetwelk van voornaamheid, invloed en macht getuigde, noch de schuimende golven van de Theems, die den tuin en de bastions met torens, welke genen omsloten, schenen zijn aandacht te boeien. Evenmin deden dit de zware eikenhouten kasten, die de wanden aan alle zijden dekten en slechts ruimte overlieten voor een zijdeur, welke naar een belendend vertrek of een aangrenzenden gang voerde, en voor een schoorsteen, in welks breeden eikenhouten maar zwart gesmookten mantel hetzelfde wapen als in het hooge boogvenster werd aangetroffen.

Wij zijn in de bibliotheek-kamer en in tegenwoordigheid van Robert Spencer, Graaf van Sunderland, den Lord-president van den Geheimen Raad, den eersten Sekretaris van Staat, den gunsteling van den Koning van Engeland, die alle wetten van het Koninkrijk had vertrapt en dat had weten te doen door de hulp van dien gunsteling en van den Jezuïet Petre. Hij is even vijftig jaar, een viertal jaren jonger dus dan zijn Koninklijken Meester, die wel zestig scheen, en toch zou men hem nog de oudste van beiden noemen. Welk een verleden ook! In alle politieke geschillen, twisten en intriges had hij zich gemengd, hij, oneerlijk als de oneerlijkste, maar behendig als de behendigste; en oneerlijkheid en behendigheid waren in dagen als deze, dat despotisme en bigotterie de eerzuchtigen tot veinzen en huichelen verplichtten, de eenige middelen tot behoud of vermeerdering van macht.

Hij had in de laatste jaren van de regeering van Karel den tweede, het wetsontwerp helpen verdedigen dat de uitsluiting van diens broeder, den Hertog van York beoogde, op grond dat deze de Roomsch Katholieke godsdienst omhelsd had, en niettemin was hij nu al reeds drie jaar lang de vertrouwde raadsman van den Vorst geweest, wien hij den troon had willen weigeren. Dit feit getuigt voor vele anderen.

Met een smijdigheid als hem menig tooneelspeler had kunnen benijden, had hij zich naar de omstandigheden weten te plooien. Eerst liberaal, zelfs in die mate dat

hij de Koninklijke prerogatieven besnoeïen wilde, toen behoudend, als de meest verstokte Tory, die het Goddelijk recht der Koningen als leerstuk had aangenomen, eindelijk gehoorzaam zoon der Roomsche kerk, had hij het gezach weten te dienen, dat hem weelde en macht beloofde: de twee eenige afgoden waarvoor hij knielde.

Zijn voorkomen, zijn houding, zijn gang spiegelden thands voor den opmerkzamen beschouwer af, wat er in hem omging. Zijn hoofd was thands niet gedekt door de statige pruik, maar door een zwart fluweelen kalotjen. Het gelaat kwam er te beter door uit. Het had den ovalen vorm; 't was bleek, bijna doorschijnend van huid; 't toonde geen scherpe lijnen, alleen rimpels op het voorhoofd, langs de neusvleugels en de lippen; rimpels, getuigende van een ouderdom, die hier door eigen schuld vroegtijdig was opgeroepen. De blauwe oogen blikten koud en drukten zelden iets uit; de fijne lippen trilden nooit en bewaarden steeds dezelfde korrekte lijnen; geen hartstocht stoof, slechts de vleitoon g l e e d er over heen. Hals en schouders schenen veel gebogen te hebben; de gang was sleepend en weinig hoorbaar; zelfs hier waar hij alleen was en de onrust iets zeer gejaagds gaf aan al zijne bewegingen werd zijn voetstap bijna niet gehoord op den houten vloer, die door geenerlei tapijt was gedekt.

Dat hij zich alleen wist, toonde hij ook in zijn eenvoudige kleedij. Een zwart laken wambuis, nauw tot aan de heupen reikend en daar het fijne overhemd vrijlatend dat er even uitpofte, een zwart fluweelen broek zonder

eenig versiersel eindigende aan de knie, wollen kousen, aan den voet zich verbergend in lage stiefletten, dat alles stak scherp af bij het luidruchtig-rijke dat hem kenmerkte ten Hove en bij de weelde zijner woning, welke van buiten wel bijna een burcht geleek uit den Normandischen tijd, van bastions en torens, van wachthuizen en met ijzer beslagen poorten voorzien, maar van binnen al de schatten inhield, welke de nijverheid en de kunst dier dagen in den rococostijl wisten voort te brengen. En de schatten dezer woning, hoe groot en kostelijk ook, ze werden nog overtroffen door die van zijn landgoed Althorpe in de nabijheid van Londen. Weelden stapelde hij op weelden: 't was zijn hartstocht. Teederheid en liefde schenen wel voor hem woorden zonder beteekenis te zijn. Waren ze dat altoos geweest, of waren ze dat later geworden?

Menig levensreiziger zou den zak met paerels, op den weg gevonden, willen ruilen voor een enkelen dadel, welken hij verloor en waar hij vergeefs naar zocht. Was dat bij hem anders? Niemant zou 't ooit te weten komen van dien gesloten man.

En hoeveel macht had hij moeten verwerven, om zooveel schatten te behouden, terwijl er zoovele verkwist werden! Het hazardspel toch verslond in één uur de inkomsten van weken; en aan dat spel dankte hij niet te min zijn beste oogenblikken, oogenblikken van geestdrift, van zielsbeweging, van spijt ook, van hartklopping en benauwdheid soms, maar toch van leven, van gloed!

Hij heeft den vorigen nacht nog zulke oogenblikken gekend; hij heeft weer aan de speeltafel vergetelheid gezocht en gevonden, en den daarvoor betaalden prijs van duizend pond acht hij zelfs in deze ure nog niet te hoog. Hoe hij zonder arm te worden of voor 't minst zich in zijn zucht naar weelde te moeten beperken, zulke verliezen kon lijden, het wordt ons duidelijk door een blik te werpen in de brieven, welke ordeloos op de groote eikenhouten tafel verspreid liggen.

Er lag er een van Barillon, den franschen gezant, die hem een wisselbrief zond van duizend pond als vooruitbetaling van het laatste kwartaal der toelage, door Lodewijk XIV den eersten minister van Engeland als bewijs zijner gunst en achting verzekerd. Er was door den Gezant zeer bescheiden, zelfs oodmoedig, aan de toezending van het geld de opmerking toegevoegd, dat de geldmiddelen Zijner Christelijke Majesteit door de oorlogstoebereidselen, waartoe de vijanden van Frankrijk den grooten Monarch, die zoo velen wèl deed, noodzaakten, in de toekomst niet toelieten in even wijden kring als vroeger geluk en tevredenheid te verspreiden; alleen tot de vertrouwdste vrienden en bondgenooten zouden dus in de naaste toekomst de bewijzen van achting worden beperkt.

Of Sunderland zich zelven tot die vertrouwdsten mocht rekenen?

Naast, op en ook onder die deftige missives lagen er velen, die in meest verscheiden maar altijd slordigen stijl plaatsing vroegen op de kantoren Zijner Majesteit.

Thomas Dane had veel zin klerk te worden bij de posterij; Philip Wandle bij de zaken ter zee; beiden was dat wel vijftig pond sterling waard.

'Toegestaan' stond onder aan den brief.

Dergelijke 'requesten' lagen er bij dozijnen. Het was een goede week. Van morgen nog had hij een aanbieding ontvangen van vijf honderd pond. Ze was van Charles Bunner, die volgens zijn eigen bekentenis wel een schikking had moeten aangaan met zijn onrechtvaardige en ongeduldige schuldeischers, maar ook dáarin een bewijs had gezien van zijn eigen scherpzinnigheid en ervaring. Met vol vertrouwen dus bood hij zich aan als kommies bij het accijnskantoor voor inkomende goederen. Bij dit request had de machtige, die óok veel scherpzinnigheid en ervaring had, toch een oogenblik geaarzeld; de drie cijfers echter door den adressant neergeschreven en in letters nog eens herhaald, hadden den doorslag gegeven en aan alle weifeling een einde gemaakt. De benoeming van den eerzamen ambtsjager was verzekerd.

En waarom ook niet? Zou de Graaf van Sunderland bevreesd zijn voor een hooger beroep op zijn meester, den Koning, bij de Gratie Gods? Maar die keurde alles goed wat zijn gunsteling deed! 't Was maanden geleden, maar Sunderland herinnerde het zich nog zeer goed, dat er een beklag werd ingediend over zijne benoemingen en de gelden, welke hij er voor aannam; en het andwoord Zijner Majesteit had geluid, dat hij alles wist wat er in zijn Rijken voorviel en dus ook alles wat

zijn trouwe dienaar deed, en als hij nu eens wilde, dat die trouwe dienaar de rijkste man in gants Engeland werd, wat ging dat zijn onderdanen aan, die te gehoorzamen hadden, hetgeen ze te weinig, en hem niet met klachten hadden lastig te vallen, hetgeen ze te veel deden?

II.

En zulk een vriendelijken meester was hij een trouw dienaar geweest?

Als die vraag dit oogenblik bij hem ware opgerezen, er zou langs die lippen een glimlach hebben gezweefd, welke afschuwelijk had kunnen zijn. Zeker, hij had zich de twee eerste jaren van 's Konings regeering een zeer onderworpen en daarbij zeer behendig dienaar getoond. Hij had zijn meester grooter subsidies van den franschen Koning, dan eenig voorganger genoten had, helpen verzekeren; hij had hem trouw bijgestaan in het ter zijde stellen van alle wetten; in het heffen van gelden buiten het Parlement om; in het verdrukken zijner eigen partij, in het doen onthoofden, hangen of vierendeelen van vroegere vrienden en tegenwoordige vijanden; hij had zijn meester gemaakt wat deze zoo gaarne wezen wilde: de alleenheerscher in Engeland, Schotland en Ierland, en hem den titel doen verdienen, dien Hendrik de achtste van den Heiligen Vader ontving maar zoo laag misbruikte: den titel van Verdediger des Geloofs. Hendrik toch had zich tot hoofd der Anglikaansche kerk opgeworpen, maar Jakob,

schoon hem slechts bij erfenis die titel was ten deel gevallen, had de deerlijk vervallen Roomsche Kerk, welke in geheel Engeland slechts honderdduizend belijders telde, tot de heerschende verheven. Scharen van hovelingen, van eerzuchtigen en hebzuchtigen, hadden de Godsstem, welke door den mond Zijner Majesteit zich hooren liet, gevolgd en toegang verzocht en gevonden tot de alleenzaligmakende Moederkerk. Alle eer, alle voordeel was slechts weggelegd voor hen, die Zijne Majesteit liefhad, omdat ze door Haar bekeerd en van het eeuwige verderf waren gered!

En het arme volk, dat door stroomen van bloed had moeten waden om aan eigen haard-vuur vrij te zijn, geloofde dit alleen te kunnen blijven door het Geloof, dat het bij pijnbank en houtmijt verworven had. Dat krachtige volk, waarin de kiemen van het grootste - een waereldheerschappij! - sluimerden; kiemen, die zich alleen ontwikkelen konden door de zonnestralen der vrijheid; het scheen te buigen in stomme wanhoop, het heette nog iederen Zondag in de kerken te bidden voor den despoot, die het den voet op den anders zoo stuggen nek had gezet!

Het s c h e e n ; maar de Graaf van Sunderland had de voorzichtigheid dien schijn te wantrouwen. In het heetst van den aanval op de vrijheden van het volk, bleef hij 't zich herinneren, dat Mary, 's Konings oudste dochter uit het eerste huwelijk, de gemalin was van den Prins van Oranje, en dat de Koning, zijn meester, in de vijftig

was en daarbij zwak en vol gebreken. Hoewel hij dikwijls met zijn meester disputeerde over theologische vraagstukken, waarbij hij steeds zorgde de nederlaag te lijden, had hij nog altijd gemoedsbezwaren voorgewend tegen een afzweering van het Geloof waarin hij was opgevoed. Toen echter, nu vier maanden geleden, de tweede gemalin van den Koning, Maria van Modena, een zoon had ter waereld gebracht, en er een rilling van wanhoop en vertwijfeling door het gantsche rijk liep, moest hij bedacht zijn op zijn toekomst.

't Lag niet in den aard van eenigen Sunderland te steunen op een kreupele of zich in te schepen op een wrak.

Daarom was deze zoon van dat doorluchtig geslacht er op bedacht, zich tijdig te verbinden met de tegenpartij, die in Willem van Oranje den eenigen verlosser zag; maar ten dage dat hij dat deed werd hij tevens knielend op den steenen vloer voor de deur van Zijner Majesteits kapel gevonden, biddende ‘zoetelijk en met veel geween’ om te worden toegelaten tot de Heilige Misse. Van dat oogenblik af aan was hij onderdaniger dan ooit ten Hove, in Audiëntie-zaal en Raadkamer, maar tevens drijvend tot de krachtigste maatregelen. Wat tot dusverre nog was ontzien, het werd met ruwheid en woestheid aangegrepen en mishandeld. De privilegies der steden werden opgeheven; in de kathedralen der Anglikaansche Kerk predikten de Roomsche priesters; de Londensche Bisschoppen der Protestantsche Kerk werden naar den Tower geleid. Maar tegelijkertijd zorgde hij er voor, dat in den Haag bekend

werd wat er in den Geheimen Raad was besloten en dat in de gewelven van het kasteel Lady Place aan den Theems, niet verre van Londen, waar de malcontenten des nachts de komst van Willem van Oranje voorbereidden, z i j n e gedachten en verwachtingen werden bekend gemaakt en z i j n e wenken gevolgd.

Weinige weken geleden was hij op een ongewoon uur ten Hove ontboden en vond hij er den buitengewonen Franschen gezant, die de Geuniëerde Provincies had bezocht en Koning Jakob kwam waarschuwen voor de oorlogstoebereidselen, door Oranje verordend. Hij had toen een brief hooren voorlezen, door Koning Lodewijk zelven geschreven, waarbij deze zijn Engelschen broeder ‘algeheele bescherming’ toezei. Gelukkig toen, dat deze woorden waren gebezigd. Hij, de Engelsche Staatsdienaar, had zich er over gebelgd getoond, dat Frankrijk dús tot Engelands Koning waagde te spreken. Volgens hem was het een valstrik, dien men zijn geliefden en vereerden meester wilde spannen. Lodewijk XIV was in gantsch Europa gehaat, zelfs de Heilige Vader had zich tegen hem verklaard. Geen wonder alzoo, dat hij omzag naar bondgenooten, dat hij den machtigsten Koning - en dat was Jakob geworden, sedert deze de alleen machthebbende was in drie koninkrijken - wilde omkoopen. Neen, wel verre van Frankrijk, dat bevreesd was geworden en die vrees verborg achter ijdele hooghartige woorden, bij te staan, moest de Meester van Engeland, Schotland en Ierland zich voegen bij het bondgenootschap

op het Vasteland, er het hoofd van worden en zich op die wijze den hoogen rang verzekeren, die hem om zijn macht, om zijn groote eigenschappen en verheven bedoelingen toekwam. Welsprekender was de gunsteling, die tevens 's Konings bekeerling was, nimmer geweest; williger toehoorder had hij nooit gehad. De buitengewone gezant van Frankrijk vertrok met een zeer hooghartig andwoord. Lodewijk trok, zooals wij reeds zagen, zijn troepen, die hij beschikbaar had gesteld voor Jakobs bescherming, terug, deed het leger, dat op weg naar Holland was, Duitschland binnenrukken en het beleg om Philipsburg slaan, dat hem thands tot inspanning van alle krachten noopte. En Koning Jakob dankte zijn behendigen Staatsdienaar, die hem vrij had gemaakt van alle voogdij en van alle ongerustheid over het doel van de toerustingen der Heeren Staten, welke, hij zag het nu klaar en duidelijk in, alleen een aanval op Frankrijk beoogden.

‘De domoor!’ had Lodewijk XIV uitgeroepen, en niet lang kon het meer duren of Jakob zou wel moeten inzien, dat het schimpwoord verdiend was. Ieder oogenblik toch kon de Hollandsche vloot aan de Engelsche kust verschijnen met.... den gevreesden schoonzoon! Duizenden, ja tien duizenden verbeidden dat bericht met ademloos verlangen, en niemant vuriger dan Jakobs gunsteling! De mazen van het net, Jakob omgeworpen, konden niet altijd houden! Weken reeds was er onder de bondgenooten gefluisterd, dat alles voor de inscheping gereed was, dat het over te

voeren leger uit keurtroepen bestond, de uitrusting niets te wenschen overliet, de krijgskas overvol was....! Weken reeds, en zelfs geen enkel woord, dat een daad voorspelde, woei uit de lage landen het kanaal over.

Waarom kwam hij niet, hij, die 't wel alleen zonder eenig leger, had kunnen wagen; zóozeer geliefd was zijn naam, zóo zeer geacht en geëerd zijn verstand en beleid? O die Hollandsche talmzucht en teuterij! 't Was van daag reeds dertig Oktober en twee dagen geleden had hij de Declaratie Zijner Hoogheid van den 10den dezer maand, hem langs vele omwegen toegezonden, van het Rijkszegel voorzien, waardoor het vinden van een drukker mogelijk was geworden; want in de laatste maanden stond een geweldige lijfstraf op het zonder verlof uitgeven van politieke libellen.

Zag die ‘Declaratie’ het licht, dan kon een algemeene beroering niet uit blijven! Dan zouden den verblinden meester de schellen van de oogen vallen! Dan zou hij ter verantwoording worden geroepen....!

En altijd nog maar geen tijding! De wind was eergister Oost geworden, in den afgeloopen nacht echter in een storm naar het Westen gekeerd!

Welk een tegenspoed! Wat dreigend gevaar!

En daarbij de mededeeling, welke de vrouw, straks op den drempel van dit vertrek verschenen, hem gedaan had: zijn echtgenote - wat smadelijke glimlach bij dat laatste woord! - de nu veertigjarige, maar die nog de overblijfselen vertoonde van een vroeger te recht bewonderde

schoonheid! Een harer brieven, zoo had ze gestamerd, was o p of liever v o o r de reis naar den Haag verloren gegaan, want de daarop rechthebbende had dien niet ontvangen, zooals haar daar juist was gebleken!

Het koude zweet paerelde op zijn voorhoofd! Hij kon zijn haastige wandeling bijna niet langer voortzetten. Zijn knieën knikten, zijn leden rilden! De gedachten, die in zijn hersenen ronddwarrelden, deden hem pijn!

III.

Een zacht tikken aan de deur deed hem opschrikken uit zijn verbijstering! Hij vergat verlof tot binnentreden te geven. Het bleek ook onnoodig want de deur ging open! 't Was zijn lijfknecht, Tom Bait, wien hij geheel vertrouwen kon, die veel wist, nog meer begreep, maar altoos zweeg.

‘Een bode uit White-hall, Mylord! Mylord wordt dadelijk daar gewacht!’

De Koning riep hem! Waarom, waarvoor? Zóo vroeg in den morgen! En deze werd tot dusverre doorgebracht in boetedoening, misschien wel voor het weinig hooge en edele in den afgeloopen nacht verricht!

‘Ook een vreemdeling vraagt Mylord gehoor... Hij meldde zich aan de waterpoort aan. Hij zegt, dat hij haast heeft.’

‘Een vreemdeling?

‘Geen Londoner ten minste.’

‘Zijn naam?

‘Hij heeft er beneden geen, zooals hij zegt.’

Een boodschapper uit Holland misschien! Met slechte

tijding zeker! Hij moest die kennen vóor hij naar White-hall kon gaan.

‘Breng dien vreemdeling hier, maar langs de achtertrappen. Blijf in den bovengang wachten onder mijn bereik. Er is veel slecht volk op de been.’

‘Juist, Mylord, heel veel, en die men dat zoo niet aanziet zijn dikwijls de gevaarlijkste,’ merkte Tom vrij gemeenzaam aan.

Een gebiedende wenk om te gaan maakte aan alle verdere woordenwisseling een einde.

Mylord wierp zich op den met leder bekleeden leunstoel, na een der boekenkasten geopend te hebben, die door het uithalen eener lade als schrijftafel bleek dienst te kunnen doen. Een zware voetstap sleep de treden van de steenen trap en kletste op het marmer van den gang in zijn nabijheid. Zonder tikken trad een stoere gestalte binnen, gekleed als een Londensch burgerman.

Sunderland zag hem eenige sekonden doordringend aan. De fletsche oogen werden donker als die van een loerende kat; de mond bracht koel en schijnbaar kalm uit: Wie ben je?

‘Kapitein Semeyns van het leger Zijner Hoogheid!’

‘Schuif den grendel voor de deur!... Zet u daar neer!’ en hij wees hem met het oog op een stoel, die aan de andere zijde der tafel stond. ‘Wanneer aangekomen?’

‘Gistermiddag.’

‘En nu eerst hier!’

Die vraag ontviel hem. Toonde hij daardoor niet te veel,

dat hij ongeduldig had gewacht? hij nog wel, die zich tegenover de bondgenooten altijd heel diep op den achtergrond had gehouden, maar altoos, zoo als nu weer, door Zijne Hoogheid naar voren gedrongen werd. Bleek dit ook nu niet weer? Waarom dezen boodschapper niet naar Churchill gestuurd, zoo als hij had laten verzoeken?

'Ik heb op zee veel tegenspoed gehad, daar de pink die mij overvoerde, oud en lek was. Twee dagen heeft de overtocht geduurd. Toen ik eindelijk aan de oostkust op het drooge stond, scheen er jacht op mij gemaakt te worden. Met heel veel moeite bracht ik mijn vervolgers - het waren Ieren, hoorde ik - mijn spoor af.'

'Goed, goed! Waar hebt ge vernacht?'

'Ten huize van den Gezant der Heeren Staten...'

'Zeidet ge Mijnheer van Citters waarom ge kwaamt en naar wien ge gingt?'

'Mijnheer vroeg niets en ik zei dus niets. Ik had gisteravond al bij Mylord willen komen, maar ik was te vermoeid. Ik ben dat gluipen en sluipen, dat ontwijken der vijanden ook zoo weinig gewoon...'

'Wat ge te zeggen hebt zal ook zoo'n dringende haast niet hebben' merkte Sunderland onverschillig aan, geheel dus in strijd met zijn betoonde haastigheid van straks.

Semeyns, die weinig van gluipen en sluipen hield en er ook weinig van af wist, begreep niet veel van dien hoogen Heer tegenover zich en vond het ook niet noodig een poging aan te wenden om het wél te doen.

‘Wat ik te zeggen heb, Mylord, zeker niet; maar wel wat ik Mylord heb te geven.’

Hij reikte een pakket over. Het werd niet aangenomen.

‘Open het!’ klonk het kort.

‘Het is aan Mylords adres!’

Thands greep de straks nog aarzelende hand er haastig naar. Waarlijk daar stond: ‘Graaf van Sunderland, in handen.’

Het pakket bevatte een ‘Bijvoegsel tot de declaratie van Zijne Hoogheid,’ en was gedagteekend 24 Oktober van 't jaar onzes Heeren 1688.

Blijkbaar was 't de bedoeling, dat Mylord ook deze declaratie zou voorzien van het Groot-zegel. Toen hij 't de vroeger gezonden stukken deed, was het gevaar minder dreigend en kwam Lord Churchill het hem verzoeken. Met dezen deelde hij dus toen de verandwoordelijkheid. Wie hem nu echter dat zeer gevaarlijk pakket bracht was een Hollander, een burgerman, een persoon, die gedésavoueerd kon worden indien men dat dienstig achtte. Aan zulk een kon hij geen papier, van Engelands Rijkszegel voorzien, toevertrouwen. Hij had een besluit genomen: hij wierp het belangrijk dokument, alsof het geheel waardeloos was, achteloos in den hoek der schrijftafel.

‘Ge hebt Holland den 27en verlaten, niet waar?’ Semeyns knikte bevestigend. ‘Was er toen iets bekend van een inscheping?’

‘Zeker. Dienzelfden dag moet Zijn Hoogheid te Helle-

voet zijn aangekomen. Ik houd het er voor, dat Zijn Hoogheid reeds in Engeland is.'

'Wat? Ge weet meer. Ik heb de gewoonte den eersten brenger van een nieuwstijding goed te beloonen.'

Mylord boog zich naar Semeyns toe en toonde dezen voor het eerst, dat zijn strak gelaat zich ook in een vriendelijken plooi kon zetten.

'Ik weet niets meer dan ik zei. Zijn Hoogheid is voortvarend in het uitvoeren van een eenmaal genomen besluit. Alles was gereed toen ik vertrok. Zijn Hoogheid is stellig vertrokken en kan dus gister morgen al geland zijn.'

'Ja, ja!' riep Mylord.

'God geve, dat het zoo zij want anders....!'

'Want anders....?'

'Het is van nacht noodweer geweest. Een vloot zonder transportschepen zou het in zulk weer reeds zwaar hebben gehad. Wat Zijn Hoogheid had meê te voeren: een geheel leger...!'

'Vreest ge... een ramp?'

'Als de vloot in dien storm is geweest dan is ze naar alle menschelijke berekening verloren. Maar menschelijke berekening doet de Heere zoo dikwijls te niet, en Zijn Hoogheid weet bij ondervinding, dat hij is uitverkoren groote dingen te doen, meestal t e g e n alle menschelijke verwachting in.'

Sunderland had niets van Semeyns geloofsuiting verstaan, zóozeer was hij bezig geweest den omvang van

de nieuwe ramp, op de mogelijkheid waarvan hij werd voorbereid, te berekenen, zoo mede de gevolgen daarvan voor hem in de eerste plaats.

‘Je leven loopt voor het oogenblik gevaar, man, 't zij de Prins kome of niet! Je kunt hier blijven. Niemant zal je hier zoeken en ik zal er voor zorgen, dat niemant je hier ziet.’

Mylord had iets heesch in zijn stem. Hij wilde een fluitjen aan de lippen brengen.

‘Nog een enkel woord, Mylord, voor ge iemant roept,’ zei Semeyns haastig. ‘Dat papier heb ik terug te ontvangen en naar een drukker in Londen te brengen.’

‘Versta mij goed!’ klonk het andwoord zacht maar op strengen toon. ‘Ge bracht niets; ik ontving niets.’

‘Maar dat k a n niet...’

‘Dat m o e t . Is je hoofd zoo los van zijn romp dat het er van scheiden wil?’

Zonder verder andwoord af te wachten riep hij den getrouwen Tom, dien hij last gaf den vreemdeling naar de spijskamer te brengen en het hem daar aan niets te laten ontbreken. ‘De man is doodmoê,’ zoo hoorde Tom zich toespreken; ‘hij is van nacht op zee geweest en had noodweer. Laat hem dus goed uitslapen. We krijgen weer een jongen Vlaamschen hengst op stal.’

De vreemdeling was dus een paardenkooper. ‘Geloove dat, wie dat kan en wil,’ dacht Tom.

Toen Mylord alleen was, zegelde hij haastig het ontvangen geschrift, dat hij achter een der vele boeken wierp,

welke er in de kast stonden. De schrijftafel ging dicht. Daarna trad hij de belendende kamer, zijn slaapvertrek, binnen, waar Tom spoedig bij hem kwam om hem te kleeden.

'De Vlaming was goed bezorgd,' zei de oude op een toon, die iets grinnekends had. 'Hij zag wel wat vreemd, toen hij het steenen gewelf met de zware ijzeren deur inging, maar toen ik hem zei dat het in twaalfhonderd en zóoveel nog als spijskamer had dienst gedaan, scheen hij mij goed te begrijpen.'

Tom trok Mylord de nauwe schoenen aan en snoerde de sluitriempjes zóo stevig vast, dat het Mylord pijn deed.

'Niet zoo ruw!' klonk het.

De getrouwe had de groote pruik in de hand, die de kalot moest vervangen. 'Dat Mylord me niets gezegd heeft van het groote nieuws! De Stewart hoorde 't daareven op straat en vertelde het mij; en ik, die de oudste rechten heb, ik had het toch eer moeten weten en het hém moeten kunnen vertellen.'

'Wat voor nieuws?'

'Dat de Prins van Oranje geland is.'

'Wat?'

'Mylord moet even het hoofd stil houden, anders kan ik de pruik niet goed neerzetten.... Nu is ze in orde; nu ziet Mylord er heel anders uit. Ik wou dat die Vlaming Mylord nu eens zag. Niemants gezicht verandert zooveel als dat van Mylord, zoodra er wat om heen komt...'

'Bazel nu niet langer! Zijn Majesteit wacht me. Tom, wat ben je onhandig vandaag!'

Tom geloofde dat niet en hoopte zelfs, dat zijn meester zich dien dag niet onhandiger mocht toonen dan hij; maar hij paste er wel op, dit te zeggen.

Toen zijn meester, geheel gereed, de kamer verliet riep hij den ouden toe: ‘Bedien den Vlaming goed, geef hem wit brood en een bottel goede cider!’

IV.

‘Ja, ik belijd het van gantscher harte! Kastijd mij... dat ik krimpe van de pijn!’ zoo bad een man, met ontblooten rug voor een groot kruisbeeld in de Koninklijke Kapel van White-hall neer gebogen. Alles om hem heen sprak van rijkdom en van nieuwheid tevens. De waskaarsen op het outer rustten in fraai gedreven zilveren kandelaars; de glasruiten in de Gothische boogvensters waren fijn bemaald met tafereelen uit het Evangelie en uit de Geschiedenis der Kerk; de twee bidstoelen van eikenhout prijkten met kunstig snijwerk en met de wapens van Engeland, Schotland en Ierland, welke wapens mede op de scharlaken roodfluweelen kussens in kleuren stonden geborduurd. De steenen muren waren met nieuw eikenhout bekleed, waarvan de stemmigheid werd gebroken door de goed uitgevoerde beelden van een viertal heiligen. Het geheel werd overgoten door een mat gekleurd licht, dat door de beschilderde ruiten naar binnen viel en hier het helle rood temperde, ginds het kille wit verwarmde. Een Perziesch tapijt, waarop het licht wonderschoone schakeeringen liet spelen, dekte den vloer voor het outer.

We zijn in de Kapel Zijner Majesteit, die thands zijn ochtend-devotie verricht.

Het is een schouwspel dat walging wekt! Een gants anderen indruk zou het te weeg kunnen brengen, indien wij slechts niet hadden geweten w i e daar in zulk een slaafsche houding was neergezegen en als ineen kromp bij de slagen, die de geeselriem in de hand van den eenvoudigen priester op den blooten rug kletsend liet nederdalen. Het kan hartverheffend zijn te aanschouwen, dat een machtige der aarde zich oodmoedig buigt voor het Onzienlijke en zich poogt te laven aan een bron, die alleen den dorst der ziel kan stillen; het kan eerbied wekken en innige gehechtheid, te ontwaren dat de machtige, van wien geheele volken afhangen, in 't diepst zijner ziel te rade gaat met wat hij geen naam weet te geven en geen vorm, maar wat hij oneindig boven zich beschouwt in reinheid en heiligheid en dat hem fluistert van ontzegging uit plicht, van liefde in vrijheid en lijdzaamheid alleen om der liefde wil! Maar hier! Al houden wij ook rekening met de geloofsbegrippen dier dagen, al spant ook de zachtmoedige wijsheid, die alles begrijpt en daarom alles vergeeft, de vierschaar over Leerstukken, waarvoor de een het leven waagt om ze te handhaven en de ander om ze te vertrappen, toch kunnen wij de ergernis niet terug drijven welke zich hier van ons meester maakt.

'Ja, mijn vader!' zoo hooren wij kermen, 'ik heb haar weer gezien, die ik nooit had moeten zien; háar, die mij tot zondigen verleidde, tot ontrouw aan mijn gemalin,

wie de Gebenedijde steeds nabij zij! Maar ik heb haar weder weggezonden....'

'Wanneer, mijn zoon?'

Van ochtend heel vroeg, en zij vertrekt weêr, en nu voor goed, naar Ierland. Ik heb gezworen bij de Heilige Moeder Gods, dat Catharine Sedley niet meer ontvangen zal worden.'

'En uwe gemalin....'

'Is ziek sedert haar bevalling, mijn vader, zij is.....'

'Uw wettige vrouw, die door de genade van de Heilige Brigitta u een zoon heeft geschonken.'

'Ze wagen het een onecht kind te noemen, de rebellen, de vileynen.... De Prins van Wales een ondergeschoven kind! Had ik ze maar onder mijn bereik wie het durfden zeggen....!'

'Deemoed betaamt u, zondaar!' riep de priester met kracht.

'Ik heb weder diep gezondigd - 't is waar, mijn vader! - kastijd mij... kastijd mij.... dat doet mijn ziel goed.... ik voel dat de pijnen mijn ziel goed doen.... Bidt voor mij! Bidt voor mij...!' en hij prevelde een reeks namen van Heiligen.

De priester verloor niets van zijn strengheid. Hij zag den boeteling zonder medelijden aan; hij stond te hoog, in zedelijken zin te hoog, voor dat guichelspel!

'Zoo de boeleerster u blijft beheerschen, al bevindt zij zich ook verre, waar schuilt dan de bekeering, mijn zoon?'

'Maar zij beheerscht mij niet.'

‘Wat in de laatste dagen door den Koning van Engeland is bevolen, het bewijst den blijvenden invloed van de bijzit... die de rechter hand is der Engelsche ketters.’ De laatste woorden werden met minachting uitgesproken.

‘Gij oordeelt verkeerd, mijn vader! Niet háar invloed was 't, maar de druk der omstandigheden.... 't Is waar, ik heb verkiezingen doen uitschrijven voor een nieuw en vrij Parlement; ik heb de Kettersche bisschoppen wat zachter toegesproken; ik heb hun en anderen klerken mijn gunst beloofd, maar het staat aan God en Zijn Heiligen zelven mij zoo weinig mogelijk te laten geven.... Het gevaar dreigt nog meer dan ik gister wel dacht. Dat ik dat nú weet, dank ik haar, de zondaresse, dank ik haar. Word ik door God beschermd, dan kan ik mijn eed houden aan de Heilige Kerk en haar vijanden verderven. 't Is het eenig goede werk waarop ik mag roemen - niet waar, mijn vader? - dat ik de Heilige Kerk kan doen triomfeeren.... Alles, alles wil ik daarvoor ten offer brengen.... Geloof dat, mijn vader!’

‘Ik geloof dat, mijn zoon! En ik weet, dat dit meer is dan de vervulling eener gelofte, dat dit de kwijting is van een door u aangegane schuld. Gij hebt de getrouwen der Kerk, die hier jaren lang bescheiden leefden, maar onder den druk der vervolging zich trouw hielden aan hun allerheiligst geloof, tot aanzien geroepen, hen zelfs aan de spitse geplaatst en tot voorwerpen van naijver gemaakt! Wat zou het zijn, zoo Gij niet volharddet...!’

‘Maar ik w i l volharden en ik z a l het.... Gij gelooft

dat, niet waar, mijn vader? Geef me nu de absolutie om wat ik voor de Kerk deed en nog wil doen... God weet wel dat, als ik nu mijn ijver wat matig, het alleen is om het onweer voorbij te laten trekken en dan krachtiger vooruit te gaan. Gij zult de mis bedienen in de St. Pauls nog vóor Kerstmis, als ik niet meer hoef te vreezen voor den Haagschen kaasboer, dien veinzenden kwezel....!'

Hoe goed die kaasboer zijn schoonvader toch scheen te kennen!

'Het Bijvoegsel tot zijne declaratie' thands in Sunderlands schrijftafel berustend, hield juist de waarschuwing aan het Engelsche volk in, om geen waarde te hechten aan het tijdelijk betoon van zachtmoedigheid van de zijde van 'de uytroeyers van de Godsdienst en verbrekers van de Wetten van deze Coninckrijken, nademaal' dit geschiedde 'uit vrees voor onze toerustingen om het volk tegen haar te hulp te komen.'

Had de priester ook niet de verlangde vrijspraak gegeven, toch was Zijne Majesteit gesterkt en bemoedigd opgerezen. De schrijnende rug getuigde zóo levendig van de smaadheid om den wille Zijner zonden geleden - en vrijwillig geleden! - dat hij meende voldaan te hebben aan de eischen, den zwaarsten zondaar gesteld. En er moesten zoo vele zwaardere zijn dan hij, die op menigte van goede werken had te roemen, werken, welke zelfs geen ander als hij verrichten kon!

Wie toch had krachtiger overtuiging dan hij in zaken des Geloofs? Wie had vuriger liefde voor de grootsche

Heilige Kerk, die één bleef in overtuiging en wil, één zooals God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest één waren! Hij had, omdat die God het in zijn ziel had geboden, den door hem afgelegden Krooningseed als niet gedaan moeten beschouwen en zijn kettersche oproerige onderdanen op de slavenmarkten van West-Indiën of onder beulshanden moeten brengen, opdat ze de vestiging van het Godsrijk op aarde niet langer verhinderen mochten en zich spoediger bevinden in het Vagevuur, ten einde nog vóor den algemeenen oordeelsdag te worden gelouterd en bekeerd!

Hij was nu weder de Koning; het oogenblik van veroodmoediging was voorbij. Al dekte hem geen sierlijk gewaad, al was de kaal geschoren kruin nog slechts met een muts in plaats van de deftige pruik bedekt, al kleedde hem slechts een zwart fluweelen rok en broek zonder eenig borduursel, hij gevoelde zich weder de meester, die laag neer zag ook op den Priester, die hem straks scherpe woorden op den toon van gezach had toegevoegd.

Een ongunstigen indruk maakt deze Koning bij de gratie Gods! Zijn gelaat had dezelfde droefgeestige uitdrukking als dat zijns vader. De neus en de rechtlijnige wenkbrauwen vormden de gedaante van een kruis; de groote donkere oogen hadden bijna geen blik, of, als ze dien vertoonden, een zeer droeven.

Van Karel den Eersten wordt verhaald, dat hij den doem van het Noodlot op het aanschijn droeg; van zijn zoon Jakob kon hetzelfde worden getuigd. De dikke neustop,

te meer in het oog vallend omdat de neus zelf inboog en daarbij dun en tenger was, de weeke lippen en de gevulde kin deden denken aan zinnelijkheid en de breede ietwat uitgezakte wangbeenderen gaven het geheel een uitdrukking van wreedheid. Het lage voorhoofd teekende bekrompenheid. De gestalte miste alle majesteit en bevalligheid, wat zijn broeder en voorganger Karel II, die, in charakter zijn gelijke, in kracht van opvatting en uitvoering zijn mindere was, nochtans in hooge mate bezat en dezen zoo vele gebreken van verstand en gemoed had doen vergeven. Met zijn vader had hij de heerschzucht gemeen, met zijn broeder de zinnelijkheid, met beiden de dubbelhartigheid; maar vader en broeder overtrof hij verre in strengheid en koelbloedige wreedheid.

Er waren verzachtende omstandigheden die vóor hem konden pleiten! Hij was steeds een soort van verschoppeling geweest bij het hof en het volk; bij het hof om zijn nurksheid en slechte manieren, bij het volk om zijn afzweering van de Godsdienst waarin hij was opgevoed. Wat wonder dat hij veel had te wreken toen Zijner de macht was! Vooral hij, die zoo eenzijdig was en wiens brein slechts éen gedachte bevatten kon, die er dan ook oppermachtig en voor goed regeerde. Dat hij waagde wat zijn broeder eerst in de allerlaatste ure durfde: zich Roomsch verklaren, 't getuigt in zijn voordeel, maar zijn bekrompenheid maakte de koene daad hem en duizenden tot een vloek. Wreed in zijn wraak, overdreven in zijn vriendschap, maakte hij den vijand onverzoenlijk en den

vriend tot verrader. Gevloekt door tien duizenden, gevleid maar misleid door een hoopken afhangelingen, schreed hij droef en vol wrevel, God dienende en de menschen hatende, beide uit vrees, als koning het jammerlijke leven door, de bekoringen der liefde meer ondergaande dan zoekende, onridderlijk in hof- en slaapzaal beide.

Slechts eene der vele minnaressen - het was bijna een attribuut van het Koningschap geworden er vele te hebben - beheerschte hem. Die eene was Catharine Sedley, wier naam hij straks noemde, en ze scheen er zich zelve over te verbazen. ‘Wat hij aan mij vindt weet ik niet!’ riep zij eens op haar gewone cijnische wijze uit. ‘Mooi ben ik niet, en het vernuft, dat men mij wel eens toedicht, te waardeeren, daarvoor is hij te dom.’

Of zij, hoewel haar gelaat op geen schoonheid kon bogen, geenerlei waarde toekende aan hare weelderige vormen en dus werkelijk meende wat ze zei?

Jaren lang had zij met haar minnaar samen gewoond; slechts toen hij koning was geworden stemde hij in een verandering toe, welke meer schijnbaar dan werkelijk was. In de nabijheid van White-hall vorstelijk gehuisvest, was zij even machtig; alleen was zij van gast, gastvrouw geworden. Op zekeren dag verraste hij zijn lief met den titel van Gravin van Dorchester. Het geschenk nam zij aan onder beding evenwel, dat haar minnaar, als hij ooit van haar scheiden wilde, dit haar zelve zou aankondigen. Zij wist dat het dan nooit tot een scheiding zou komen. De ergernis was algemeen. De schandelijke verhouding

moest worden opgegeven. De Presbyteriaansche predikers, de Anglikaansche, wat nog het meeste beteekende: ook de Roomsche bisschoppen eischten dat. Geene absolutie meer, tenzij dit schandaal een einde nam!

En Jakob gevoelde zooveel absolutie te behoeven! Maar hoe van die vrouw te scheiden? Het teekende geheel zijn inborst, dat hij te kennen gaf, door Catharine onder de ban eener bekoring te zijn gebracht en alleen in staat te zullen zijn haar te vergeten, als ze hem niet meer in de oogen kon zien; dat hij haar van verre bad heen te gaan, tegen de overeenkomst in, en dus zonder afscheid van hem te nemen; heen te gaan verre van Londen, de zee tusschen hen beiden te plaatsen, zich met ter woon te vestigen in Ierland.

Zij ging - met een lachend gezicht, getuigden eenigen - en met de onbetamelijke scherts: ‘dat een minnaar, die zoo bang was voor zijn zoete-lief iets bijzonder geurigs had!’

En die gevaarlijke vrouw had het gewaagd zich den vorigen dag weer in White-hall te vertoonen!

Zij was echter dezen ochtend weder vertrokken. Jakob had haar laten gaan, maar de dankbaarheid vervulde zijn hart, toen hij afscheid van haar nam en het briefjen beschouwde, dat zij hem in de linkerhand had gedrukt, terwijl zijn rechter bezig was geweest haar een prachtig paerelsnoer om den blanken molligen hals te schikken.

V.

Welk een schrik beving Zijn Majesteit toen hij het vertrek waarin hij gewoon was zijn ontbijt te gebruiken, binnen trad en naast de vischpastei - 't was vastendag - en de kan malvezij een boekjen zag liggen met het opschrift: ‘Declaratie van Zijne Hoogheid’ enz.

De *Groom* van de slaapkamer, die de oorzaak dier ontsteltenis niet dadelijk begreep, vreesde dat een duizeling Zijne Majesteit overvallen had en strekte de hand uit om hem voor neerzinken te behoeden.

‘Een stoel!’ snauwde de meester hem toe. ‘Is Sunderland er nog niet? Zend nog eens naar zijn huis! Hij moet hier worden gebracht, met geweld als hij niet dadelijk meê wil... Laat me alleen... weg, doe je boodschap!’

De hooge Hofbeambte haastte zich naar de deur te gaan, maar hoorde zich naroepen: ‘Ook de Kanselier moet komen en Churchill. Maar de laatste zal wel in de wacht wezen. D i e is nog de eenige, die altijd op zijn post is!’ De andere bleef stokstijf van verbazing over die woorden staan en zijn meester aanstaren. Deze vervolgde vergramd: ‘Ga! Zorg, dat ze gewaarschuwd wor-

den! Ik wil dat ge gaat...! Durft i e d e r dan me ongehoorzaam zijn?'

De bedeesde dienaar had de deur geopend en wilde haastig den drempel overstappen, toen hij opnieuw terug gehouden werd door het bevel het eerst van alles te onderzoeken wie van ochtend in deze kamer waren geweest.

Het andwoord daarop scheen niet gegeven te kunnen worden.

Niemant beweerde dat vertrek betreden te hebben! Het was om alle geduld, zelfs om alle vertrouwen op de meest vertrouwden van zijn eigen huishouding te verliezen! Het Koninklijk ontbijt stond op tafel en niemant gaf voor er geweest te zijn! Op zijn toornige vragen werd nederig geknield, zooals het betaamde in de tegenwoordigheid van den Gezalfde des Heeren, maar gezwegen en eindelijk gezworen, dat men er niet was geweest. 'De deur uit!' had de Gezalfde toen gebulderd. 'Nu deze d e u r uit en straks de p o o r t van den Tower in!'

Hij bevond zich alleen. De diepste stilte heerschte alom. De vrees boeide aller tong en scheen wel aller voetzool met dons omwoeld te hebben. Geen stem, geen voetstap werd gehoord! Toch schuw om zich heen ziende alsof hij vreesde in een of ander hoek der kamer een glurend oog te bespeuren, greep hij met bevende hand naar het gedrukte stuk.

Hij wilde lezen, maar hij kon niet, hij durfde niet.

Onwillekeurig wendde hij het hoofd naar de deur. Ellendige herinnering, welke nu bij hem oprees! Hoe kwam

ze hem nu, juist nu, plagen en tergen! Dáar had eenige maanden geleden Monmouth gestaan, de bastert van zijn broeder, den afgod van het gepeupel, zijn neef, die het gewaagd had een inval in Engeland te doen, maar, overwonnen en gegrepen, gebeden had om een mondgesprek.

Hij had de bede genadiglijk ingewilligd: hij had den schoonen, jongen, ongelukkigen man dáar op dien drempel voor zich zien nederknielen, om zijn leven hooren bidden, en hij had toen een heerlijke zalige aandoening gevoeld, welke zich op zijn gelaat had vertolkt in een blijden glimlach, en hij had de woorden gestameld: ‘ge hebt een martelaar willen worden; nu, ik zal u er een maken.’ Hij had die belofte heel gauw vervuld, want vier en twintig uur later lag dat schoone hoofd van den romp!

Weg met die herinnering! Ook weg met die van den zoneclips op zijn verjaardag, even veertien dagen geleden! 't Was een onheilsteeken, hoe zijn biechtvader die opvatting ook bestreed! Op Golgotha was de zon óok verduisterd - Weg, weg! Hij moest dat alles kunnen vergeten, wilde hij in staat zijn de logens te lezen van dien hoofdman van Satan, dien Judas Iscariot, wien hij zijn oudste dochter tot man had moeten geven! Hel en duivel, dat ontaarde kindergebroed!

Hij was geheel vergeten wat ontaard vader en echtgenoot hij zelf steeds geweest was!

‘Declaratie Zijner Hoogheid... behelzende de redenen, die hem bewegen met de wapenen in het Koninkrijk van Engeland over te gaan.’

Het was dus waar, ontegenzeggelijk, dat hij met een inval bedreigd werd! Hij had n u eerst de zekerheid! Een aandoening van haat, van toorn overheerschte hem! De heete adem der razernij kwam over hem en dreigde hem te verschroeien. Hij bracht beide handen aan het bonzende hoofd! Hij m o e s t lezen! Daar druppelde bloed op zijn handen neer: zijn gewone kwaal bij heftige gemoedsbeweging...! Het bloed stroomde hem den neus uit en op de declaratie neer. Eindelijk was het gestelpt. Hij zou nu lezen....

Daar trilde de dampkring van een alles overweldigend gejuich en gejubel. Het gonsde over de straten en bonsde tegen de voorzijde van White-hall aan. Het gleed en golfde over de wateren der rivier, waarop de tuin der grootsche woning en ook het venster, waarvoor hij zat, uitzag!

Een menigte, tot overladens toe gevulde, boten dreef op de Theems, een zeker nog grootere menigte volks had zich voor het paleis saamgepakt, en uit al die monden stegen kreten en klanken op, en uit al die verwarde kreten en klanken wonden zich de tonen los van het op doodstraf verboden schimplied op Tyrconnel, den Ierschen beul, of liever op hem, den meester van dien woesteling: een lied, dat in de laatste weken het gantsche koninkrijk door gezongen werd en waarvan het refrein was: Lilli bullero, Lilli bullero! Niets beteekenend was de inhoud, onzinnig als een kermisdeun. Maar wat de maker niet vermocht, dat deed het duizendvoudig monster: het volk, dat het zong en er ziel in leî. Waar het werd

aangeheven werd de moed ontboeid, de vrees verkeerd in moed, werd er naar de heup gegrepen waar het gemis van mes of zwaard voor het eerst sedert langen tijd werd gevoeld.

'Lilli bullero! Lilli bullero!'

Het werd hem voor zijn eigen paleis toegebruld!

De schrik maakte zich van hem meester. Hij vatte de 'declaratie' in de vingers en begon het papier te scheuren, eerst in groote stukken, de grootere toen in kleinere, de kleinere in de kleinst mogelijke. Het was of om hem heen een zwerm goore sneeuwvlokken was neergestrooid, toen Sunderland en Churchill binnen traden.

'Churchill, met de lijfwacht er op in! Veeg de straten schoon!' riep hij den acht en dertigjarigen krijgsman toe, wiens fiere gestalte en stoute oogblik ontzach geboden en zoo goed uitkwamen tegenover den sluikschen gang, den gebogen rug en de half gesloten oogleden van zijn medgezel.

'Het zal geschieden, Sire!' zeide hij zoo rustig en kalm, dat het den meester zelven rustig maakte. 'Ik heb het van mijn plicht geacht, mijn Heer en Koning een libel uit te leveren wat mij van morgen van geheel onbekende zijde werd bezorgd.' Zonder blikken of blozen bood hij Zijner Majesteit een gedrukt stuk aan, waarvoor deze terug beefde alsof een schorpioenenbeet hem dreigde. Diezelfde declaratie! Hij scheurde, na zijn afschuw overwonnen te hebben, Churchill het libel uit de hand.

Daar bood hem de geknielde Sunderland met alle teekenen van den diepsten eerbied ook een libel aan, dat hem

was toegezonden: 't was dezelfde declaratie, welke de Staatsdienaar, wien daarbij de tranen in de oogen wemelden, voorstelde dadelijk in de chokolade-, koffie- en bierhuizen door de Sheriffs in beslag te doen nemen en dan door beulshanden te doen verbranden. Zijne Majesteit smeet ook dit exemplaar naar den hoek, waar het andere een tijdelijke plaats had gevonden.

Churchill verwijderde zich om het ontvangen bevel te gaan uitvoeren. Sunderland was dus alleen met zijn Souverein en getuige van diens woede.

'Bedrogen hebt ge me, hond!' schreeuwde de van schrik half waanzinnige monarch zijn eersten Staatsdienaar toe, die nog half geknield lag, terwijl hij hem met den voet aanraakte en bijna omver wierp. 'Je heulde al maanden lang met mijn vijanden. De melkmuilen ginder legden het op m i j toe en niet op m i j n n e e f in Frankrijk. Durf het loochenen! durf het loochenen!' In heftige ontroering was hij steeds gewoon zijn woorden, zelfs de meest onbeteekenende, te herhalen.

Sunderland was opgestaan: hij bleef het hoofd gebogen houden; zijn lippen waren spierwit; zijn handen trilden.

'Ik loochen het niet, Sire! Mijn zeer genadige Koning...!'

'Die ben ik niet meer... dat zal u blijken, laaghartige vileyn - verrader!'

'Ik beken mij vergist te hebben... het blijkt mij nu... Mijn hoofd heeft schuld, mijn hart had het nooit, ook nú niet!'

'Vuile leugenaar!' De koning smeet hem een brief toe. 'Wie schreef dat?'

‘Mylady Sunderland!’

‘Aan wien?’

‘Het adres luidt aan Robert Sidney.’

‘Aan Robert Sidney, die sedert maanden in den Haag is, bij Oranje!’

‘Helaas, Sire!’

‘Dáar staat het: mededeeling van onze voornemens, en van uw drijven tot strengheid; opgaven van den staat en het aantal onzer troepen... waar zij gelegerd zijn...!’

‘Drie weken geleden’ stamelde Sunderland.

‘De datum is óok uit dien tijd... Beken, Judas!’

‘Ik, bekennen, dat ik mijn genadigen Soeverein, mijn geliefden heer en meester, heb willen verraden? Ware ik daaraan schuldig, dan straffe God mij nu en hier namaals! Mijn eenige fout is misschien dat ik Uwe Majesteit t e goed heb gediend. Heb ik mij niet zoodanig aan uw heilige zaak verbonden dat terugtreden onmogelijk is? Heb ik de godsdienst, waarin ik was opgevoed, maar van wier onwaarde Uwe Majesteit mij overtuigde, niet afgezworen en daardoor gebroken met de laatste mijner vrienden? Sire, mijn toekomst hangt met die Uwer Majesteit saam! Wat uwe Majesteit lijdt, lijd ik.’

Sunderland bracht deze woorden bijna snikkend uit. Hij wierp zich aan 's Konings voeten en fluisterde bijna, als onder den last der schaamte verpletterd: ‘Uwe Majesteit zal ook wel de verhouding kennen van haar, die zich mijn vrouw noemt tot dien... Sidney. Reeds jaren ga ik gebukt onder de schande! Uwe Majesteit wist dit toch?’

Uit zijne schande smeedde hij een wapen tot zijne verdediging!

Zijne Majesteit knikte toestemmend. Sunderland bespeurde terrein gewonnen te hebben en vervolgde: ‘Bij den smaad komt nu nog de misdaad! In mijne papieren zal zij het oog hebben geslagen..... Zij heulde niet alleen met den vijand van haar echtgenoot, maar ook met den vijand van den dienaar Uwer Majesteit. Zij kan niet gestraft worden - i k ben voor haar aansprakelijk..... Uwe Majesteit straffe mij! Doe mij het hoofd op het blok leggen, Sire! dan is de smaad van den echtgenoot geboet en verwerft de dienaar Uwer Majesteit de martelaarskroon, die hem recht geeft op de gelukzaligheid, welke hem hier maar al te veel was ontzegd.’

Aan de overzijde der rivier flikkerden de vlammen der vreugdevuren door het losgebroken volk ontstoken. Dikke drommen dansten er om heen, en over het water, door de vensters van Zijner Majesteits vertrek weergalmde weer: Lullibullero, Lullibullero!

In de nabijheid knetterde musketvuur. De Lord-kamerheer vertoonde zich doodsbleek op den drempel en kondigde den Lord-Kanselier van Engeland aan: George Jeffreys. Zooveel het door onmatigheid bepurperd gelaat verbleeken kon, was het verbleekt. De wulpsche booswicht, wien geen enkel vergrijp tegen zedelijkheid en reinheid vreemd was gebleven, die op zijn tocht als Lord-Opperrechter door de Graafschappen in 't Westen na de nederlaag van Monmouths leger, de honderden veroordeel-

den in het gezicht spuwde of als honden schopte vóor ze gevierendeeld of gehangen werden, het monster, dat gewoon was het volk te zien wegstuiven als het een tip maar van den rooden karbonkelneus bespeurde en de hoogste geslachten het hoofd te zien buigen als hij met zijn lompen boerenstap de hofzaal binnen trad, de geliefde dienaar, dien het welbehagen zijns meesters altijd en overal volgde, hij wachelde de kamer binnen en kon slechts de woorden stameren: ‘Oproer! oproer! Zijn Hoogheid moet geland zijn. - Heel Londen is op de been! Ik liet een fielt vatten die op straat dit stuk verkocht.’

Uit een der zijzakken haalde hij hetzelfde libel te voorschijn, dat de anderen ook hadden vertoond. Het werd den Koning, of alles om hem heen keerde en wentelde, of hij de voetstappen van het uitgelaten gemeen reeds op de trappen van White-hall vernam.

‘Verlaat mij niet.... verlaat mij niet! Sunderland, blijf bij mij! Jeffreys, oude vriend, waar is je moed? Verlaat mij niet! Verlaat mij niet!’ stamerde hij.

‘Mijn leven behoort aan mijn Koning!’ verzekerde Sunderland plechtig.

Een centenaarslast was dezen van de schouders genomen. Hij was behouden en had nu al den tijd te overdenken op wat wijze hij met de meeste eer en glorie het zinkend schip zou kunnen verlaten.

‘Sire, wat kan ik als ieder mij te lijf wil? Ze hebben 't allen op mij verzien! Is het niet in Uwer Majesteits

belang dat ik me een tijd lang verschuil? Stuur me naar den Tower, Sire! Dáar ben ik het veiligst.'

Was dat de moedige Jeffreys, die zulke wanhopende woorden sprak?

Churchill verscheen en deelde mede, dat het straks gehoord musketvuur dat der lijfwacht was geweest, aan wier hoofd hij was uitgetrokken!

'En...?' vroeg de Koning, die nog maar niet aan zijn veiligheid gelooven kon.

'Het gepeupel zal rust houden, Sire!' merkte de hooghartige krijgsman met een veelbeteekenend lachjen aan.

De eerste lichtstraal in de duisternis!

'Ik heb u te prijzen, Churchill! Jeffreys, ouwe zondaar, neem een voorbeeld aan hém!'

De Lord-Kamerheer waagde zich nogmaals naar binnen en meldde dat een man uit het volk tot Zijne Majesteit vroeg toegelaten te worden. 't Scheen een visscherman te wezen; van oververmoeidheid kon de vileyn ter nauwernood spreken. Hij had zeven uur gereden op een paard met een slecht zaâl. Hij was van nacht op zee geweest.

'De man heeft zeker iets te boodschappen; laat hem binnen komen!' beval de Koning, die weer begon te vreezen.

'Het begin van het einde!' prevelde Sunderland, wiens stemming steeds blijmoediger was geworden.

De vileyn kwam binnen, zonk op de knieën en vertelde in zeer eenvoudige en daarom des te geloofwaardiger taal het blijdste nieuws, dat ooit een Stuart nog had

vernomen. Hij was in den storm geweest, die zijn ranke boot bijna aan splinters had geslagen, maar de Hollandsche vloot, die, naar de lichten te oordeelen, de geheele zee bedekte, in minder dan een kwartier had ingeslokt. Hij had het gegil en geschreeuw gehoord, het hinniken en het stampen der paarden, het neerploffen van zware lichamen in het water; hij had al de lichten zien uitdooven, plotseling, in éen enkel oogenblik. Het wrakhout dreef overal!

'Dat is Gods belooning voor het ten toonstellen der Heilige Hostie!' riep Zijne Majesteit, bijna jubelend en zich devotelijk kruisend. 'Laat dien man vijf pond gegeven worden. Je hebt je Koning in welstand mogen zien, goede man! Hij heeft je willen aanhooren...'

'Het paard is van buur Sam Boxer, en ik heb het dood gereden,' bromde de visscherman.

'Geef hem dan zes pond... en daarbij zooveel eten en drinken als hij maar nemen kan... Dán met hem de City in..! naar alle koffiehuizen..!'

Niet zeer te vreden ging de bode heen; als hij stil t' huis was gebleven had hij meer verdiend. Nu ja, hij had zijn Koning gezien, maar of dat nu al zijn moeite wel loonde?

'Jeffreys, wil je nu nog naar den Tower?' vroeg Zijne Majesteit in de genadigste stemming.

'Sire, ik zie weer een pleizierreisjen door eenige Graafschappen in 't verschiet. Het lijstjen van de goede lui, met wie we een dansjen naar het galgjen hebben te doen, is gauw te maken.'

‘Hij blijft toch de leepe rot, die overal het spek ruikt. Churchill, je trekt met je regiment naar Fevershams kamp. Tyrconnell heeft nu den tijd om zijn Ieren naar hier te brengen, hier, vlak voor White-hall. Wij zullen een Te Deum in onze Kapel doen zingen zóo luid, dat men 't in de City goed hooren kan. Laat den Geheimen Raad bijeenkomen. Ik trek mijn oproeping voor een Parlement in. Ik wil, dat de zangers van straks gegrepen en van Newark tot Tyburn gegeeseld worden. Ik wil dat de drukker van dat libel - hij schopte met den voet de op den grond liggende exemplaren weg - in zijn deurpost worde gehangen... Eerst moet hij evenwel klappen. Ik w i l weten van wie hij dat vod te drukken kreeg!’

Zijne Majesteit was vroolijk, mededeelzaam, maar had voor Sunderland geen woord.

Deze had bij de verpletterende tijding Churchill een oogenblik aangezien en diens oogleden even zien trillen. Hij zelf had behoefte gevoeld aan een steun, maar de kracht gehad zich dien te ontzeggen; want elke schijn van teleurstelling, van ontsteltenis, van vrees moest vermeden, wilde hij het hoofd, dat hem suizelde, behouden; het hoofd, dat nog zooveel groote en voordeelige ontwerpen uit zou kunnen denken en overwegen, als 't maar bleef staan waar het nu stond.

Hoe het nu ook suizelde, toch had het een geniaal denkbeeld weten te vatten.

‘Sire! als mijn genadige Koning mij vergunt met allen eerbied iets in 't midden te brengen’ zoo hief hij vleiend aan.

'Nu?' klonk het norsch.

'Ik liet in de laatste dagen het huis van den Hollandschen gezant goed in het oog houden... Wat mij nog een kwartier geleden duister was is mij nu licht geworden. Gisteravond laat nog, sloop daar een aâmechtig reiziger binnen, zeker een Hollander, die goed bij kas bleek te zijn daar hij den man, dien hij op straat naar den weg had gevraagd, voor zijn terechtwijzing met een halve kroon beloonde. Ik vermoed nu, dat hij een spion van Oranje is... en ik kan hem Uwe Majesteit leveren...'

'Leveren? Je weet waar hij is?' Er lag ruim zooveel achterdocht als vreugde in die vraag.

'Ik heb overal voelhorens, Sire!' Terstond na het spreken dier woorden schrikte hij er van. O v e r a l erkende hij voelhorens te hebben! Hij was te oprecht geweest; hij was ook half bedwelmd. Maar de Koning was te bot van geest om op die woorden acht te geven.

'Als je hem mij levert, Sunderland, dan kom je er met een boete van tien duizend pond ten voordeele van de nieuwe kapel in de Savoy af.'

'Mijn aangebeden Koning!' riep Sunderland, bijna in tranen uitbarstend, uit. Maar in zijn binnenst welden gants andere woorden op! Hij kende dien toon van 's Konings stem. Het was dezelfde als gehoord werd bij het aankondigen van genade aan de tot het rad veroordeelden, die van die marteling werden vrijgesteld maar in een strop van hennep stikten.

'Churchill, laat je dien man door Sunderland aanwijzen

en breng hem voor ons zoodra je hem hebt. Gij kunt gaan, Mylords! Alleen den Lord-Kanselier heb ik nog eenige bevelen te geven.'

Hij stak Churchill zijn hand toe, die deze eerbiedig kuste, maar trok haar terug en wendde zich haastig en met wrevel af toen Sunderland hetzelfde wilde doen.

Beide Lords gingen, zonder een woord met elkaâr te wisselen, de gangen door, het plein over. Sunderland keek zijn medgezel even aan, terwijl hij de straat in de richting van zijn huis insloeg, en zijn dienaars wenkte, die gewoon waren hem te voet of te paard te volgen en te bewaken.

Churchill bleef hem ter zijde. De straten waren uitgestorven. De schaarsche wandelaar week schuw op zij, zoodra hij de twee hooge Heeren bespeurde. Het verhaal van den visscher scheen in de nabijheid van White-hall reeds bekend. Of waren de straks afgevuurde geweeren der Lijfwacht de oorzaak van de stilte? Sunderland vroeg dat half fluisterend.

'Ik liet met los kruit schieten!' klonk het nauw hoorbaar andwoord, dat echter van een glimlach vergezeld ging.

'Ge zijt vroolijk. Gelooft ge het bericht van den vileyn niet?'

'Gedeeltelijk. De vloot mag verstrooid, half verongelukt wezen, maar Oranje geeft het zoo gauw niet op. Is 't waar: kunt ge den spion aanwijzen?'

'Ik heb hem in mijn huis verborgen.'

'Wat! Waarom?'

‘Om een derde hand te hebben als men aan zijn eigen twee niet genoeg heeft.’

‘Nu, ik misgun je waarlijk thands zoo'n derde hand niet.’

‘Ik wil die aan u overdoen.’

‘Zeer verplicht!’

‘Hij bracht een vervolg op 's Prinsen “declaratie”, dat gedrukt m o e t worden. Dat zult ge toch wel toestemmen, gij vooral die gelooven blijft?’

‘Zend hem dan naar onzen drukker. Nog hebt g i j de zegels.’

‘Ik lever hem u uit.’

‘En ik lever hem Zijn Majesteit? Wilt ge dat?’

‘Natuurlijk niet. G i j kunt nu wat ge wilt; ge zijt in gunst....’

‘Ja, vier en twintig uur misschien blijf ik er in.’

‘En ik ben langer dan vier en twintig uur er buiten.’

Churchill bleef zwijgen.

‘De bode zal ook u kennen! Moet ik hem aan Jeffreys uitleveren dan komen wij beiden op 't schavot.’

Churchill bleef zwijgen.

‘Het is mij duizend pond waard, dat hij niet in Jakobs klauwen valt.’

‘Twee duizend!’ fluisterde Churchill.

‘Vijftien honderd dan; ik kan waarachtig 't bijna niet geven. Ik zie den boôm van mijn kas en ga misschien een slechten tijd te gemoet.’

‘Nu dan.... goed.... maar in goud en dadelijk...!’

De twee bondgenooten waren 't eens; zooals gewoonlijk

had Churchill er bij gewonnen. Wie den krijgsman daar zag gaan, wien de blauw fluweelen mantel zoo sierlijk omgolft, wien de hoed met de reigerveeren zoo vast en toch zoo bevallig op de geurig opgemaakte paruik om het breed en welvend voorhoofd sluit, zou zulk een hebzuchtig gekonkel, waar het de bezweering van een dreigend gevaar betrof, niet hebben kunnen verwachten! Een op-opmerkelijke persoonlijkheid, ook uit een psychologiesch oogpunt, die Mylord John Churchill, later zoo beroemd geworden onder den naam van Hertog van Marlborough! Zijn zuster, Arabella, was de minnares geweest van den tegenwoordigen Koning en had aanvankelijk voor 's broeders toekomst gezorgd. Zij had hem als officier in de lijfgarde doen opnemen. Hij van zijn kant had ook reeds veel voor de eer der familie en voor zijn eigen glorie gedaan. Hij was als twee en twintig jarige reeds meermalen de harem van den vorigen koning, Karel II, ingeslopen en had daar diensten bewezen, welke hij zich meestal duur liet betalen.

Maar het roemrijkste feit uit dat tijdvak was zijn sprong van het balkon der Hertogin van Cleveland op het oogenblik, dat hij met haar liefkoosde en Sultan Karel in aantocht was. Het balkon was wel twintig voet hoog geweest, maar hij was er afgesprongen en had er honderd vijftig pond sterling per voet hoogte meê verdiend, welke som hij dadelijk in een lijfrente, gewaarborgd door vast goed, belegde. Een onverzadelijke hebzucht bleef dien man zijn geheele leven beheerschen. Sunderland had óok het geld lief,

maar voor dezen was 't slechts middel, voor Churchill scheen het werkelijk doel. Er wordt toch verhaald, dat bij zijn overlijden in geheime laden van zijn meubilair een menigte goudstukken werd gevonden in verschillende tijdperken van zijn leven bijeen gegaard en niet in rentegevende waarden omgezet, omdat het gezicht van goud hem een behoefte was en hij, in oogenblikken dat hij zich zelf mocht zijn, zich het genot van ze te aanschouwen wilde verzekeren.

En aan die onverzadelijke hebzucht paarde zich een even onverzadelijke eerzucht! Dapper was hij in het veld, smijdig in de raadzaal, hoffelijk in het *boudoir*, maar nergens verloor hij zijn levensdoel uit het oog: verheffing van zich zelven tot den hoogsten rang!

En een man met dat charakter had zich in een samenzweering begeven, die hem alles - en hij had reeds zooveel! - kon doen verliezen! De eerzuchtige, die het oor zijns Konings had, die wat hij begeerde verkreeg en de weelden, welke rang en rijkdom verleenen, kon genieten in rust en in lust, stelde dat alles in de waagschaal ten behoeve van.... Een beginsel? Iets onstoffelijks? Ja. Zijn schranderheid had hem reeds lang doen inzien, dat Jakobs bigotterie al wie hem omgaven de verplichting zou doen op leggen hem te volgen in z i j n Kerk, en daar latijnsche gebeden te prevelen, Heiligen aan te roepen, te biechten en de mis bij te wonen. En d a t kon Churchill niet! De Godsdienst zijner vaderen en zijner jeugd wilde hij blijven aanhangen. Haar in zijn daden eeren deed hij

niet; maar haar de mindere te zien worden van een andere, welke hij op den schoot der voedster reeds had leeren minachten, dat kon hij niet dulden. Voor een reeks dogmaas, die hij niet kende maar had leeren veroordeelen, wilde hij niet de reeks andere verruilen, welke hij wel kende maar niet eerde of lief had! En dáarom had hij de hand gereikt aan den Prins van Oranje, had hij, de voorzichtige, hebzuchtige, eerzuchtige het gevaar van ontdekking en de vreeselijke gevolgen daarvan niet geschuwd, en zou hij dat niet hebben gedaan al had hij ook het kwade uur kunnen voorzien, dat hij nu beleefde, door dien geduchten Noordwesterstorm en de struikeling van den anders zoo vluggen en behendigen sluwert, die naast hem ging.

Beiden gingen in weinig opgeruimde stemming van elkaâr. Tegen den middag werden Sunderland, namens Zijne Majesteit, de Rijkszegels afgevorderd. Tegen den avond sloop de ex-eerste Secretaris van Staat met zijn papieren naar zijn landgoed Althorpe; maar in den vroegen morgenstond van den volgenden dag toog hij, als vrouw vermomd, op reis naar Holland, waar hij dadelijk na zijn aankomst weder van Godsdienst veranderde en eenige jaren in het duister bleef. Hij was nog te vroeg in de kaart gezien en dierf daarom voor als nog de vrucht van zijn moeitevollen arbeid.

Tweede boek.

I.

't Was een liefelijke streek: een half uur gaans van een der buitenwijken van het 17e eeuwsche Londen, dat toen nog niet de boschjens, van beken doorsneden en afgewisseld met weiden en bebouwde heuvels, verslonden had. Waar nu de smidse vlamt en smookt en talloze schoorsteenen walmen, stond aan den zoom van een weiland een tweetal huisjens, van achter gedekt door zware lommerrijke olmen en beuken, op een golvend terrein tot ware reuzen opgewassen, en aan de voorzijde beschaduwd door een paar eiken, wien reeds in den gulden tijd van Queen Bessy tientallen van jaren heugden. De huisjens waren nog met riet gedekt en voor het grootste deel van hout met leem aangestreken - een bouworde, welke, vóor den grooten brand, die een goede twintig jaar geleden de groote stad teisterde, algemeen voor de woonhuizen van den kleinen burger werd aangewend, maar sedert voor de stad zelve bij een wet was verboden.

Wat er hier aan stevigheid en zekerheid werd gemist, was aan bevalligheid en vriendelijkheid gewonnen.

Dikke takken, waarvan de knoestige vormen geheel

schuil gingen in het dikke donkergroene loof, dat slechts hier en daar een tint vertoonde dat in het donkergeel verliep, wiegden over de dakvorsten, waarop een ooievaar zijn nest reeds sedert jaren gebouwd had. Het riet, blijkbaar nog onlangs vernieuwd, liep over de beide woningen heen en strekte zich aan weerskanten wel een el over de leemen muren heen. Onder dat riet lag de zolder, die in het grootste der twee huisjens een dakvenster had, dat licht en lucht gaf aan een klein kamertjen. De andere kleinere woning miste die weelde en toonde, hoe gelijk ook in bouw en inrichting, minder welvaart of minder netheid en orde. Verwonderlijk, hoe de inborst der bewoners zich in honderde kleinigheden naar buiten kan openbaren! De buitendeuren en vensterkozijnen van beide woningen hadden eens dezelfde kleuren gedragen, maar welk verschil had er zich in den loop der laatste jaren daarin voorgedaan! De oorzaak daarvan was de rook, die bij de eene steeds door den schoorsteen was opgetrokken, maar bij de andere wel eens, naar het oude, en verderop in de Graafschappen nog in zwang zijnd, gebruik, door de voordeur moest worden uitgedreven. Dat in de eene mogelijk was geweest wat in de andere steeds een onoverkomelijk gebrek was gebleken, getuigde van meer overleg en zorg, uit hoogere eischen van weelde en dus fijnere beschaving geboren dan in de andere. Achter iedere woning lag een tuin, maar van zeer verschillende grootte, daar die der eene achter dien der andere omliep; door een bouwvallige houten schutting waren ze gescheiden.

De grootste tuin, die wel drie vierden van de geheele ruimte innam, liep uit op een beek van helder stroomend water, waarover een plank lag die als brug dienst kon doen, om den voetganger naar het bekoorlijk bosch aan de overzijde te voeren.

Heel licht kon het binnen niet wezen, zelfs niet in de best bedeelde woning, die twee vensters van voren telde: dus een meer dan de andere. Die vensters toch hadden slechts kleine in lood gekaste raampjes. Als men de deurklink oplichtte en dan over den drempel trad, kon men bij den eersten blik weinig onderscheiden, vooral op een dag als heden dat dikke regenwolken de stralen der morgenzon onderschepten. Had het oog zich eenigermate aan de schemering gewend, dan vermeide het zich in de woning, die wij thands binnen treden - het is de grootste der twee - in den aanblik van reinheid en orde, die tot in de kleinste bijzonderheden afdaalde en door overdrijving wel iets kleinzieligs had. De houten vloer was met frisch zand bestrooid, de vierkante houten tafel glom van de was, even als de vier stoelen met matten zittingen en recht opstaande ruggen, door kruiselings aangebrachte latjens van greenen hout gestevigd. Op de glimmende haardplaat knapte een vroolijk vuurtjen, uit dennentakken en stronken gebouwd, en daarover hing aan een ijzeren ketting een groote ijzeren pot, waaruit voor een grage maag een liefelijke geur opsteeg. De wanden waren helder gewit. Tegenover den schoorsteen stond een bruine kast, waarop eenige pullen van hetzelfde aardewerk als

de borden, die achter twee rijen latjens op den rand van den wijd vooruitstekenden schoorsteenmantel pronkten; op den achtergrond tegen den muur een glad houten tafeltjen, van zulk rijk hout en in zulk een sierlijken vorm, dat het eenigzins vreemd afstak bij den eenvoud van het andere huisraad; op dat tafeltjen lag een bijbel en naast dezen prijkte een zeer fraai gesneden kopstuk van *serpentine*-steen; daarboven aan den wand hing een friesche klok.

Van de donker geverfde zoldering en tusschen de kleine schoorbalkjens hingen ter zijde van de schouw groote stukken gerookt vleesch, in de meest volkomen orde, naar de lengte, in rijen verdeeld. Voor het venster, het dichtst bij den schoorsteen, zat een vrouw van even in de vijftig, het hoofd gedekt door een muts met gesteven opstaanden rand, waar langs eenig grijs hair krulde. Het laag uitgesneden jak en de bouwen van wollen stof, de hagelwitte kroplap en het even vlekkelooze schort, de klepmuilen aan den grooten welgevormden voet, getuigden wel van nederigen stand, maar ook van welvaart en netheid; de klare blauwe kijkers in het rondvleezig gelaat, het niet breed voorhoofd, dat nog maar weinig rimpels telde, de flink gevormde neus, de groote mond, waarvan de roode lippen meestal een open gleuf toonden, en de roode blos op de wangen, spraken van gezondheid zoo uit- als inwendig.

Het scheen haar geliefkoosde plaats. Ze was niet te warm of te koud; zij gunde het uitzicht naar buiten over

den zandigen rijweg en de daarachter liggende bouwakkers en weilanden, in het verre verschiet bezoomd door boschjens en aan den gezichtseinder door een woud van hoog opgaande boomen, waar Londens ‘Rijkdom’ op zon- en feestdagen zich verlustigen kwam. Het plekjen dáar scheen die vrouw wel voor zich en voor een andere, die er echter nu niet was, te hebben ingericht. Aan den eenen kant was het beschermd door het tochtscherm, dat met de voordeur een rechten hoek vormde, aan den anderen door den binnenmuur, waar eenige prenten achter glas hingen, enkele gelijkenissen in beeld brengende uit het Nieuwe Testament. Op het glad geschuurd tafeltjen, waaraan zij het grootste deel van haar leven neerzat, stond meest, en ook nu, een groote rietendoos - een kleine koffer leek het wel - waarvan niet alleen de uitwendige vorm, maar meer nog de inwendige rijkdom, ja overdaad zou men 't bijna noemen kunnen, verbazing wekte.

Al wat er noodig was om te scheiden en te verbinden, om te hechten en te tarnen, om te doen golven en te pletten, te omboorden, in te krielen, te vouwen en te strijken, was dáar in voorraad. En de bezige gebruikte dien voorraad goed en vond de plaats genoeglijk waar zij dat deed: innig er van overtuigd, dat de plicht ernst gebood, maar dat een lachjen er goed bij stond!

Het was zóo stil in het vertrekjen, dat het tikken der hangklok zich luide deed hooren, en toch was Sally, Toppers vrouw, zoo als haar naam was, niet alleen.

Onder den schoorsteenmantel zat op den eenigen stoel,

die een kussen droeg, haar man, David, die een tiental jaren ouder dan zij was en wiens beenig gelaat geen aangenamen indruk maakte. 's Mans voorhoofd toch met de afgeplatte slapen, de kleine, maar eenigzins opgetipte neus, de tengere schier bloedeloze lippen, de spitse kin, de scherpe en toch dikwijls afzwervende oogblik, stieten bij het eerste ontmoeten af. Niettemin scheen die man genegenheid te kunnen inboezemen en dus ook te kunnen geven - liefde baart wederliefde - want het oog van Sally dwaalde telkens vriendelijk naar hem af, en haar stem klonk zacht, nu zij het haar opgelegd stilzwijgen, dat haar reeds lang had verdroten, afbrak en zeide:

'Johnny,' zoo noemde zij haar David 'zit nu niet langer in je eigen te mopperen... Je windt je weer op. Kom tegenover me zitten! Maud is zeker weer aan 't zwieren. Die wildzang! Die deugniete!'

'Laat me stil zitten! Hoor, daar heb je 't weer! 't Is niet uit te houden! Die afgodendienster z a l nu het huis uit! Met Kerstmis moet ze opdansen... Dat w i l ik nu eens, vrouw! hoort ge, dat w i l ik!'

'Of ik het hoor, Johnny, en wat je wil dat wil je,' zei ze met iets guitigs in haar toon. 'Maar laat dat goeje mensch...!'

Johnny sprong van zijn stoel op. 'Noem je Kit Smolls goed? Slons in haar huis, slons in haar hart, slons in haar geloof! Als de Lord Protector nog leefde...!'

'Lieve Hemel!' dacht Sally, 'daar beginnen we weer aan de dagen van Cromwell te denken,' en zij wist wat

dat beteekende. Haar man, dat zou ze tegen ieder staande houden, was een beste, maar zou de allerbeste wezen, als hij maar nooit onder dien ijzervreter gediend en even als al die ‘Heiligen der laatste dagen,’ stijf staande van leder en ijzer, zoo erg brutaal den baas had gespeeld. Van dat oude baasspelen voelde ze nu nog de naweën; al moest zij 't zich zelve bekennen - en daarbij kon ze nooit een glimlachjen bedwingen - dat David niet a l t i j d den baas bleef.

In 't jaar '51 was ze met hem getrouwd. Haar huwelijk kon toen doorgaan, omdat hij zoo'n besten patroon had gevonden in Nicolaas Stevens, een Hollander, die uit Delft de kunst van in porfier en agaat te snijden naar Londen had medegenomen, waar hij het deksels goed had, wat hij zijn knechts ook liet merken. Toen ze hem trouwde was hij bijna niet in den band te houden. Dat redetwistte den heelen dag, niet alleen met zijn kameraden, maar ook met den patroon over de verborgenheden des Geloofs en kwam dan thuis met een warm hoofd en balsturig humeur, om met haar het ook nog eens aan te leggen. Maar dat was hem maar zelden gelukt, want zij wist van geen andere verborgenheid als de eene, die toch nooit kon worden opgehelderd, hoe al dat redeneeren, waarbij men zich zoo erg boos maakte, en al dat hoofdbreken, waarvan men 's nachts de nachtmerrie kreeg, gezocht en geliefd kon worden door een schepsel Gods, dat het goed had in de waereld, een lieve vrouw bezat, een jongen kreeg, zwaar als een steen van acht pond en een loon

verdiende, dat redelijk wel voldoende zou wezen om er een half dozijn van dat slach volop te eten te geven.

En die jongen, een Agaat zooals Johnny maar eens had mogen fatsoeneeren, was nu in zijns vaders plaats. Goddank, dat het zoo was, maar dat die plaats zóo gauw was opengekomen, daar waren, naar haar vaste overtuiging, die verborgenheden des geloofs weer de oorzaak van geweest. Johnny was, zoo ze anders zei zou ze liegen, t h u i s van lieverlede minder - strijd l u s t i g kon ze niet vinden maar wel - strijd v a a r d i g geworden, maar in de w e r k p l a a t s scheen het wel het oude te zijn gebleven; want, nu tien jaar geleden, was hij op een middag t'huis gekomen met een paar half afgesneden vingers! 't Was van een scherp werktuig, dat op den steen was gericht geweest, maar op zijn hand was terecht gekomen. Nu ja, dat k o n waar wezen en dat z o u ook wel waar zijn, maar - en dáar zat het hem - wáarom was die beitel, of hoe dat moorddadig ding ook mocht heten, zoo dánig afgedwaald? Ze zou wel durven wedden dat het groote beest uit de Openbaring - een lievelingsonderwerp van haar lieveling! - aan de orde was geweest. Nu, 't was gebeurd; en met heel veel pluksel waren de gaten gestopt en door veel zalf was de wonde gaan dicht groeien. Ze had hem behouden; maar werken kon hij niet meer; en hij was juist de beste van den winkel geweest, zoo als Mijnheer Stevens - ze hield bepaald van den ouwen baas, die er zoo stofferig uit zag en toch zoo'n warm hart in zijn lijf droeg - haar zeide, toen hij

haar kwam troosten en meteen berichten, dat Dick - dat was h á a r glanzende, goed gesneden en in goud gevatte agaat - nu wat meer zou gaan verdienen. Bestig, al was 't niet eens noodig geweest, want Johnny had gespaard en de twee huisjens gekocht, waarvan ze het een nu zelven gingen bewonen en het andere verhuurd was en bleef aan de Iersche vrouw, die nóg haar buurvrouw, maar niet meer hetzelfde mensch van vroeger was.

In 't geheel niet! Tot voor twee of drie jaar was alles goed gegaan. Kit Smolls had zich een vlijtige en daarbij goedhartige en meêgaande vrouw getoond, die trouw aan de waschtobbe stond - ze had groote lui te bedienen, heele groote zelfs, die aan het Hof kwamen! - trouw de huur betaalde en daarbij bescheiden zweeg, als Johnny aan 't redeneeren sloeg en haar zonneklaar bewees, dat haar geloof - ze was Paapsch - uit den duivel was, en zij, zoo ze nog langer er bij bleef, noodzakelijk hier namaals terecht zou komen bij het bekende groote beest.

Maar langzamerhand had Kit haar grooten mond leeren open doen - 't leek in de laatste maanden meer dan een mond, 't leek wel een muil; en sedert dien tijd was de rust van haar ouden ijzervreter, die het nooit-iets-opgeven van zijn veldheer zaliger zeker geleerd had, weg en haar eigene de verlorene gaan zoeken.

Wat was er dan toch in die Kit gevaren! Haar Johnny zeî, dat de Anti-christ was gekomen; haar Dick, zoo wat hetzelfde, maar in andere woorden, en Maud, het kleine porfiertjen, zoo als háar agaat de twintigjarige deerne in de laatste

weken eens genoemd had, geloofde, dat het van de vervalschte zeep was, waarmeê Kit hoe langer hoe meer was gaan wasschen. Maar Maud, dat moest ze erkennen, was op dit punt, even als op vele andere, juist niet heel erg te vertrouwen. Een lief kind, maar wild - wild als een jong veulen....! Toch Godvreezend ook, maar naar haar eigen hart! Ieder wist, dat Sally Toppens veel van een lachjen hield, maar dat ze ernstig óok kon wezen, de tien geboden van buiten kende en al de boeken van Oud- en Nieuw Testament van voren naar achter en vice versa wist op te zeggen. Maar zóo was de wildzang niet en daarom was 't gelukkig, dat Maud niet haar eigen kind was en haar zelfs niet in den bloede bestond. Dat had háar agaat laatst ook nog heel zachtjens aan haar oor gezegd met een hoog roode kleur. H e m had zij de waarheid wel moeten zeggen; tegen over alle anderen had zij hare gelofte van geheimhouding altijd gehouden. Maar was 't wel zoo gelukkig, dat Maud een vreemde was? Indien het eens haar eigen was geweest - en een dochterken had ze toch ook wel willen hebben! - dan zou ze haar nog beter hebben kunnen fatsoeneeren naar... - zich zelve? - neen, dat zou al heel hoogmoedig klinken - maar dan naar háar beeld en dat van haar man, half en half, zooals het bij haar Dick was geschied, die evenwel, ja, heel uit de diepte van haar hart werd het gefluisterd, toch eigenlijk meer dan drie-vierden van háar had.

II.

‘Als de Lord Protector nog leefde....!’ had haar Johnny straks uitgeroepen en daarbij nog veel geredeneerd wat Sally niet had verstaan omdat ze er niet naar geluisterd had. Toen hij alles had uitgesproken wat hem op de tong lag, was hij uit zijn donkeren hoek te voorschijn getreden. Nu kwam de magerte en scherpte van zijn gelaat eerst goed uit en vertoonde hij het beeld van den rondkop uit een vroeger tijdperk.

Het dikke stugge grijze hair hing laag op het voorhoofd, bijna tot op de wenkbrauwen, en van achter tot over de kraag van zijn wambuis, van zwart Leidsch laken en geheel er op gemaakt, om te schuilen in een leeren kolder, even als de korte wijde broek om aan de knieën groote stevels te ontmoeten. 't Was Johnny ditmaal niet, maar wel degelijk David, die in een paar stappen het tafeltjen bereikte en de hand uitstrekte naar den grooten bijbel. Hij moest in de stemming, waarin hij zich nu bevond, niet in Richteren of in Jeremia gaan lezen! Maar welke afleiding te bedenken? Sally wist er geene.

Zij behoefde zich echter geen verdere moeite te geven.

De gewenschte afleiding kwam, en wel door het ‘woeste muildier’ van hier naast.

Een geweldig kletsen en daarop gevolgd dreunen en deinen was reeds eenige minuten lang gehoord. Het had Davids wrevel reeds lang gaande gemaakt; nú kwam er echter een afschuwelijk krijschende stem bij, die in onbehagelijkheid al het ander onbehagelijke nog te boven ging! In een oogenblik stond David in den tuin en vlak tegen de schutting, die hem van de buurvrouw scheidde. Nu kon hij de laffe woorden hooren, het schimplied op de vromen Israëls! Bij den eersten regel:

‘Een kwezel die ging er uit vrijen....’

riep hij al: ‘Baäls kind!’ en bij den laatsten:

‘Wat bazel je, manneken poes!’

was hij de ladder opgestoven, die er in de laatste dagen steeds had gestaan, om den huisheer-buurman gelegenheid te geven, zoo dikwijls hij het wilde, de ongerechtigheden gâ te slaan welke er achter Kits huis werden gepleegd.

‘Zwijg, Belials kind!’ klonk het snijdend door de lucht van de eene zijde,

‘Wat bazel je, manneken poes!’

werd nu nog valscher dan vroeger aan den anderen kant gegild.

‘De dag des Oordeels nadert. Onze Gideon is in aantocht... hij zal zijn tien duizenden verslaan,’ schreeuwde David, maar zijn stem was onder gegaan in het rauw uitgegilde refrein:

‘Wat bazel je, manneken poes!’

‘Schei uit of ik haal mijn musket!’ riep David nog harder.

Kit had het laatste woord verstaan. Ze hield op met zingen en met het neerwerpen van den steen in den bak met zeepsop, waarin de wasch van een harer klanten, vrij onzacht maar met gunstig gevolg, tot het afstaan van alle vlekken werd gedwongen.

‘Waag dat eens, ouwe droogstok!’ riep Kit nu met haar gewone zware schorre halve mansstem.

‘Je gaat hier van daan met Kerstmis! Ik hou niet van wijven, die 's avonds laat nog bezoek krijgen! Wat was dat gisteravond laat nog voor een gestommel? Dat stampen en janken begint me ook te vervelen. Wat zie ik daar? Weg met dien Satansdrek! Dadelijk! Ik duld dat niet op mijn grond!’ Hij wees op het steenen wijwaterbakjen en op een meer dan half verminkt kruisbeeld, dat aan een spijker tegen haar huis hing.

Beide voorwerpen waren in een bad van zeepsop afgewasschen, wat wel eens meer was gebeurd, waarbij dan de ruwheid der eigenaresse op betreurenswaardige wijze was te werk gegaan. Kit vond zelve wel, dat haar lieve Heer aan het kruis er niet mooier op werd, maar wat deed dat er toe, daar hij toch haar zoeten Jezus bleef als zij maar ter misse en ter biechte kwam, wat zij trouw deed!

De uitwendige kenteekenen van haar Allerheiligst Geloof liet zij niet beschimpen. Zij had het zich jaren lang moeten laten welgevallen, maar nu ‘de Aartsengel Michaël in White-hall op den troon zat’ en ‘alle lansspitsen der

ketters op zijn diamanten schild' ving en ze daarna te pletter sloeg, hoefde zij geen vrees meer te hebben, zoo als Vader Anselmus het laatst nog in de nieuwe Karmelieter Kapel zoo mooi had gezeid. Zij trok de ronde wijde muts, die niettegenstaande het touw, dat even boven den slap neerhangenden rand stevig om voor- en achterhoofd was gewonden, tot op haar neus bijna neergezakt was, naar boven en keerde haar gezicht naar den mageren sprinkhaan toe, zooals ze, maar ditmaal fluisterend, den vroeger zoo gevierden huisheer schold.

't Was me een bakkesjen! Toch zou menig kunstenaar er zich toe aangetrokken hebben gevoeld, misschien meer dan tot het geblanket gelaat van den *fashion* der City of van White-hall. Hier was natuur, hier was uiting van leven, al was de uiting ook grof en het leven wat dierlijk! Dik blond hair kwam van alle kanten de muts uitkijken en hing over het voorhoofd, waarvan het de smalte en de vele rimpels verborg; toornig vlamden een paar groote bruine oogen in de diepe kassen; diepe groeven omgaven den breeden stompneus en den grooten mond met dikke lippen, die niet wisten wat rust beteekende en verliepen in een vierkante vleezige kin, die menig uitgelokt grimmig woord en menige verdiende schimpscheut had opgevangen en triomfantelijk gekeerd. Het loshangend jak en de daardoor goed zichtbaar geworden onderkleeren, gegeeld, verfomfaaid en deels versleten, deden niet gissen maar zien wat beter ware verborgen gebleven; uit de opgestroopte mouwen kwamen

een paar roode armen te voorschijn, dampend van het warme water, en nu manhaftig in de zijden gezet; de breede voeten schenen wel tot schoenen een paar oude stevels te hebben, waarvan de schachten waren weggesneden!

Zóo stond ze, David tegenover, gereed tot een tegenweer, even geducht als de aanval dreigde te zijn.

'Verbrand zal je worden met je geheele nest, vermaledijde heiligschenner!' riep ze met den vleeschklomp, die voet bij haar heette, op den grond stampend. 'Ik ben vrij te doen in mijn huis wat ik wil, te laten droogen wat ik wil, en mijn tong uit te steken tegen wien ik wil...'

En van de vrijheid, zich voorbehouden, maakte ze wat het laatste betrof, dadelijk gebruik.

'Neen!' en bij dat woord werd er tandengekras gehoord. 'Daar zijn Goddelijke en menschelijke wetten, die je dat verbieden, hoor je, domme beeldendienster?'

'Onze aartsengel, die op den troon zit, verscheurt al jelui geschreven geraaskal - op zijn diamanten lanspunt vangt hij al jelui puntige kwastrige neuzen...'

'Ha, ha! wat een onzin!' lachte David valsch. 'Jelui spreekt na wat je priesters je voorkauwen, niet wetende dat ieder zijn zelfs zaligheid moet werken met vreeze en bevinge.'

'Ja, jelui w e r k t wat! Weet je wat jelui allen doet? Zeuren en uitkramen wat je zelf niet begrijpt. Pater Anselmus zal ik eens verzoeken bij je aan te komen als Zijn Eerwaarde hier toch voorbij moet gaan, om de boerderij van Patrick te wijen en te zegenen, nu het kettersch gebroed, dat er vroeger woonde, er uit is gejaagd.... Dat

liet een hooge heer doen, weet Uwee.... een van de hoogste! Zijn Eminentie Graaf Sunderland! Ik wasch voor Zijn Eminentie! D i e hoort nu ook tot de onzen... Al wat hoog is komt op zijn kniëen bij ons aankloppen... en als hun beurs vol is dan mogen ze die komen leêgen... en....'

Er was geen stoppen meer aan; de woorden gleden, ja, stoven over Kits lippen als de opgezweepte wateren bij een stormwind over den dijk.

David moest zich bepalen tot het ballen zijner vuisten en het schrapen van zijn keel, terwijl hij naar de lucht keek om te zien uit welken hoek de wind blies.

'Kijk je oogen maar niet uit de gaten!' riep zij op haar beurt lachend uit. 'De wind is goed paapsch en dat zal hij blijven.'

David wist van zijn zoon, dat in de City de Oostenwind de protestantsche werd genaamd. Slechts bij zulk een wind kon de Verlosser komen.

'God de Heer gebiedt de winden en redt de zijnen ter zijner tijd!' predikte David plechtig.

'Ja, juist de z i j n e n , maar dat zijn wij... De verlosser, zoo als jelui den Hollandschen vadermoorder noemen, is al lang bij de grondvisschen... Jelui schuilen hier maar altijd bij je zijden galstrig spek en wormstekerig vleesch' - Kit, Kit, hoe de hitte van den geloofsijver je tot beschimpen verleidt van wat je met smakkende lippen steeds beschouwdet! - 'maar ik, die in de City thuis ben en er nog van morgen heen ben geweest, ik weet, dat je je hoop wel op de mestvaalt kunt leggen. Heb je 't eergis-

ternacht niet hooren stormen, suffert? Toen ging je verlosser naar den grond... Ze zijn daar ginder al bezig, naar ik hoor, vreugdevuurtjens te bouwen van al het wrakhout....'

'Je bent een dochter van den Vorst der leugenen...'

'David' hoorde hij Sally achter zich zeggen op een toon van ernst, gemengd met eenige onrust. 'David! Johnny! Neem je toch in acht voor den guren wind!'

Hij hoorde haar; hij zou 't niet hebben gedaan als hij niet plotseling bedaarder was geworden, en hij werd dat door het zichtbaar worden van een manshoofd langs den rand van het kozijn der achterdeur, welke van Kits woning naar haar tuintjen of liever waschhok toegang gaf. 't Was een ferme kop met stevig donkerbruin hair. Wie was dat? Een paapsche priester? Zeker niet. Een echte man! Een krijgsman!

'Neem je toch in acht voor den wind en kom de ladder af! riep Sally nogmaals en nu hem aan een punt van zijn wanbuis trekkend.

'Ja, 't is een gevloekte wind!' zei 'de heilige der laatste dagen' al zeer onheilig, terwijl hij een sport van de ladder afdaalde, maar het prijsgegevene dadelijk hernam om Kit, die haar schimplied weer was gaan uitschreeuwen, de gebalde vuist nog eens te toonen en haar toe te grauwen: 'als de wind keert zul je anders balken maar dan.... geen pardon!'

'Johnny, binnen wacht Mylady. - Zij vraagt naar Maud, en die is nergens te vinden!'

III.

Maud had het altijd gauw benauwd in de woning van Sally en David en zocht daarom dikwijls de buitenlucht op, vooral zooals die zich frisch en geurig liet opsnuiven onder de beuken en olmen aan gene zijde van het water, dat de bezitting harer pleegouders van die rijk belommerde en bevallig glooiende plek scheidde. Bovendien had ze iederen ochtend veel in den tuin te doen om al de gedierten te verzorgen, die zij de haren mocht heten. 't Was van jongs af een harer charaktertrekken geweest, zich van levende schepselen te omringen. Tal van hoenders vulden de hokken, die steeds in aantal toenamen; duiventillen, waarin kirrende en korrende, giggelende en bijna lachende soorten kibbelden, krauwden of trekkebekten, hingen tegen den achtermuur; twee hokken, welke het hekjen flankeerden, dat toegang gaf tot de beek en de plank, die er over lag, waren bewoond door twee groote dikke doggen, wier oorspronkelijk woeste aard in het vet was gesmoord, dat de overdadige voeding sedert jaren in steeds toenemende mate had doen ontstaan; een kunstmatig gevormde heuvel, van een stevige heining omgeven, was

het verblijf van ettelijke konijnen, waarvan de overtalrijke jongen, gelukkig! door de twee reusachtige katers, welke vrij mochten rondsluipen, voor een groot deel werden opgepeuzeld voor ze tot het besef van eigen voortbrengingsvermogen gekomen waren. Hoeveel David en Sally Maud ook toestonden, in vroeger dagen daartoe mede gedrongen door de dringende voorbeden van hun eigen lieveling, die, zeker door Mauds voorbeeld, ook veel van alle dieren was gaan houden, het bezit der twee doggen en van den konijnenberg werd niet als na lang aarzelen vergund en toen nog alleen met beding, dat die vieze dieren buiten, ver van huis, zich moesten ophouden en dat altoos blijven doen. De strenge David had er als waarschuwing zelfs bij gevoegd, dat hij ieder konijn, dat hij in den tuin mocht tegenkomen, in den pot zou stoppen, natuurlijk zonder huid. En de strenge man had aan zijn bedreiging heusch eens gevolg gegeven, toen hij, die een even grooten hartstocht had voor zijn kool en zijn erwten als zijn pleegkind voor de beesten, een paar van de grootste snelvoetjens midden in een van zijn best aangelegde bedden vond knabbelen met een vraatzucht, welke voor zoo'n vet beest al heel onhebbelijk was. 's Middags was de roover met veel smaak gegeten door hem en Sally, die zelfs den kop niet had laten liggen. Maud evenwel en Dick hadden bedankt en in 't geheel niet willen eten; gene had onder het voorgebed al met natte oogen gezeten, en toen Dick dat gezien had snikte die zelfs nog onder het nagebed. David, de oude ijzervreter van Cromwell, had nooit weer

zulk een wreedheid gepleegd, minder omdat hij zich van eenige zonde bewust was - ganschelijk niet! - maar omdat Sally hem dat gebeden had, daar zij hun kinderen nooit weer in zulk een toestand wou zien. ‘O n z e kinderen!’ had hij gegromd; ‘een van die twee is maar de onze, en daar dank ik den Heere Heere voor!’

‘Wat nog niet is, kan nog wel worden!’ had de altijd hopende en blijmoedige Sally toen uitgeroepen.

Nadat Maud dezen ochtend, zooals gewoonlijk, vroeg haar dakkamertjen had verlaten en in het achterhuis, dat voor keuken diende, een stuk weit en een aarden kom met melk uit de oude hinkende spijskast had te voorschijn gehaald, had ze haastig haar karig ontbijt gebruikt, daarbij de slimheid gebruikend om de harde korst brood in de melk te weeken. Daarna had ze van den breeden rand van den besmookten schoorsteenmantel - een bergplaats voor vele voorwerpen van huiselijk gebruik - een grof aarden schotel genomen, die gevuld bleek met stukken zwart brood en korlen gerst. Hoewel ze er stevig uitzag had ze blijkbaar toch eenige moeite de vracht te dragen, waarmeê ze zich te belasten had in het belang harer lievelingen, welke van haar naderen reeds schenen bewust te wezen, daar de stilte van straks eensklaps gestoord werd: eerst door een licht huiveren en trillen der lucht; weldra door een beter verstaanbaar, maar altijd nog bescheiden geluid, waarin gekir en gekakel nog ten deele sluimerde; eindelijk door zacht wiekgeklep van nabij en staartgekwispel in de verte. De klink van de achterdeur

ging omhoog en Maud werd gezien met den welbekenden zwaar geladen schotel. Nu nam alle onzekerheid een einde! Weg, met alle straks nog geveinsde bescheidenheid! Klapwiekend streken de duiven neder en een brutale doffer kirde zijn morgenhonger op haar schouder uit. Een manhafte haan spanseerde met een voornaamheid, die Maud altijd bekoorde, door den loop, en drong als een meester, die zich zijner macht en daarom hoogere rechten bewust was, zelfs zijn *favorite* op zij, om het eerst in het oog te vallen. De konijnenberg scheen mede levend te zijn geworden; velen van zijn grootste bewoners stonden op de achterpoten tegen de omheining en deden met de voorste alsof zij wenkten, terwijl de groote donkere oogen daarbij zoo deftig schenen te staren, dat Maud, die het van verre opmerkte, het weer even als gister en eergister en vele, vele ochtenden vroeger, uitschaterde, terwijl zij er dan dikwijls aan haar vroegeren meester Mark bij dacht, die precies zoo kon zien, als hij haar les kwam geven en ook niet wist wat zij niet wist, maar graag wou weten.

Daar vlogen de kruimels en de zaadkorrels in het rond, en daar kirde en knetterde, daar kraaide en kakelde, daar baste en knorde het om haar heen en floot en tjilpte het in de verte, in de toppen van de heesterboschjens en van de vruchtboomen, daar orgelde, knapte en kraste het in de hooge boomen aan de overzijde!

Van alle kanten beweging, begeerte, genot!

Maud voelde het hartjen sneller kloppen en had wel lust in de hand te klappen van plezier!

't Was of haar groote landgenoot, Shakepeare, die alle gedachten wel voorgedacht en alle aandoeningen voorgevoeld schijnt te hebben, Maud voor tientallen van jaren reeds had voorschouwd, toen hij den regel nederschreef:

> And Thisbe fairfully o'ertript the dew.

Een bevallige maagd, zoo als ze daar stond, het levende om haar heen goed doende en liefhebbend en tevens beheerschend, maar toch met niet altoos strikte rechtvaardigheid! Er waren er toch onder de hongerigen, die dof van veêren waren en gebrekkig op de pooten stonden: ze werden terug gewezen; er waren er onder de beweldadigden, die zich voor de eerste en de meest geroepene hielden: fraai gekleurde doffers en hanen, die nog wat extraas kregen, terwijl een hongerige kraai en een snappende ekster, die óok de maag leeg voelden en al nader en nader bij waren gekomen om van den overvloed nog iets meester te worden, werden weggejaagd toen de reeds onbillijk begunstigden ze niet wilden dulden. ‘Terug, gulzigert! Zwarte nikker! Wil je wel eens op zij!’ - dat gold een heel ouwe raaf! - ‘Wat kijk je hongerig en je ziet er nog wel zoo mooi uit in je Zondagsche veertjens!’ zóo klonk het tegen een roodborstje en een specht in geelen met purper afgezetten dosch!

Al was er geen dauw op het veld, zooals de dichter straks schilderde, toch had de nachtelijke regen, die bij den dageraad was opgehouden, de grassprietjens besprenkeld met zilveren droppels. Maud trachtte er de voeten vrij van te houden zoodra de zorg voor haar lievelingen

niet al haar aandacht innam. Dit bleek echter niet dikwijls het geval te zijn geweest, daar de schoentjes glommen van het vocht. Toen de honger van haar lievelingen en van de ongebeden gasten gestild was, achtte zij eerst den tijd gekomen voor de rustige waardeering harer schatten. De fraaiheid van vederdosch, de fierheid of bevalligheid van houding en gang, waar die gepaard ging met kracht, verplichtte haar tot bewonderen, noopte haar tot liefkozen. Haar eigen persoonlijkheid maakte dit begrijpelijk. Maud zelve toch was bekoorlijk, al was ze niet mooi, en het echt vrouwelijke in haar maakte het verklaarbaar, dat de mannelijke kracht vooral door haar werd gehuldigd.

Het zwarte hair kwam in lange krullen uit haar wollen hoofddoekjen te voorschijn en omkringde het van gezondheid blozend gezichtjen. Het voorhoofd was laag en smal, het neusjen iets gekromd, de mond in evenredigheid van het geheel te groot, de lippen donzig, maar te dik, de kin mollig, maar wel wat te vleezig. De zwarte wenkbrauwen echter waren zuiver geboogd en in de donker bruine oogjens flikkerde het licht van speelziek vernuft, een licht, dat soms warmte geworden, zich kon verdiepen tot den gloed van den hartstocht.

Maar wat er ook ontbreken mocht aan schoonheid werd ruimschoots opgewogen door de bevalligheid der gestalte, door de weelderigheid der vormen. Haar keursjen liet, al dekte ook dit oogenblik een rood zijden doek borst en schouders, de rondingen van haar *buste* gissen, de korte mouwen den schoonen vorm en de blankheid harer

armen, de bovenrok, die van voren open hing en daar het onderkleed liet zien, even den fraaien bouw van het been bewonderen. Maud was bekoorlijk en wist zeker dat zij 't was, al had niemant het haar ooit gezegd, want de niet meer dan eenvoudige stof, waaruit haar kleeding vervaardigd was, toonde kleuren waarvan de schakeering met groote zorg was gekozen, droeg tal van versierselen, weinig kostbaar wel, maar op 't voordeeligst aangebracht en als door de toovervingeren eener fee geschikt en geordend.

Zij had nadat de voedering was afgeloopen, het hoofdtjen naar boven gekeerd en den wind en de wolken geraadpleegd. Het was echt najaarsweer, guur maar niet koud, en het warme jonge bloed verdroeg zelfs de felste koude bijzonder goed. De wind was West en beloofde te ruimen en uit te schieten. Zij was van haar weerkennis vast overtuigd en de ervaring had haar daarin versterkt. Vader en moeder - ze wist niet beter of David en Sally waren dat, al had ze ook wel eens woorden opgevangen, die er haar aan deden twijfelen - vader en moeder zouden ternauwernood zijn opgestaan, en de boomen aan den overkant zagen er zoo frisch uit, en in het hout, tusschen gindsche heuvels in, had ze een strik gezet voor een valsch en verraderlijk beest, dat jacht maakte op haar konijnen en twee nachten geleden een aanval had gewaagd op den berg, helaas! met maar al te goeden uitslag! Dus gauw de plank gekanteld, die over het water lag! Terwijl zij zich voortrepte kwam in eens de begeerte in

haar op, om aan haar ménagerie ook eenden en ganzen toe te voegen. Met de oogen mat zij de oppervlakte van den tuin, welke in water moest worden verkeerd.

‘Een goed werkjen voor Vader!’ prevelde zij.

Ze zag hem al spitten, met drift spitten - alles wat de man deed ging met haast en drift! - en Kit den langen hals uitrekken over de schutting, waar die het laagst was, om te zien wat de vijand, die zich zoo ongewoon stil hield, wel uitvoerde. Ze lachte... Ze stond op de plank, zag het kristalhelder water, dat de lucht zoo zuiver weerkaatste, en kon den lust niet bedwingen het zelfde voor zich te eischen. Ze boog zich even voorover om zich te spiegelen, daarbij de golvende lokken wat ordenend, den hoofddoek verschuivend, den kroplap verschikkend. Had zij het maar niet gedaan! Een rukwind deed den doek omhoog fladderen en weg wapperen, den kroplap van lichte stof uitwaaien. Gelukkig, zij ving nog een punt er van in de hand en vouwde hem weder om haar hals!

Een oogenblik echter was deze geheel ontbloot geweest, en... in dat oogenblik was zij bespied.

't Was of zij voelde, dat er een paar oogen op haar gevestigd was. Ze zag om naar Kits woning, naar het kleine dakvenster, dat daar in het riet was aangebracht en bespeurde er een vreemde... een man. Met de snelheid der gedachte zweefde zij voort, den eersten heuvel over; dáar gluurde zij langs de glooïngen behoedzaam naar het venster, dat zij van daar uit nog even kon waarnemen.

Er was niemant meer te zien!

Hoe? Zou Kit een kostganger hebben opgedaan? Den vorigen avond, dat herinnerde zij zich nu, had zij vreemde fluisterende stemmen en een zacht heen en weer loopen in haar nabijheid gehoord! En Kit, die er haar niets van verteld had dat ze iemant wachtende was! Het mensch was zeker naar de stad; ze kon het haar dus nu niet gaan vragen; anders...! Ze wou toch wel weten wie daar geherbergd was en hoe die man - hij had kastanjebruin hair! - er verder wel uitzag!

Wat was 't toch heerlijk onder die boomen! Wat liefelijke houtgeur! Daar viel een groote droppel van een der takken juist in haar eene oog, toen ze naar boven keek om den ooievaar op te nemen, die van morgen nog vóor haar het nest verlaten had. ‘Ooievaar, lepelaar, waar kom je toch van daan?’ neuriede zij. Ja, waar kwam hij van daan? Zij had het meester Mark eens gevraagd, en die had, na haar lang met zijn konijnenoogen aangekeken te hebben, met een grafstem gezegd: uit het Zuiden. Of hij daar dan ook de kinderen van daan bracht? had zij verder gevraagd. En meester Mark had toen een kleur gekregen en gepreveld, dat hij dat wel eens gelezen had. Ze was toen veertien geweest....

‘Wat was ik toch een schaap!’ fluisterde zij. ‘Die goede Mark, wat zou hij nu wel kleuren als ik 't hem nog eens vroeg! Maar... ik weet niet of ik het nu nog wel doen zou!’

Dus die langbeen kwam heel ver uit het Zuiden! Als 't maar geen sprookjen was zooals zooveel andere!

Wat zou er te zien zijn in dat Zuiden? Kon ze er maar naar toe!

Hoor, in de verte wat gerommel en gedruisch!

Daar lag de groote stad, waarvan zij nog maar weinig had gezien! Als ze er eens naar toe ging, dan was 't 's morgens vroeg of in de schemering en dan met vader en moeder, tusschen die twee in, en met een dichte huik op het hoofd! Vader noemde die stad altijd het Babylon der verderfenisse, maar moeder sprak er gauw over heen en vertelde een oogenblik later van den tuin Eden, waar ‘Adam en Eva altijd door maar plezier hadden....’ ‘En de eerste zonde deden!’ viel vader dan in. ‘Of Adam een mooie man was geweest?’ had ze gevraagd. En vader had haar dan grimmig aangekeken en toegegrauwd, dat die Adam een monster was geweest even als zijn vrouw, daar ze met hun beiden de zonde in de waereld hadden gebracht, en die zonde was doorgegaan tot alle menschen, die sedert in zonden werden ontvangen en geboren...

Dat had haar de predikant, bij wien ze was aangenomen, later ook geleerd...

Hóor! daar klonk heel in de verte een gezang! Zeker uit de Paapsche Kapel in de buurt! de Kapel, die er zoo prachtig uitzag en die de Koning had laten bouwen! Het werd overstemd door een ander koor! Dat had ze meer gehoord... dat was een psalm...!

Een oogenblik vernam ze niets meer dan gillen en schreeuwen! Zeker vochten ze daar! Hoe jammer dat vader dat niet wist!

Lieve Hemel, wat was 't toch stil om haar heen, en er scheen in die wijde waereld zooveel om te gaan! Liever mekaâr overschreeuwen dan ongestoord alleen praten!

In de nabijheid deed een voetstap de doode takken kraken. Kit, een groven strooïen hoed op het hoofd, een aarden pijp in den mond, die blauwe wolken blies, een groote mand met goed op haar rug, daalde een der zijpaden af. Ze was zeker nieuw werk gaan halen. Zou ze haar aanroepen en een praatjen met haar maken? Maar vader had haar verboden met die vrouw te spreken. Ze had niets om dat verbod gegeven wanneer hij er bij was, maar achter zijn rug dat doen, neen, dat wou ze niet! Van Kit hield ze niets, van Kit, die eigenlijk geen vrouw was, had ze een afkeer; ze zou dus om harentwil niet laf wezen en h e i m e l i j k iets doen wat haar verboden was.

Dan maar haar strik opgezocht! Maar waar had ze hem gezet? Zij zocht en zocht! Zij begon werkelijk moê te worden! Maar wat trilden ginder de dunne stammen van het eiken kreupelhout! Daar school iets wat in de angst zat! Ja, 't was de plaats waar zij den strik, door Dick voor haar gemaakt, gezet had. Zij herkende die nu. 't Was veel dichter bij dan zij gedacht had. Zou ze het beest gevangen hebben? Wat zou 't er voor een zijn? Haar hart klopte. Hoe meer ze naderde des te meer onrust in haar hart! Dorre bladeren werden opgeworpen, alsof een wervelwind ze opzweepte. Een onverdragelijke reuk deed haar walgen... Ze zag... om den dikken boomstam vlak naast zich heenglurend... een bunsing in doods-

angst met den eenen poot in de toegeschoten lus gekneld, zich rekkend en dan weer zich krommend, nu met de tanden in den grond gravend, dan de bereikbare houtstammen schilferend als door fellen honger geplaagd.

‘'k Heb 'em!’ Dát was haar eerste blijde gedachte. ‘Had hij maar zich zelven gewórgd!’ dat was haar tweede.

Zij werd bang voor haar zegepraal. Hoe zou ze het razende beest meester worden? En dat wou en zou ze toch! Als zij iets wilde dan moest het ook gebeuren. Dat wist ieder harer huisgenooten al reeds lang en dat begreep zij zelve in dit oogenblik ook. Daar lag een dikke tak op den grond. Het beest er meê doodslaan? Dat zou ze misschien niet kunnen. Bloed kon ze wel zien... om bloed gaf ze niets, het druppelde haar zoo dikwijls uit den neus! Maar als dat stinkende beest zich eens losrukte en dan op haar aanviel...!

Ze waagde den eersten slag, die wel raakte maar niet krachtig genoeg. De bunsing sprong op en het touw was door uitrekking langer geworden, zoodat het den gevangene toe liet haar voorschoot te bereiken en de scherpe tanden er in te slaan.

‘Help, help!’ kreet ze onwillekeurig, terwijl ze haar wapen vallen liet.

Wat was er gebeurd? De bunsing lag voor haar voeten met verpletterden kop, en een vreemde man stond naast haar... de man met het kastanjebruine hair, met oogen, die door alles heenzagen... prachtige oogen!

IV.

‘Maud was even den tuin ingegaan en zou wel dadelijk komen. Johnny was haar gaan roepen;’ dus berichtte Sally, erg ongerust en gejaagd, aan de voorname dame, die voor eenige minuten in een karos met twee vurige paarden bespannen, voor de burgerwoning had stil gehouden, was binnengestapt, naar het kind had gevraagd, en de wenkbrauwen hoog had opgetrokken en de grijze oogen een toornigen blik doen afzenden, toen ze bespeurde dat men eigenlijk niet wist waar het kind was.

‘Wat heb ik daarvan te denken, vrouw? Ik heb recht te eischen, dat Maud nooit uit het oog worde verloren... nooit! Het is geen gewone deerne... dàt heb ik je meer dan eens gezegd... Ga haar zoeken!’

Dat alles klonk zoo bevelend, dat het Sally, die steeds gewoon was tegen de grootheid op te zien, allen moed tot zelfverdediging benam. Zij haastte zich aan het bevel gevolg te geven en nogmaals den tuin in te gaan en nu haar man te helpen zoeken.

Het ontzach van Sally was begrijpelijk. Zij verkeerde alleen met burgerluidtjens, en hier stond zeker een dame

van zeer hoogen rang. Grootere waereldlinge dan Sally zou dadelijk opgemerkt hebben, dat de kleeding der vreemdelinge slechts een *negligé* was, hoe fijn de stof ook ware, hoe smaakvol het overkleed, dat van achter sleepte en van voren was opengeslagen om het onderkleed van effen donker groene zij zichtbaar te doen zijn; hoe onberispelijk de wit fulpen handschoenen om de kleine handen sloten en de roode hakjens de fijne schoentjens droegen van bruin marokijnleder. Op wat wijze het hair was gekapt en van welke kleur dit was kon niet opgemerkt worden, omdat een zwart zijden hoofdsluier dit verborg en een regendoek van zwart laken, gevoerd met karmozijn roode zijde, daar over heen geschikt, bedekte wat de sluier nog bloot liet.

Een gestalte, die de aandacht trok! Een gelaat, dat tot herhaalde beschouwing verlokte! De houding was in de hoogste mate ongedwongen en vrijmoedig en werd daarom in eene woning als deze een hooghartige en een voorname genoemd. De trekken waren, voor zoo verre ze thands waarneembaar waren, niet regelmatig, niet schoon; de oogblik had iets gebiedends, de mond met de weeke lippen een groote plooibaarheid; de neus was groot maar scheen dit minder, omdat het gelaat waarin hij was geplant, iets mannelijk forsch en breeds had. Er school kracht in het geheel, maar kracht, ietwat getemperd of veredeld door de weelderige volheid der vormen, waarvan echter de armen, die boven den elboog tot aan den oksel bloot waren, op dit oogenblik ten minste, de eenige getuigen konden zijn.

Het wachten scheen haar onaangenaam te stemmen. Zij trappelde met de puntige hakjens op den met versch zand bestrooiden vloer; zij fronsde nogmaals de wenkbrauwen. Maar een blijde trek vertoonde zich plotseling op het koude strakke gelaat, toen zij een vroolijke stem hoorde en daarbij een haastigen tred in het achterhuis.

Maud opende de deur en vloog met open armen op de deftige en voorname dame af, die al haar deftigheid en voornaamheid vergeten was; want ook zij trad haastig op het kind toe, en omhelsde haar, terwijl zij haar een kus op de volle lippen drukte.

'Dag, *Auntie*' - tante-lief, zouden wij zeggen - 'eindelijk zie ik u dan weer. Wat is 't lang geleden! Zeker een jaar of daaromtrent!'

'De tijd schijnt je lang te vallen, wildzang! Dezen zomer nog ben ik een halven dag bij je geweest. Nu kan ik niet eens zoo lang blijven. Maar over drie maanden kan ik weer geregeld alle weken komen, als jaren geleden toen je amper kon loopen. Weer gegroeid, Maud! Wat zie je er lief uit, lieveling!'

Ze was gaan zitten en trok Maud op haar schoot en zag er niet naar, dat haar overkleed werd gekreukt. Ze knoopte haar sluier los en lei die af. Nu werd haar vale gelaatskleur, de matheid der trekken eerst goed zichtbaar!

'Wat ruikt u weer heerlijk, *Auntie!*' riep Maud, de geuren, die uit de handschoenen opstegen, begeerig opsnuivend. ''t Is veel lekkerder dan de reuk van Mr. Chiffinchs pruik.'

‘Hoe komt ge aan dien naam....?’ vroeg *Auntie* eenigzins haastig.

‘Wel, die mijnheer - zeker een hooge, niet waar *Auntie?* want hij zag zoo erg laag neer op vader - die mijnheer kwam laatst hier. Vader en moeder wisten niet, dat ik in 't achterhuis was en de deur stond open en toen hoorde ik hem zoo noemen en geld op tafel uittellen; en toen hoorde ik hem vragen, de big, die vet gemest moest worden, eens te zien, en Vader verzocht Moeder toen mij te roepen.’

‘De ellendeling!’ mompelde *Auntie.* Ze was wel eens onrechtvaardiger in haar oordeel geweest. Chiffinch was toch de *pourvoyeur des menus plaisirs* van den vorigen koning geweest, en die had wat *menus plaisirs* gekend!

‘Wat ik gaarne het achterhuis uitsloop! Moeder vond me een eind ver in den tuin. Ik deed of ik erg bloô was toen ik voor hem stond en hij me lachend van hoofd tot voeten opnam...

‘De fielt!’ prevelde *Auntie.*

‘'t Was een ouwe man - misschien niet van jaren maar wel van lichaam - hij kuchte, zoo als Kit haar asem ophaalt als ze verkouden is.’

‘Goed, goed! Hoor nu eens met aandacht naar me, lieveling! Je bent nu oud genoeg om te hooren wat ik je tot dusverre verzweeg. Je hebt altijd geleefd bij je p l e e g o uders, want David en Sally zijn je ouders niet!’

‘Juist zoo als ik wel dacht!’ riep Maud. ‘Lief heb ik ze wel, maar me altijd zoo streng vast te hou-

den aan een band! Ja lief heb ik ze toch, maar niet zoo veel als u, *Auntie!*'

'Ik heb je ook lief meer dan die luidtjens je ooit konden hebben.... Je bent van mijn bloed...!'

'Dat heb ik ook wel gedacht!' juichte Maud.

'Dus hebben ze je altijd streng in den band gehouden, Maud? Nu, daar hebben ze goed aangedaan.... Ik heb hun dit bevolen.... Dat moet nog een paar jaar zoo duren....'

'Mag ik dan niet met u meêgaan? Of neen, kan u niet hier bij ons blijven wonen? Dat zou nog beter wezen. En als ik dan met u eens naar de City mocht gaan...!'

'Volstrekt niet... Op het land moet je blijven. 't Is goed voor je gezondheid en voor nog veel meer anders.'

'Maar wie zijn dan toch mijn ouders?'

'Die zijn dood...'

'Mijn moeder ook?'

Auntie knikte.

'Was ze mooi? Was ze lief en goed en vroolijk en aardig als u, *Auntie?*'

'Ja, lief kind!'

'Ik ben van uw bloed, heeft u gezegd. Dan waren mijn vader en moeder geen kleine lui. En waarom ben ik dan opgevoed hier in zoo'n...!'

'Ik begrijp heel goed je verbazing, je nieuwsgierigheid... Maar dat alles geschiedde voor je best.'

'Had u 't mij maar niet verteld!'

'Waarom niet, allerliefste?'

‘Wel... me dunkt... nu begin ik me over mijn konijnenberg te schamen...’

‘Neen, schaam je er niet over.... in de hoogheid is geen geluk. Je moet nederig blijven, Maud, en dan laat ik je later een mooi park aanleggen en een lief huis bouwen midden in een bosch met beekjens, die er door heen murmelen... en met zooveel wild als je maar verkiest....’

‘Komt u daar bij mij wonen, *Auntie?*’

‘Ja, mijn kind!’

‘Waarom kan dat nu niet gebeuren? Nu dadelijk?’

‘Je zoudt me niet begrijpen al lei ik je ook alles hairfijn uit.’

‘Dat geloof ik niet, *Auntie!* Ik begrijp al heel veel...’ Een hoog roode blos kleurde eensklaps haar wangen.

Auntie voelde zich weder ongerust. Zij streek Maud over de glanzige hairen; zij leunde haar koude wang tegen de gloeiende van het kind en fluisterde haar in het oor: ‘Als we samen gaan wonen, dan gaan we ver hier van daan. Hier is alles leelijk... de menschen ook, Maud!’

‘Hebben de menschen hier mijn moeder kwaad gedaan....? Ja, 't zal alles wel wat te maken hebben met mijn vader en moeder.... Hebben de menschen ze kwaad gedaan en verdienden ze dat niet?’

‘Kleine, slimme vraag-al!’ riep *Auntie* den mond van Maud, die veel te veel vragen had, met kussen bedekkend en dus sluitend. ‘Je moogt me naar mijn karos brengen, maar eerst moet ik nog even je pleegouders spreken. Ze wachten daar zeker?’

Ze wees op het achterhuis, waarop Maud toestemmend knikte.

'Wil ik ze roepen, *Auntie*?'

'Neen; blijf me hier wachten.'

Auntie ging naar achter en sloot de deur achter zich dicht.

Daar zaten de pleegouders, niet zonder eenige onrust het vertrek van Mylady af te wachten. Wel wisten zij niet hoe zij heette, dat had Mr. Chiffinch, die alle drie maanden het kostgeld bracht, hun nooit verteld, maar van den hoogen staat van Mauds beschermvrouw hadden zij zich kunnen overtuigen telkens als deze tot hen kwam. Toen ze nog in de City woonden in een onaanzienlijke achterbuurt, hadden zij tegen dezen en genen er wel eens van gesproken, in het kleine huis ruimte genoeg te hebben, om er nog een kostganger in te bergen. En zie, de zegen kwam als uit de lucht vallen. Voor een klein kind werd goede verzorging gevraagd tegen een ruime belooning. Toen was Maud gekomen, even een jaar oud, en van dien tijd dagteekende eerst recht hun welvaart. Nu, bijna twintig jaar later, hing hun bestaan nog grootendeels saâm met dat van dat kind. Niet dat ze broodsgebrek zouden lijden indien ze de drie maandelijksche toelage van tien pond eerst, later twintig, hadden moeten missen. Ze hadden weten over te houden, maar wat ze hadden gespaard was voor Nathanaël, zoo als de agaat van Sally, door deze gemakshalve Dick genoemd, eigenlijk heette. Bij ieder bezoek dus, door de onbekende Lady gebracht, rees de

vrees bij hen op, dat het kind opgeëischt zou worden; en behalve het geldelijk nadeel, dat vooral bij David zwaar woog, golden nog bij beiden de gehechtheid, uit het jaren lang samenzijn geboren, en bij Sally de zeer stoutmoedige wenschen, door den moedertrots jaren lang gevoedsterd en aangekweekt. Niet meer dan fluisterend hadden ze elkaâr hun vrees en hun hoop medegedeeld, terwijl Mylady met Maud in de voorkamer bezig was. David rustte wat uit van zijn met Kit gevoerden heftigen strijd; Sally bekwam van de vrees, haar straks door de scherpe Lady aangejaagd.

'Spreek me nu maar niet van het Oude Testament!' fluisterde ze over de lompe aanrechttafel, waaraan zij en haar echtvriend waren gaan zitten. 'We hebben in onze tijden ook Saraas, die Hagars de woestijn zouden durven in jagen. David, hoor die beesten eens een leven maken....! Lieve God, die hanen willen hun bek niet houden....' ''t Zelfde kon gezegd worden zonder dien vloek!' vermaande haar echtvriend.

'Je hebt wel gelijk, Johnny! Ik zal 't niet meer doen.... Zou Maud vertellen, dat ze maar's Zondags alleen honig op haar brood meer krijgt, nu alles is opgeslagen...? Heere Jezus, ze komt hier naar toe!' zei Sally met heesche stem, toen ze de klink der deur bewegen zag.

'Laffe, zondige menschenvrees!' pruttelde David, die evenwel mede zich haastte op te staan, toen Mylady voor hen stond.

‘Ik ben tevreden over jelui, luidtjens!’ klonk het zeer genadig.

‘Uw Hoogedelheid is wel goed. Uw Hoogedelheid heeft maar te bevelen!’ stamerde Sally.

‘Vleierijen, verdoemelijk voor den Heere Heere!’ mompelde David, die er evenwel voor zorgde, dat Zijne Heere Heere die woorden maar alleen hooren kon.

‘Ik heb Maud nu gezegd, dat ze niet jelui dochter is. Ik zal haar hier nog eenige maanden laten blijven. Ik wil niet, dat ze in Londen komt zonder masker; dat ze eenige kennis aanknoopt met vreemden, vooral niet van Davids geslacht. Ik doe je beiden nagaan, en hoor ik, dat van dat gebod, zij het maar voor éens, wordt afgeweken, dan neem ik Maud weg. Mr. Chiffinch mag hier nooit meer ontvangen worden; dat zal ook niet noodig wezen, want ik zal een ander belasten met de uitkeering van dertig pond per trimester. Mocht Mr. Chiffinch zich hier weer aanmelden, dan wijst ge hem de deur, maar ziet ge meteen, binnen vier en twintig uur, om naar een andere woning wat verder van London af. Hebt je me goed verstaan?’

Beiden bogen bevestigend. Ze hadden alles heel goed verstaan - die verhooging van twintig pond op dertig wel het allerbest.

‘Je zorgt er voor, dat Maud onwetend blijve... Ze mag geen enkel boek lezen...’

‘Als Gods woord’ vulde David aan.

‘Den bijbel der Presbyterianen? Neen. Alleen wat het

Algemeen Gebedenboek er uit meêdeelt. Begrijpen jelui dat goed? Niets van je godzaligheid, man!'

'Zoo als Uw Genade blieft!' haastte zich Sally te stameren met een ootmoedig nijgen.

'Vroeger kon haar dat geen kwaad doen, maar nu wel, en daarom spreek ik er nu over. Is je zoon sedert getrouwd? Me dunkt, hij moet al een goede veertiger zijn...'

Nog geen dertig had David willen zeggen, maar Sally trapte hem op den voet, wat zooveel wou zeggen als: 'zwijgen is goud.'

'Ja, hij zoekt lang, de beste jongen!.. Misschien dat hij wel wat gevonden heeft; maar Uwe Genade weet het licht ook: de tijden zijn slecht, de werkloonen laag vooral voor groote lui's werk, wat toch eigenlijk Mijnheer Stevens steenen maar zijn... Wij hebben binnen - Uwe Edelheid zal 't toch wel gezien hebben - zoo'n beeldtjen staan... dat was mijn mans gilde-proef, weet u....'

'Als je zoon een vrouw op het oog heeft, dan moet hij maar spoedig onder den preekstoel komen. Ik zorg voor een uitzet van twintig pond.'

'Waar blijft de heiligheid van den echt? Koppelaarster!' bromde David erg diep inwendig.

'Ik zal 't Dick zeggen, Mylady! Wat zal de goeje jongen blij wezen..! O 't is zoo'n goeje jongen...! werkzaam en nederig!' merkte Sally met vuur aan.

'Ja, voor mijn Nathanaël sta ik in als voor mijzelven... Paalvast in de leer als in de liefde!' verzekerde David.

'Zeker je gelijkend afbeeldsel, man!' riep Mylady

met iets wat naar een glimlach zweemde op het gelaat, met iets wat wel een lichtjen geleek in de oogen. ‘Je behoeft me niet te volgen. Maud brengt me naar mijn karos. Nog een enkel woord!’ en dit zeggende wenkte ze Sally de klink nog niet op te heffen waaraan deze de hand hield: ‘Als Maud iets mocht overkomen door je schuld, al was 't maar een verdriet, dat haar één nacht uit den slaap hield, ik liet je opsluiten... levenslang. Ik heb er de macht toe.’

Daar binnen wachtte Maud nog altijd. Mylady lei haar arm in den haren en trad de deur uit buiten het gehoor van de oude lui, die ook niet in een stemming waren om te luisteren.

Zóo waren ze nooit toegesproken door de sedert jaren goed betalende onbekende. Toch was deze begonnen te zeggen, dat ze tevreden was... Sally rilde bij de gedachte, dat ze levenslang nog kon worden opgesloten...

‘David, je hebt me wel eens wijs willen maken dat je droomen kon uitleggen even als de aartsvader Jozef: begrijp je nu iets van die dreigementen? Zijn we 't kind niet voorgegaan in eer en deugd? En dan zoo'n vermaning!..., Wat is er gebeurd? Toon nu eens je wijsheid... je weet zoo veel...!’

‘'t Komt alles van dien wind... dien paapschen wind!’ predikte David.

't Was duister als Johannes' Openbaring, maar juist daarom geloofde Sally.

V.

Het huisken van Kit was als uitgestorven. Geen tobbe, geen bleek; geen groot knappend vuur op den haardplaat van het waschhok, en dus ook geen smook, walmend uit de altijd open achterdeur naar buiten en soms over Davids tuin heen. Er lag echter wel iets glimmends en gloeiends in de beter trekkende schouw van haar pronkkamer, waar zij nooit zat en die, hoewel met dien weidschen titel begiftigd, in verre na niet op de achterkamer der rijkere buren geleek.

't Was Allerheiligen. Kit was naar de Kapel en had het er op gezet te toonen, dat ze de feestdagen harer Kerk in eere hield. Van daar die stilte, die rust in haar huis en op haar erf! Daar David echter het tegendeel wilde bewijzen, was 't in zijn woning drukte en gedruisch. Hij was aan 't houtzagen gegaan en had zich de bijl door Sally doen aangeven, om straks met kloven te beginnen. Maud zat stil in moeder Sally's hoekjen met naald en draad in haar hand en een stuk linnen en het nieuwste traktaatje: ‘Het Manna-Kruikjen in de woestijn’ voor zich; geen lachjen op haar gelaat, geen vroolijkheid in de anders zoo jolige kijkers!

Had zij door den tusschenmuur kunnen heen zien, welke zij nu den rug toekeerde, dan had ze den man aan wien ze, nevens aan zooveel meer wat haar belang inboezemde, dit oogenblik dacht, in de mooiste kamer van Kit aan de wrakke dennehouten tafel op een even wrakken zit op drie poten zien neergezeten, het hoofd voor over gebogen, de oogen strak gevestigd op iets, dat vlak voor hem lag, en een ganzepen in de hand. En als ze over zijn schouder had kunnen gluren, dan zou ze bekend zijn geworden met hetgeen ze zoo gaarne wilde weten. Wie was die man? Een winkelier of een hoogere? Een krijgsman misschien, want ze had ginder bij die eerste ontmoeting een diep likteeken meenen op te merken, meer dan half verborgen onder het prachtige dikke hair.

O als 't eens een krijgsman ware! Ze had er nog nooit een gezien, maar er veel van gehoord! Wonderen van moed en kracht wisten die ridders van ouds te verrichten, en hun eeredienst was de schoonheid, de Jonkvrouw!

Aan de andere zijde van dien muur vloog met de meeste vlugheid de ganzepen over het geele, harde, ruwe papier, dat Kit voor haar kostganger uit de stad had meêgebracht, te gelijk met een hoorntjen, gevuld met dikke drabbige inkt, welke door bijgieten van water bruikbaar moest worden gemaakt. Kaptein Semeyns schreef, zonder hoop op spoedige verzending, wat hij zijn dierbaarste betrekkingen, die zeker wel verlangend naar berichten zouden uitzien, wilde doen weten. Met dikke bespatte letters,

krachtig en forsch, maar stijf in hare regelmatigheid, stond er geschreven:

Lieve huisvrouw!

Ik had een moeielijke reis. Het weer was zóó zwaar, dat ik menigmaal dacht, UEd. noch Brechtjen en Ernst weer te zien. Schipper Wout kende evenwel zijn vaartuig en even goed de Oostkust. Behouden liepen we daar een engen inham binnen en wierpen we er het anker uit, beschut door de rotsen. Ik kwam aan land, doornat en verkleumd. Al had ik UEd's raad gevolgd en nog een verschooning meêgenomen, toch zou 't me niet hebben geholpen, daar alles nat zou zijn geworden, ook al had ik 't op mijn hoofd gehouden, terwijl ik door het zeewater heen mij naar 't land werkte. In een ellendige hut werd ik voor een groote fooi opgenomen en mocht ik mij droogen. De bewoners hadden echter zóóveel groot geld bij me gezien dat ze dadelijk '*loyal*' werden en mij vertelden, dat er de dood op stond mij, die zeker een Hollandsch spion was, te herbergen.

Ik begreep den schranderen toeleg dier eerlijke liên. Ze wilden mij eerst mijn buidel leêgen en dan nog de hooge premie verdienen, voor het aanbrengen van een spion uitgeloofd. Vóor het aanbreken van den dag was ik dan ook onbemerkt de hut reeds uitgeslopen. Het kostbaarste wat ik te bewaren had, was op het bloote lijf verborgen, maar zóo, dat ik 't, als het gevaar niet meer te ontwijken was, met de hand grijpen en verscheuren kon. Dat ik nagezet

zou worden was zeker. Een armen boer kocht ik een paard af. Ik betaalde er maar twaalf gulden voor; toch was het beest niet meer dan de helft waard. Wat voor wegen! Wat voor armoê overal! Schoorsteenen waren in de eerste dorpen, die ik doortrok, onbekend. De rook sloeg de open deuren en vensters uit.

Hoe het dus met de zindelijkheid gesteld was, kan UEd. daarnaar afleiden.

Ik had een goede acht uur te rijden. Er waren velen voorbijgangers, die mij zacht 'God zegen je' toeriepen. Éen zeide me, dat ik een zijweg moest inslaan, daar hij bereden Iersche knechten in den omtrek had gezien. Hoe meer ik Londen naderde, des te vrijer kon ik voortstappen. Aan een herberg met het uithangbord 'de zingende leeuwerik' rustte ik wat; ik betaalde mijn gelag met mijn paard.

Op mijn voeten kwam ik aan het huis, waar Mijnheer Citters, de Gezant Hunner Hoogmogenden, woonde. Zijn huis was mij in den Haag nauwkeurig opgegeven, zoodat ik maar éens te vragen had. Vriendelijk werd ik opgenomen. Ik deed een heerlijk maal en sliep op een bed, dat UEd. - neen, Mijnheer van Arkesteijn zelfs - niet tot oneer zou zijn geweest. Mijnheer zelven sprak ik echter niet. Ik begreep wel, dat ik niet naar hem moest vragen. Den volgenden dag ging ik op weg naar Sunderland-*house*. Een van Mijnheer Citters' schrijvers, die van alles, mij betreffende, op de hoogte scheen, duidde mij de plaats aan waar ik wezen moest: zóoveel straten door, dán

rechts afhouden, de brug over, aan de andere zijde der rivier links afgeslagen enz. De oude landmetersnatuur kwam weer bij mij boven: 't was of ik een plattegrond voor me had: 'k zou het terrein wel in kaart hebben kunnen brengen. Wat een vesting, dat huis van Lord Sunderland! De Amsterdamsche schutters namen 't zelfs in geen etmaal in! Gelukkig, dat geen hunner deze woorden lezen zal, daar ik anders, t' huis gekomen, het ongemakkelijk zou hebben te verandwoorden! Een kaptein maar, die iets van Amsterdam durft gering schatten! Door allerlei achterwegen werd ik in een vertrek vol boeken gebracht; dáar had ik een gesprek van een paar minuten.

Ik zou met dien grooten Engelschen Mijnheer niet graag met veel geld op zak alleen in een bosch wezen. 't Had er veel van of ik als gevangene werd beschouwd, als een gijzelaar, die men houden of uitleveren kon, naar dat de wind woei. Ik moest naar beneden en werd opgesloten in een gewelf. 't Was er niet koud, maar vochtig. Mijn cipier wierp me een dikken mantel om; op mijn leven was 't dus niet toegelegd. Heerlijke wijn en een lekkere schapenbout werd me voorgezet. Als UEd. bij me was geweest, dan had UEd. zeker naar de bereiding gevraagd, welke kostelijk was, met laurierbladen geloof ik. Maar uren alleen in dat sombere gewelf! Geen stem drong tot me door, zelfs niet het gieren van den wind. Ik beken eerlijk, dat ik mismoedig werd en tot God opzag om sterkte. Wat zou er van Zijner Hoogheids vloot zijn geworden! Was ze in den storm geweest, dan moest zij ver-

gaan zijn. In dat geval liep ook i k gevaar. Maar wat beteekende dat bij al het andere? Een soldaat weet dat zijn leven ieder oogenblik in perikel kan komen, maar ook dat God een man der weduwen en een vader der weezen is.

Tegen den avond werd ik even geheimzinnig als ik gekomen was, weder weggehaald. Onder de mannen, die mij in den steenen benedengang wachtten, was een bekende, Mr. Berkley, Mylord Churchill's dienaar, die mij den vorigen keer voorthielp. Hij sloeg mij den mantel dicht om het lijf en fluisterde, dat ik niets moest zeggen of vragen; door den tuin kwamen wij aan de waterpoort, waar een bootjen lag. Toen we er met ons driëen in zaten stopte een den breeden rand van mijn hoed in 't water, om dien goed week te maken, waardoor hij neerhing tot op mijn ooren. 't Was me, of alles om me heen een samenzweering was, waarover de hoofden of aanleggers zich zelven schaamden. Of was 't, omdat Zijn Hoogheids voornemen verijdeld en alles verloren was?

Na een half uur varens legden we aan, vlak bij een scheepstimmerwerf. Van daar liepen we nog ongeveer denzelfden tijd en stonden toen stil voor een boerewoning. Later bleek ze mij in tweëen verdeeld. Aan het huis, waar nog een schemer van licht werd bespeurd, klopte men aan. Ik werd daar uitbesteed voor een paar shillings in de week, wat ik nog duur genoeg vind, in konsideratie nemende wat ik er voor krijg. Maar toen ik voor Grave lag, kreeg ik niet veel beter eten en sliep ik op den grond onder den blooten hemel.

Het bleek me al spoedig, dat ik bij een waschvrouw en nog wel een Paapsche was, wat me singulierlijk onaangenaam stemde. De buren zijn van óns Geloof. Het hoofd van dat gezin is, ik geloof 't uit eenige woorden van mijn waschvrouw te moeten opmaken, soldaat geweest. Hij kijft met haar den gantschen dag, wat me soms nog wat opvroolijkt, omdat er de ganze-domheid van haar zoo heerlijk uit te voorschijn komt. 't Maakt op me den indruk, alsof ik de tegenwoordige gesteldheid van het gantsche land hier verkort te zien krijg. Er is een aardig kind bij de buren. Kit, zoo heet mijn Iersche gans, zegt dat ze Maud heet, even in de twintig is en dat hare ouders haar geen enkel pleziertjen gunnen. Wáar is het, dat ze erg schuw is, maar nieuwsgierig ook. Als ik me maar even aan mijn dakvenstertjen vertoon, dan zie ik haar naar me kijken, om dan weer dadelijk haar huis in te loopen. Vertel Brechtjen eens, dat ik dat Engelsche kind half slaags met een bunsing vond. Brechtjen, die naar ik geloof, zelfs voor geen stekelvarken zou schrikken, lacht zeker als ze hoort, dat jonge juffer Maud toen geen woord kon spreken en me aankeek met een paar oogen, waarin zóóveel koddige angst lag, dat ik haar wel naar haar huis had willen dragen. Ik zou het misschien gedaan hebben, als ze niet in eens zich had omgedraaid en als een boschnymf ware weggezweefd. 't Is een allerliefst kind, dat me soms aan Brechtjen doet denken, ofschoon ze heel anders is. Maar wat lief en zacht is lijkt op mekaâr.

Ik heb op mijn woord van eer moeten belooven mij

verborgen te houden tot dat men mij komt halen. Ik loop groot gevaar, zoo zei men, daar men in White-hall van mijn aankomst weet en geen geld of moeite zal sparen om mij in handen te krijgen.

Nu zit ik al lange dagen hier. Gister was 't Zondag. Ik had er behoefte aan Gods woord te hooren, maar.... ik gaf mijn woord van eer mij verborgen te houden en bleef dus t'huis en op mijn zolder, waar ik me alleen warm kan houden door de lappe-dekens van mijn bed om me heen te slaan! Maar niet getreurd, al wordt ook de moed door niets-doen erg gedrukt! Ik begrijp wat veerkracht UEds moed steeds gehad moet hebben om moedig te blijven in de rust van het gezin. De beweging, ons mannen opgelegd of liever vergund, voorkomt het roesten....

Ik heb UEd. bij 't afscheid misschien vergeten te zeggen, dat alle maanden op 's Lands kantoor mijn gage wordt betaald en dat ik verzocht, haar aan het geldkantoor van Amsterdam voor UEd. over te maken; wat gebeuren kon, zooals ze me zeiden. Zorg er dus voor, lieve vrouw, tijdig daar naar toe te gaan; 't is in 't Stadhuis: de groote trap op. Beneden staan er wegwijzers voor vier duiten.

Ik hoop, dat er voortaan geen afscheid meer genomen zal behoeven te worden en dat Zijn Hoogheid mij nu indachtig zal wezen. De groote Heeren ónder hem deden 't tot dusver, waarachtig! maar al te weinig! Hoorde ik Brechtjen maar eens spreken en Ernst over tafel en stoelen springen! Maar dat zal wel gauw gebeuren. Ik

weet dat UEd. mij in uw gebeden indachtig zal zijn en wat UEd. bidt dat wordt door onzen Hemelschen Vader zeker verhoord.

Gode bevolen, moed gehouden! Ik weet niet wanneer UEd. deze ontvangen zal en kan ook niet zeggen op wat wijze UEds rescriptie mij kan bereiken.

Wees hartelijk omhelsd, lieve vrouw, en kus voor mij de kinderen. Vertel Brechtjen maar dat ik het heel goed heb en vroolijk ben.

Maar dat ben ik ook als ik aan u allen denk. Gegroet, gegroet van

Uw U liefh. man,
KAREL SEMEYNS.

Hij dacht nog aan een post-scriptum. Hij kon nog niet scheiden van de kinderen of van zijne lieve huisvrouw, die altijd, onder wat leed ook, zoo recht op ging en alles deed behalve klagen... Zij kon zich zelve helpen; z i j was zich zelve genoeg. Maar die kinderen, vooral zijn Brechtjen niet - d i e hadden Vader noodig... Hij greep weder naar de pen.

Maar.... er werd geklopt.... ja, geklopt aan de voordeur beneden. Eerst heel zacht, toen harder en harder. Kit kon 't niet doen, want die kwam altijd het bleekveld over, de heg door en de deur van het waschhok in. Nu er te handelen viel was hij weer krachtig en beraden. Hij klom de ladder af en luisterde aan de deur. Daar wachtte iemant. Met veranderde stem deelde hij

niet meer dan fluisterend mede, dat de waschvrouw niet thuis was.

‘Is u de kostlegger van Kit Smolls?’

‘Ja.’

‘Dan heb ik u dit te geven van wege mijn patroon.’

‘Wie is dat?’

‘Mr. Stevens....’

‘Dien ken ik niet...’

‘Een Hollander; u had eigenlijk bij vader in den kost gelegd moeten worden... Men heeft zich in de donkerte vergist.’

Nadat Semeyns vernomen had, dat de vader van hem, die buiten stond, buurman David was, aarzelde hij niet langer de deur te openen. Een jonge man stond voor hem met een pakjen in de hand. De snit van zijn openhangend grof laken wambuis en tot aan de knie reikende broek, zijn zwart garen kousen en lompe schoenen met vierkante teenstukken, deden hem dadelijk kennen als een eenvoudig burger, het groene koordtjen aan zijn wambuis op den eenen schouder vastgehecht, als een lid van het gilde der goudsmidsgezellen. Zijn hoed met lagen bol en breeden rand zonder eenig versiersel, die het dik en stug maar natuurlijk hair dekte, werd dadelijk met beleefdheid en tevens met eenigen zwier afgenomen zoodra hij Semeyns aanschouwde, in wien hij als bij instinkt zijn meerdere in rang scheen te erkennen.

‘Wees gedankt voor uw boodschap...! Zeg uw vader, dat de begane vergissing mij werkelijk spijt. Misschien

zal hij mij wel willen helpen haar te herstellen. Mijn groeten aan uw ouders en uw lieve zuster! Ja, ja, ik heb haar gezien, al schuilt ze ook altijd gauw weg; toch heb ik haar goed gezien...'

Waarom kleurde Nathanaël tot over de ooren? De goede jongen! Hij leek precies op zijn moeder: dezelfde bolle wangen, hetzelfde slappe vleesch, maar ook dezelfde goedige uitdrukking!

VI.

Semeyns, tot zijn zitplaats teruggekeerd, opende haastig het hem ter hand gestelde.

Hij zocht naar een brief; hij vond slechts twee gedrukte stukken: het een een engelsche vertaling van ‘het Bijvoegsel tot de Declaratie Zijner Hoogheid,’ wat hij vermoedde hetzelfde stuk te zijn waarvan hij het handschrift had overgebracht, het andere ‘de Amsterdamsche Saturdagsche Courant, extra ordinair nummer, reeds des Vrijdags verschenen.’ Hij verslond de daarin voorkomende tijdingen. De keel werd hem als toegeschroefd, toen hij in allen deele bevestigd vond wat hij gevreesd had. De vloot was vernield, Zijne Hoogheid met moeite teruggekeerd en met hem slechts weinige schepen. Zoo was dan alles verloren; want tot een tweede inspanning van kracht waren de Geunieerde Provinciën, hoe rijk en hoe wakker ook, niet spoedig, zoo ooit weer, in staat. Maar Zijne Hoogheid was toch behouden en Zijne Hoogheid desespereerde nooit!

Wat stond daar ter zijde van het korte maar ontzachlijk veel bevattend relaas?

In de schemering - waar hij zat was 't niet meer dan schemering - had hij eerst niets bespeurd, maar eindelijk kwam het hem toch voor, dat er eenige krassen en strepen op het papier stonden. Hij trad naar het kleine venster. Waarlijk, daar was iets met potlood geschreven! Met veel moeite ontcijferde hij de woorden: ‘expresselijk geëxagereerd.’ Hij ademde ruimer: eerst om de verklaring zelve, welke iets geheel anders als het opgeven der onderneming voorspelde, en, in tegendeel, blijk gaf dat hetzelfde beleid, dezelfde behendigheid, als tot dusverre betoond, nog altijd het roer hanteerde: maar vervolgens ook om het stellen dier verklaring op een Hollandsche krant en de toezending van deze aan hem. Hij was dus geenzins vergeten. Er werd over hem gewaakt. Door wie...? Niemant anders kon het zijn als de Gezant Hunner Hoog Mogenden.

Mijnheer van Citters alleen kon zoo spoedig het bericht van het noodlottige feit en tevens dat der gewenschte overdrijving ontvangen hebben. En Mr. Stevens, ook een Hollander, had hem dit pakjen doen brengen. Langs dienzelfden weg zou hij nu ook zijn brief kunnen doen verzenden. Zijn post-scriptum, tot het schrijven waaraan hij zich nu dadelijk nederzette, hield meer in dan hij aanvankelijk gedacht had, meer dan een herhaalden groet aan de zijnen, meer dan een innig woord van liefde, een warmen kus als 't ware, voor Brechtjen

en Ernst; want er kwam ook in voor, op wat wijze hij nu door een brief te bereiken was. Hij vouwde het geschrevene dicht, vond de stijfsel, waar hij Kit vóor haar vertrek om gevraagd had, die daarbij gekeken had alsof haar zwaarste stampsteen plotseling voor haar voeten was neer geploft, en bestreek er het papier aan alle kanten meê. Vervolgens opende hij de buitendeur, welke hij achter zich liet dicht vallen, en klopte bij den buur aan.

't Scheen daar vroolijk toe te gaan. De rustigheid, die er zich wel metterwoon scheen gevestigd te hebben, had plaats gemaakt voor gedruisch en beweging. Een liefelijk klinkend woord, een volle mansstem, en een boven alles uit klinkende ronde gulle lach, deed Semeyns' kloppen aanvankelijk onverhoord blijven, maar toen een herhaling daarvan was vernomen, werd niet alleen de deur wagewijd geopend, maar klonk er ook een vroolijk welkom. 't Was Sally, die het sprak, maar in het volgend oogenblik er wel berouw over scheen te hebben, want zij zag Semeyns met eenige onrust aan en herhaalde haar welkom niet, al hield zij de deur ook open.

Oude David oordeelde genoeg gedaan te hebben voor de belijdenis zijns Geloofs op dezen dag en had het houthakken gestaakt! Hij had zijn vaste plaats aan den haard hernomen en liet de scherts toe, welke Mauds wangen zoo mooi kleurde en de oogen van zijn erfgenaam zulk een blijde uitdrukking gaf. Hij deelde er echter niet in. Sally daarentegen moedigde haar aan.

‘Vader!’ riep de ondeugende Maud, die den strakken

man in de vroolijkheid meê wou sleepen, ‘heeft u 't gehoord? Nath wil me Syllabubs’ - 't was een uit melk, wijn en suiker bereide drank - meêbrengen en, als ik 't opgedronken heb, met zich naar *Mulberry-gardens* nemen. U is ook van de partij!’

‘Ik heb nooit van 't een of 't ander gehoord en wil er ook niet van hooren. Ik vind het wel wat vreemd, dat je zoo dartel kunt wezen na hetgeen ik je straks heb moeten meêdeelen. Een weeze, Maud...!’

‘Dat ben ik niet, zoo lang ik *Auntie* heb en u....’

‘Die waereldsche vrouw...!’ dus begon David, maar Sally liet hem niet volenden.

‘Ik ben heel blij, dat Maud het zoo opvat.’

‘En ik ben óok blij, dat Maud het nu weet en ik niet langer hoef te zwijgen.... *Mulberry-gardens* is de mooiste plek in Londen, en dat wil wat zeggen. Weet je waarom ik het er zoo mooi vind? Omdat men er de liefste meisjens vindt en zij, die er komen, trouwen willen’ zei Nathanaël, 't erg goed meenend maar vrij plomp toch ook.

‘Nu ik dat weet ga ik er stellig niet heen’ riep Maud haastig, en binnensmonds voegde ze er bij: ‘ten minste niet met hem. Och, Nath....!’ vervolgde zij op haar gewonen toon.

‘Ik heb veel tegen het radbraken van namen, vooral die der Heilige Schrift’ klonk het scherp van de haardplaat. ‘Zeg dan maar liever Dick, zoo als moeder, die het wel moeielijk vindt de Schrift te volgen, maar toch nalaat die te misbruiken.’

‘Nu dan, Natha....ná....el!’ deklameerde Maud ‘wanneer danste je 't laatst voor de Arke des Verbonds uit met de zoetklinkende luit tusschen de fijne lippen....?’ Het laatste was bepaaldelijk een onwaarheid, daar 's jonkmans lippen zóo dik waren, dat zij bij 't spreken als omkrulden. De geheele vraag was er op aangelegd, om Vader te kwetsen.

Wat deed Maud zoo scherp zijn?

David keek haar gramstorig aan en maakte zich gereed tot een straffe vermaning, maar ditmaal voorkwam Maud hem. ‘Dat deed Koning David, uw naamgenoot, toch ook, en d i e zou toch niets doen wat kwaad was in de oogen des Heeren!’

Maud maakte het nog erger, hoewel thands in haar onschuld. Ze wist waarlijk niets van Koning Davids verliefde buïen af.

Sally bezwoer den opkomenden storm door veel goeds te zeggen van Mauds handigheid op het spinet, het muziekinstrument, dat op Myladies last was gekocht, maar op Davids streng en herhaald bevel naar boven, naar Mauds kamertjen, was overgebracht. ‘Maar wáarin Maud in de laatste dagen 't meest vooruit is gegaan, dat is in het zingen. Toe,’ zei ze ‘laat ons het deuntje van “de smakkende karper” eens hooren.’ Zij wou aanduiden wat ze er zoo mooi in had gevonden, wat Dick en Maud aan 't schateren bracht. Toen ze dat merkte borst zij zelve in een lach uit, die alles overstemde. Op dit oogenblik klopte Semeyns aan.

‘Kom binnen!’ riep David, die Sally's tweestrijd bespeurde en de reden daarvan bevroedde, welke hij echter in geenen deele billijkte.

‘Ik zie 't, je bent soldaat en zeker een van de onzen. Welkom in 't huis van David Foppers’ riep hij.

‘Ik kom u een dienst vragen, maar vrees te storen!’ hernam Semeyns naar alle zijden groetende, naar die waar Maud stond het diepst. Deze kreeg een hoog roode kleur, wendde zich af, nam den schijn aan van haastig eenigen huiselijken arbeid te verrichten, maar keek, als zij zich onopgemerkt dacht, telkens naar den vreemden man, die voor haar geen vreemde meer was en dien zij, bij David en Nathanaël vergeleken, een pracht van een man vond. Moeder Sally oordeelde, dat Johnny tegen de belofte, aan Mylady gedaan, handelde, en daar Mylady had gezegd overal oogen te hebben, vond zij dat verre van aangenaam en niet in het belang van haar en de haren. Nathanaël voelde iets wat naar afkeer zweemde van dien rustigen vreemde, die zich zoo maar dadelijk thuis gevoelde en, naast Vader David gezeten, dezen deed luisteren naar zijn verhalen uit den oorlog der laatste jaren op het Vaste-land.

‘Ja,’ zei David levendig ‘wij hadden in de laatste honderd jaar den vijand altoos in ons binnenste en hadden op het Vaste-land niet meê te praten... Maar dat zal verkeeren... als de wind maar verandert... Denkt ge ook niet?’

‘Ik kan daarover niet oordeelen’ hernam Semeyns ont-

wijkend; maar, een vijand van alle veinzerij, voegde hij er aan toe: ‘Ge ontvingt me zonder naar mijn naam te vragen - dat is ridderlijk. Ik kan dien ook niet zeggen; evenmin mag ik bekend maken waarom ik hier ben. Ik heb bij u aangeklopt, alleen om uw zoon te verzoeken dezen brief aan zijn patroon te geven, die wel zal weten op welk een wijze hij hem verder kan zenden... Zijn patroon, zoo meen ik van uw zoon verstaan te hebben, is een Hollander... Zijt ge dat ook?’ vroeg Semeyns met oningehouden blijdschap, toen hij het oog richtte op de Statuette, te pronk staande op het tafeltjen dat niet ver van hem afstond.

‘Neen, maar ik wou dat ik 't was. Want van Holland moet Gidéon, de wreker, zich opmaken met zijne heirscharen...’

Sally hield altijd een oog in 't zeil als David het roer nam. Zij was dan ook er weder dadelijk bij en onderschepte den woordenvloed, die bij Johnny aan 't opkomen was. ‘Dat beeldtjen is mooi, niet waar, Heer Vreemde? Dat heeft mijn man dertig jaar geleden gehouwen...’

‘Gesneden!’ bromde David.

‘.... naar een model, dat hij bij Mr. Stevens vond.’

‘Dat is onze Prince Mauring!’ viel Semeyns in.

‘Nu weet ik in eens wat Johnny me nooit zeggen wou...’

‘Kon’ snauwde David.

‘Ja, Mr. Stevens kwam in '50 uit een Hollandsche stad en bracht zijn kunst meê... Heerlijk werken ze

tot in porfier en agaat toe, niet waar, Dick? En in 's Konings paleis daar staat het vol van al die kostlijke steenen, niet waar, Dick? Onze genadige Koning Karel zaliger...'

'Vrouw, zeur nu niet langer! Als je van een Stuart spreekt komt het woord zaliger niet te pas. God de Heer, de Almachtige en de Gerechte, verderve allen van dat Huis, gestorvene en nog levende!'

David had zich in zijn volle lengte opgeheven, de rechterhand omhoog gestoken: het was een plechtige aanroeping, waarbij Semeyns mede was opgerezen.

'De dwazen, de verrotten van hart!' vervolgde David, 'de Bisschoppen van de zoogenaamde Engelsche kerk, die een lijdelijke gehoorzaamheid prediken omdat de Koning de gezalfde des Heeren is...!'

'Maar dat is hij toch, vader!' waagde Nathanaël op te merken, hoewel bedeesd en bescheiden.

'Dat is hij, zoo lang niet een ander dat met meer recht toont te wezen, uilskuiken! Saul werd door Samuel gezalfd, maar David ook, nog bij het leven van Saul. Zul jij, als de Gideon uit het Oosten komt, den woorden echtbreker, den menschenslachter, den Baälspriester, die nu nog in White-hall woont, gaan helpen? Zul jij dat doen, Nathanaël?'

'Neen, vader! Maar ik doe 't den ander ook niet, voor hij toont van God verordineerd te zijn tot onze Overheid...'

Semeyns glimlachte over deze logische redeneering, welke

zóo veel staatsmanswijsheid en vooral voorzichtigheid inhield, dat de jonge man, die er juist niet heel schrander uitzag, zeker niet een eigen opvatting liet hooren maar alleen voor echo speelde. Hoe goed toch, dacht hij, dat Zijne Hoogheid zijn eigen keurbenden meêbrengt en op deze bij de uitvoering van Gods ordonnantiën zal kunnen steunen.

'Waar bemoei jij je toch meê!' zei Maud vrij scherp tot Nathanaël, die zich gereed maakte tot een andwoord; maar hij kon 't niet uiten, want zij ging door: 'Vader David en de vreemde heer vooral weten daar veel meer van. Heb je niet gezien hoe de vreemde heer glimlachte bij je woorden?'

'Ik neem zijn brief niet meê!' andwoordde Nathanaël boos.

'Dan doe ik het en ga meteen de stad eens rond...'

'En dan ga je rusten in *Mulberry*? Doe dat; daar kan je niet alleen komen en dus...'

'Vraag ik den vreemden edelman meê te gaan - hij is zeker edelman - en dan kom ik, 'k wil er alles onder verwedden, zijn naam ook wel te weten...'

'Je durft niet' sarde de jonkman, wien het groen en geel voor de oogen werd. 'Je waagt het niet eens hem aan te zien... ten minste als h i j je aanziet... anders wel... anders gedurig...!'

Maud wendde zich snel van hem af en trad op Semeyns toe. De hoogroode kleur van straks maakte op eens plaats voor een mat bleek. Op vasten toon zeide ze:

‘Heer Vreemde, Nathanaël wil uw brief niet overbrengen, maar i k zal 't doen...’

‘Een allerliefste bode zou ik dan krijgen’ zei Semeyns vriendelijk, terwijl hij haar kleine hand in de zijne nam.

Er ging een huivering door haar leden: geen angst verzelde haar, maar een nog nooit gevoelde aandoening van weelde.

‘Maud, je hebt me niet goed begrepen!’ mompelde Nathanaël verlegen. ‘Den brief borg ik al in mijn borstzak; na het noenmaal ga ik terug en dan zal ik hem den patroon dadelijk overhandigen.’

‘U blijft toch bij ons?’ David vroeg het Semeyns zonder Sally daarbij aan te zien.

‘Eten,’ vulde deze haastig aan.

‘En slapen,’ zei David op een toon van gezach. ‘Nathanaël zal u al bericht hebben, dat u eigenlijk bij ons uw tente hadt behooren op te slaan.’

‘Ik mag u niet verbergen, dat ik hier liever mij ophoude, hìer bij de huisgenooten des geloofs...!’

‘Ja, u is onze broeder en het Kananeesche wijf hier naast...’

‘Johnny, Johnny, Kit is zoo arm,’ prevelde Sally, en nog zachter voegde ze er bij: ‘Mylady verbood...’

‘Daar heb ik niets van gehoord, en gaf zij dat verbod werkelijk, dan is 't onchristelijk en dus in strijd met onze konsciëntie. Nathanaël, ga hier naast en haal wat onze broeder daar heeft achtergelaten,’ gebood David.

‘Dat is niet veel, jonge vriend! Alleen een blauw laken regenmantel. Een soldaat kan met weinig toe, dat weet een dappere uit Cromwells tijd óok wel!’

Als Semeyns den toeleg had gehad, het hart van den ouden puritein stormenderhand te veroveren dan was hem dat volkomen gelukt. Een tevreden glimlach gleed over Davids beenig gelaat, even als een herfstzonnestraal langs een loodgrijze wolk.

VII.

Maud had Semeyns een edelman genoemd, en, al de anderen hadden hem evenzeer als een hooger in rang staande dan zij waren aangemerkt, hoewel zijn kleeding hem in niets van den kleinen burger scheidde.

Zijn wambuis was wat langer, zijn broek wat nauwer dan die van Nathanaël; maar de stof was van geheel dezelfde hoedanigheid en den hoed en de kousen had de jonkman voor de zijnen kunnen houden. Wat deed Maud dan den vreemde zoo hoog stellen, en waarom volgden de anderen haar van nabij in haar betoon van ontzach? vroeg zich Nathanaël wrevelig af. Ware hij minder bevooroordeeld geweest, hij zou voorzeker in aller meening hebben gedeeld. Het krachtig mannelijk gelaat met den stouten oogblik, de fiere houding, de gemakkelijkheid, waarmeê hij zich bewoog en met allen sprak, de gekuischte taal zonder de gemaaktheid, waartoe de akteurs op de stellaadjes bij *Cheapside* vervielen zoo dikwijls ze als helden en vorsten optraden, dat alles mocht hem tot een voornaam heer, misschien wel tot een baronet, stempelen. Zelfs in de wijze van eten onderscheidde hij

zich gunstig naar de meening van Maud. Toen Vader David de voorbede eindelijk had uitgegalmd - van de eerstdaagsche verlossing was er ook ingekomen en van Ezechiël, die haar lang geleden reeds voorspeld had, niet weinig - had de vreemde den kroes met porter, die naast zijn grauw-aarden bord stond in de hoogte geheven en op het hoofd van heel het lieve gezin gedronken, daarbij smeekende, dat de bede om verlossing door den Almachtige mocht worden verhoord. Maud had de handtjens er bij gevouwen, terwijl zij bij de voorbede ze dadelijk, toen Ezechiël werd aangeroepen, los in den schoot had laten vallen. Wat had ‘de Heer Vreemde’ handig met den houten lepel gewerkt en zelfs de reepjens spek er op weten te krijgen, die op de kool lagen. Ieder der huisgenooten was steeds gewoon zijn gerecht deel van moeder Sally te ontvangen, die den grooten houten pollepel, stevig geplant in den tot den rand gevulden aarden schotel, wat goed wist te hanteeren. Maud was gewoon, om even als de andere huisgenooten het spek met de hand aan te vatten. Ze had nu wel gewild, dat moeder Sally van middag een paar kippen had gebraden even als ze dat gister had gedaan. Het goede mensch had het zeker gelaten, om dezen dag niet als een heilige- of feestdag te doen beschouwen, wat Vader David streng verboden had, maar als Moeder zoo'n gerecht gegeven had, dan zou Maud wel eens hebben willen zien, hoe ‘de Heer Vreemde’ het er zonder het gebruik zijner vingers had afgebracht.

Bleef de door haar gewenschte vuurproef ook ontbreken,

een andere en niet mindere afdoende zou hem echter worden opgelegd. Daar verschenen de eierkoeken met honig bedropen. Sally vatte er met de hand een aan en wierp die op 's vreemden bord, waarna zij de van honig vochtige vingers aan de lippen bracht en schoon likte. En de Heer Vreemde? Hij gebruikte den gewonen lepel en voegde daar zijn mes bij; op die wijze werd alles verorberd, zonder dat vinger of lip eenigen overlast leed.

'Doet men dat zoo in Holland?' vroeg Sally, die thands mede zich verbaasde. 'Och, Uwe Edelheid moet maar denken, dat wij kleine luidtjens zijn. Bij onze edelluî gaat het zeker ook anders toe.'

'Bij ons in Holland is sinds kort het gebruik van vorken ingevoerd.'

'Vorken?' merkte Sally verbaasd aan. 'Hoe zien die er wel uit?'

'Ze hebben wel iets van een hooivork in het klein.'

'Je arme kakebeenen!' meende Sally.

Semeyns legde haar het gebruik er van uit en beloofde, als de wind keerde, zijn lieve vrouw te verzoeken er een paar over te zenden.

Nog een kroes bier en nog een! Vader David werd hoe langer hoe spraakzamer. Hij was werkelijk voor z i j n doen vroolijk geworden en begon te vertellen van de onthoofding van Karel den eersten in '49. Een schaduw, vlak voor hem op de tafel vallend, deed hem even het hoofd omwenden naar het venster, waarvoor Kit stond, die zoo iets, zelfs in den besten tijd, nooit had gewaagd.

Voor dat David nog kon opspringen en haar bevelen zich te verwijderen, begon ze al te schreeuwen: ‘Maak je maar niet druk, ik ga dadelijk. Als goeie buur kom ik je maar het laatste nieuws vertellen. Daar hangt er al een in zijn eigen deurpost vlak bij *Cheapside.* Een rijke kwanselaar van de City, die onzen Koning, - Zijn naam zij gebenedijd! - aan de Hollanders verried. Begin nu maar vast door je neus te zingen van plezier! Wel bekome 't je!’ Bij de allerlaatste woorden was zij al weg, daar de geërgerde en van toorn bevende David op den drempel der geopende huisdeur was komen staan.

‘Nathanaël, volg het wijf! Haal nu den mantel van onzen gast en doe haar dan zijn boodschap! Het reeds betaalde kostgeld moet ze terug geven.’

‘Laat haar dat behouden, vriend!’ zei Semeyns vergoêlijkend en tot kalmte vermanend.

Kit vernam de tijding. Haar stemming werd er niet zachter door. Haar stem werd zelfs krijschender, haar neustop nog rooder; zij wierp den mantel Nathanaël in het gezicht met den raadselachtigen uitroep: ‘nú zal het heele nest worden uitgebrand en wil ik rijk worden. Ja, Kit wordt zoo rijk als haar vriend, de fransche kok in 's Konings paleis.’

Op die woorden, door Nathanaël trouw overgebracht, werd weinig acht gegeven, en ze hadden, te oordeelen naar 't geen weinige dagen later plaats greep, juist de meeste aandacht verdiend.

Semeyns werd sedert door David als op de handen gedragen. Hem werd de stemming klaar van de kleine burgerij en

van de platte-landsbewoners door het geheele land. David hield voortdurend gemeenschap met de broederen in Londen en deze met de gelijkgezinden in al de Graafschappen. Hij vertelde veel, maar vernam weinig, want de Heer Vreemde, hoe meêgaande, hoe voorkomend en vertrouwelijk ook, liet niets los en had iets zóo gebiedends in oogopslag en stem als er gedoeld werd op den Gideon, ‘die zoo lang marde’ dat David zijn nieuwsgierigheid weldra voor goed aan band leî. Maar was de Heer Vreemde vóor en een paar uur ná het noenmaal, steeds de medgezel van David, 's morgens vroeg en in den namiddag was hij die van Maud, die van lieverlede haar beschroomdheid had afgelegd. O wat heerlijke ochtenden als er gevoederd werd! Hij moest den bak met eten dragen in b e i d e handen, zoo had Maud het den laatsten ochtend gewild, daarbij zeggende, dat hij dan, hoewel onhandig, juist het minst onhandig zou kunnen zijn. Een raadsel voor ieder, die niet wist, dat hij, bij zijn eerste ommegang met haar, den met de eene hand vast gehouden bak had laten vallen tot groote vreugde van de gulzige duiven en de eksters en kraaien, die er dadelijk bij waren, maar tot nog grootere ergernis van de hanen met hun talrijk bevolkte harems, die ditmaal achteraan kwamen.

‘Goed, ik zal gehoorzaam wezen, Brecht... Maud, meen ik. Ik mag toch wel Maud zeggen.... lieve Maud?’

Zonder iets te andwoorden en alleen met het afgewend hoofdtjen toestemmend knikkend, vloog ze vooruit naar het kippenhok, waar ze met strafbare partijdigheid den groot-

sten haan, die op de dikke lichtgeele pooten met bijna even zooveel ijdelheid paradeerde als een pauw, handen vol gerst toe wierp.

‘U sprak gister van uw vrouw... Heeft ze u lief?’ vroeg ze, toen hij weer naast haar stond maar den etensbak van haar af hield.

‘Op een andere wijze als Maud het dat brutale beest doet...’

‘Hij is ook zoo mooi en zoo sterk. Ik kan me begrijpen dat de eierlegsters van hem houden... Hij heeft een gunstelinge, maar die is ook heel lief voor hem... 't Moet dan ook heerlijk wezen zoo'n gunsteling te zijn... Is uw vrouw ook de gunsteling van...? Och, ik zeg onzin!’ en met die woorden zweefde ze weg en liet ze hem alleen staan.

Dien geheelen morgen bleef ze onzichtbaar. Aan 't middagmaal zat ze voor zich te zien of vloog ze gewillig, wat waarlijk niet dikwijls gebeurde, op, als Sally haar vroeg iets voor haar te halen. Na het eten ging ze naar haar zolderkamertjen, dat zij den Heer Vreemde had willen inruimen; maar deze had zulk een opoffering niet begeerd en was tevreden met een matras op den planken vloer van den achterzolder. In den namiddag dacht ze onbemerkt de boschrijke heuvels aan de overzij bereikt te hebben. In een soort van vallei, omgeven van groene hoogten en bewassen met eiken hakhout, op de plek waar de tronk van een omgevallen olm haar zoo menigmaal reeds als bank had gediend, zat zij neder, diep in

gepeins. De oogen schemerden van ingehouden tranen. Zij voelde zich zoo diep ongelukkig! Zij voelde zich wat zij zich nog nooit had gevoeld: alleen; want haar hart liep over van aandoeningen, van vragen, van angsten, van verwachtingen, van wenschen, van begeerten, welke zij niemant meêdeelen en toch niet langer in den engen boezem opsluiten kon.

Daar stond de Heer Vreemde plotseling naast haar, hij, dien zij het minst van allen tot vertrouwde kon kiezen. Waarom niet? Zij begreep het zelve niet. De ander deed het haar evenmin. Dat bleek, toen hij naast haar ging zitten, haar hand in de zijne nam en met een stem, die thands zoo week klonk, zei: ‘Lief kind, heb ik iets gedaan of gezeid wat je onaangenaam was?’

‘Wel neen!’ klonk het eenigzins bits.

‘Je pleegvader vertelde van je korte maar treurige geschiedenis. Zonder ouders en alleen tot beschermster een onbekende vrouw... die zich misschien over je schaamt.’

‘Wie durft dat zeggen!’ riep zij uit met toornigen blik.

‘Niemant, Maud! 't Was maar een opvatting van mij... Hoor eens!’ en hij trok haar tot zich en drukte een kus op haar gloeiend voorhoofd ‘wil ik je meênemen naar mijn huis?... Ik heb een allerliefste dochter.’

‘Neen!’ snauwde ze. Maar plotseling nam ze zijn hand in de hare en fluisterde ze hem hartstochtelijk toe: ‘Ik dank u, dank u hartelijk. Wil u mijn vriend wezen...? Och, denk nu maar niet dat ik altoos zoo ben... Ik ben anders vroolijk... Zeg, wil u me liefhebben...?’

‘Zoo als mijn Brechtjen: heel graag. D i e is licht blond, maar verschilt de hairkleur ook, de hartjens zullen wel eender zijn.’

‘God! God!’ kreet Maud opstaande en den heuvel opklimmend. Dáar bleef ze echter staan, terwijl de uitdrukking van haar gelaat eensklaps veranderde. Zij wenkte hem, dien zij een oogenblik te voren verlaten had, tot haar te komen, en legde den vinger op de lippen. Hij stond naast haar en volgde de richting harer oogen. In den hollen rijweg omlaag bewogen zich een tiental mannen voort, gewapend met pieken, die ze ordeloos droegen, eenige op den schouder, andere in de hand met de punt voor zich uit of als wandelstok met de spits in het mulle zand. Een wonderlijke hoop! Slechts twee droegen ouderwetsche pothelmen, de overigen vilten hoeden, waarvan de breede slappe randen half van den bol gescheurd neerhingen en het stug blond hoofdhair in bossen lieten zien. Over het laag toegeknoopte wambuis, dat de wijde broek nog even bloot gaf voor hij voor goed wegschool in de hooge laarzen met wijde kappen, hing een bandelier, waaraan de ouderwetsche kokertjens zwabberden, welke bij de legers op het Vasteland in vroegere jaren de patronen bewaarden. Van de laarzen waren híer de schachten gespleten of gebarsten, ginds de hakken verdwenen of de zolen bijna afgeloopen en versleten. De twee, wier hoofden van pothelmen waren voorzien, droegen behalve den piek nog een haakbus; het paar, dat achter hen aan schommelde, droeg voor elk hunner de aan den bus voegende vork.

Kwezel
Ezel
Wat sla je met je staart!

schreeuwden eenigen hunner, terwijl sommigen een anderen deun begonnen en de woorden uitgilden:

hier met je goed,
Bloed!
álles is ons!

‘Waar gaat die weg naar toe?’ vroeg Semeyns, zonder een blijk van onrust.

‘Naar een wei... Ze zijn zeker verdwaald: maar ze kunnen zóo ook op den heirweg komen aan den anderen kant als ze straks het voetpad van de wei inslaan en over het vondertjen gaan. Wat is dat voor volk?’ vroeg Maud, die aan Semeyns arm hing en zich tegen hem aandrong.

‘Ik weet het niet. Soldaten oogenschijnlijk, maar dan van 't kaliber, dat de Dey van Algiers er op na houdt.’

‘Zie eens... wat hangt er aan den stok die Kit in haar bleekveld heeft geplant? Twee kousen, geloof ik... De vagebonden wijzen er op.’

‘Kom Maud, we gaan naar huis, het wordt koud. Je klappertandt werkelijk. Dáar, neem dezen doek!’ Hij wond hem van zijn hals en knoopte dien om den haren. Zij liet het toe, hoewel ze zeer goed zag, dat zijn hals er door ontbloot en dus prijs gegeven werd aan den kouden wind, die naar het Noorden was uitgeschoten.

‘Echt ridderlijk!’ fluisterde zij, terwijl zij haar huive wat verschoof, waardoor haar gezichtjen voordeeliger uit-

kwam. ‘Het zal u toch geen kwaad doen, niet waar? Mijn hals is maar een dorre stok vergeleken bij den uwen.’

‘Dor, waarlijk niet,’ had hij willen zeggen, daarbij denkende aan dien vroegen ochtend toen haar kroplap door den wind eerst werd opgetipt en toen meêgevoerd; maar hij hield die woorden als ongepast geheel binnen. Hij bestrafte er zich over, dat hij ze had kunnen denken en dat de herinnering van wat hij uit zijn schuilhoek had beschouwd, hem bijgebleven was.

Het woeste gezang was in de verte weggestorven. Maar toen ze in de gezellige woonkamer traden, waar een vroolijk vuurtjen knapte, dat een ijzeren pot met borrelende melkbrei gaar stoofde, Vader David een pijpken tabak genoot en Moeder haar laatsten zoom naaide, konden zij den zang, die nu wel een luid brullen leek, weer van zeer nabij hooren.

‘Dat zijn Ieren!’ riep David uit. Zijn gelaat betrok en vertoonde een uitdrukking van bekommering, welke nog duidelijker werd, toen Semeyns hem vertelde wat hij achter Kits huis had gezien.

‘'t Zijn de knechten van den woesten Tyrconnel, den eenige, die met den Baälpriester door dik en dun gaat! Dus zijn de Amalekieten in Londen. Dat is tegen alle privilegies in! Ze komen u zoeken.... ze zijn door het wijf hier naast gehaald... Is u gewapend? Ik heb mijn sabel nog... maar geen musket meer...’

‘Ik wil het verderf niet over uw huis brengen, goede

man!' zeide Semeyns, terwijl hij naar de deur trad, welke de doodsbleeke Sally voor hem wilde openen.

'Neen..... neen!' riep Maud zich er voor plaatsend. 'Ze zullen hem vermoorden en ons doen ze niets.'

'Kind!' David zag haar hoofdschuddend aan. 'Ga naar je kamertjen en vertoon je niet! Een gast al was hij mijn vijand is mij heilig en deze is een welbeminde broeder!'

Semeyns had onder zijn wambuis twee pistolen van daan gehaald van de nieuwste konstruktie: met een trekker en een haan met vuursteen. In den leeren gordel, dien het lange wambuis steeds goed had weten te verbergen, scholen nog twee metalen doozen: een voor buskruit en een voor gekapt lood.

'Wat zal ons gebeuren! Wat zal ons gebeuren!' jammerde Sally.

'Niets als ge mij tot hen laat gaan! Ik sta in uw land niet alleen. Zij durven me geen hair krenken.... Laat me gaan!' beval Semeyns, toen hij het bonzen hoorde op de deur en het bevel om te openen met de bedreiging, dat bij verzet allen als honden zouden worden neergeschoten. 'Ze hebben alleen pieken; de twee haakbussen, die ze meêvoeren, zijn niet te gebruiken!' merkte hij met een spotachtigen lach aan. ''t Zijn pochers en die zwetsen maar alleen!'

Het gedruisch, het gewoel en gevloek nam toe en daar tusschen werd de stem van Kit gehoord, die eerst lachte en vroolijk scheen, maar heel spoedig van toon veranderde, toen het rauwe volk er van sprak, den ouden rondkop te gaan vierendeelen. 'Van hém zullen jelui de handen

thuis houden. Hij is mijn vijand, maar niet die van jelui. Ik ben hem ook nog drie verreljaars huur schuldig en hij is zoo kwaad niet, als hij er wel uitziet.' Woedend werd ze toen al haar huisraad doorzocht werd, en toen ze dat verbood, de ruwe gasten haar te lijf wilden, de muts van het hoofd trokken en in haar hoofdhair de grove handen staken. Ze was opgevorderd aan buurmans deur voor hen toegang te vragen; maar zij weigerde 't botweg, en slingerde hen daarbij in hun eigen dialekt echt Iersche vloeken naar het hoofd. De knechten waren dronken, woest als wilde zwijnen. Kit riep in stilte den zoeten Jezus aan om erbarmen en om hulp, en begon in te zien een dom stuk te hebben gedaan.

In buurmans woning had men zich in staat van tegenweer gesteld. Op Davids vraag wat men daar buiten wilde, was er door twee of drie stemmen geschreeuwd dat de Koning hen gezonden had. 'We willen den spion hebben... De dood staat op 't verbergen... De deur open of we steken het heele nest in brand!' riepen ze allen door elkaâr.

'Al stelde ik mij in hun handen, toch zou 't gevaar niet gekeerd zijn van u allen; dat zie ik nu in. Maar misschien kan ik een verdrag sluiten.'

''t Zijn hongerige hijenaas!' zei David met heesche stem. ''k Heb mijn goed oud zwaard op zij. 't Is me of de Protektor me aanziet.... De vijanden des Heeren, ze zullen wijken!.... Psalm 102 heffen we aan. De lievelingspsalm van den Protector! De vrouwelijke Judas zullen we grijpen.... D i e vooral! D i e vooral!'

Sally borst in tranen uit. Haar goede oude zwakke man was weer aan 't raaskallen en ditmaal was de schrik er de oorzaak van.

‘Den tuin door, de plank over en het bosch in! Als ge hard loopt kunt ge in twintig minuten bij de buitenste wijk van de stad aankomen!’ fluisterde Maud aan het oor van Semeyns.

‘Ik ben uw eenige verdediger! Aan den ouden man hebben we niets. Plaats je met vrouw Sally op de ladder, ik ga er voor staan. Laat je niet zien.... 't Zijn rauwe klanten.... 't Was al heel erg als ze je te zien kregen, beste Maud! Kom, vader David, óok naar boven!’

Met een balk werd op de deur gerameid; met de pieken werden de ruiten der raampjes ingeslagen. 't Was een oorverdoovend geweld, gekraak van hout, rinkinken van scherven, geloei van stemmen, geschetter van vloeken en verwenschingen!

David, in plaats van Semeyns' bevel te gehoorzamen, volgde de ingeving, welke hij van den Heere daar juist meende ontvangen te hebben. Hij had aan de achterdeur geluisterd, haar plotseling geopend, omdat de inwendige stem hem zeide, dat dáar de dochter van Judas Iscariot in stilte haar triomf dacht te genieten. Met het zwaard in de vuist stoof hij, toen hij haar niet achter de deur vond staan, het achterhuis door, den tuin in, juist op het oogenblik, dat de voordeur bezweek en het licht, dat de in brand gestoken en op een piek omhoog gehouden kleedingstukken verspreidden, naar binnen viel. De gemeene

tronies werden onder dat licht afschuwelijk. Maud had de armen om Sally's hals geslagen en snikte: ‘Zeg dat hij zich redt zooals vader.... want d i e is achter uit gegaan...’

't Was voor de aanvallers een Egyptische duisternis in dat vertrek, terwijl zij door hen, die er in waren, goed konden worden gezien.

‘De stommerts!’ mompelde Semeyns. ‘Den achteruitgang niet eens te bezetten!’

Maar door het open staan der achterdeur werd men het bestaan van zulk een uitgang indachtig; daar buiten toch was het niet zoo donker als binnen waar zij stonden. De aanvoerder, die voor een oogenblik werd gehoorzaamd, beval dat twee der knechten door Kits huis in den tuin moesten trachten te komen, terwijl zij hier naar voren zouden dringen. Levend moest het heele kettersch gebroed gevangen worden genomen.

‘Vooruit, Pat! Vooruit, Bob! Schurken.... Lafaards, vooruit!’ kommandeerde hij.

‘Doe 't zelf. Jij bent sergeant!’ was het stekelig andwoord.

Semeyns had middelerwijl bedaard zijn pistool gericht. Tot tweemaal knalde er een schot en tweemaal was het doel getroffen.

‘Heilige Patrick! Jezus Maria!’ zoo klonk het uit den hoop, die eerst achterúit en toen héenstoof, met achterlating van twee zwaar gekwetsten of misschien wel dooden.

‘Held, Held!’ juichte Maud, die achter den held stond, met haar beide handjes kloppend op zijn schouder, terwijl ze in haar vervoering hem een kus drukte op den ontblooten

hals. Semeyns merkte het ter nauwernood op. Hij overlegde in stilte wat hem te doen stond, nu er van de aanvallers niets meer te zien was.

Daar ging echter een gejoel op uit den achtertuin, waarheen David zich begeven had, voor dat Semeyns het had kunnen verhinderen, al had hij dat gewild. De oude man, eenmaal buiten waar geen vijand was, had zich misschien kunnen redden. Maar nu, wat beteekende dat gejuich? Hij moest er heen. Maar de beide vrouwen dan?... Maud!' klonk het kort 'ga met de oude vrouw naar boven en trek de ladder op. Spoedig!'

De toon van gezach voorkwam alle tegenwerpingen. Sally scheen na de twee pistoolschoten wezenloos geworden en liet zich leiden. Ze vroeg niet naar haar Johnny... Zij hoopte noch vreesde iets meer. Semeyns stond nu alleen en zonder eenige schuilplaats meer. De vrouwen waren voor het oogenblik veilig. Werd hij echter gegrepen dan zou Maud.... een alles overweldigend gevoel van angst over haar lot greep hem aan. Hij zou haar liever met een zijner pistolen zelf neerschieten, dan dat een van dat vuile viesche geboefte haar aanraakte.

Zijn pistolen waren weder geladen.

Hij ging op het geschreeuw en op het rosse licht af, dat in den achtertuin eensklaps opflikkerde, en deinsde, van ontzetten terug op den drempel der tuindeur.

't Scheen wel of de geheele wasch van Kit op de pieken, welke thands in den grond staken, aan 't branden was, en te midden der vlammentongen, welke het lichte lijnwaad

omkronkelden, zag hij ouden David opgeknoopt aan den ondersten tak van den beuk, den sieraad van zijn tuin. Het hoofd hing op zij, de handen, waarvan de vingers waren uitgespreid, slap naast het lichaam.

'Ellendig gespuis! De arme oude!' Maar hij bedwong zich, de hand moest niet beven, die hij aan den trekker bracht. Weder klonk er een schot en viel er een neer. De hoop stoof nogmaals uiteen en scheen nu, bevreesd voor de overmacht van den onzichtbaren vijand, aan den haal te gaan. Wat laatste heldendaad ze nog verricht hadden bleek hem weldra.

Uit het rieten dak van Kits huis knetterde de vlam, die voortliep als gevleugeld, eerst bruischend en sissend, toen knappend en loeiend. De geheele omtrek was eerst in walm, maar weldra in een zee van donker- en lichtgoud gedoopt!

Maar van de heuvels stormden de straks gevluchte knechten terug op de brandende woningen toe, waar Semeyns de vrouwen riep de ladder neer te laten en dan naar beneden te komen...

'Hulp! Hulp!' was het eenige wat hij uit Mauds mond vernam.

'Wees geen kind!' riep hij streng en bevelend. 'Red het leven! Ik wil het!'

Daar stormde Kit ook de hoogten af, de woning in, met loshangend hair, het jak aan flarden, de rokken ten deele afgescheurd, zonder schoenen, met verscheurde kousen vol bloed, en achter haar aan kwamen eenige Londensche

burgers aangeloopen, behoorende tot de *Train-bands* of schutterij, met oude hellebards en verroeste houwers, maar met breede schouders en forsch gespierde handen.

'Is 't te laat? Ja, te laat!' gilde ze, toen ze bij den geworgden vijand aankwam. Zij wierp zich voor hem neer en greep de koude neerhangende hand en kuste die; zij deê 't, die altijd zoo bang was voor een lijk, en die altijd zoo'n vinnigen hekel had gehad aan den verstokten aartsketter!

'Ik heb de leerjongens hier naar toe gehaald...! Arme ouwe stakkert! ... Och, doe je oogen nog eens open... scheld me maar uit! De duivel zat in me! Maar ik heb 't weer goed willen maken... Ik breng je hulp: die van 't slachtersgild waren 't naast... Je bent gered, David! Jezus, Maria, laat hij me nog maar eens het ouwe beest noemen!... Heilige Jozef, mijn wasch verbrand en David in een strop, gehangen... dood!'

Ze werd met het hoofd voorover op den grond onder Davids hangende voeten gevonden door Semeyns. Een van de toegeschoten helpers vertelde, dat zij buiten adem was komen aanloopen, hulp vragende voor een ouden stakkert en een hollandschen spion, dien de Koning wilde doen opknoopen.

De Natuur had 't ook ditmaal gewonnen van de Leer.

Derde boek.

I.

Een oude kreupele vrouw zat op een der rotsen, welke de baai van Torbay beschutten, neer, en staarde met de rood ontstoken oogen in zee. 't Was 16 November, maar in het heerlijke klimaat van Devonshire en bij een wind, welke van Noord-Oost zoo als hij vier dagen lang was geweest, sinds van morgen Zuid was geworden, scheen het wel lente om haar heen en deed haar het zoele windtjen zelfs behagelijk aan, daar het de ontstoken oogen afkoelde en het zweet, dat haar van de wangen gudste, zachtkens deed droogen.

Al was 't ook minder zoel geweest, toch zouden de teekenen van warmte en vermoeidheid zich even duidelijk bij haar hebben vertoond. Haar wandeling was van verre geweest en haar gang was moeielijk! Ellen Stoves, de profetesse van Exeter, zoo als ze door het landvolk genoemd werd, was een der warmste aanhangelingen van den Hertog van Monmouth geweest, die hier twee jaren geleden bij zijn inval tot redding van het Protestantsche Geloof was verslagen. Zij had haar drie zonen voor de goede zaak de wapenen doen opvatten, daar zij getuigd had

van de overwinning zeker te zijn. Zij had ze alle drie verloren: twee op het slagveld, een door beulshand; 't was de jongste, nauwelijks achtien jaar, die voor haar oogen werd gevierendeeld en wiens bloed haar in het aangezicht was gespat. Zij zelve werd gespaard. Maar de Lord Opperrechter Jeffreys wilde weer eens een grap hebben, na al dien ernst van radbraken en hangen, dat met op elkaâr geklemde lippen en starre blikken door de honderden rebellen werd ondergaan.

'Ze is een profetesse!' dus klonk het uit zijn mond met een lach, die zoo menig ter dood gemartelde de laatste stuiptrekking nog folterender maakte. 'We zullen haar laten profeteeren maar op één been voortaan; ze moet hinken; sla haar de teenen van het rechterbeen af!'

En toen het vonnis was uitgevoerd, schaterde hij van de spierbeweging van het oude gelaat en de dikke tranen, druppelend uit de groen grauwe oogen. Met den voet de arme verminkte schoppend, snauwde hij haar toe: Profeteer nu naar hartelust van je verlosser en vraag hem je verloren teenen terug!'

Barmhartige buren verpleegden haar. Zij stond nu alleen op de waereld. Haar wonden heelden. Ze was ook met vaster handen en door scherper geslepen staal geslagen dan den beul te Londen in de laatste jaren ter dienste stond. De algemeene liefdadigheid voorzag in de geringe behoeften der arme, die in den omtrek van Newton Abbot verpleging vond en van profetesse bijna tot simpele scheen verlaagd. Toch bleef het denkbeeld, dat haar jaren lang

had beheerscht, haar bij. Zij bleef van den verlosser gewagen, die uit het Zuiden zou komen. In plaats dat de voorzegging tot moed stemde, verhoogde zij, van zulke lippen komende, den algemeenen weemoed. Te midden eener rouwdragende menigte, te midden der stomme wanhoop uit algemeene vrees geboren, te midden der in der haast gedolven graven, welke bij iederen regenslag of fellen windvlaag de lijken der geslachte overwonnenen prijs gaven, klonk de profetie als een bespotting of als het droombeeld van den waanzin.

En uit het Zuiden nog wel werd de Verlosser voorspeld!

‘Och, Ellen was simpel geworden; reken haar dus de zotte praat niet aan, al ergert, al kwetst u die ook,’ zoo riepen de bewoners van het visschersdorp aan zee, Brixcumley, even als de pachters in den omtrek van Newton-Abbot en Chadley of de burgers van Exeter, de hoofdplaats van Devonshire, elkander toe. Nog van morgen hadden ze 't gedaan, toen ze de oude Ellen op haar kruk zagen voorbij hinken, en van deze de gebruikelijke belofte hoorden: ‘de verlosser komt!’ en ditmaal hadden er eenigen de opmerking aan toegevoegd: ‘'t is toch vreemd dat ze altijd naar zee trekt als 't Zuidenwind is. Hoe weet het arme schepsel dat zoo precies?’

Heel in de vroegte was ze van daag van huis gegaan en toen blies de wind nog uit het Oosten! De gang was voor haar een dag arbeids en werd altoos langs denzelfden weg gedaan. Dezen morgen evenwel was ze even buiten Newton-Abbot een ander pad gevolgd. Dat had haar over een akker gebracht, welke door allen geschuwd

werd. Welig waren er de heesters opgeschoten; rijker takken dan elders wiegden er aan de eiken.

‘De verlosser komt!’ prevelde zij, even wachelend daar haar kruk bij het neerzetten op een hard voorwerp was uitgegleden; dat voorwerp was een verweerd bekkeneel. En 't was toen of zij het gezicht van Ezechiël indachtig werd en zij de talloze doodsbeenderen, onder dien weelderigen plantengroei bedolven, met vleesch zag overdekken en zich hereenigen tot lichamen, die uit de kolken der verderving oprezen en zich dekten met de witte gewaden der Zaligen! En eindelijk op de rotspunt aangekomen, waar zij gewoon was te zitten staren in het oneindige voor zich uit, had zij een geloofszang aangeheven uit den ouden tijd en als gewoonlijk dien besloten met de bede: ‘Kom haastelijk, Heere Jezus, kom!’

Haar zwakke oogen waren gewoon over de grenzenlooze vlakten te zwerven, doelloos, zonder iets te vinden waaraan de blik zich hechten kon. Maar nu...! Reusachtige herfstdraden vertoonden zich aan de kim! Neen, dat waren geen draden - dat waren reusachtige vleugelen...! Neen, geen vleugelen van eenig nog onbekend zeemonster! ... Dat waren de gebolde zeilen van honderden schepen en tusschen al die straks nog vale kleuren in schitterden nu lichtere vroolijker tinten. 't Blauw en 't oranje glimlachte hoog in de lucht: het blijdst en het vroolijkst in de breede banen der groote vlag, wapperend van het schip, dat de haven van Torbay het naast was gekomen.

‘De verlosser is gekomen!’ zoo juichtte Ellen, de armen uitgebreid, de brandende oogen naar boven geslagen, naar den azurenboog, door het zonlicht met een lichtgouden weerschijn als overgoten. ‘Loof mijne ziele, den Heer!’

Zij haastte zich naar beneden te komen; als op gewiekte voeten snelde zij het land in. Aan de arbeiders op den akker, aan de pachters in de hoeven, aan de burgers der stad riep zij, van allen de eerste, de blijde tijding toe: ‘Hij is gekomen, de verlosser! Zoekt uwe wapenen op uit de verborgen plaatsen en treedt in het gelid!’

II.

Ja, het droombeeld der simpele had zich eindelijk verwerkelijkt. Daar ankerde de vloot, die meer dan zes honderd zeilen telde voor de haven.

Welke geschiedenis had zij te melden! Van hoevele angsten, met stilzwijgen doorstaan of in geveinsde blijmoedigheid ontkend, kon zij gewagen; van hoeveel tegenspoed ook, door een niet-uit-te-putten geduld of meer nog door een onwrikbaar geloof aan hooger bestuur in voorspoed verkeerd! En wat er op het spel stond was het lot van het goede land, dat zijn uiterste krachten had ingespannen, om zijn geniaalsten zoon te helpen in de uitvoering van het stoutste en meest grootsche plan der moderne tijden - een plan, waarbij staatkunde en eerzucht wel op den voorgrond traden, maar achter welke beider zich toch nog iets anders verschool en wat nog wel gelden mocht als de werkelijke beweegkracht: een zedelijk beginsel, een geestesbehoefte, de drang naar algeheele v r i j h e i d van denken en gewaarworden op ieder gebied!

De eerste maal uitgezeild, was de vloot vier en twin-

tig uren later in veegen staat, maar toch niet reddeloos verloren, terug gekeerd. Zijne Hoogheid had den anders zoo onwrikbaren wil aan band weten te leggen en het voorbeeld gegeven tot wenden. Verder ging echter zijn deinzen voor de vijandige elementen niet. Hoewel door zeeziekte geteisterd - hij leed daaraan meer dan eenig ander - wilde hij niet aan land terug gaan. Door geheel Europa zou dan de mare spoedig hebben geklonken, dat hij overwonnen was en den ontworpen toeleg opgaf. Tegen eenige overdrijving der geleden schade, om Jakob daardoor weder in slaap te wiegen, had hij echter niets.

Met de meeste snelheid werd de schade hersteld. Door den spoedigen terugkeer en het rustig beleid daarbij getoond was die schade betrekkelijk niet groot; zoodat op den avond van den elfden November ‘de Briel’, het schip waarop Zijn Hoogheid zich bevond, weer zee had kunnen kiezen.

De wind was gunstig en in de voorgeschreven orde zagen de Hollandsche kusten vijf en zestig oorlogschepen, vijf honderd fluiten, zestig pinken en tien branders, te zamen zes honderd vijf en dertig zeilen, als een reuzengroot langwerpig *carré* op de wateren dobberen en wegdeinzen aan de kim.

Verheven schouwspel, waarbij de Muze der Historie haar bazuinen liet schallen, maar die der Poëzie zich nog tot dus verre zwijgende sluierde! Laat ons hopen, dat zij 't slechts deed uit bescheidenheid, haar vermogen te klein achtend en de eischen haar gesteld te hoog! Verrukkelijk schouwspel, waarbij wij, zoo dikwerf het

ons door de verbeelding op het veld onzer herinnering wordt afgespiegeld, zoo veel kleins en middelmatigs, zoo veel zwaks en onwaardigs als ons thands nog maar te dikwijls omringt, kunnen vergeten! Verrukkelijk schouwspel, zij 't ook dat wij 't thands alleen gaan bewonderen aan de hand des Geschiedschrijvers!

De wind blies frisch uit het Oosten. De vloot zette twaalf uur lang koers naar het Noordwesten. De kleine schepen, door den Engelschen Admiraal afgezonden om iets naders van het doel Zijner Hoogheid te vernemen, brachten de bevestiging van de reeds opgevatte meening, dat de vijand zou trachten in Yorkshire te landen. Eensklaps echter veranderde, op een signaal van 's Prinsen schip, de gantsche vloot van koers en zeilde zij het Engelsch kanaal in. Dezelfde bries, welke de reis Zijner Hoogheid begunstigde, belette Lord Dartmouth den mond der Theems te verlaten. Even tien uur in den morgen was de vloot in het gezicht van Dover en Calais.

Zijn Hoogheids schip, allen anderen vooruit, wees den weg. De transportvaartuigen in het midden, de oorlogschepen om hen heen als schuttende wallen, zoo zich de vijand mocht opdoen. De Engelsche Admiraal Herbert kommandeerde de vloot; Evertsen en van Almonde dienden onder hem, dien ze zoo dikwijls hadden bestreden. Herberts post was in de achterhoede en menig Engelsch matroos, opgezet tegen 't Papisme en aangelokt door de hooge soldij, diende onder hem.

Tegen den middag passeerde Zijn Hoogheid met zijn

vloot, de Fransche en de Engelsche kusten een mijl van Dover ten Noorden en van Calais ten Zuiden. De oorlogschepen aan den uitersten rechter- en linkervleugel salueerden beide vestingen te gelijk. De troepen verschenen in de wapens op het dek. Het schetteren der trompetten, het klinken der cymbalen en het roffelen der trommen, werden duidelijk aan de Engelsche en Fransche kusten gehoord. Een talloze menigte toeschouwers verdonkerde de witte baaien van Kent; een andere onafzienbare schare dekte de kust van Picardië. Bij zonsondergang was de vloot Beachy-Head voorbij. Toen werden de lichten opgestoken. De zee was vele mijlen ver als in een lichtgloed gehuld. Maar de oogen van al de stuurlieden waren gedurende den nacht op drie groote lantarens gevestigd, welke aan den achtersteven van ‘den Briel’ flikkerden.

Toen Zondag, de veertiende November, aanlichtte, waren de klippen van Wight in het gezicht. Op dien dag gedacht Zijne Hoogheid zijn geboorte en zijn huwelijk. Er werd zeil geminderd gedurende de ochtend-uren en op alle schepen godsdienstoefening gehouden. In den namiddag en verder den geheelen nacht, vervolgde de vloot haar koers. Torbay was voor de landing gekozen. Maar de ochtend van Maandag den 15^{en} was mistig. De loods van ‘den Briel’ kon de bakens niet onderscheiden en leidde de vloot te ver naar het Westen. Het gevaar was groot. Te wenden tegen den wind in was onmogelijk. Plymouth was de naaste haven; maar daar lag een garnizoen onder bevel van Lord Bath. De landing kon be-

twist worden, en een nederlaag zou leiden tot ernstige gevolgen! Het leed geen twijfel, dat op dit oogenblik de koninklijke vloot de monding van den Theems zou hebben verlaten en met volle zeilen het Kanaal in was gestevend, de Hollanders achterna!

Russell, de moedige, de eerste der Engelsche Edelen, die gewaagd had naar den Haag tot Zijne Hoogheid te komen en die steeds de geheimen van Jakobs Geheimen Raad bleek te kennen, verloor allen moed en riep den Doctor in de Godgeleerdheid, Burnet, toe: ‘Je moogt gaan bidden. 't Is met ons gedaan!’

Maar op datzelfde oogenblik draaide de wind; een lichte bries suisde uit het Zuiden; de mist klaarde op; de zon brak door; en onder het zachte licht van de stovende herfstzon, wendde de vloot, zeilde de Kaap van Berry Head om en viel kalm de haven van Torbay binnen.

Zijn Hoogheid werd opgewacht door honderden landbewoners, alle van nederigen stand en daarom te eer in staat den innerlijken aandrang te volgen, zonder aan mogelijke gevaren te denken. ‘God zegene u! God zegene u!’ riepen zij hem toe, eenigen van hen door het water wadend de sloep te gemoet, welke van ‘den Briel’ was neergelaten en waarin de Verlosser met eenige zijner bevelhebbers zich bevond.

Willem van Oranje had den voet gezet op den Engelschen grond. Zijn vaste stap getuigde van beradenheid; zijn schitterende oogblik van moed en vertrouwen. Hij liet dadelijk seinen de landing te beginnen. 't Allereerst

begeerde hij paarden voor zich en den ouden Maarschalk Schomberg. Twee kleine werkpaarden werden hem door een boer verstrekt. ‘In weinig tijds,’ zoo meldt een Gazette dier dagen, ‘zag men de voetknechten en dragonders de bergen en klippen, soms vervaarlijk hoog, als katten onder het geluid van trommels en trompetten opklauteren.’ 't Was een opwekkend tafereel van krachtig leven en forsche beweging, waaraan de zang der matrozen en soldaten en het liefelijk zonlicht, dat alles overtintelde, een bekoorlijkheid te meer schonk.

De Prins en Schomberg stegen op, om den naasten omtrek te verkennen. Er mocht geen oogenblik verloren gaan.

Welke armoede aan alle kanten! Welk een vuilheid, gevolg van armoede uit verdrukking ontstaan! Welke onmogelijke wegen! De regens der laatste dagen hadden de klei doorweekt; de hoeven der paarden zakten in den kleverigen brij weg en bleven er vaak in steken. Op een hoogte aangekomen, zagen zij in de nabijheid de kerktoren van het stedeken Newton-Abbot en in de verte, in een wazig blauw half wegdommelend, de vele kerkspitsen der stad Exeter.

‘Dat zal ons eerste hoofdkwartier zijn!’ zeiden de beide legerhoofden. Zijn Hoogheid voegde er bij: ‘Maar verder trekken wij het land niet in voor de beloften van den adel meer dan beloften blijken.’

Wat zou echter het eerste n a c h t kwartier zijn?

De Prins moest te midden der zijnen blijven en de zijnen waren nog maar voor een klein deel ontscheept.

Het visschersdorp, Broxton, moest dus zijn verblijf zijn. De beste hut echter was nog ellendig bouwvallig en ellendig morsig. Wat walging voor een vermoeid aamborstige, die zoo moeielijk kon slapen en juist zoo veel slaap noodig had! Op den, door varkens omgewoelden, door kippen en duiven bevuilden, kleivloer werd een matras neergelegd.

Dr. Giles Burnet, die met zeer gemengde aandoeningen den vaderlandschen grond van welken hij voor eeuwig door Jakob was gebannen, betreden had, was het gelukt te gelijk met eenige *gardes du corps* Zijner Hoogheid aan land te komen. Hij was den Prins dadelijk gaan opzoeken, daar hij er toch innig van overtuigd was, dat de Prins, hoe knap hij ook ware, eigenlijk geen oogenblik buiten hem kon. Was dit reeds in Holland zoo geweest, hoe veel meer hier. Maar de Prins scheen niet op hem gewacht te hebben: hij was nergens in den omtrek te zien. De goede doctor, later bisschop, voelde zijn opgewekte vaderlandsliefde en zijn vaderlijke bekommering over den verdwenen jongen bevelhebber langzamerhand wegdeinzen en plaats maken voor een steeds toenemende neiging naar rust en slaap. Hij begon zich inwendig driftig te maken over de onbetamelijk slechte woningen, waarin hij zeker zou worden ingekwartierd. Maar dat zou hij zich niet laten welgevallen; hij had recht op het beste logies!

Eenige soldaten van het Engelsche regiment Mackay, dat bestemd was de voorhoede uit te maken - bij een mogelijken aanval zouden dan Engelschen op Engelschen stuiten - zag hij een paar matrassen naar zoo'n onbe-

tamelijk huis overvoeren. Hij wilde ze juist voor zich in beslag nemen, toen hij om den hoek van de stulp Zijn Hoogheid zag staan, de stevels tot aan den kap bijna met opgedroogd slijk bespat, den blauwen hoog om den hals opgetrokken mantel oversprenkeld met hetzelfde vuil, maar met hoog opstaande vederen op den laag gebolden hoed met breeden aan één kant opgeslagen rand. Hij haastte zich hem te naderen. ‘Welkom in mijn land, Hoogheid!’ riep hij in eens weder goed geluimd. ‘Nú is het geraden bedaard te overleggen. Nú is 't woord aan de menschelijke schranderheid. Wat zijn thands uw plannen, Prins?’

Niemand als Burnet kon zoo iets vragen, of zou dat ooit gewaagd hebben te doen. Menig scherp, koud, stekelig woord had hij maanden lang reeds moeten hooren van Willems bleeke lippen, als straf voor een onbescheidenheid, welke wel niet afgelegd scheen te kunnen worden.

Maar Willem bleek ditmaal al in een bijzonder goede luim.

‘Wel, Dokter!’ zoo klonk het, terwijl de tengere hand op den breeden vleezigen schouder van den Godgeleerde werd gelegd, ‘wat denkt ge nu wel van de praedestinatie?’

't Was de leer, die Burnet verfoeide.

De berisping was ditmaal fijn, te fijn voor den Doctor, díe de wending, welke Zijne Hoogheid aan het gesprek gaf, niet opmerkte, maar er alleen het verlangen naar een theologiesch advies uit afleidde. Met warmte andwoordde hij dan ook, dat hij nooit de bijzondere beschik-

kingen zou vergeten der Goddelijke Voorzienigheid bij deze onderneming, maar dat hij toch de leer der Kalvinisten, tot welke Zijne Hoogheid zich tot zijn innig leedwezen maar al te zeer neigde, niet kon aannemen. Hij hoopte zelfs, dat Zijne Hoogheid, na de lezing zijner nieuwe remonstranties, welke hij aan boord had geschreven in oogenblikken dat hij niet zeeziek was...

'Prijs je gelukkig, doctor! dat je die nog hadt. Er zijn er die geen oogenblik er vrij van geweest zijn. Wel te rusten!'

De doctor stond alleen: de Prins was de hut ingegaan. De doctor begreep nu voor wien de aangedragen matrassen waren bestemd.

'Kolonel!' riep hij den hoofdofficier toe, dien hij haastig zag voorbijgaan. 'Waar bergt ge de mannen van de Pen en het Woord?'

'In de kippenhokken als ze mager zijn, zooals Dominée Castares.'

Voort was hij. De doctor kreeg het werkelijk benauwd. Hij wist niet wat verstandiger zou wezen: driftig of bedroefd te worden, en daarom werd hij 't allebeî. H i j was Castares niet, de kalvinist, de prediker naar het hart van Zijn Hoogheid en van het lagere volk, een Presbyteriaan, een nachtkaars in lengte en magerheid!

De schemering daalde; de avond viel, en daarom was hij zelfs blijde, dat hij op een paar planken, maar gedekt door een dikke matrozendeken, onder den blooten hemel, maar achter een muurtjen dat de wind keerde, zich te slapen

mocht leggen. Waarom had hij zich ook zoo gehaast het schip te verlaten, waar hij zoo'n goede hangmat had gehad?

Maar dat was immers in het algemeen belang geschied, waarvoor hij alles, zelfs zijn nachtrust, veil had. Het laatste was maar half waar, want hij was gruwelijk verstoord over zulk een slaapplaats, al zag hij ook Mijnheer van 's Gravenmoer en ook Mijnheer van Ginckel niet ver van zich af in denzelfden toestand. Maar die Hollandsche ijzeren mannen konden er zeker beter tegen, want zij schertsten zelfs nog met elkaâr en over hem; ze waagden hem toe te roepen, dat ze hem zijn wel doorvoed vleesch nu benijdden, daar het bij zulk een harde ligging zeker goede diensten bewijzen kon. Hij was erg boos, en toch nog van allen het eerst in slaap.

De goede drukke doctor!

Hij behoorde tot een soort van menschen, welke wij allen op het levenspad wel eens ontmoet zullen hebben; personen, wien geen enkele zwakheid der menschelijke natuur vreemd is gebleven en die we, in weerwil daarvan of misschien wel juist dáarom, liefhebben; personen, die gedurig deugden in gebreken, maar ook gebreken in deugden omzetten en, terwijl ze dat doen, ons juist het beminnelijke van het echt menschelijke doen erkennen en huldigen.

Al was de slaap minder verkwikkelijk, de ochtendzon minder schitterend geweest, toch zou de doctor even goed gemutst zijn ontwaakt. De wind, die in den nacht bijna

tot een orkaan was aangegroeid, was bedaard. Het Wilhelmus klonk van de zee-, het Lullibullero van de landzijde; de in den avond en in den ochtendstond aan wal gebrachte paarden hinnikten, de gelande troepen defileerden en salueerden de groote vlag, die het wapen van Oranje, gekwartierd met dat van Engeland, vertoonde en waaronder met groote letters stond gestikt het bekende: *Je maintiendrai*, thands aangevuld met: 'de Protestantsche religie en de vrijheden van Engeland.'

Een groot *carré* werd gevormd. In 't midden stonden Zijn Hoogheid en de hoofd-bevelhebbers met Burnet; op een kleine verhevenheid de prediker Castares - Burnet had zijn ooren wel willen dicht stoppen - en om de soldaten heen, met glanzend gelaat en met verrukking in de betraande oogen, honderden visschers en landbouwers.

De prediker wees op de genade Gods, hun zoo zichtbaar gebleken in de wonderlijke uitredding van vele benauwdheden. De moeilijkste omstandigheden waren verkeerd in gunstige, zoodat het kinderlijk geloovig hart wel moest erkennen, dat de wetten der natuur door den Almachtige ten bate 'der eenig ware religie' waren opgeheven. Juist honderd jaar geleden was de Armada vernietigd door den toorn des Allerhoogsten. Burgerlijke vrijheid en goddelijke waarheid waren weder in gevaar geweest, en weder hadden de elementen voor de goede zaak gestreden. De wind had krachtig uit het Oosten gewaaid toen Zijn Hoogheid het Kanaal door wilde stevenen en was naar het Zuiden gekeerd, toen Hij bij Torbay

wilde binnen vallen; had zich gelegd bij de landing en was, toen deze volbracht was, weder opgestoken, den vervolgers tegen, die aan den horizon verschenen, in den afgeloopen nacht weder hadden moeten afdeinzen. God de Almachtige was vóor hen, wie zou dan tegen hen kunnen zijn?

Na de kernachtige toespraak steeg de oodmoedige bede ten hoogen en eindelijk Luthers zegelied, door allen der omstanders aangeheven, die straks naar de vier windhoeken de blijde mare zouden heen dragen en van de groote dingen getuigen, die er waren geschied!

Groote plakaten verkondigden hier en daar aan het leger, dat alle gewelddadigheid aan den lijve zou worden gestraft, daar men in bevriend land optrad, en dat al wat geleverd werd dadelijk moest worden betaald.

Een nieuwe reden van tevredenheid, een nieuwe oorzaak van vriendschappelijk verkeer! Levensmiddelen en dranken werden in groote hoeveelheden aangevoerd. Dit veroordeelde onze doctor geenszins; maar er was toch weer iets wat hem niet aangenaam stemde. Dat optreden van Castares vond hij een fout, welke niet ware begaan als men hem had geraadpleegd. De Episcopaalsche kerk had men te vriend te houden en daarom hém de Dienst moeten laten doen. Hoevele fouten zouden er nog geschieden, indien men voortging zoo als men begonnen was!

III.

De stortregens, welke vele uren lang neer gudsten en de slechte wegen, zoo ongelijk aan wat Zijn Hoogheid in zijn vaderland gewoon was, zelfs voor de voetknechten onbegaanbaar maakten, hadden eindelijk opgehouden. De Prinsenvlag wapperde van de toren van het kasteel, Ford, een prachtige bezitting van het oude en doorluchtig geslacht der Courteneys. De eigenaar liet het Zijne Hoogheid, die daar het hoofdkwartier had opgeslagen, aan niets ontbreken, maar hield zelf zich schuil. Hoewel een der Whigs - de liberalen en radikalen dier dagen - waagde hij het niet, den aanvoerder der invallers, voor wier welslagen alles wat in hem was ijverde, eenig bewijs van hulde te toonen.

Geheel het Westen was nog onder den indruk der wreede slachtingen van Jeffreys, en zij die nog iets te verliezen hadden het meest. Daarbij kwam, dat niet één Engelschman van digniteit en qualiteit zich nog bij Zijne Hoogheid had gevoegd. Deze zag zich wel omgeven van de hoofden der samenzwering, die met hem den tocht hadden mede gemaakt, maar vond al hunne verzekerin-

gen, dat het gantsche land hem bij den eersten voetstap op de kust zou bijvallen, een logen. Bij zich zelven overwoog hij reeds de vraag, of het niet geraden zou zijn terug te keeren en de keurbenden, die hij meê voerde, voor het vaderland te bewaren.

Naar buiten deed hij daarvan nog niets blijken.

Opgeruimd zelfs als maar zelden gaf hij in overleg met den ouden Maarschalk zijn bevelen. In den liefelijken omtrek van Newton-Abbot had hij zijn regimenten gelegerd: zijn *gardes du corps* in de onmiddellijke nabijheid, dán zijn oude Hollandsche regimenten Solms, Ginckel en Opdam, verder op, naar Exeter toe, de andere Hollandsche, Duitsche en Zweedsche en eindelijk, slechts weinige mijlen van de straks genoemde hoofdstad van Devonshire verwijderd, de zes Engelsche en Schotsche.

't Was reeds ver in den namiddag. De loodgrauwe wolken hadden zich gescheiden en lieten het blauw van den hemel door. De zon wierp hare schuinsche stralen op het marktplein der kleine stad. De trompetten schetterden driemaal. Al de inwoners schenen wel op één punt saamgestroomd. Op een verhevenheid, uit eenige rotsblokken in der haast opgebouwd, stond een Engelsch officier, in schaduw van de groote vlag. Hij las met luider stem ‘de declaratie Zijner Hoogheid en het Bijvoegsel tot deze,’ voor, en de inhoud wekte toejuichingen en betuigingen van toestemming, van hulde en trouw, van gehechtheid en liefde!

‘Geeft ons wapenen! Er zijn er niet veel, die ze meer

dragen kunnen, want zij die 't konden, liggen onder den grond of werken als slaven in de West-Indiën, maar neemt de ouden en de kinderen voor zooveel zij de kracht hebben een piek te dragen!' zoo werd van alle kanten verzekerd. De plek, waar dat tooneel plaats had, was voor altijd geheiligd. In onze dagen nog duidt een steen de plaats aan, waar de gezindheid van de schamele landbevolking het eerst met overweldigende kracht en eenheid zich uitte. Het werd Zijner Hoogheid geboodschapt. 't Was een teleurstelling voor den bode, dat hij het strakke gelaat van den meester er niet door veranderen, dat hij hem den schouder licht zag ophalen en dadelijk bevelen hoorde geven, om enkele regimenten te doen oprukken en alles gereed te houden voor den intocht binnen Exeter op den volgenden dag. Gelukkig nog dat de opgewonden man niet de woorden had kunnen vernemen, die Zijne Hoogheid tot de lippen deed komen: 'Katvisch is er altijd genoeg!'

Maar weldra zou er een welkomer bode in het hoofdkwartier verschijnen.

Terwijl 'de declaratie' gelezen werd en al wat adem had ademloos luisterde, was aan de uiterste voorpost een buitengewone beweging ontstaan. Langs het bergpad, dat een tiental musketiers van Mackay's regiment onder een Vendrig bezet hield, kwam een man op een ellendigen hit, die haast den last niet meer dragen kon, aangereden. De musketten werden op hem gericht bij de vraag: wie hij was, waar hij vandaan kwam en waar hij naar toe ging.

‘Te veel vragen op eens, Fred!’ riep de reiziger den verbaasden Vendrig toe, die den sabel haast uit de hand liet vallen bij de onverwachte begroeting.

‘De Kaptein!’ juichte Fred, ‘Kaptein Semeyns, mannen! Rust!’ kommandeerde hij, trad voor het front en maakte het militair saluut.

‘Zoo, mijn jongen! 't doet me genoegen je in je vaderland te ontmoeten.... dus tóch meêgekomen! Ik was bang dat de geeling je in Hellevoet zou houden....’

‘'t Vooruitzicht van de weerwraak was voor mij de beste medicijn, Kaptein! De gal, die nog niet bij me in orde is, zal me hier te feller doen vechten. O ik heb zooveel te wreken!’ riep de jonkman van even vier en twintig, op de tanden knersend, uit.

‘Zullen we uw paard naar den vilder brengen, Kaptein?’ vroeg een der soldaten droog.

‘Zeker niet. Hij werd me geleend door een landbouwer, hier wel zes uur van daan, toen ik niet verder loopen kon. “Is 't je mogelijk,” zei me mijn weldoener, “dan breng je hem me terug; anders hou je 't beest maar; zachts dat ik ook iets doe voor den goeden Prins!....” En zoo oordeelen ze allen op het platte land, van Londen af.’

‘Hoerah!’ riep Fred, in welken juichtoon de anderen van gantscher harte deelden.

‘Mijn jongen, ik kom straks een bottel cider met je drinken. Geef “mijn ros” een paar goede sneden zwart brood’ zei de Kaptein schertsend, terwijl hij het bevend viervoetig dwergjen den vochtigen neus strookte. ‘Ik moet

nu verder. In den omtrek zijn er geen vijanden, en mocht ge al eenige mannen zien in kleêren, door Koning Jakob betaald, schiet er dan maar niet zoo dadelijk op, want 't kon best wezen dat je goede vrienden vóor hadt!'

'Begrepen! Begrepen! Een goede boodschap!' riepen de soldaten.

'Een heele slechte!' schreeuwde de Vendrig, wien de geeling nog in het lijf scheen te spooken. 'Vechten wil ik met die slachters! Het bloed wil ik van hen, die het bloed van de mijnen namen! Hoofdhair noch baard laat ik mij korten voor vader en broêrs gewroken zijn...'

'Stil, Fred!' fluisterde Semeyns hem toe, toen hij even met hem op zij was getreden 'wie onder het Prinsenvaandel staat moet tucht kennen. Gehoorzaamheid is de eerste deugd - dapperheid eerst de tweede...'

'U heeft goed praten!' bromde de geelbleeke jongeling, wiens licht-blonde hairen sluik neerhingen langs de matbleeke slapen en wiens rosse ruige baard tuigenis aflei van den ernst, waarmeê hij tot dusverre de afgelegde gelofte nakwam. 'Hebben ze u verkocht als slaaf voor tien pond zooals ze mij deden? Tom Butler, de verklikker die me aanbracht, moet hier wonen...!'

'Ik verbied je te doen wat een gewoon jonkman zou doen..... Je hebt de eer de oranje-bandelier te dragen, - blijf die waardig!'

Zonder meer te willen hooren, wendde Semeyns zich af, stapte de hoogten op, waar hij te midden van een

boschjen kreupelhout het Regiments vaandel zag wapperen. De Kolonel ontving hem met de grootste hartelijkheid.

‘Dat 's waarachtig vlug! We zijn nauw drie dagen hier, en nu al bij ons!’

‘Zijn Hoogheid wordt goed gediend door Mijnheer van Citters, maar deze wordt wederkeerig goed ingelicht door of van wege Zijn Hoogheid. Kan ik naar het Hoofdkwartier, Kolonel?’

‘Ik ga met u.... Heeft u eenig schrijven bij u?’

‘Zeker niet; daarvoor is Mijnheer van Citters te voorzichtig...! Een boodschap echter wel, die ik van buiten heb geleerd om dezelfde woorden te kunnen overbrengen; en dat was noodig daar ik niets van den inhoud begrijp. Ik had voor mijn studie, op mijn wandeling hier naar toe, al den tijd.’

‘U is van Londen komen wandelen?’ vroeg Kolonel Mackay verbaasd.

‘Niet geheel, maar toch het grootste deel. Ik ging 's nachts te voet op reis met een tamelijk goede kaart; den dag daarop trof ik den postwagen naar Salisbury en daarin moest ik mijn nachtrust vinden. Die postwagen! Hij helde meest rechts over; de hit, dien ik de laatste zes uren onder mij had, deed het links, waaraan ik het te danken heb dat ik mij op dit oogenblik rechtstandig naast u kan vertoonen.’

De Kolonel glimlachte. ‘U komt opgeruimder terug dan u is heengegaan. Zeker kort geleden goede berichten van huis gehad?’

Semeyns kleurde even. ‘Ik kreeg nog geen enkelen brief, maar denk maar: geen tijding, goede tijding. Ik schreef éens, maar of de brief terecht is gekomen bleek me nog niet. De schaduwzijde van onze officie, Kolonel! Van vrouw en kinderen gescheiden te leven...! Maar wat zou hun kwaads overkomen in Amsterdam? zoo troost ik me maar.’

‘De mijne bleef in den Haag - maar zoo spoedig ik kan laat ik haar overkomen.’

‘U heeft ook geen kinderen zoo als ik, Kolonel...!’

‘Ja dat is zoo; en daarbij geloof ik dat uw vrouw ook wel eenige jaren ouder is...’ lachte de Kolonel.

Er kwam een gevoel van ergernis op bij Semeyns, dat hij echter wijselijk wist te verbergen en te beheerschen.

‘Hebt je in Londen gevaar geloopen? vroeg de Kolonel eensklaps, alsof hij toch iets gemerkt had en daarom aan het gesprek een andere richting wilde geven. ‘Doe ik een vraag, die je niet beandwoorden kunt zonder eenig officie-geheim te schenden, dan blijft ge zwijgen. Je staat nog niet onder mijn kommando.’

‘Van harte graag kom ik er weer onder. Dat mij deze zending werd opgedragen, die mij wel uitzicht geeft op eenige avancement, heb ik aan uwe vriendelijke interventie te danken. Ik ben er u zeer erkentelijk voor.’

‘Daar is geen reden voor. Had ik je niet boven anderen daarvoor bekwaam geacht, ik zou je niet hebben voorgedragen.’

‘Dat weet ik, Kolonel! Uw vraag tuigt van belang-

stelling en niets verhindert mij er andwoord op te geven.'

Nu gaf hij een kort verslag van de feiten, welke wij reeds kennen. Vreemd genoeg echter genoot Maud niet de eer van in het gebeurde betrokken te worden. Van den ouden rondkop, die zoo spoedig en zoo treurig aan zijn einde kwam, van de radelooze Sally en de van schrik verstomde Kit des te meer.

'Wat zou ik' vervolgde hij 'met die vrouwen beginnen midden in den nacht op een plek, eenige ellen maar in het rond verlicht door de fel brandende woningen? Naar ik vernam waren deze het eigendom van den vermoorde, die jaren had gespaard om het geld van de koopsom te vinden, en te zuinig was geweest om zich tegen brandgevaar te dekken, zoo als men bij ons, in de steden ten minste, doet. Ik hoorde dat zijn vroegere patroon in Londen woonde - in Fleetstreet - en dat hij een Hollander was, dezelfde door wiens tusschenkomst Mijnheer van Citters mij een paar kranten had doen toekomen. Gelukkig! Ik kon de vrouwen onder dak brengen en mij zelven ook, zonder dat ik opzien wekte. Ik moet zeggen, dat Mr. Stevens eer doet aan zijn landaard. Hoewel diep in de zestig schuwde hij voor mij geen moeite. In zijn nette kleine woning kregen de vrouwen een goed kwartier, en ik in de werkplaats, waarvan in allerijl het achterst en minst in 't oog vallend gedeelte werd afgeschoten, met matten bedekt en van een uitmuntend bed voorzien zoo als ik er in de laatste tien dagen geen had

gehad. Den volgenden morgen had ik al tijding van Mijnheer van Citters. Mijn gastheer had hem dus al heel gauw in kennis gesteld met wat mij wedervaren was. De Iersche, die, zoo als men mij vertelde, den geheelen nacht op haar kniën had gelegen en gebeden gepreveld, was 's morgens spoorloos verdwenen. Zij had zeker de droefheid van de vrouw, die zij tot weduwe gemaakt had, niet langer kunnen aanzien... Dat zij ten tweeden male verraad zou plegen, vreesde ik niet. Mr. Stevens was echter niet van mijn gevoelen en duchtte voor mij het ergste. Hij ging weder Mijnheer van Citters raadplegen, die eindelijk er in toestemde mij in zijn huis op te nemen. ‘Mids het in het holle van den nacht gebeure en langs omwegen, want de weg naar mijn huis wordt door vele spionnen omgeven; van ieder die in- en uitgaat wordt nota genomen’ had hij gezegd. Ik werd eenige nauwe straatjens door gevoerd en kwam door een pakhuis, waarin allerlei afval bewaard scheen, in het achtergedeelte van Mijnheers woning. Ik mocht me nauwelijks in mijn kamertjen bewegen; het hokjen, ware 't maar een oogenblik, te verlaten, werd me streng verboden. Als Hannes, de lijfknecht, geen dobbelsteenen had gehad en ze niet met mij had willen gebruiken, dan zou ik me onbeschrijfelijk hebben moeten vervelen. We maakten een pot van eenige shillings en gingen dien uitgooien of gaven elkaâr raadseltjens op. Van zijn steenen ging een verdachte geur uit en van zijn raadseltjens niet minder. Een vulgair man, Kolonel!’

‘In extra ordinaire omstandigheden misschien nog het beste gezelschap;’ merkte de Kolonel op schertsenden toon aan.

‘Gelukkig dat ze spoedig wat meer ordinair werden. Hannes vertelde me zekeren middag na het uitgooien van den pot - wat hij telkens deed, hetgeen me op 't vermoeden bracht dat hij de natuur zijner dobbelsteenen beter dan ik kende - dat in de City weer wat oranjelintjens gezien werden en dat Mijnheer dien morgen voor het eerst sedert weken had geglimlacht tegen een zijner schrijvers. ‘Ik hou je op de hoogte, vrind!’ had hij de goedheid te zeggen, terwijl hij achteloos weer een mijner shillings naar zich toe streek en daarna mij goedig op den schouder tikte. Maar zijne zich zoo laag nederbuigende goedheid was vier en twintig uren later overbodig. ‘Ik moet je naar boven brengen’ zoo kwam hij 's namiddags me haastig berichten. ‘Mijnheer wil je de eer aandoen met je te spreken. Geef je handen nu een dubbele beurt, hoor, want Mijnheer is kraakzindelijk. Mijn eigen barbier heb ik voor je besteld. Wil je een schoonen halsdoek van me omdoen? Ben je wel eens meer bij een hoogen Mijnheer geweest? Ik zal je aandienen, dát helpt; anders had je zacht te tikken en zóo lang te wachten, tot je permissie krijgt binnen te komen, wat soms heel lang kan duren, vooral als 't humeur niet te best is. Wil je wel gelooven dat ik, Mijnheers *confident* en eerste lijfbediende, voor veertien dagen, toen hier de tijding kwam van 't vergaan der vloot en 't er erg spaansch uitzag...

dat ik toen wel een vol kwartier met mijn oor tegen de deur moest staan luisteren...'

'Nu vind ik hem toch óok heel vulgair!' riep de Kolonel lachende, 'maar ik geloof, Semeyns, dat je overdrijft.'

'Waarlijk niet' verzekerde deze.

De Kolonel had zijn Kaptein, die knap, dapper, maar meestal hoog ernstig en karig met zijn woorden was, met klimmend verbazen aangehoord, en vond de opvatting, welke hij altijd had voorgestaan, dat een avontuurlijk leven het beste was voor een krachtig man, in Semeyns ten volle bewaarheid.

'En hoe was de les van den dorper verder?' vroeg hij.

'Als ik was toegelaten, dan moest ik, even over den drempel, in diep gebogen houding blijven staan en, het verlof hoorende nader te treden, een of twee stappen, naar dat de kamer groot was, naar voren doen en dan weer in dezelfde houding wachten. Hannes had mij misschien nog veel meer te leeren gehad, indien niet een der schrijvers zonder te kloppen bij mij was binnen getreden en mijn leermeester vrij ruw had toegevoegd: "Mijnheer wacht al meer dan vijf minuten op.... Mijnheer." Bij het laatste woord wees hij met een lichte buiging op mij. De arme Hannes wist niet hoe hij 't had. Ik geloof dat al mijn shillings, in de laatste dagen uit mijn zak naar den zijnen overgesprongen, daar in opstand kwamen en gereed waren een tweeden dans, maar in tegenovergestelde richting, te aanvaarden. Hannes stak

ten minste zijn hand in den zak en sloot daardoor iedere opening af. Vervolgens mompelde hij wel wat verlegen: “als... Mijnheer... me dan maar volgen wil.” Ik meen me zeer goed te herinneren dat hij 't woord Mijnheer heel moeielijk uitbracht. “Mijnheer moet dan maar voor Mijnheer komen, zooals... Mijnheer is...” Ik zal 't boven wel goed voor je maken, Hannes! en zeggen dat je 't best met me voor hadt! zei ik “Neen, neen, toch niet! spreek om Godswil niet van de dobbelsteenen,” fluisterde hij. “Je weet in dit huis niet meer wie je voor hebt. Je zoudt, bij mijn ziel, zelfs met de bedelaars aan de buitendeur in de war komen... 't Zijn misschien ook nog wel Mijnheeren!” De laatste opmerking, door mij alleen gehoord, was niet erg vereerend voor mij, maar zeker zoo niet bedoeld. Hannes was nu eenmaal zijn rustige kalmte en zijn degelijk gevoel van meerderheid kwijt. De schrijver begreep dit misschien ook, en verwachtte geen dadelijke gunstige verandering daar hij de leiding der zaak overnam en mij verzocht hem te volgen...’

‘Dat Mijnheer van Citters er zulk een simpele knecht op na houdt, komt me toch vreemd voor.’

‘Mij ook, in den beginne altans; later evenwel leerde ik inzien, dat het zoo heel slecht nog niet gezien was weinigzienden en hardhoorenden in een huis te hebben, waarvan de bewoners zooveel geld waard waren als ze goed zien en goed hadden kunnen hooren. Mijn eerste blik op Mijnheer den Gezant Hunner Hoogedelmogenden gaf me al dadelijk aanleiding tot mijn beter inzicht. Een

ontzachgebiedend voorkomen, fijne trekken, scherpe oogen! Ik heb ruimschoots gelegenheid gehad prachtexemplaren van de regeerende Heeren te zien en kon dus vergelijkingen maken.'

Semeyns' stem had weder het snijdende, dat hem in oogenblikken van ergernis en wrevel kenmerkte.

'Zijn Hoogheid is te Torbay geland' zoo hoorde ik mij toespreken. Ik supposeer dat u daar nu nuttiger kan zijn dan hier...'

'En toen werd je voorgezegd' viel de Kolonel in 'wat je zoo aanstonds kunt gaan navertellen, want wij zijn aan het Hoofd-kwartier en hem, dien je spreken wilt, schijnt je al te hebben opgemerkt.'

IV.

Zijn Hoogheid was dien morgen reeds vroeg uitgereden, had de posten bezocht, naar voeding en ligging gevraagd, den weg naar Exeter verkend, de marsch-*route*, door de voorhoede tegen den namiddag te volgen, vastgesteld en was na zijn rit in een opgeruimde stemming teruggekomen. Op het voorplein van het kasteel, waarvan de eigenaar, hoewel altijd nog onzichtbaar, uitnemend voor zijn hoogen maar ongebeden gast bleef zorgen, had hij zich eenige oogenblikken met den Graaf van der Lip en Mijnheer van Zuilesteyn onderhouden. Hij had zich echter van dezen afgewend, toen Kolonel Bentinck de hooge trappen afdaalde. De anderen traden dadelijk terug en bleven staan bij de valbrug, daar zij nog geen verlof hadden ontvangen zich te verwijderen.

'Ik heb je rust niet willen storen... die heb je noodig, Jan Willem!' hoorden zij Zijn Hoogheid den nadertredende toevoegen, terwijl hij dezen gul de hand reeds van verre toestak.

Wat school er een hartelijkheid in den toon, wat kwam er een blijde glimlach op het gelaat, dat straks hun nog zoo strak en stroef voorkwam! Maar 't was dan

ook Jan Willem Bentinck, Heer van Drimmelen en van Rhoon, den boezemvriend Zijner Hoogheid, de eenige voor wien de steeds geharnaste borst het metalen bekleedsel afleî. En wel mocht dit ook zoo zijn! Nog maar een knaap was hij als paadje, daarna als kamerjonker, bij het Kind van Staat geplaatst; tóen reeds wist Jan Willem Bentinck alle geheimen van den jongen meester, die zooveel te verbergen had. Wat de groote Raadpensionaris er voor zou gegeven hebben, indien hij de beide jongelieden eens onbemerkt had mogen gadeslaan! Hoe hij hoogten zou hebben ontdekt, waar hij nu slechts vlak land meende te zien; murmelende en bevruchtende beekjens, waar hij slechts dorheid ontwaarde; zeën van vuur hooren bruischen onder de ijsvlakten, welke laatste alleen zijn oog kon opmerken. Van welk gehalte de vriendschap was dier beide jongelingen - Bentinck was slechts vijf jaar ouder - bleek voor 't eerst naar buiten, toen de Prins door de pokken werd aangetast en de geneesheeren als eenig redmiddel de opoffering vroegen van een gezond organisme, om zich met de smetstof van den in krachten steeds afnemenden lijder te belasten. Bentinck bood zich daartoe aan; Bentinck sliep des nachts en waakte over dag bij den vriend, reikte de geneesmiddelen toe, welke de Prins van niemant anders wilde aannemen en toonde de kracht in de ziekekamer te blijven tot het gevaar voorbij was, niettegenstaande de pestsmet ook in zijn sterk lichaam woelde en dit ondermijnde. Uitgeput en reeds met de afzichtelijke teekenen der ziekte bedekt, vleide hij zich

eindelijk op zijn eigen bed neder. De dankbaarheid van den geredden Oranje-zoon was grenzenloos. Zoo als bij de zoogenaamde stille naturen, welke niet licht worden aangedaan en ontroerd, was een aandoening bij Willem van Oranje, zoo ze eenmaal tot de diepten van zijn gemoed was doorgedrongen, onvergankelijk.

Willem van Oranje en Jan Willem Bentinck vulden elkaâr van dien tijd af als aan. In iedere levensomstandigheid stonden zij naast elkaâr. 't Was weinige weken geleden nog gebleken. Bentincks vrouw was lijdende en kon niet herstellen toen de groote tocht naar dit land werd aangevangen, en Zijne Hoogheid had hem gebeden te huis te blijven en later te volgen. De ander wist echter hoe noodig hij was in de ure des gevaars, en dat er dreigende gevaren te bekampen waren begreep hij meer dan ieder. Hij volgde den vriend, die hoogere belangen vertegenwoordigde. Maar de storm, die de vloot tot terugkeeren dwong, bracht hem terug aan het ziekbed van de moeder zijner kinderen, tijdig genoeg om haar laatst vaarwel van de verstijvende lippen op te vangen. Hij mocht haar stof de laatste rustplaats bereiden en kon toen, verlost van zijn angst, maar gebukt onder den rouw, zijn vriend vergezellen.

Een nobel gelaat, nog nobeler dan gewoonlijk nu de smart het hooge voorhoofd bewolkt en de zware wenkbrauwen welven, de groote bruine oogen eenigzins dof staren, en de forsche lippen van den grooten, doch schoon gevormden mond sluiten doet! Wie zijn beeldtenis, door Simon de Bois geschilderd, aandachtig beschouwt denkt

in de trekken om neus en mond iets strengs en stroefs te lezen en acht de groote onderkin, welke vaak den indruk geeft van goedigheid, weinig voegend bij de diepe groeven, welke de benedenwangen scherp teekenen en begrenzen. Een dikke halsdoek omgeeft nu den gespierden hals; een hoed, op welks breeden rand een zwarte veder lag dekte het bepruikte hoofd; de blauw laken rok, op de borst verborgen onder een metalen kuras is aan de mouwen met rood uitgemonsterd; de broek van dezelfde kleur is maar even zichtbaar waar de panden van den langen rok eindigen en de kappen van de rijlaarzen beginnen. Een strik van zwart krip is aan zijn schouder gehecht en het gevest van zijn sabel is geheel omfloerst. Verklaarbaar waren dus de woorden Zijner Hoogheid toen hij Bentinck in het oog kreeg.

Ja, r u s t had de verslagen echtgenoot noodig. Maar had hij die gevonden? De pijnlijke glimlach op zijn gelaat, toen hij de hem toegestoken hand aannam en drukte, deed het betwijfelen.

'Och, je hadt bij de kinderen moeten blijven!' zei Zijn Hoogheid, zijn rechter arm op dien zijns vriends leggend. 'Was onze Mary maar hier!' 't Was Bentincks oudste dochter, dus genoemd naar prinses Mary, de gemalin Zijner Hoogheid.

'Ja, de t w e e Mary's!' hernam Bentinck. 'Ze zullen ons volgen met de oogen der liefde en... die schreien zoo gauw...'

'Niet zoo! Zet je maar dadelijk in 't zaâl! Neem

m i j n paard; dát is al wat afgereden en een moê man moet er zoo een hebben.'

'Ik weet dat het onvoorzichtig zou zijn haast te maken, maar ik zal blij wezen als we op kunnen trekken. Geen nieuwe vrienden van nacht aangekomen?'

Zijn Hoogheid schudde met ergernis het hoofd.

'Verder dan Exeter waag ik mijn troepen niet! Of denkt ge dat het geraden zou zijn...?'

'Sneller voort te trekken? Ik durf op dit oogenblik geen raad geven. Ik zou niet onpartijdig genoeg kunnen zijn. Ik smacht naar afleiding en die vind ik het meest en het best in beweging... Toch zou wachten en niets doen het voorzichtigst kunnen zijn' hernam Bentinck.

Zijne Hoogheid liet Bentincks arm los en wees naar de valbrug. 'Ik ken den man die naast Mackay hier heen komt... Wacht... dat is mijn laatste bode... Je hebt hem vroeger ook gebruikt, zoo als hij me zei...'

Mackay salueerde, Semeyns nam zijn breed geranden hoed af; beiden bleven toen staan.

De Prins wenkte hen te naderen. 'Kaptein Semeyns!' zeide Mackay den ander voorstellend.

'Gedaan wat ge hadt te doen?' vroeg de Prins.

Semeyns knikte toestemmend.

'Zond Mijnheer van Citters u hier heen?'

'Ja, Hoogheid, met een boodschap.' Semeyns zag even om zich heen. Mackay deed een paar stappen terug.

'Een boodschap? Geen brief dus? goed! Welke?'

'Het "zwaard" denkt "het kruis" tot in Salisbury te

brengen. “De paarden” staan gezadeld. Ze waren al gekomen, maar ze zochten “de ruif in 't Oosten.” “De vos” den strik ontloopen. Langzaam op reis waar “het kruis” komt; voor de rest wordt gezorgd.’

‘Zoo, zoo!’ hernam de Prins, zonder eenige bevreemding over dien zonder haperen overgebrachten onzin. ‘Wat weet je van de gezindheid der bevolking?’

‘Zij is algemeen voor Uw Hoogheid. Toen ik vertrok was Londen in gisting. Mijnheer van Citters, hoe verdacht ook in White-hall, is veilig en zou dat zelfs zijn al was hij minder voorzichtig dan hij is.’

‘Waarom zegt ge dat?’

‘Omdat dit feit de richting der algemeene meening toont en de kracht, welke haar door den Koning wordt toegekend.’

‘Juist geoordeeld. Zijn er violente maatregelen genomen toen 't bekend werd, dat wij, door storm beloopen, onze havens weer moesten binnenvallen?’

‘Ik ving hier en daar een woord op. De bijeenroeping van het Parlement werd uitgesteld, de Bisschoppen tot het doen van gebeden verplicht, wat zij weigerden; Iersche knechten werden óm en ín Londen gebracht; eenige der luidste kraaiers aan den lijve gestraft zonder vorm van proces...’

‘Waarlijk!’ liet Zijn Hoogheid zich ontvallen, en de toon waarop hij dat woord zeide had iets warms.

‘Ik was getuige van één schandelijke daad, welke een niet licht te overkomen onwil onder de lagere bevolking van Londen te weeg bracht...’

‘En het pakket dat ik u ter hand stelde?’

‘Ik vermoed, dat het 't Bijvoegsel tot “Uwer Hoogheids declaratie” bevatte. Ik heb bij mijn vertrek uit Londen zelfs voor een der kleinste bierhuizen 't luide hooren voorlezen.’

‘In orde. Zijn er geweest, die je kwaad of die je goed hebben gedaan, zoo geef hun namen op aan je Kolonel, die dat niet lang meer zal wezen, want ik neem je op als kaptein onder mijn *garde du corps*, zoodra wij zijn... waar wij wezen moeten...’

‘Uit den grond van mijn hart dank ik Uw Hoogheid. Ik weet wat eereplaats Uw Hoogheid mij toekent en hoe overrijk de belooning is...’

‘Ik acht de belooning geëvenredigd aan de dienst... Reeds woorden genoeg gewisseld!’ zei Zijn Hoogheid koud, waarna hij omkeerde en met Bentinck zich verwijderde. Zijn Hoogheid had daar een zijde van zijn charakter vertoond, welke niet de beminnelijkste was en het onjuiste oordeel zijner Engelsche onderdanen later verklaarde en ook... misschien wel voor een goed deel rechtvaardigde.

De warmte der erkentelijkheid voelde Semeyns eensklaps onder een ijskouden waterstroom verdwijnen. Maar spoedig was hij de onaangename stemming, waarin hij gebracht was, vergeten, toen de gedachte zich opdeed, dat het zwakke lichaam van den opperbevelhebber, dat zulke zware lasten te dragen had, de oorzaak kon zijn van die opwellingen van nurkschheid, welke in vroeger tijden, toen invloed en macht minder waren, wel eens beter werden bedwongen dan nu.

‘Ik vergat je te vragen die woorden op te teekenen’ zei Zijn Hoogheid, terwijl hij met een licht kuchjen en den langen mantel, waarin hij zich geheel had gehuld, tot over de ooren optrekkend, de trappen opklom, door Bentinck gevolgd.

‘Ik deed het ongemerkt. Hier zijn ze’ en Bentinck reikte hem een blaadtjen papier toe, dat hij uit zijn portefeuille nam, welke Zijner Hoogheid goed bekend was, niet alleen omdat ze een geschenk van hem was geweest op een van Bentincks verjaardagen, maar ook omdat ze zoo dikwijls voor de eenig veilige schuilplaats mocht gehouden worden van zoo menig Staatsgeheim, waarvan het lot van millioenen afhing.

‘Nu heb ik eens een depêche, die Jan Willem Bentinck niet begrijpt!’ zei Zijn Hoogheid schertsend. ‘Ik gaf de woorden Fagel op, toen je... niet bij me kon wezen.’

Hoe fijngevoelig kon hij toch zijn! Hij moest doelen op de ongesteldheid van Bentincks vrouw en hij begreep dat hij daarbij den vinger legde op een nog bloedende wonde.

Bentinck keek over Willems schouder heen, terwijl zijn vriend van het papier, dat hij in de hand hield, las: ‘Churchill is voornemens Jakob Stuart naar de stad Salisbury te lokken. De adel is gereed tot mij te komen. Hij zou reeds gekomen zijn, indien onze inval niet aan de Oostkust ware verwacht. Sunderland, die men begon te wantrouwen, is gevlucht.’ Zijne Hoogheid hield even op, en vervolgde op anderen toon en Bentinck daarbij glimlachend aanziende: ‘Sunderland is in Rotterdam aangekomen, wat

Citters niet weet. Hij schreef mij dat naar Hellevoet en stelde zich geheel ter mijner dispozitie.'

'De verrader!' mompelde Bentinck.

'De vos!' hernam Zijn Hoogheid.

'Je denkt er toch niet aan...?'

'De vos te gebruiken? Zeker wel, maar in een omheining en aan een goede ketting.'

'Je zoudt hem dus willen laten overkomen en je het Engelsche volk voorstellen met zulk een dienaar naast je?'

'Hij zou in allen gevalle niet naast me, maar achter me staan... en... aan de omheining en de ketting kan eerst later worden gedacht. Dus voor 't oogenblik laat ik hem waar hij is. Schud niet het hoofd, Bentinck! Ik beloof je, hem niet te laten overkomen voor ik je er ampel over gesproken heb.'

De gestaakte lezing werd voortgezet. 'Voorzichtig naar Salisbury op gerukt! Voor de rest wordt gezorgd.'

'Voor de rest wordt gezorgd. Men wil ons den Koning daar in handen spelen?' vroeg Bentinck langzaam.

'Ja, maar dát wil ik niet. Hij moet Engeland verlaten zonder mij te zien.'

'Is je dat ernst?' vroeg de ander eenigzins verbaasd.

'Ja, van hem moet geen martelaar worden gemaakt en ook geen gevangene, voor wien gebeden wordt en die verlost kan worden,' hernam Zijn Hoogheid levendig: heel zacht voegde hij er bij: 'hij moet zelf zich onmogelijk maken... belachelijk...'

'Hebt ge er uw gedachten reeds over laten gaan?'

‘Van het eerste oogenblik af al.’

‘Heb je iets besloten?’

‘Dat zou te vroeg wezen en... dan hadt je die vraag niet behoeven te doen. Ga nu te paard..! De Schotsche regimenten zijn al op weg naar Exeter. Ga een oog in 't zeil houden en laat de Engelsche volgen.’

Bentinck deed naar de ontvangen order. Zijn Hoogheid keek den vriend na en prevelde, de hand aan 't gloeiend hoofd brengend: ‘hij heeft niets aan me gemerkt; want dan zou hij weer bij me gebleven zijn, en de frissche lucht is zoo goed voor zijn zenuwen.’

V.

Exeter, de hoofdstad van het Westen, was sedert vier en twintig uur in rep en roer. De tijding van de landing Zijner Hoogheid, door het gantsche Graafschap met geestdrift ontvangen, was in de stad door de bevolking wel met dezelfde gevoelens als elders begroet, maar door de overheid met schrik en angst vernomen. Ja, als men de zekerheid had gehad, dat de Prins zou overwinnen, dan hadden ook al de achtbare magistraatspersonen zich ter aarde gebogen en zouden ze vol eerbied zelfs zijn neergeknield! Maar die zekerheid had men niet en dus.... Jakobs geduchte weerwraak van vroeger voor oogen gehouden en den schijn aangenomen van door de overmacht overvleugeld te zijn!

Den vorigen dag was een krijgsbende van Oranjes leger voor de poort gekomen, welke zij gesloten vond. Op de eerste forsche aanmaning werd zij evenwel geopend. Bij den bevelhebber bevond zich Doctor Burnet, die in last had de Episcopaalsche Geestelijkheid van de Kathedraal voor de woede van het volk, dat voor het meerendeel presbyteriaansch was, te beschutten. De opdracht had den

Doctor zeer behaagd. Deze begon weer te gelooven aan de mogelijkheid van welslagen. Hij was geraadpleegd en zijn raad was opgevolgd. Maar wat teleurstelling! De Geestelijken, die hij zoo gaarne met de houding van een beschermer ware tegengetreden, hadden de vlucht genomen. Een slecht voorteeken, dacht de Doctor. 'Een goed! Een bewijs van de gunst des Heeren Heeren!' jubelden de duizenden in en om de stad. Want uit het geheele Graafschap schenen wel al de inwoners derwaards te zijn heengestroomd. 'De Prins komt van daag!' zoo galmde het dezen morgen van mond tot mond. 'Of de magistraat hem aan de poort ontvangen zal?' dit vroegen de bemiddelde burgers elkaâr af. Neen, hoewel daartoe door den bevelhebber, die met zijn soldaten in de stad vernacht had, opgevorderd, had de Magistraat onbewimpeld geweigerd. De wrevel daarover dreigde een oogenblik de blijde stemming der toeschouwers te verstoren, maar de eerste stooten van den trompet werden gehoord, het eerste getrappel en gehinnik van paarden! Tien duizenden hadden slechts oog en oor voor den naderenden stoet.

Een schouwspel deed zich voor, dat gedurende tientallen van jaren het onderwerp uitmaakte van verhaal en gedicht, en dat, door de ouders aan de kinderen verteld, nog in onze dagen den achter-achterkleinkinderen voor de verbeelding treedt als een optocht van dapperen, waardig om als een mythe van reuzen en van halfgoden in het epos te worden vereeuwigd. Velen hadden eene halve dagreis niet te ver geacht, om de kampvechters der ware gods-

dienst te gemoet te gaan. Een groote menigte, meest bestaande uit jonge boeren, zwaaiden hun wapens op den top van Haldon Hill, van waar het leger, van het dorp Chudleich oprukkend, het eerst de rijke vallei van den Exe en de twee groote torens ontdekte, oprijzende uit de rookwolken, welke de stad overwuifden. Langs den hollen weg bij het stapvoets nederdalen en op de vlakten tot aan de oevers der rivier bij het stapvoets voorttrekken, stonden de toeschouwers schouder aan schouder. Van de Westerpoort tot aan de Kathedraal werd er aan beide zijden van den weg gedrongen, gewuifd en gejubeld als door de tienduizenden te Londen op den Lord Mayorsdag. De huizen waren vroolijk versierd. Deuren, vensters, balkons en daken opgepropt met toeschouwers. Het verwelooze, het vervallen uitzicht der gebouwen werd er door in de schaduw gesteld. Een geoefend oog, aan oorlogspraal gewoon, zou in het schouwspel misschien wel wat te berispen hebben gehad, want de vele vermoeiende marschen in den regen, langs wegen waarop de voet bij iederen stap tot aan de enkels in de klei wegslibde, konden niet anders als het voorkomen der optrekkende scharen benadeelen. Maar het volk van Devonshire, dat zelden nog zoo vele geordende troepen aanschouwd had, was opgetogen van vreugde en vervuld met ontzach.

Wat onafzienbare gelederen!

De verbeelding der eenvoudige landlieden en burgers zette de duizenden in tien duizenden om. Het juiste cijfer was bijna elf duizend man te voet en drie duizend

zes honderd te paard. Aan de spits van twee honderd Engelschen van goeden huize, die den intocht openden, reed een edelman van denzelfden landaard, allen met schitterende helmen en kurassen, allen vroolijk wiegend en deinend op de trappelende Vlaamsche oorlogsrossen. Ieder hunner werd te voet begeleid door een neger van de suikerplantaadjes van Guyana. Met de grootste verbazing werden de zwarten beschouwd, waarvan de huidkleur zoo scherp afstak bij de geborduurde tulbands en de witte vederen. Op hen volgde een eskadron Zweedsche ruiters, met ontbloote breede zwaarden, in zwarte pantsers en pelsjassen... Wijder werd het oog der toeschouwers gesperd, want de geleerdsten hunner verkondigden in 't rond, dat ze uit een land kwamen, waar de zee bevroren was en de nacht meer dan een half jaar duurde, en dat ze zelven de beeren verslagen hadden, wier huid hen dekte. Daar kwam de banier Zijner Hoogheid aangedragen, omgeven van vele edellieden en paadjes. Het door de faam reeds medegedeelde opschrift kon nu duidelijk gelezen worden; de woorden werden dit oogenblik door tien duizend monden herhaald, maar verdoofd onder handgeklap en gejubel. Dat alles werd echter nog te niet gedaan door den juichkreet bij de verschijning van Willem van Oranje, gezeten op een melkwit ros en omgeven van veertig heeren van zijn Garde te voet, in donker blauwe rokken en broeken met goud passement afgezet en de oranjebandelier om de heup geslagen. Rug en borst waren geharnasd. Een lange witte pluim wiegde op den

breeden rand van den hoed. Hoe krijgshaftig zat hij neer in den zadel en hield hij het brieschend ros in bedwang! Hoe diepdenkend en gebiedend tevens was de indruk door het breede voorhoofd en het valkenoog gewekt! Men kon zich niet verzadigen aan den aanblik; men poogde dat gelaat zich in te prenten, die trekken vast te hechten aan de fijne vezels der herinnering; men wilde zijn beeld b l i j v e n d behouden!

Wat gebeurde daar?

Een schamel gekleede, hinkende en daarbij op een kruk geleunde, vrouw heeft door de drie dubbele rijen der toeschouwers weten heen te dringen en den Prins te naderen, nog eer een der *gardes du corps* kon toeschieten om wellicht vijandige bedoelingen te keeren. Zij kuste het paard en toen de hand van wie het bereed en beteugelde. ‘Ik heb hem gezien! Nu kan ik heengaan in vrede, Heere!’ kreet ze, terwijl de tranen haar langs de rimpelige wangen stroomden. Willem wuifde haar met de hand toe en glimlachte vriendelijk. Hij wist genoeg van de ongerechtigheden hier gepleegd, om niet, gedeeltelijk altans, te begrijpen wat er omging in den verdorden boezem van die misschien ontkinderde weduw. Er bleken er te zijn onder de naast volgende troepen, die er nog meer van wisten; want een kreet van: ‘Beste moei Ellen!’ werd uit het derde gelid van het voorste Engelsche regiment gehoord en een blond jonkman liet het vendel dat hij droeg een oogenblik schuins afwijken, om zijn begroeiden mond te kunnen drukken op de slappe lippen der oude vrouw.

‘Ellen, de Profetesse! doe haar geen kwaad!’ riepen vele stemmen, toen een lang gebaard sergeant zich gereed maakte, de indringster met ruwe hand te verwijderen. De bede werd verstaan en verhoord, want Ellen werd niet bemoeielijkt in haar gang naast het gelid, waarin hij, die zich haar neef had genoemd, in paradetred opmarcheerde.

Het voorval was spoedig vergeten, want nieuwe afwisselingen deden zich voor. Een bosch van glinsterende pieken - thands bajonetten genoemd - kwam nader en nader, wiegend op den schouder der in vasten pas aanrukkende voetknechten, beheerscht door de maat der opwekkelijke krijgsmuziek.

Nu naderde in breede *colonnes* de Zwitsersche Infanterie. Even voor dit Regiment uit en onmiddelijk achter Zijne Hoogheid, reed een der beroemdste veldheeren van zijn tijd: de Graaf Schomberg, sedert Turenne en Condé waren heen gegaan, naar het algemeen gevoelen de eerste generaal in Europa, wiens dapperheid en genie de Portugeesche monarchie had gered en wiens zedelijke grootheid, welke hem zijn Geloof hooger had doen stellen dan de Maarschalkstaf van Frankrijk, nog hoogeren roem verwierf dan zijn veldheerstalent.

Vergeten was 't niet bij eenigen der toeschouwers, dat de twee helden, op wien aller oog staarde, thands onafscheidbaar verbonden door het gemeenschappelijk Geloof, twaalf jaar vroeger tegenover elkaâr hadden gestaan onder de wallen van Maastricht en dat toen én de veerkracht én de vermetele dapperheid van den jongen Prins niet

waren opgewassen tegen de koel berekenende wetenschap van den Veteraan, die nu de vruchten zijner ervaring en al de kracht van zijn rijp genie aan de voeten had gelegd van den vroegeren vijand. Maar niet allen waren met den grijzen held zóo bekend als met den Prins, dien zij reeds jaren lang als hun Gidéon hadden leeren liefhebben en verwachten. Vandaar dat bij zijn voorbij gaan de juichtonen wel weerklonken, maar het Regiment der stoere bergbewoners de aandacht dadelijk afleidde en tot zich trok.

Welke fiere houding van die krachtige mannen, met stouten stap voorttredend, en wier gebruind en verweerd gelaat getuigde van een reeks veldtochten in Noord en Zuid, in Oost en West! En op dit Regiment volgde een reeks anderen - de benden waarop Gidéon het meest steunde, al paste hij er wel op dit overluid te erkennen: benden, die hij zelf, bij neerlaag en rampspoed, van ordelooze rekruten, te wapen gesneld bij den nood van het vaderland en ter verdediging van godsdienst en have of aangelokt door het werfgeld of door losbandigheid uit de maatschappij verstooten en door wanhoop in het gelid gebracht, had weten te vervormen tot soldaten, die het dapperste leger van Europa, het Fransche, dikwijls tot staan niet alleen maar ook tot wijken had gebracht, door hunne koenheid, door hun doodsverachting, door hun taaie volharding.

Dat waren de Hollandsche en de sedert tientallen van jaren in Hollandsche dienst zijnde Engelsche Regimenten,

meerendeels reeds opgericht in 1672 bij den Franschen inval in de Geünieerde Gewesten.

De opvoeding, toen begonnen, was voortgezet op de slagvelden in de Spaansche Nederlanden en zou weldra, in de grootsche veldslagen, die aanstaande waren, en waarin de Zonne-Koning zijn legers en zijn invloed en macht zou inboeten, zijn voltooid.

Daar rukten zij op, geleid en beheerscht door de tonen van het Wilhelmus, de musketiers en de fuseliers en de grenadiers van Bentinck, Solms, Mackay, Ginckel en Balfour, de Zeeuwen van Graaf van Nassau, de Gooiers en Waterlanders van Van Zuilestein, de Friezen van Kingma, de Marrewits-dragonders, de Hugenoten van Marquis de Monpouillon en de Caillemotte, die de martelingen aan de hunnen - aan vader of moeder of broeder of zuster of kinderen gepleegd - hadden te wreken en voor God de gelofte hadden afgelegd dit ook te zullen doen. En steeds rukten er nieuwe drommen aan: in leeren kolder of in ijzeren borstharnas, in blauwe, grijze, roode en witte jassen of rokken, verschillend uitgemonsterd, het hoofd gedekt door de glad geschuurde in het zonlicht bliksemende helmen of den lichteren hoed met ten deele opgetoomden rand en bij de officieren voorzien van roode en witte of blauwe en gele pluimen. De kleuren van de uitmonstering duidden de Regimenten aan. De Kolonels, waarnaar gene werden genoemd, droegen de kleeding en uitmonstering hunner onderhebbenden, maar natuurlijk in fijner stoffaadje en tint.

Wat op het Vaste-land reeds bijna algemeen bekend was: het kleeden der manschappen in uniformen, was in Engeland nog iets geheel ongewoons. Werd daar een bende soldaten gezien, dan was kleur en snit van rok en jas, van broek en schoeisel verschillend en overgelaten aan ieders welbehagen. Voor het eerst werd hier dus een leger gezien, in orde zich voortbewegend, opmarcheerend in rechte gelederen, in geregelden pas, den gang vertragend en versnellend, zwenkend, zich verdeelend en samenvoegend, zich vormend in *carré* of in *colonnes* bij een enkel woord van den bevelhebber.

Zóo moes[...] de hemelsche heirscharen, de onoverwinnelijken, de uitvoerders van de besluiten des Allerhoogsten zich voordoen, riepen de meest bijbelvaste van de toeschouwers elkander toe.

Maar wat nu volgde vond, tot dusverre ten minste, zijn wedergade zelfs niet op de hemelsche slagvelden, waarvan volgens hen de Bijbelsche oirkonden gewaagden. Daar naderde de artillerie: een en twintig groote stukken geschut van brons, waarvan elk met moeite werden voortgetrokken door zestien paarden en.... daar achter, een vreemd voorwerp op wielen. Dit laatste bleek een beweegbare smidse te zijn, voorzien van alle gereedschappen om wapens en assen te herstellen.

Men was ten laatste vermoeid van 't beschouwen en van 't bewonderen, wat hier hetzelfde was. Was dezen en genen een oogenblik de schrik om 't hart geslagen bij 't zien van zoo vele grimmige gezichten, van zooveel

glinsterend en kletterend staal, zoovele bliksemende zwaarden piekspitsen, de volkomen orde, de eenheid der bewegingen, de stipte gehoorzaamheid, stelde allen weldra gerust. Men was overtuigd van de almacht van zulk een leger en tevens, dat die almacht in hún belang en ter verdediging húnner hoogste belangen zou worden aangewend.

Zijn Hoogheid was reeds lang afgestegen en had de eereplaats in de Kathedraal ingenomen; Doctor Burnet had zijn preek reeds ten halve geëindigd en een dozijn malen de zware wenkbrauw gefronsd bij het zien der vele ledige plaatsen van de Geestelijkheid en van den Magistraat, toen de volksmenigte, hoe moede ook en afgesloofd, hare bewondering van het aangestaarde nog altijd in de warmste woorden uitte en bij het bericht, dat aan al de aangestaarde mirakelen er nog één en wel het grootst zou worden toegevoegd, zich liet medeslepen om door de poort terug te stroomen naar de rivier, waar weder anders gekleede soldaten een arbeid gingen verrichten, waarvan men zich nog geen denkbeeld kon vormen.

Daar werd een brug van kleine booten gebouwd en als met een tooverslag bevloerd en geschikt gemaakt, om een menigte legerwagens te dragen en over te voeren. Nauw was dat geschied of met dezelfde snelheid als de brug ontstaan was, verdween ze ook weer.

‘Ik wil wel drie dragonders in huis nemen!’ riep er een.

‘Ik wel zes - ik heb er ruimte voor en schaf het best!’ schreeuwde een ander den kwartiermeesters toe,

waarvoor officieren van de Engelsche regimenten waren gekozen. Kaptein Semeyns, als Hollandsch en tevens Engelsch sprekende, was hun tot hulp toegewezen en deed dienst als tolk; hij had moeite, niet om het leger onder dak te brengen, maar om aan al de aanvragen der burgers tot het herbergen van soldaten te voldoen.

'Er wordt zeker te veel voor betaald!' dacht Semeyns. 'Dankbaarheid over onze komst alleen zal 't wel niet zijn.'

Meer dan de koele Hollander meende was het dat toch.

Honderden brieven werden dien dag in Exeter geschreven, en door 's Konings post, maar veel meer door bijzondere voetboden, of op boerenkarren en heerenkarossen, naar alle windstreken in Engeland verzonden. In den inhoud van alle spookte de verbeelding, door het aangestaarde schouwspel tot den hoogst mogelijken graad geprikkeld, zoodat van de talrijkheid van het leger, van de grootte en de kracht der soldaten fabelachtige verhalen werden gedaan. De duizenden werden tienduizenden; niet één soldaat was minder dan zes voet; de meesten verre daar boven; met het meeste gemak droegen zij de zwaarste pieken, zwaarden van drie *yards* en musketten, die zonder lont en met een enkel trekjen van den voorvinger afgingen. En welk een orde en wat een wel voorziene kas! Alles werd vriendelijk gevraagd en met goed zilver dadelijk betaald!

Zijn Hoogheid kon tevreden zijn; de indruk, dien hij gewenscht had was te weeg gebracht. Tegenover Jakobs willekeur werd orde en rechtvaardigheid gesteld.

Dr. Burnet deed dat in zijn tweede preek ter dege uitkomen en waagde zich aan de voorspelling, dat binnen een week de geheele Geestelijkheid der Engelsche Kerk zich als één man om den leunstoel zou scharen van den Redder, die de wijsheid van Salomo en den moed van Gidéon bezat. Burnet was sedert zijn optreden in de hoofdkerk van mokkend bediller, weeldrig lofredenaar geworden.

Bentinck was minder licht gemutst. ‘Als we ze maar in den band kunnen houden! Ze zijn aan 't oorlogvoeren gewend maar in vijandelijk land!’ zei hij tot Zijn Hoogheid, toen hij na den avondmaaltijd in de door den Deken verlaten woning even bleef napraten.

‘Daarvoor hoop ik te zorgen!’ was 's Prinsen kort maar vastberaden andwoord.

VI.

In een klein maar vriendelijk kamertjen boven een grooten winkel, waar suiker, specerijen en linnen verkocht werd, zat Kapt. Semeyns uit te rusten van de vermoeienissen, welke de bijna voorbijgegane dag hem gebracht had. Hoe tevreden had hij zich dien morgen gevoeld, toen hij de uniform, het kenteeken van zijn rang en stand, door een der luitenants voor hem medegevoerd, weder had mogen aantrekken. Hij wist, dat de scharlaken roode jas, het kamisool van dezelfde kleur en de witte broek hem goed kleedden. Hij had met de voeten, nu weer besloten in de stevige laarzen met gele kappen, van boven op de omslagen met rood gevoerd, welbehagelijk gestampt, zoodat de sporen aan den hiel vroolijk hadden gerinkeld, en daarbij glimlachend uitgeroepen: ‘als Maud me nu eens kon zien!’

Ja, die Maud! Zij verscheen hem onder het beeld van een zonneschijn in een donker bosch van hoog opgaande olmen, een boomsoort, welke hem, en velen met hem, gold als een toonbeeld van sombere statigheid. Hoe het zonneschijntjen door de knoestige twijgen, langs den dof-

fen ruwen stam heen gleed, alles verlichtend en als omhuivend met goudglans, de duisternis wegvagend en het lachjen brengend tot op den ruwst gebochelden tronk! Een lief kind! Een aanvallig kind! Een vaak speelzieke en guitige... vrouw! Och, niet meer dan een kind, zoo als Br... Neen, ze was geheel anders..! Hoe kon hij een oogenblik haar met deze vergeleken hebben! Bespottelijk! Zóo bespottelijk dat hij er zich over schaamde!

Wat had hij veel met haar gewandeld! Uren lang zonder dat zij moê werd, zonder dat hij van den tijd af wist! Wat had ze soms handig en smaakvol van het anders zoo weerbarstig sparreloof een krans weten te vlechten, dien ze dan om zijn hoofd slingerde, daarbij een bevallige Hebe gelijkend: een liefelijke bode van een gelukzalige Godin! Hoe schalksch had het dan van haar lippen geklonken, terwijl ze om hem heen zweefde in steeds enger wordenden kring en hem van alle zijden beschouwde: ‘Precies een half-god uit de Noorsche sage! Ja, 't eenig goede, waar ik broêr Nathanaël dankbaar voor ben, was wel, dat hij me dat oude papier meêbracht, waarop een sprookjen stond afgedrukt. Er was zeker een kostbare steen in gepakt geweest van een of andere Lady, wie het lezen moeielijker afging dan het kijken! Er zijn er zoo, niet waar?’ en een guitige blik verzelde die vraag. ‘Kijken, 't is heerlijk, als er maar iets te zien is! Hier heb ik lang gekeken en me verveeld.’

Als ze ouder was geweest of in de waereld opgevoed, dan zou hij die woorden anders hebben opgevat als hij toen

had gedaan. Het kijken had haar verveeld, maar toch wist ze dat het heerlijk was als er wat te zien was. Dus er was nu wat te zien... en dat was...! ‘Schaam je, veertigjarige, die alleen verstand heeft van den oorlog en dan nog maar alleen onder het bevel en de leiding van anderen, die er meer verstand van hebben dan gij!’ zoo had hij zich reeds dikwerf toegesproken.

Zij was even twintig en hij... Maar was ze werkelijk niet ouder? De ontwikkeling van de welgevormde leest gaf haar recht op minstens een vijftal jaren meer. En wat had ze van hém getuigd? Dat hij haar voorkwam de jongere broêr te zijn van den braven maar erg stumperigen Nathanaël.

Hij maakte een afkeurende beweging met de hand en schudde driftig het hoofd. Hij wilde de gedachten weg jagen, die bij hem oprezen, ronddwarrelden, op hem aanstormden.... en er waren er onder, voor welke hij zich schaamde en die hem met afschuw vervulden.

‘Geertrui, lieve Geertrui!’ Hij prevelde onwillekeurig dien naam. Hij zag haar in zijne verbeelding voor zich en scheen tot haar te spreken, toen hij de woorden uitbracht: ‘Daar moest een einde aan komen en ik heb er ook een eind aan gemaakt. Ja, ik deed dat zelf, zonder aandrang van buiten! Ja, dat kan ik onder eede getuigen, ja waarlijk!’

Het was ook zoo. Toen hij haar en Sally naar Mr. Stevens begeleidde, had Maud hem al den tijd, dat de tocht duurde, omvat gehouden en hem haar dankbaarheid en

haar bewondering in het oor gefluisterd. In die oogenblikken had hij het besluit haar niet meer te zien niet kunnen nemen, maar later wel, toen hij in zijn hokjen zat, alleen, buiten het bereik harer liefelijke stem en vooral buiten het bereik harer bruine bij wijlen zoo tintelende oogen.

Het had zijn aandrang bij Mr. Stevens, om in het huis van den gezant Hunner Hoogmogenden een veiliger schuilplaats voor hem te zoeken, versterkt. Wat zou er echter van de weeze worden naast een burgerlijke domme vrouw als Sally, aangenomen nog dat deze haar wou of kon houden? Waar was de beschermster te vinden, die Maud met den naam van *Auntie* betitelde? Sally had nooit veel van Mauds afkomst begrepen en nu, half verbijsterd door de geweldige ramp haar overkomen, was ze nog vergeten wat ze er van begrepen had.

Mr. Stevens sprak hij er over. Mr. Stevens was wel genegen haar bij zich te houden tot Sally wist wat ze doen zou en doen kon. De helft van het geld, dat hij nog over had en dat eigenlijk Landsgeld was, stond hij Mr. Stevens af voor Mauds eerste kostgeld, en toen was hij zonder afscheid te nemen weg gegaan.

Zonder afscheid te nemen? Dat was niet de volle waarheid. Vóor hij 's avonds laat weg werd gebracht, had hij even in de kamer gegluurd, die hij langs kwam en waarin de pleegmoeder met haar pleegkind verblijf hield. Hij had Mauds geestig kopjen op het kussen zien liggen, beschenen door het schemerlichtjen van de kaars, die hij

in de hand hield. Hij had den kandelaar op den drempel gezet, was op de teenen naar binnen geslopen, had haar een kus op het voorhoofd gedrukt en - hij wilde 't zich zelven in de eenzaamheid haast niet bekennen - toen nog een op de half geopende rozeroode lippen, welke den zachten druk der zijne schenen te beandwoorden...! Toch had hij de kracht gehad zich toen te verwijderen - dat was goed geweest, daarvoor mocht hij zich zelven prijzen. Weinigen zouden als hij hebben gedaan! Hij was zonder om te zien heen gegaan... voor altoos. Hij zou haar nimmer terug zien... 'Neen, Geertruid, nimmer!' fluisterde hij.

Stak hij met zich zelven den draak? Was niet telkens het beeld van Maud voor het oog zijns geestes opgerezen: in het huis van Mijnheer van Citters, op de reis naar Torbay, in het kamp de vorige dagen, in het gelid straks? En was hij, even alleen en nog wel oververmoeid, niet weer dadelijk tot haar terug gekeerd? Voelde hij zich niet gelukkig, met haar beeld voor oogen, een nieuwe waereld ingevoerd, een waereld vol beweging en afwisseling...?

'Als ik niet zoo moê was ging ik dadelijk naar huis schrijven!' riep hij eensklaps uit. De reeks zijner gedachten was te volgen; de afgebroken schakel in de keten te vinden. 'Waar blijft Fred toch!' riep hij gramstorig. 'Mij dunkt dat hij tegenover mij stipt op zijn tijd moest passen!'

Hij zou immers met den jongen Vaandrig een bottel

cider gaan drinken? Tevens hoopte hij van den jongen wat tabak te kunnen krijgen, tabak van de soort, welke hij gewoon was uit een steenen pijp te rooken. Wat genot! Hij had er zich lang van moeten spenen! En het werd door zijn mede-officieren ook zóo hoog gesteld, dat meer dan één hunner hem verzekerd had, het prijsgeven van dat genot moeielijker te vinden dan een etmaal op water en brood te worden gezet!

De straat, waarin het huis van zijn gastheer stond, was een der stilste der over het algemeen zeer stille stad. Toen hij straks door een der kleine vensters naar buiten had gegluurd, had hij een paar vechtende honden gezien, daarbij een kip, die er door verschrikt, de ronde opening in een deur klokkend was binnen gestoven, en een paar kraaien, die in de modder van den ongeplaveiden weg elkaâr het daar rijkelijk te vinden aas betwistten. Zoo was 't een kwartier geleden nog geweest. Maar dit oogenblik was 't geheel anders. Er was drukte en beweging. Vele hoofden waren uit de vensters en over de onderdeuren gestoken; de buren wierpen elkaâr vragen toe, onrustig en gejaagd, en de haastige voorbijgangers andwoordden daarop nog onrustiger en gejaagder.

‘Zijn de Ieren in aantocht?’

‘En de bloedhond?’

‘Heere Jezus, zij ons genadig! Hebben zij den Prins opgelicht?

‘Zijn we verraden? Dát hebben de Baälpriesters van den Dom zeker gedaan!’

Algemeene ontsteltenis zoo lang niemant eigenlijk wist óf er iets en zoo ja wát er gaande was! Nog grootere evenwel, toen de verwarde gissingen zwegen en vervangen werden door zekerheid!

'De Hollanders zijn aan 't plunderen en moorden..... Vlucht, vlucht, als het leven je lief is!' riep er een, die bezig was dat leven in allerijl te bergen.

Even als uit één vallende sneeuwvlok de alles vernielende en meêsleurende en te pletter slaande lawine geboren wordt, zoo hechtten zich aan dien eenen verschrikten vluchteling steeds meerdere in toenemende mate en groeide er uit dien eenling een menigte saam, even wanhopig verschrikt en nog minder in staat een oordeel te vormen, maar nog steeds grooter indruk wekkende, naarmate hun aantal toenam en de uitroepen van teleurstelling, van verontwaardiging, van ergernis, van ingehouden toorn en eindelijk van los gelaten woede, werden herhaald!

'Wat zwart verraad!' riep een smid, die een zwaren hamer zwaaide.

'Is er dan geen ruste voor het volk Gods?' kraaide een klein manneken, een bijbel-voorlezer en uitlegger bij de kleine Gemeente, welke zich 'het manna-kruikjen' noemde en in een achterbuurt een oefenings- en bedehuis had.

'Wáar wordt er geplunderd?' vroeg eensklaps een krachtige stem uit een der klapvensterkens van een huis aan den overkant.

De hoop stoof uiteen, toen hij, die de vraag had gedaan,

goed opgenomen en als een officier van het plunderend leger was herkend.

‘Hebt ge moed?’ zoo fluisterde de smid tot een kleermakersgezel en tot twee welgedane vrouwen - de anderen, en de bijbeluitlegger het eerst, waren dadelijk na den officier gezien te hebben aan den haal gegaan, - ‘hebt ge moed, dan slaan we dezen ten minste de hersens in voor hij nog weet wat hem gebeurt?’

‘Wat gaat er toch om?’ vroeg dezelfde stem.

De kleermakersgezel zag daar juist, dat de vijand, dien de smid verslaan wou, zich wapende, en de smid, die een anderen kant opzag, bespeurde de nadering van twee soldaten in een vuurrooden rok, met een musket op den schouder en een sabel in den bandelier. Zonder eenige nadere ruggespraak te houden vlogen zij op zij, de een ter rechterzij de straat op, de ander ter linker zijn huis in; de beide vrouwen, van haar natuurlijke beschermers verlaten, zagen van alle verdere pogingen van verzet of wrevel af, maar voelden een geheel andere en ook meer natuurlijke aandoening in den boezem ontwaken; en deze was: de nieuwsgierigheid. Deze hield ze op de been, vlak tegenover het huis, uit welks bovenverdieping de officier nog altijd in het rond spiedde. ‘Kaptein!’ hoorden zij de toegesnelde soldaten roepen ‘de Vaandrig is dronken of gek.... Hij heeft alles kort en klein geslagen....!’

‘In zijn kwartier?’

‘Neen, Kaptein, bij een wild vreemde en dien heeft hij overhoop gestoken ook.’

‘Groote God!’ riep Semeyns uit, die alle reden had de tijding voor waar aan te nemen.

Hij repte zich naar beneden en op straat, waar hij met de soldaten verdween. Na eenige zijstraten te zijn doorgegaan en bespeurd te hebben wat algemeene vrees er was opgewekt en met hoeveel argwaan zij door den hoop menschen, die voor een vrij aanzienlijk huis was saamgepakt, werden beschouwd, hadden zij het doel van den tocht bereikt. ‘Wie woont hier? vroeg Semeyns aan een der angstig glurenden; en toen hij hoorde dat het Tom Butler was vreesde hij het ergste. Reeds andere soldaten van dezelfde kompanjie onder een luitenant waren aanwezig. Zij hadden den ingang van het huis afgezet en de menigte in bedwang gehouden. Toen Semeyns aankwam waren zij onder zijn kommando. Hij trad de stoep op en de goed geverfde deur met glad geschuurde geel koperen klopper - kenteekenen van hier zeldzame welvaart en netheid - binnen.

Het inwendige beandwoordde aan het uiterlijke. Door een steenen voorportaal kwam men links in een groote vierkante kamer, waarvan thands de dikke eikenhouten deur open stond. Geheel met eikenhout beschoten waren de wanden; op den houten vloer lagen veelkleurige matten en stonden eikenhouten stoelen en tafels, waarvan vorm en snijwerk de tijden van Koningin Bessy herinnerden; een groote spiegel in drie stukken en met stalen rand, rustte van onder op den breeden boord van den grooten schoorsteenmantel en was van boven door een koord aan

den wand bevestigd, en wel in dier voege, dat hij, voorover gebogen, het eerst die voorwerpen weerkaatste, die zich óp of niet ver bóven den beganen grond bevonden. Semeyns huiverde bij den eersten blik in dien spiegel; want hij zag een welgekleed burger op den grond liggen onder de vensters, waarvoor de donker groene wollen gordijnen hingen, die thands als met geweld en in allerijl waren weggerukt. De man, die daar roerloos lag, had op het zwart fluweelen wambuis onder den fijn gesteven en opstaanden Spaanschen kraag, een zilveren keten om den hals gedragen, want een paar gebroken schalmen waren nog zichtbaar, vastgehaakt in den op vele plaatsen in flarden gescheurden kraag. Zware stoelen waren omgevallen, een tafel op zijde gekeerd, de matten weggerukt, gekreukt, vertrapt, gescheurd en met bloed hier en daar bedropen.

Voor den schoorsteen stond Fred, de Vaandrig, het mat bleek gelaat met stof en zweet bedekt, verwrongen tot onherkenbaar wordens toe. Het anders zoo goedig blauw oog was met bloed doorschoten; de meestal lachende mond dichtgeklemd; een grijns van woede en van voldoening langs neus en lippen als bevrozen, want de uitdrukking van het gantsche gelaat duidde verstijving aan. De rechtervuist omklemde het gevest van den bebloeden houwen steekdegen, en de linker hield de zilveren schalmen, die ginder ontbraken, de daaraan verbonden geweest zijnde zilveren penning en een gouden ring vast. Twee soldaten hielden hem aan den schouder en hadden dat al eenige

minuten lang gedaan, in afwachting dat de hoogere macht, om welke de jonge in angst verkeerende luitenant gezonden had, zou zijn aangekomen. Al dien tijd had de schuldige, zonder eenig verzet te beproeven, onbewegelijk gestaan, het oog op den vijand geslagen, die tegenover hem onder het vensterkozijn roerloos en bloedend neerlag, en alleen eenige rauwe onverstaanbare kreten uitstootend; maar bij Semeyns woorden: 'Fred, Fred, moet ik je zóo vinden?' ging er een rilling door zijn leden en welde er een traan in zijn oog.

'Satan was mij te sterk! Die daar ligt is Tom Butler, die Ellens man en twee zonen aangaf en mijn schuilplaats verried... Moei Ellen wees mij zijn woonplaats aan...!'

'En dit dan?' vroeg Semeyns op de voorwerpen duidende welke de ander in de hand hield. 'Een dief dus ook?'

De hand liet glippen wat ze zoo lang krampachtig had omvat gehouden.

'Neen, neen! Geloof dát niet! Die keten was het loon voor zijn verraad en die ring ontnam hij Moei Ellen toen ze niets anders meer had... en ze had een wondheeler noodig voor haar half afgekapten voet..! Een dief ben ik niet, Kaptein, dat gelooft ge toch niet?'

Paardenhoeven kletterden op de straat: het rinkinken van sabels tegen metalen kurassen werd gehoord: de Provoost-geweldiger, geheel in het rood gekleed, met zwart uitgemonsterd, een zwarte hoed op het hoofd met roode pluimen, neerhangend langs den half opgetoomden rand, trad met twee zijner knechten binnen, verklaarde

den jongen man in naam Zijner Hoogheid gearresteerd, wendde zich tot Kaptein Semeyns om voorlichting en, toen deze tot zijn innige vreugde zich daarvan exkuzeeren kon ‘als te laat geparaisseerd zijnde,’ tot den luitenant, die te elfder ure was verschenen en slechts kon staven wat reeds was geschied.

E e n getuige dus maar, die zelfs niet kon mededeelen of er manslag was gepleegd door provokatie en in zelfweer of moord met opzet en geleider lage! Semeyns hoopte nog dat Fred zich het jonge leven zou kunnen redden.

Helaas! de jonkman bekende alles; hij had den dood van Tom Butler g e w i l d .

VII.

De plakkaten, door Zijne Hoogheid uitgevaardigd, waren steeds streng geweest tegen moord en plundering, maar niet altijd naar de letter uitgevoerd. In de Spaansche Nederlanden waren dikwijls bij den boer kippen gestolen en hooi en ganzen en nog heel veel meer; was menige frissche deerne mishandeld, menig bemiddeld grondeigenaar gevoelig in de tasch gegrepen; maar dan brachten de machthebbenden meestal de vingers voor de oogen en wilden er niet door heen zien. Dáar gold het meestal dolle moedwil en de laagste hebzucht, en toch wist men rekening te houden met de zwakheid van ruwe menschelijke naturen. Zou dan hier niet voor het minst op dezelfde inschikkelijkheid mogen gerekend worden? vroeg Semeyns zich den volgenden morgen af.

In onrust was de nacht doorgebracht; een gevoel van medelijden vervulde den vriend en joeg hem den slaap uit de moede oogleden: hij had den jongen lief bijna als een zoon; hij had hem doen worden wat hij was: een aanstaand officier, die van de natuur verstand en moed had gekregen en dáarbij, door de toestanden waarin zijn

jeugd was doorleefd, een onverschilligheid voor het leven en een minachting voor den dood - wat een kostelijke gave was voor een soldaat, die zich een naam, een pozitie heeft te verwerven en de droeve herinneringen van het verleden wil doen verbleeken voor het glorierijk licht van het heden en de toekomst.

Naar de barbaarsche gewoonten in het woeste, nauw aan de Middeleeuwen ontworsteld, Engeland dier dagen waren de overwonnenen het eigendom der overwinnaars. Waren zij rijk, dan werden hunne personen gespaard maar hunne goederen verbeurd verklaard, waren zij arm dan moest hun lichaam, hun eenig bezit, het ontgelden, en werden zij naar de Keerkringen gezonden, om daar als slaven te arbeiden tot ze dood geblakerd neervielen, wat maar al te gauw gebeurde. Dit zou ook Freds lot zijn geweest, indien de jongen van even negentien jaar niet in volle zee overboord ware gesprongen. Eenigen tijd had hij zich boven water kunnen houden, was toen gezien door een Zeeuwsche visscherspink, door deze opgenomen en naar Arnemuiden gebracht, in de nabijheid van welke plaats Semeyns, die toen nog maar luitenant was, tot een expeditie gedetacheerd, in kwartier lag. Hij had den jongen schipbreukeling doen verplegen en, toen hij diens treurige geschiedenis had vernomen, den Kolonel verzocht hem in zijn kompanjie te mogen opnemen tegen een matige soldij. Het werd hem toegestaan en van dat oogenblik af trok Fred naast hem ten strijd.

Jammer, dat de jongeling zulk een wilde natuur bij

wijlen vertoonde! Doorgaands matig, bleek hij echter bij feestgelagen de wildste en uitgelatenste; meestal zachtaardig en medelijdend, was hij in oogenblikken van opgewondenheid, twistziek, beleedigend en soms wreed. Hartstochtelijk altijd, was zijn liefde aanbidding en zijn haat niet te toomen; en, had hij met zijn twintig jaren veel lief, nog meer had hij te haten. O, als hij nog eens gewapend mocht staan in zijn geboorteplaats tegenover zijn onrechtvaardige rechters, de laaghartige verraders, de ellendige verklikkers, hoe hij zich wreken zou! Zijn wensch was verhoord geworden, en de bedreiging, welke het uiten van dien wensch steeds had vergezeld, was door hem maar al te goed vervuld.

In den vroegen morgen was de Krijgsraad bijeen geroepen. Gelukkig dat Semeyns niet bevolen was geworden daarin zitting te nemen wat hij, in aanmerking genomen zijn kennis der Engelsche taal, had gevreesd. De Kolonel had hem zeker die al te zware taak willen besparen; voor het kiesch gevoel dat daaruit sprak dankte hij hem innig. Het vonnis zou zeker reeds geveld zijn. Hoe kon het anders luiden als een oordeel ten doode?

De Luitenant, die bij de zitting van den Krijgsraad dienst had gedaan, kwam hem de bevestiging melden van zijn vermoeden. Fred was veroordeeld in den strop te sterven. Natuurlijk, de Prins kon genade schenken. Maar een stoute, voor 't minst een gewaagde, stap was dikwijls een dergelijke intercessie gebleken.

Semeyns echter mocht zich vleien de gunst Zijner

Hoogheid verworven te hebben. De onderscheiding, als Kaptein in de lijfgarde te zijn opgenomen, was daarvan een onbedriegelijk teeken. De poging, welke hij in de ongunstigste omstandigheden toch gewaagd zou hebben, was nu minder gewaagd, had zelfs kans te gelukken, maar eischte spoed.

Semeyns kleedde zich zoo goed mogelijk en had eer van zijn arbeid, wat menig meisjenskopjen scheen te erkennen, dat, half achter de luiken of de plooien der gordijnen verscholen, door de kleine ruitjens heen gluurde naar zoo veel belangrijks en aantrekkelijks als er op de straat sinds gister voorbij trok.

In de aanzienlijke woning van den Deken, een huis, grenzende aan de Hoofdkerk, had Zijne Hoogheid zich gevestigd.

Semeyns was gewoon geraakt aan de drukten, welke een hoofdkwartier kenmerkten. Wachten, die in het geweer traden, koeriers, die aankwamen en wegsnelden, hoofd-bevelhebbers, die hun marschorders kwamen ontvangen en weder aan hunne onderhoorigen gingen of lieten overbrengen, gewoel van buigenden en knikkenden, van bevelen gevenden en ontvangenden, warreling van de meest verschillende en bontste kleuren vaak, en dat alles begeleid en vergezeld van het geklikklak der saluutbrengende musketten en sabels en de vroolijke tonen van trom en trompet, hij had het dikwijls aangestaard, hij had er zelfs deel aan genomen. Maar nú zag hij, bij veel hem gewoons, ook veel wat het niet was. Hij zag op het ruime

voorplein, door stevige ijzeren hekken van den algemeenen weg gescheiden, verschillende karossen met twee en vier paarden bespannen en als bewaakt door een troep ruiters, niet meer dan half bewapend maar rijk uitgedoscht, in kleeding van ouderwetschen snit doch fijne stoffaadje en met een adellijk wapen op het zwart of blauw of rood wambuis op de hoogte van de borst geborduurd. Op zijne vraag wat dat beduidde vernam hij, dat de karossen en eenige der thands ruiterloze paarden leden van den hoogsten Engelschen adel hadden aangebracht, die hunne gehoorzaamheid en hunne hulde aan Zijn Hoogheid waren komen aanbieden. Het zeggen was, dat deze Heeren slechts de voorhoede uitmaakten van een gants heir, dat in aantocht was. Eindelijk waren ze dan toch gekomen! dacht Semeyns. Wist hij ook al niet, dat hun zoo lang wegblijven Zijn Hoogheid oogenblikken van de pijnlijkste onrust had berokkend, tot dat de door hem overgebrachte boodschap verklaring en bemoediging had gegeven, hij kon toch gissen, dat het bij- en toevallen van zoo vele Voornamen Zijn Hoogheid in hooge mate welgevallig zou zijn. Een goed tijdstip alzoo, om een gunst te vragen, om te bidden: genade voor recht te doen gelden!

Of het vonnis al ter bekrachtiging was aangeboden? vroeg hij. Ja, het was eenige oogenblikken te voren in de werkkamer Zijner Hoogheid gebracht. Of hij ter audiëntie zou kunnen worden toegelaten? Waarschijnlijk niet, daar de Engelsche Heeren met Zijn Hoogheid en Mijnheer Bentinck in een zeer vertrouwelijk gesprek waren en

een stoornis ten strengste verboden was. Dus Mijnheer Bentinck, op wiens voorspraak hij hoopte, was mede niet te naderen!

'Doctor Burnet zag ik daar juist de trap opgaan,' zei hem de kamerdienaar, die in den gang stond. 'Ik hoorde den Doctor blij uitroepen, toen hij de namen vernam der aangekomen Heeren; dat hij ze als zijn oude vrienden dadelijk ging verwelkomen.'

Een lichtstraal in het duister! Door Doctor Burnet zou hij misschien kunnen slagen.

Hij haastte zich mede de trap op te gaan en vond in den gang vele officieren, die ook ter audiëntie wilden gaan maar verstaan hadden, dat er weinig hoop bestond op de vervulling van hun wenschen.

De Doctor, die zich niet door den Paadje van dienst liet gezeggen, ja, ondanks het verbod van dezen, deftig en kalm verder drong en den drempel reeds bereikt had van de *anti-chambre*, hoorde zich eerbiedig aanroepen. De gewichtige man keerde zich om en zag dat een officier, met een verzoek in de oogen, hem aanstaarde. De Paadje verzekerde ditmaal vrij luide, dat hij werkelijk geen vrijheid had Semeyns door te laten. 'Dring er maar niet op aan, Kaptein' zeide hij in het Hollandsch, waardoor hij liet blijken te weten wien hij voor had. 'Ge komt zeker om de zaak van den Vaandrig hier? Zijn Hoogheid is erg uit zijn humeur over het gebeurde en was gister avond zóo driftig, als ik hem maar zelden heb gezien. Heeft u Zijn Hoogheid wel eens driftig gezien?' vroeg hij op gedempten toon.

‘Op het slagveld...’

‘Dan is er nog veel wat hem afleidt; erger is 't binnen vier muren, eer een onaangename tijding of een ongehoorzaamheid of een domheid is.... verduwd, zal ik het maar eens noemen. Verlang er niet naar het ooit bij te wonen...!’

‘Maar ik m o e t hem spreken, Mijnheer van der Dussen!’ zei Semeyns.

‘Kom bij mij, Mijnheer de officier!’ viel de zware stem van den Doctor in. ‘Gij hebt een beroep gedaan op mijn tusschenkomst: ik las dat in uw oogen. Laat Mijnheer mij volgen! Ik stel mij aansprakelijk voor wat daaruit kan voortvloeien.’

‘Voor Uw ZeerEerwaarde kan daaruit niets onaangenaams voortvloeien, maar voor de dienaren van het huis en de officieren van het leger Zijner Hoogheid wel. Ik aanvaard evenwel mijn deel der onaangename gevolgen om den wille der zaak, welke de Kaptein hier heenvoert. Ga dus door, Kaptein! Ik wensch u succes toe, maar... heb weinig hoop.’

Semeyns bevond zich met Dr. Burnet in de ledige voorkamer, tegenover de door twee soldaten der Hollandsche Lijfgarde bewaakte deur, aan gene zijde waarvan de machthebbende, die over het leven van den armen Fred beschikken kon, met de hoogaanzienlijke Lords een levendig gesprek voerde. Klanken werden gehoord, maar niet een der vele woorden verstaan. Misschien ware dat mogelijk dicht bij de deur; maar de dáar op wacht staanden zorgden er voor,

dat niemant zich daar plaatste. Bij het binnentreden der twee onverwachte bezoekers, wezen ze reeds met een gebiedenden wenk het verder gaan af.

Semeyns had menigen kogel om zijn hoofd hooren sissen, maar daarbij nooit de kleinmoedigheid gevoeld, welke zich thands van hem meester maakte. Iets moest daarvan op zijn gelaat te lezen zijn geweest, want Burnet, in een bijzonder goede stemming gebracht, omdat een man van het zwaard zijn bemiddeling had ingeroepen en de Paadje hem onschendbaarheid had toegeschreven - het sarkasme waarmeê dat gedaan werd was niet opgemerkt - klopte hem op den schouder en voerde hem op een zalvenden toon te gemoet: ‘Vrees niet, mijn vriend! Ik sta naast u. Gaan we daar zitten!’ en hij wees een van de bewuste deur verst af staanden stoel aan. ‘Vertel me nu wat ge Zijn Hoogheid te vragen hebt...’

Semeyns voldeed gaarne aan die uitnoodiging.

‘En is de verslagene een papist?’ vroeg de doctor haastig, toen hij alles aandachtig had aangehoord.

‘Ja!’ zeide Semeyns zonder te aarzelen, hoewel hij ten dezen aanzien geen de minste zekerheid had. Maar hij was ook overtuigd, dat hij anders de hulp van den vriendelijken doctor zou verliezen.

‘Dan hebt ge uw zaak zoo goed als gewonnen.’

Of Semeyns gelaat weer iets liet gissen van wat er in zijn binnenste omging? De Doctor vervolgde toch: ‘Ik draag een talisman hier!’ zei hij op den borstzak kloppende van den langen zwart fluweelen jas. ‘De Holland-

sche post is per advies-jacht aangekomen en bracht berichten uit den Haag. Er is zeker een brief bij van mijn Dochter in Christo, de Prinses...'

De praatgrage man had zeker nog veel meer mede te deelen wat zijn grooten invloed kon bewijzen en zou dat ook hebben gedaan, ware niet de deur, welke zoo vele geheimenissen afsloot, geopend geworden. 'Tot straks, Lord Earl of Abingdon!' riep Zijn Hoogheid op zijn gewonen wel wat onverschilligen toon. 'Tot straks, Mylord Colchester... Wharton... Russell...' De twee schildwachten presenteerden het geweer voor de nieuwe hooge vrienden, die, vooraf gegaan door den ouden en besten vriend Bentinck, het vertrek doorgingen. Burnet knikte vriendelijk, Semeyns boog diep; gene had een der Lords, dien hij van vroeger kende, een woord willen toevoegen, maar allen gingen hem voorbij zonder hem op te merken.

'Ze zijn ook zoo druk in gesprek met Bentinck!' zoo troostte de Doctor zich over hunne onverschilligheid.

'Is het oogenblik nu gekomen?' vroeg Semeyns, terwijl hij een stap deed naar de deur, die weder gesloten was.

'Geen denken aan!' riep de Doctor hem bij den arm grijpend. 'Ik moet hem voorbereiden, of, wat nog beter is, ik zal hem uw verzoek overbrengen en zijn andwoord ook; dit zal gunstig zijn, reken er op!'

Hij wees de soldaten met gezach even op zijde te treden en klopte toen vrij luid. Er volgde geen verlof tot binnentreden. De Doctor achtte het ook onnoodig. Hij opende

de deur en hoorde toen op korzeligen toon roepen: ‘Ik wil niet gestoord worden.’ Maar Burnets gestalte was er niet naar, om onbemerkt te verdwijnen zelfs bij het spoedigst terugtreden. ‘Zoo, Burnet! Hoeveel zieken al van morgen bezocht?’ riep Zijn Hoogheid, die dikwijls een loopjen nam met den praatzieken maar toch zoo goedgezinden Godgeleerde, niet alleen als hij in een blijde stemming was maar ook in oogenblikken van ergernis. De toon der stem klonk niet vriendelijk: Semeyns merkte dat met angst op.

‘Ik kom Uw Hoogheid iets vragen voor een gezonde, maar die gevaar loopt zwaar ziek te worden als hij niet geholpen wordt. De dag is goed begonnen en zal Uw Hoogheid nog schooner toeschijnen als ik meêdeel...’

Hij wilde spreken van de ontvangen brieven, maar Zijne Hoogheid bleek meer dan ooit gejaagd; de adem gierde moeielijk door de keel; de trekpot met de gewone kruiden stond op tafel, maar het kopjen, dat er naast stond, vertoonde geen druppel vocht en kon dus niet gebruikt zijn.

‘Ik heb geen tijd, Burnet! Na het middageten misschien een kwartier... om te praten... misschien..!’ Zijn Hoogheid strekte de hand uit naar de schel. ‘Sta je daar nog?’

‘Een Kaptein van het Engelsch regiment is de gezonde dien ik bedoelde... hij wacht buiten...’

‘Ik kan hem nu niet spreken... 't Is ook tegen alle orde in... Laat hij zijn Kolonel rapporteeren.’

‘Het geldt het leven van een mensch...’ Zijn Hoogheid fronsde de wenkbrauwen; Burnet haastte zich er bij te voegen ‘van een veel beloovend jonkman...’

‘Laat hij zijn Kolonel rapporteeren!’ Met de voeten werd even gestampt.

‘'t Is Kaptein Semeyns...’

‘Laat d i e even binnenkomen!’

‘Tóch gezegepraald!’ prevelde Burnet, die weder zijn neerlaag een overwinning noemde en zijn beschermeling snel de goede tijding overbracht.

‘Alles gaat goed, maar hij is kort aangebonden; dus rad spreken... volg me... gauw!’

Semeyns deed het en stond voor Zijn Hoogheid, met Burnet naast zich, die hem bemoedigend toeknikte.

Zijn Hoogheid vond Burnet, zoo als wel meer, erg indringend en lastig. Hij liet daarvan op zijn manier blijken en begon het gesprek met Semeyns in het Hollandsch, waar de Doctor maar weinig van begreep.

‘Heb je me iets te zeggen...? van vertrouwelijken aard...? uit Londen?’

Welk een teleurstelling moest Semeyns Zijn Hoogheid bereiden! En van welken ongunstigen invloed moest dat niet zijn!

‘Neen, Uw Hoogheid! Ik kwam... ik nam de vrijheid... de genade te vragen voor den Vaandrig van mijn kompanjie, die...’

‘.... een burger dezer stad vermoordde in zijn eigen huis en hem bestal...? Hoe kun je...?’

‘De Vaandrig s t a l niet...’

‘Hij deed het wel. Hoe durf je me met zulk een verzoek aan boord komen?’ Zijn Hoogheid nam een van de papieren, die voor hem lagen op; het was het vonnis van den Krijgsraad. Hij teekende het. ‘Ziedaar mijn andwoord. Breng het uw Kolonel, die voor de dadelijke ten uitvoerlegging heeft te zorgen.’

‘Uw Hoogheid!’ stamerde Semeyns, het papier in zijn verwarring niet aannemend, wat een groote lompheid was. Burnet strekte de hand uit, om de linkschheid van zijn beschermeling goed te maken, maar hoorde zich op scherpen toon toeroepen, en thands in het Engelsch: ‘'t Heeft niets te maken met de Kerk-orde.’

Maar Semeyns wierp nu allen schroom op zij. Het gevaar was dreigend; de batterij niet meer gemaskeerd, maar goed te zien en te verkennen. Vastberaden waagde hij een stap nader te doen. ‘Ik heb den schuldige jaren gekend... als braaf, als dapper, als eerlijk. Hij was door den verslagene verraden... hij had zich zelven en zijn maagschap te wreken - een onchristelijke daad, maar voor ieder mensch toch een begrijpelijke. Hij handelde tegen de bevelen Uwer Hoogheid, tegen de tucht...’

‘Juist, tegen de tucht!’ viel Zijn Hoogheid in, veel minder streng dan hij straks zich nog getoond had. ‘En weet je wat dat a l t i j d beteekent? de veiligheid en het behoud van a l l e n. En weet je wat dat h i e r nog meer zeggen wil? het behoud en de veiligheid van twee landen... van veel meer nog...!’

‘Uw Hoogheid late hem ten minste het leven.’

‘Neen.’

‘Hij is onschuldig: hij is geen moordenaar uit hebzucht... uit roofzucht’ viel Semeyns met kracht in.

‘Weten dat de duizenden, die de tijding van het voorgevallene naar alle kanten reeds verspreidden en nog verspreiden zullen? Zullen ze dat gelooven, al verzekeren wij hun dat ook? Daar is maar één middel om a l l e n te verzoenen: dat is zijn dood.’

‘Is dat rechtvaardig, Hoogheid?’ vroeg Semeyns bijna fluisterend. Het gemoed van den eerlijken braven krijgsman kwam tegen zulk een redeneering op. Zijn Hoogheid betwistte niet de waarheid van zijn toelichting; wilde deze aannemen en dus erkennen, dat geen gewone misdaad was gepleegd, en toch den jonkman, die nog een gantsch leven voor zich had en zoo veel treffelijks beloofde, doen sterven. Dat was in zijn oog een misdrijf, veel snooder dan het door den veroordeelde bedrevene; dat was werkelijk een moord, te afschuwelijker omdat hij in koelen bloede werd gepleegd, huichelend gehuld in het smetteloos kleed der Gerechtigheid. ‘Is dat rechtvaardig...?’ suisde het nogmaals van zijn lippen.

‘Kaptein!’ riep Zijn Hoogheid, en de stem hield een waarschuwing in. Een kramphoest belette hem verder te spreken, zelfs al had hij dit gewild. Hij legde het vonnis, dat hij altijd nog in de hand hield, weder voor zich, schreef haastig een enkel woord - wat zijn gewoonte was

want hij hield niet van schrijven - en reikte het toen aan Burnet over.

‘Stel dat dadelijk Kolonel Mackay ter hand!’ Hij wendde zich vervolgens tot Semeyns en zeide heel zacht: ‘Het kan niet anders en... dat spijt me wel. Gaat beiden heen!’

Toen hij alleen was haastte hij zich het kopjen uit den kruidenpot vol, boordevol, in te schenken en in eens uit te drinken. De drank was bitter, maar hij merkte het niet; misschien omdat hij er aan gewoon was, misschien ook omdat het meerdere het mindere kan doen voorbijzien en het bittere van s t r a k s dat van n u overtrof.

‘Laat mij zien! laat mij zien!’ bad Semeyns, toen hij met Burnet in de voorkamer was teruggekeerd.

Het vonnis was werkelijk bekrachtigd, maar het enkel daarbij gevoegd woord onthief den veroordeelde van de schande der door den Krijgsraad opgelegde straf en veranderde deze tot: de dood door den kogel!

‘Tyranniek!’ riep Semeyns in zijn moedertaal.

Burnet vermoedde, naar den toon der stem te oordeelen, dat er iets heftigs was gezegd. ‘'t Heeft niet mogen baten al wat ik deed... Zeker heeft hij van nacht ellendig geslapen en is hij met hoofdpijn opgestaan... Als dat gebeurt is hij niet te leiden!’

‘Ja, ja!’

Semeyns groette even en snelde heen. Zijn ZeerEerwaarde kwam hem voor, alleen een lastig, eigenlievend en dus vervelend mensch te zijn. Hij was niet

in de stemming, om het goede op te merken ook in het gebrekkelijke en onvolkomene. In zijn kwartier aangekomen sloot hij zich op, wierp zich, den rug naar het venster gekeerd, op een stoel neder en bedekte met de hand het gezicht, terwijl hij telkens en telkens uitriep: ‘Arme Fred! Arme jongen! Offer, onschuldig geslacht!’

VIII.

Eenige dagen waren verloopen. De terechtstelling van den Vaandrig was lang voorbij, maar nog niet vergeten. De gemoederen in Exeter en omstreken waren niet alleen gerust gesteld, maar ook in het vertrouwen versterkt, dat plundering en moord voor goed onmogelijk waren en Zijn Hoogheid zijn ontelbare heirscharen en zijn reuzen-soldaten alleen in de dienst van het heiligste stelde. De stad zelve wemelde van nieuw aangekomen aanhangers uit alle maatschappelijke rangen, van den daglooner af tot de eerste Pairs van het Rijk. Gene vroegen in soldij genomen en gedrild te worden, wat Zijn Hoogheid en de Maarschalk Schomberg weigerden, als overtuigd van de onwaarde van soldaten, in der haast uit zulke burgers gevormd. Het vroeger eenvoudig Hoofdkwartier had in pracht en praal en ook in talrijkheid en hoedanigheid van bewoners gewonnen; het had van lieverlede de deftige vormen van een Hof aangenomen, waar de oppermacht ook in het burgerlijke was komen wonen.

Kaptein Semeyns oordeelde over veel wat hem omringde anders als de meesten zijner kameraden. Zijn vroolijkheid,

welke niet alleen zijn Kolonel had opgemerkt en toegejuicht, was voor een goed deel verdwenen sedert zijn laatste audiëntie bij Zijn Hoogheid. Ze was verkeerd in stroefheid, ja stugge ingetrokkenheid, toen hij van den zandhoop was teruggekeerd, waar hij zijn Fred neervallen en, zonder een enkelen kreet te uiten, den laatsten adem had zien uitblazen. Zijn oog had niet geschreid, maar de leden waren gezwollen en brandend rood. Zijn hand had de teêre vingeren van den veroordeelde tot een laatst vaarwel gedrukt, maar de mond had geen woord gesproken. Slechts een stuipachtige lach had zich langs zijn lippen vertoond, toen de jonkman, neder geknield, zich schuldig, de rechtvaardigheid van het vonnis erkende en zich God Almachtig aanbeval in de hoop, dat Deze, die de harten kende en de nieren proefde, barmhartiger voor hem zijn mocht dan de menschen. En toen.... tien musketten knetterden.... alles was voorbij!

Twee dagen later had hij het bevel ontvangen met zijn kompanjie naar de uiterste voorposten op te trekken van het leger, dat stéeds, maar langzaam, het land introk. Die voorposten zouden nu tot Honiton op den weg naar de stad Salisbury worden vooruit geschoven en moesten uitsluitend bestaan uit soldaten van de Engelsche en Schotsche regimenten. Dit laatste begreep Semeyns zeer goed. Bij een gevecht, dat aan de voorposten het eerst zou plaats hebben, moesten alleen Engelschen met Engelschen zich meten, moesten landgenooten alleen door landgenooten overwonnen worden. Maar dat hém aan het hoofd van

zijn kompanjie de uiterste grens van de linie werd aangewezen, hém, die tot dusverre met zorg van zijn regiment was afgezonderd gehouden als om hem onder het bereik van 's Prinsen stem te doen blijven, 't bevreemdde hem aanvankelijk niet weinig.

Spoedig evenwel wist hij zich een andwoord te geven, dat tevens welsprekend getuigde van zijn stemming. Hij dacht aan een voorval uit Koning Davids leven; een voorval, dat hem de groote vereering der Christelijke Kerk voor den oud-testamentischen held immer tot een ergerlijke dwaasheid had gemaakt. Koning David had ook een legerbevelhebber gehad, die hem hinderde, en had dien spoedig onschadelijk weten te maken door hem naar de voorposten te zenden. Zijn Hoogheid had wel iets met dien David gemeen; hij was dapper en moedig, maar ook slim en behendig als deze. Zouden de de Witten dus gestorven zijn, als niet...? Neen, hij waagde de zinsnede niet ten einde te brengen. Zijn wrevel vervoerde hem tot waanzinnige vermoedens en beschuldigingen. Hij had den Prins vereerd, ja lief gehad om diens uitnemende hoedanigheden, welke hij, zelfs in den nederigen kring waartoe hij wel blijvend scheen veroordeeld, zoo dikwijls had kunnen opmerken. Neen, hij wilde niet verder overpeinzen en overleggen; hij wilde de gevolgtrekkingen, welke zich in steeds langer reeksen als aan hem opdrongen, terug doen wijken; hij wilde het verleden stellen tegen het heden, de eerbiedige liefde van t o e n tegen den wrevel gemengd met minachting van n u .

Het verleden tegen het heden? Maar zijn verleden, het naaste voor 't minst, had toch eigenlijk ook zooveel bitters, veel meer nog dan het tegenwoordig oogenblik. Dat naaste verleden, in de omstreken van Londen doorleefd, gaf tuigenis van een zedelijke nederlaag - hij wilde 't zich zelven nu wel bekennen! - en het tegenwoordig oogenblik daar en tegen van een.... glansrijke overwinning. Ja, had hij ook het uitzicht op roem en eer verloren, dat op inwendigen vrede was veel verhelderd. Hij had een afgrond leeren peilen, aan welks rand hij zich bloemen had vergaârd. Goddank, hij had zich daarvan kunnen afwenden! Hij was voor een verpletterenden val behoed; hij vreesde zelfs niet meer te struikelen.

Was dat verzekerd-zijn van zich zelven geen waan, zoo als bij de besten onzer zich zoo dikwijls voordoet...? Suisde daar niet in zijn binnenste: ‘wie een vrouw aanziet om haar te begeeren, die heeft alreede...’

Logen, logen!

Den volgenden morgen schetterde de trompet lustig, toen hij, in de gelederen getreden, zijn Luitenant en Onderluitenant of Vaandrig, die Freds plaats had verkregen, zijn twee sergeants, drie korporaals en hun vijf adjunkten en eindelijk den ‘frater’ zoo als de chirurgijn, tegelijk barbier, der kompanjie werd genoemd, had gemonsterd en eenigen hunner de laatste bevelen gegeven. Militaire groeten werden herhaaldelijk gewisseld, en wat meer beteekende, menige vriendelijke hoofdknik ontvangen van de burgers, die dien groet vaak vergezeld deden gaan

van een hartelijk: God zegene u! Hoe verder zij zich langs de slecht onderhouden en alleen met veel moeite betreden wegen van Exeter verwijderden, des te hartelijker werden de groeten der inboorlingen. Zij trokken na een marsch van ettelijke uren de uiterste wachtpost voorbij, die het hun gants niet vriendelijk afnam dat de stelling, welke dagen lang er een van vertrouwen en gevaar was geweest, door het verder trekken dezer kompanjie alle belangrijkheid had verloren.

'Iets gepasseerd?' vroeg Semeyns den aanvoerder, die in rang zijn gelijke was.

'Nog al wat bijzonders!' klonk het vrij hooghartig. 'Als ik hier meer manschappen gehad had, zou ik een goed deel van Koning Jakobs dragonders, die door een heel hoogen Heer naar ons toe werden gebracht, gepakt en gehouden hebben. Ik heb er nu maar een paar honderd meester kunnen worden, maar díe zijn voor goed binnen.'

Het feit, dat Semeyns werd verteld, was in hoofdzaak waar. De oudste zoon van den Graaf van Clarendon, een neef van Koning Jakob, was uit het kamp bij Salisbury, waar hij, hoewel maar Kolonel, op zeker oogenblik door het afwezig zijn van alle hoogere officieren, - het had er wel iets van dat dit alzoo door een zéer hoogen beschikt was - de bevelvoerende was, aan het hoofd van drie regimenten kavallerie naar het Zuidwesten opgetrokken. Hij had ze eerst naar Blandford en van daar naar Dorchester gebracht, en ze na een halt van een paar uur naar Axminster geleid, in de nabijheid van Honiton. De

onder hem dienende officieren vatteden toen evenwel achterdocht op, vroegen wat het doel was van den tocht en weigerden verder te gaan. De jonge edelman vreesde ontdekt te zijn en derhalve zijn toeleg, om Zijn Hoogheid de drie regimenten in handen te spelen, niet te kunnen volvoeren. Hij joeg, slechts van eenige zijner manschappen gevolgd, door naar de voorposten, terwijl het gros terugkeerde.

Wanneer dat gebeurd was?

‘Een uur geleden.’

‘In welke richting gingen de dragonders terug?’ vervolgde Semeyns levendig.

‘Den kant op waar ge naar toe moet, Satansche geluksvogel!’

‘En waar hebt ge uw twee honderd gevangenen gestopt?’ De vraag klonk niet weinig sarkastiesch.

‘Ik ken den weg beter dan gij; want ik ben in mijn eigen land’ hernam de ander hoog.

‘Ik hoop te toonen dat ik, hoewel in een vreemd land, mijn gevangenen beter kan bewaren dan een, die er naar eigen beweren zoo goed in thuis is. Mannen, naar Honiton..! Luitenant, dáar plaatsen we onze vedetten!’

‘Als de Ieren 't je niet beletten, die hier in 't rond zwerven.’

‘Elk onzer neemt er tien van dat gespuis voor zijn rekening, niet waar, jongens?’

‘Hoerah! Hoerah!’ juichte de gantsche kompanjie.

Maar Semeyns, die een oogenblik had nagedacht, vond

de ontvangen berichten nog gewichtiger dan de andere en zag in, dat zijn troepenmacht te klein was voor den aanval of den overval, dien hij voorzag en waarvan hij al de kansen berekende.

‘Wil ik met mijne kompanjies de uwe volgen?’ vroeg de ander, die in Semeyns' overleggingen misschien wel vreesachtigheid las.

‘Is u voorgeschreven hier te kampeeren?’ was de wedervraag.

Toen de ander daarop toestemmend andwoordde vervolgde hij: ‘dan moet ge hier blijven... Ge weet hoe streng er geregeerd wordt.’

Bij de laatste woorden had zijn gelaat, dat van lieverlede een uitdrukking van opgewektheid had aangenomen, weder de gewone stugheid der laatste dagen vertoond. Na een oogenblik nadenkens riep hij een langen roodhairigen slungel voor het front. Hij koos hem, zoo als hij zei, om zijn lange beenen, die hij nu eens nog vlugger dan gewoonlijk in beweging had te brengen: hij moest naar 't kwartier van den Kolonel en dezen om nog een kompanjie vragen, zoo mogelijk om nog twee; maar de andere Kaptein, die zijn ijverzucht te boven was gekomen, bood hem aan den frater van zijn kompanjie, die een paard was machtig geworden, de gewenschte boodschap te laten doen.

Semeyns maakte gretig van het aanbod gebruik, waarna hij van den ander met een krachtigen handdruk en de woorden: ‘tot wederdienst bereid!’ afscheid nam.

‘De versterking zal me wel geweigerd worden’ bromde

Semeyns. ‘'t Ligt eenmaal in 't plan mij uit den weg te ruimen. Arme kaerels, die met me als offer kunnen vallen van de gril van een..’ Het woord: ‘despoot’ bleef ditmaal binnen.

Het broeden op eigen opvattingen had hem tot de monsterachtigste onderstellingen gebracht, maar vermocht toch geen oogenblik zijn plichtsgevoel te doen zwijgen. De gevaren, die hem omzweefden, dreven hem uit den toovercirkel, waarin zijn argwaan hem had gevoerd: ze noodzaakten zijn gedachten een gants andere richting in te slaan. Het krijgsmanshart klopte sneller; de aansprakelijkheid, die op hem als chef der *colonne* rustte, verplichtte hem een beroep te doen op andere krachten, als die de bittere wrok voor zich eischte.

In gesloten gelederen marcheerden zij voort: het kruit in de pan, de haan overgehaald, de korte piekspits bij de voorste kompanjie aan den musketmond geschroefd. Het terrein was golvend. Bosschen hier, graanakkers ginds, dekten de half verweerde rotsen welke de holle wegen omsloten.

‘Een uitstekend terrein voor een hinderlaag!’ zei hij tot een zijner Luitenants, Campbell genaamd.

Ze waren op de hoogte en zagen in een lieflijke vallei neer. Daar hingen aan de zachte helling der rotsen eenige schamele woningen; de kotten en schuren, die er naast stonden, deden ze kennen als boerenhuizingen. Benedenwaards in het dal lag een kleine stad; de kerkspits in het midden gaf het huizental, waarvan de rietendaken uit de nog niet gants ontblaârde eikenkruinen te voorschijn kwamen, recht op dien naam.

‘Daar zullen wel paarden te huren zijn, Campbell! 't Is noodig dat we eenige bereden manschappen hebben, als we de omzwervende dragonders in 't oog krijgen. Neem dertig man meê en kom me dan achterop!’

Hij werd in allerijl gehoorzaamd: het Regiment Mackay was bekend om zijn dapperheid, orde en tucht. Dát was steeds geloofd geworden... tot voor weinige dagen..!

‘Neem een Vaandrig meê; maar pas goed op hem: d e z e moet het toch tot officier brengen.’

‘Dat hoop ik ook, Kaptein!’ hernam de Luitenant met een veel beteekenenden blik en iets wat op een zucht geleek.

Semeyns schreed voort. Een groote afstand scheidde hem nog van Honiton, dat vijftien mijl van Exeter lag en voor den avond nog bereikt moest worden. Na een half uur marcheerens liet hij halt houden. Brood en spek kwamen uit de zakken, welke aan den sabelband hingen. 't Was een plek uitermate voor een kleine rust geschikt. De hoogte was achter hen; de naar omlaag zich slingerende weg, met boomen en heesters bezoomd, liep hier langs een nog groene weide, door een sloot vol helder water bespoeld. De ijzeren kroezen plonsden in het vocht en werden met gretigheid aan de gebaarde lippen gebracht.

Daar viel een schot! Nog een... nog vele..! Een peletons-vuur! 't Was in de verte, maar toch niet heel ver, naar de hemelsbreedte gerekend. ‘In 't geweer!’ werd er gekommandeerd. In een oogwenk was de proviand verdwenen en stond ieder in 't gelid.

Weder musketgeknetter! 't Was aan gene zij van den berg!

‘Op, mannen, op, dat zullen de Ieren zijn die in het rond zwerven en plunderen! De Luitenant zal 't warm hebben!’ riep Semeyns, die, allen vooruit, de steilten opklom, de degen in de rechter, een pistool in de linkerhand. Hij was al boven; hij zag naar beneden... naar den hollen weg diep onder zich... Een paar honderd slecht gekleede en bewapende soldaten, maar met een goed gekleeden en dapperen aanvoerder aan de spits, drong op een klein hoopjen aan. Dat deze aanvoerder betere soldaten verdiende had Semeyns dadelijk bemerkt. Het kleine hoopken was de troep van zijn luitenant, de dappere Campbell, die nooit zijn vijanden telde en vaak even roekeloos was als hij, en hij - 't was door den Kolonel dikwijls met een goedkeurenden oogblik opgemerkt, - geleek daarin bijna den onversaagden Kapitein-Generaal, die om musketten noch piekspitsen gaf.

‘Naar beneden, mannen, naar de heg beneden, maar achter het boschjen om! Ze mogen ons niet zien... Geen woord meer gesproken!...’

't Was ook niet noodig; ieder wist wat hem te doen stond. Op de helling van de tegenover liggende rots, maar bijna op den top, staarden eenige landlieden naar beneden met teekenen van angst. Ze vielen eensklaps plat op den grond, naar het voorbeeld van een tiental musketiers, die diep onder hen achter de heg, welke ook aan die zijde den hollen weg langs liep, zich op den buik hadden ge-

worpen... Het hoopken beneden weerde zich dapper met de piekspitsen; - tijd om de afgeschoten musketten weder te laden scheen er niet meer te zijn...

'Tien tegen een!' bromde Semeyns. 'Bravo!' juichte hij, want daar schoot het tiental, achter de heg tegenover hen in hinderlaag liggende, de goed gerichte musketten af in de opeengepakte Ieren, waarvan eenige te paard zaten. Verschrikt viel de een op den ander terug. Er ontstond gedrang, verwarring. Maar de vijandelijke aanvoerder bleek zijn tegenwoordigheid van geest niet verloren te hebben. Hij zond een vijftigtal der naastbij staanden de rots op, de heg door, terwijl hij het gros der bende op Campbell en zijn weinige musketiers liet aanrukken. 'Vuur!' kommandeerde nu Semeyns, en zestig kogels snorden onder de boomen door, waarvan vele takken in spaanders vlogen. De afstand was te groot, het terrein voor de aanvallers te ongunstig dan dat ze iets anders hadden kunnen treffen. Toch bleek het oogmerk van Semeyns bereikt, nog beter dan hij zelf had durven hopen. De landlieden aan gene zijde waren opgesprongen en juichten: 'Daar is Zijn Hoogheid met zijn duizenden! God zegene hem!' En het tweede salvo van Semeyns' troep zettede aan die woorden beteekenis bij. De Ieren, door een panischen schrik bevangen, wierpen de pieken en musketten weg. Campbell maakte beneden een meesterlijk gebruik van den toestand, liet 'Hoerah! roepen, met onverschrokkenheid op de wijkende overmacht inrukken, beval de nu weer geladen musketten te richten op de

ruiters, ten einde de paarden machtig te worden en kon zijn Kaptein, die eindelijk met de geheele kompanjie beneden was gekomen, een veertigtal paarden aanbieden en een dozijn gevangenen.

‘De Iersche varkens liepen me te hard, anders had ik u er meer kunnen leveren,’ zei hij luid lachend.

‘Niet noodig. Het beste lieten ze achter!’ en dit zeggende wees Semeyns op de vele musketten en pieken, welke in de overhaaste vlucht waren weggeworpen. ‘We moeten ze achterna. Als we vóor den avond versterking krijgen, dan zie ik kans ook de zwervende dragonders te vangen. Krijgen we geen versterking dan moet uw bewonderenswaardig gevecht het ons alleen doen, en dat zal 't ook wel kunnen.’

‘Was u niet zoo bij tijds gekomen, Kaptein, dan zou 't geheel anders zijn afgeloopen.’

Achter hen klonk het Wilhelmus! De geheele kompanjie, die zij straks achter gelaten hadden, voegde zich op last van den Kolonel bij hen en stelde zich onder kommando van Kaptein Semeyns.

‘Voorwaarts! marsch!’ en in de beste orde en in de blijdste stemming, marcheerde de gantsche bende op naar Honiton.

Semeyns had een der paarden bestegen, zijn pijpjen voor den dag gehaald en dampte lustig. Alle wolken schenen weggevaagd. De arbeid, waartoe hij verplicht werd, oefende een heilzamen invloed.

‘Wat ellendige vijanden!’ merkte Campbell aan, op

de slecht gekleede en woest uitziende Iersche gevangenen duidende, die, beladen met allerlei zakken, voor het front langzaam voortstapten.

‘Zes maanden dienst onder Generaal Ginckel, en ze staan even goed als wij de garde van den Koning van Frankrijk’ hernam Semeyns met overtuiging. ‘Ik weet hoe weinig wij waard waren, nu zestien jaar geleden, en hoe eerst de strop en toen de drilstok als middelen van onderwijs moesten dienst doen.’

IX.

Te Honiton aangekomen hoorde Semeyns belangrijk nieuws. Tot zijn verbazing vond hij daar het gantsche Schotsche regiment van Kolonel Bellasis, die van de aankomst en het terugvallen der Regimenten dragonders onder den jongen Cornbury door zijne spionnen was onderricht en met de meeste snelheid, zonder bevelen van het Hoofdkwartier af te wachten, zijn legerplaats verlaten en zich in den rug van de aarzelende Koningstroepen had geworpen. Van de drie naar het vijandelijk kamp gelokte Regimenten was het hem gelukt er twee af te snijden. Deze bestonden geheel uit Engelschen, die al heel spoedig: 'leve Zijn Hoogheid!' riepen en, toen een verhoogd soldij werd aangeboden, dadelijk bereid waren zich onder de Prinsenvaan te scharen.

'Het wordt ons al te gemakkelijk gemaakt' bromde Semeyns, die in dit alles een nieuwe teleurstelling zag.

'Zijn Hoogheid doet in zijn schrijfbureau meer dan wij in het veld,' hernam de Kolonel bewonderend.

'Ja, door verraders te kweeken.'

De Kolonel zette groote oogen op; misschien had hij,

de Schot, den Hollander, die breed Engelsch sprak, niet goed verstaan.

‘Wat beveelt u mij, Kolonel?’

‘Luidde de order van het Hoofdkwartier dat ge je hier zoudt posteeren?’

‘Mij is bevolen de uiterste voorposten voorbij te trekken en mijn manschappen op een geschikt terrein als vedetten te doen post vatten.’

‘Welk een onderscheiding!’

‘Niet waar?’ Semeyns' toon was sarkastiesch.

‘De last is duidelijk. U heeft Honiton, waar ik ben en blijf, nu voorbij te trekken en post te vatten zeven mijl verder, te Axminster. 't Schijnt de bedoeling van Zijn Hoogheid toch te zijn op Salisbury af te trekken en, na het hier gebeurde, waaruit de geest van Jakobs leger valt af te leiden, zal hij wel spoedig besluiten zijn Hoofdkwartier te verleggen, en dan is 't bijna zeker dat hij dat te Axminster vestigen zal.’

‘U vindt dus goed dat ik doortrek? Dat is uitstekend!’

‘Laat ik je met twee kompanjies bijstaan.’

‘Zoo als u beveelt. Ik kan het echter met de mijne alleen wel af. Welk een oorlog!’

‘Het is er geen en mag er ook geen zijn!’ hernam de Kolonel vrij strak. ‘Maar ik beveel u in deze niets.’

‘Dan trek ik dadelijk door naar Axminster, met mijn beide kompanjies alleen.’

‘Morgen ochtend toch?’

‘Als u 't vergunt, dadelijk. Ik z o e k het gevaar, Kolonel!’

‘'t Is bekend dat u een kloek man is. Maar je kunt daar op een talrijke troepenmacht stooten...’

‘Ik heb volle twee honderd musketiers onder mijn bevelen en daarbij een tiental Iersche gevangenen, die genoeg schreeuwen en kermen zullen als we beginnen te vuren, om duizend lafaards tegenover ons, zoo die er zijn of verschijnen, op de vlucht te jagen of de wapens te doen nederleggen.’

‘Ga dan met God! Maar de Ieren laat ge achter bij mij. Gevangenen zijn altijd een belemmering, daarom houd ik er niet van ze te maken. Kwartier geven noem ik altijd maar gekheid... Zoodra je evenwel onraad merkt, moet je mij een renbode zenden dát beveel. ik u. Er mag geen nederlaag geleden worden. “Zooveel mogelijk moet ieder treffen zelfs vermeden.” zoo stond er in de order, die ik van ochtend uit het Hoofdkwartier ontving...’

De doodmoede soldaten hoorden zonder morren het onverwachte bevel tot oprukken. Ze hadden een stevig maal gebruikt en zich verbroederd met de pas overgekomen koninklijke dragonders, die hun veel vertelden van de schromelijke wanorde in 's Konings kamp en de angst aldaar voor het onnoemelijk aantal reuzen, waaruit het leger Zijner Hoogheid heette te bestaan.

Hoe men zich vroolijk maakte over al de uitgestrooide vertelsels!

Van een vertrouwden gid vergezeld ving Semeyns den tocht aan. Hij had de beschikking gekregen over een aantal paarden, voldoende om een goed deel zijner manschappen te

doen opzitten. Deze hadden geleerd, wat Zijn Hoogheid bij vele kompanjies Hollandsche musketiers had verordend, tevens als ruiters dienst te doen. Alle gesprekken waren verboden. 't Was stik donker geworden en aan beide zijden van den weg verhieven zich heuvels en bergen met hout bewassen. Geen enkel lichtjen duidde een woning aan. Een dikke mist omhulde allen. Het was doodstil. Slechts het kletsen van de paardenhoeven in de weeke klei werd vernomen, en soms het krassen van een kraai, te vroeg uit den dommel gewekt. De officieren reden met ontblooten sabel, de bereden manschappen, het musket aan den bandelier op den rug, gereed om bij het eerste signaal van het paard te springen. Een uil kraste in de nabijheid; een steen rolde van een der vele hellingen naar beneden. Een trilling doorliep de benden: aller oor, aller oog was gesperd! Een tijd lang ging de tocht opwaards, toen gelijkvloersch, eindelijk naar beneden. Omlaag gekomen werd de flikkering van een lichtjen bespeurd.

‘De boerderij van Vader Oals’ fluisterde de gids. ‘Op een half uur afstands ligt Axminster.’

‘Is hij vriend?’ vroeg Semeyns.

‘Sedert jaren.’

‘Kan hij ons allen een dak geven?’

‘Ja, hij met zijn twee buren... en d i e zullen er ook niets tegen hebben.’

Semeyns vond voorzichtiger het stadtjen bij daglicht te naderen dan nu er dadelijk heen te trekken. Hij be-

sloot dus bij vader Oals aan te kloppen. Zoo als de gids hem voorspeld had werd hij vriendelijk ontvangen. Hooi en stroo was er overvloedig, ruimte op de dorschvloeren en in de stallen evenzeer.

De wachten werden uitgezet. De luitenant Campbell verzocht aan het hoofd daarvan buiten te blijven, maar Semeyns stond het den buitengewoon vermoeid uitzienden jonkman niet toe. Hij zelf zou waken met den Kapitein der tweede kompanjie. Hij droeg de verantwoordelijkheid en wilde dus 't liefst op zich zelven vertrouwen. Mocht hem iets noodlottigs gebeuren dan was de in rang met hem gelijke van rechtswege zijn opvolger in het gezach; daarom wenschte hij dien naast zich.

Vóoraan in het bosch, juist waar de weg van Axminster op Honiton zich naar boven slingerde - de weg dus dien zij straks waren afgekomen - zaten de beide officieren in hun mantels gewikkeld neer achter een stuk rots, terwijl een twintigtal musketiers vóor hen plat op den buik lagen en twee hunner, half achter de boomen verscholen, op wacht stonden.

De stilte, welke hen omringde, maakte den strijd tegen den slaap zwaar. Semeyns' gedachten echter waren de zee overgezweefd en hadden stil gehouden in zeker huis, bij zekere bedsteden, waar de ademhaling geregeld ging, waar de blosjens gloeiden op gevulde wangen en de vrede sluimerde op lippen, door zoete glimlachjens half geopend.

‘Slaapt goed!’ lispelde hij. Maar eensklaps verdwenen die beelden en trad er een gants ander voor in de plaats.

Een bekoorlijke gestalte lag op het mollig bed in de aanvalligste houding; het rozerood lipjen opende zich om hem een liefelijk woord toe te lispelen; de zwellende boezem golfde onder den hagelwitten half doorschijnenden doek... Weg! daar van daan! Naar den stillen tempel van het huisgezin terug! Maar het scheen hem onmogelijk... Wat echter de wil niet vermocht, gelukte den prikkel van buiten aangebracht. Een schok doortrilde hem en zijn medgezel. Beiden hadden iets gehoord. De twee wachten ook, want ze riepen aan, waarop allen opsprongen.

Luistert! Het kraken van wielen, het stampen van paardenpoten!

'Open de lantaarn!' werd er gekommandeerd. Een flauw schijnsel viel op den weg en op een karos met twee paarden bespannen en gevolgd door een huifkar, moeielijk voortgetrokken door een bonten viervoet. De karos geleek op de voertuigen, zoo als de burgerstand in Londen, die zich eenige weelde veroorloven mocht, somwijlen huurde, de huifkar, zoo als door de landlieden gebruikt werd, die 's morgens vroeg de eetwaren naar de groote stad brachten.

De paarden schrikten bij het plotseling verschijnen van den lichtstraal, de koetsier op den hoogen bok nog meer. Het grof laken portier werd even opgetipt. Het oog, dat er uitgegluurd had, bespeurde - wat de koetsier niet gedaan had - een oranje-bandelier. Het hoofd werd nu geheel naar buiten gestoken en de vraag klonk: 'Prinsen volk?'

Op het toestemmend andwoord en bij het toetreden van Semeyns zei dezelfde stem: ‘méer licht!’ en toen, met blijde verbazing: ‘wat gelukkig toeval, dat ik u juist tref!’

Semeyns dacht een oogenblik na: hij had het gelaat, waarop nu het volle licht viel, meer gezien, maar kon het nog maar niet thuis brengen; het was een gelaat, waarvan de uitdrukking hem aanvankelijk het woord: ‘Mylord’ op de lippen bracht.

‘Herken je mij niet?’ klonk hem in zuiver Hollandsch.

Nu werd het hem in eens klaar.

‘Mijnheer van Citters! Uwe Edelheid is behouden aangekomen, want ze is onder de vlag Zijner Hoogheid!’

‘'t Werd me daar ginder wat al te warm. Ik heb haast. Kan ik doorrijden?’

‘Voor alle zekerheid geef ik Uwe Edelheid mijn gids en een paar manschappen meê. Hoort die huifkar...?’

‘Ze bevat mijn *garderobe*!’ klonk het met een lach.

‘Het beest dat er vóor staat, kan niet meer voort, Mijnheer, en ik heb geen enkel trekpaard bij de hand!’ merkte Semeyns bedenkelijk aan.

‘Laat de kar dan maar hier blijven met mijn lijfknecht... Wees zoo goed mij haar morgen na te zenden. Ik ga regelrecht naar het Hoofdkwartier. Heb je iets te melden dat ik overbrengen kan en m a g ?’

De diplomaat verloochende ook hier zich niet.

‘Neen, niets bijzonders. De H e e r e n hebben alles gedaan: voor ons s o l d a t e n blijft heel weinig meer over.’

Mijnheer liet het portier-gordijn los en was er weer

achter verborgen. Toen het rijtuig echter in beweging kwam, stak hij de hand haastig nog even naar buiten met een brief. ‘Dit kwam voor u aan met den Hollandschen post... verleden week!’

Semeyns vatte het kostelijk stuk haastig aan. ‘Ik dank Uwe Edelheid wel... Uwe Edelheid wordt vriendelijk gedankt!’ stamerde Semeyns.

Hij verlangde dadelijk te lezen. Campbell had nu eenige rust genoten en zou zijn plaats wel kunnen innemen. Eenige minuten later zat hij op de plaats van Vader Oals bij den bakoven, waarin groote zwarte brooden voor den volgenden dag werden gaar gestoofd. Vader Oals en zijn buren wilden de verlossers, van wie ze zooveel hadden hooren vertellen en die ze nu eindelijk te zien hadden gekregen, den volgenden morgen eens een goed gevulde maag bezorgen.

Warm was 't op die plaats, heerlijk warm; het licht liet echter wel wat te wenschen over, want alleen de magere pit van katoengaren moest het verspreiden en die pit dreef op onklare olie en snerkte en spartelde telkens in de vuile drab. Maar de vriendelijke gastheer wist er wat op te verzinnen. Voor het aanstaande Kerstmisfeest was moeder de vrouw begonnen de kaarsen te maken, welke dan de donkere dagen buiten bijna in heldere daar binnen deden verkeeren. Misschien dat eenige daarvan reeds klaar waren. Daar dit zoo was zat Semeyns weldra aan de greenen houten tafel tusschen twee lichten in, met een open brief voor zich, alles om zich heen

vergeten en weinig vermoedende van de bewondering, welke hij in zijn scharlakenrooden rok met den rinkinkenden sabel aan en de glimmende pistolen in de bandelier bij den bakkenden oude wekte.

‘Welbeminde man!

UEds. brief van begin November kwam mij voor eenige dagen ter hand en zou wel eer beandwoord zijn, indien ik bij het vertillen van onze kleerenkast mijn rechterpols niet wat bezeerd had. Ook wist ik niet of mijn andwoord wel ooit terecht zou komen, daar UEd. mij geen juist adres kon opgeven. Toen ik evenwel de pen kon houden besloot ik maar te beginnen, wel wetende dat UEd. begeeren zou iets van ons te vernemen. Recht blijde waren we allen te vernemen, dat UEds gezondheid en veiligheid gekonserveerd bleef.... Wij hebben ons al dikwijls angstig gemaakt.... Ernst, die goeie lieve jongen, beurde ons dan weer wat op door zijn dartelheid en jokkernij. Brechtjen kan dat zoo niet en ziet zelfs nog wolken, waar ik het al de blauwe lucht doe.

Ik houde mij verzekerd, dat UEd. de gelegenheid om u te onderscheiden niet zal verzuimen, maar ook, dat UEd. daarbij de wijze voorzienigheid niet uit het oog zal verliezen, daarbij indachtig zijnde de genegenheid van de velen, die UEd. achterliet.

Ons huis is nu geheel op orde. Verleden Zondag zaten wij voor het eerst beneden in de mooie kamer, Brechtjen en Ernst aan het raam, ik bij den open stalen haard, den

eigensten, dien ik voor tien jaar op het boêlhuis kocht te Rotterdam. Er is nog geen vlekjen aan te zien... Ik zat in uw stoel.... De zitting mag wel eens worden overtrokken; nu, ze heugt dan ook al wat jaren. Ik maakte het kussen immers voor mijn bruîgom! Als UEd. bij ons was geweest, ware 't maar een uurtjen, en ons kopjen kandeel meê had geproefd, dan zou ik zeker niet zoo geschrokken zijn bij het zien van den heer, die vlak ons raam voorbij ging. Dat hij er deftig uit zag, bleek uit den uitroep van Ernst. Brechtjen zag hem ook, nog wel het eerst van ons allen, geloof ik, want ze zei dat hij haar zoo sterk aanzag; wat toch geen reden was om zoo te kleuren! 't Was neef Henrick van Arkesteyn, die misschien al jaren weer in 't land is; wij weten ook zoo weinig van die *branche* onzer familie af. Naar het uiterlijk te oordeelen is 't hem voor den wind gegaan.... Zondige vragen rijzen soms in het binnenste op, indien men de welvaart en het aanzien van sommigen, die het zoo weinig verdienen, en het tobben weer van anderen, die 't goede altijd lief hadden, nagaat!

Ik heb voor Brechtjen een Fransche- en een naai-school in de nabijheid gevonden. Madame Crevau woont schuins over ons en Juffer Vis op den Kolk. 't Kost samen zeven gulden vier stuivers in de drie maanden, zonder de turf te rekenen, welke juffer Vis elke week door ieder van haar meisjens laat meêbrengen. Ernst deed ik niet op de Stadslatijnsche school, zooals ik met UEd. besprak, want, naar ik van den aptheker hier om den hoek verstond,

een man die toch ook latijn had geleerd, waren de bijzondere scholen veel beter dan die van de Stad. Ik ben nog zoekende naar een in den omtrek, want ver weg kan ik Ernst toch niet zenden, daar ik hem dán niet altoos zou kunnen brengen en halen, wat ik toch graag zou doen, uit konsideratie van zijn UEd. bekende kordaatheid in 't loopen en 't klauteren. 't Schoolgeld is voor poorters-kinderen op de Stadsscholen wel heel laag, maar daar UEd. geen poorter is, heeft het voor onzen Ernst niet te beduiden.

Brechtjen heeft al een vriendinnetjen zooals ze zegt, evenwel, naar ik hoop en vertrouw, maar een schoolkennisjen, in het kind van den koekebakker uit de Stilsteeg. Ze werd er verleden week op een avond gevraagd, om te komen plakken voor St. Nicl., had dolle pret gehad, wel twintig vrijers in 't goud gezet, zoo als ik geloof, er evenveel opgegeten, en daarbij saliemelk gedronken tot ze niet meer kon. Nu, dát bleek 's nachts - Goed, dat Moê in de medicijnkast zelfs in donker den weg weet. Ze was 's morgens nog wel niet heelemaal beter, maar ik zond haar toch naar school. Wie zich te buiten gaat in spijs en drank mag er wel eenige boete voor beloopen. Het toch-naar-school-gaan en het niet-meê-gaan den volgenden Woensdagmiddag naar het Doolhof, was voor haar de boete. Zij trok zich het laatste wel aan; dat zag ik aan haar lippen; maar ze zei niets en toonde geen berouw. Had ze dat maar gedaan, dan had ik haar dadelijk meê genomen, want nu moest ze alleen thuis blijven, daar

ons dienstmeisjen, dat het ruwe werk doet, tegenwoordig vóor het middagmaal naar huis gaat.

Hoe jammer dat Brechtjen zoo trotsch is!

Ernst kraaide 't uit van plezier, toen we na 't eten samen naar de Prinsengracht bij de Runstraat kuierden. Het deed mij haast nog meer aan dan hem, toen ik voor den ingang stond van de hooge poort van het oude Doolhof. Ik noem dit het oude, daar er sedert mijn kindsheid nog menig andere is verrezen. Ik dacht me er in den tijd, dat ik daar aan de hand van onze Bettie stond en mijn lieve vader, de Admiraal, nog leefde. Nu hield ik echter een kind aan de hand, onzen kleinen Ernst... Ik zou toch het heden voor het gister niet willen ruilen...'

'Niet? Niet?' prevelde Semeyns.

'Verbeeld u, op de plaats stond een grot, uit uitheemsche steenen, zeehoornen en ander schelpwerk gebouwd, van buiten versierd met beelden uit de heidensche fabelleer en van binnen doorsneden met fonteinspruiten; ook de steenen vloer, waarop we liepen, was vol waterpijpen. Maar dat was nog maar het voorspel. 't Gezicht daarop kostte ons vier duiten. Wat er verder volgde, eens zooveel. Ik dacht evenwel naar UEds. intentie te handelen door zooveel eens te versnoepen. Wij gingen dus door en zagen daar te veel om op te noemen, maar wat Ernst het meest trof was wel: 'Salomon op zijn koninklijken troon met zijn Hellebardiers en lijftrawanten; vóor hem komt de koningin met hare staatsjuffers, doende alle voor den Koning haar behoorlijke eerbiedigheid, en de Koning haar

beziende staat op van zijn troon, gaande van zelf weer zitten.' Zóo stond het op het papiertjen aan den wand geplakt; maar het laatste gebeurde ditmaal niet. De koning bleef staan en het knarste en ratelde en rommelde onder hem zóo vervaarlijk, dat de man, die ons alles liet zien, er naar toe kwam loopen en met grove woorden Ernst beschuldigde van een steentjen tusschen het raderwerk gegooid te hebben, dat onder den koning alles in beweging brengt. Of het waar was? Hij zei van neen, maar zijn oogen keken zóo ondeugend, dat het me niets verwonderen zou, dat hij den steen een duwtjen had gegeven.

Mijn plezier was er nu evenwel af. Ook hadden we, naar mij dacht, zoo wat het beste gezien. Wij keerden dus maar weerom, zonder eenige opmerking over het nu te veel betaalde. De spullebaas bleef lomp en leidde ons niet terug. Had hij 't maar gedaan! Want toen we op het pleintjen waren ging Ernst, hoe ik 't hem ook verbood, de grot nogmaals in, waagde zich op de gevaarlijkste plekken en werd uit al de onderaardsche fonteinen met ijskoud Lauriersgrachtwater van onder tot boven bespoten.

De kwaje jongen, hij had zijn Zondagspak nog al aan!

Ik had grooten lust gehad met hem den Heiligen weg over te gaan, het Rasphuis voorbij, en hem daar den 'Weelderige-dwang' te toonen: het geheime Tuchthuis, zoo als de aptheker me onlangs vertelde, voor verwilderde groote-lui-zoontjens. Ik deed het maar niet, want de jongen was te nat. Hij is er duchtig verkouden van geworden. Toen ik hem voor een paar dagen in zijn bed stopte

vroeg hij mij UEd. er maar niets van te zeggen; maar d a t wilde ik hem niet belooven.

Het leven valt me hier erg meê wat de vroolijkheid, maar gantschelijk niet wat de goedkoopte betreft. En dan de kosten van het verhuizen en het opknappen van zooveel, dat bij het overbrengen geleden heeft! UEd. had me voor de afreize gepermitteerd niet op eenige guldens te zien, daar UEds revenuën nu wel zouden augmenteeren. Ik was dit het eerst indachtig, toen ik het portret van Vader den Admiraal nog eens met attentie bekeek en toen bekennen moest, dat het een vernisjen noodig had. Op de volgende gracht woonde een schilder, die mij zeide dat dit bijna niets zou kosten en, als hij 't naar zijn werkplaats mocht medenemen, nog minder; maar het laatste wilde ik niet. Dat portret kon ik de deur niet laten uitgaan. 't Zou me geweest zijn of ik den lieven besten man dan eerst voor goed had verloren.

Hij verniste dus in de huiskamer, zoodat ik er den gantschen tijd bij kon wezen. 't Was niet meer dan een paar uur arbeids iederen dag en hij kwam maar driemaal, en hij deed niets anders als vernissen, zooals uit zijn nota bleek; want daar stond op: ‘een ouden zeesoldaat voor UEd. vernist: vijf gulden.’ Zoo is alles avenant!

Toch moet UEd. niet denken, dat ik met mijn huishoudgeld niet toekom. Kontrarie van dien, ik houd nog over. UEd. behoeft zich dus in niets te bekrimpen. Ik kan zelfs nog iedere week een schelling in het varken van de kinderen doen. Als er occasie toe bestaat zal UEd.

mij wel spoedig schrijven met opgave van adres. De rescriptie zal waarlijk niet lang uitblijven, mét een paar regels van de kinderen, die, o zoo vurig! voor U bidden tot den Heer.'

Er schoot plotseling iets vochtigs in de ooghoeken van den lezer. Nog een paar regels en hij was het epistel ten einde; en die paar regels behelsden den deftigen groet van zijne getrouwe hem liefhebbende huisvrouwe:

GEERTR. SEMEYNS, geb. VAN PERSEYN.

Hij sloot bedaard den brief en huiverde.

Wat voelde hij zich koud...! wat voelde hij zich eensklaps oud!

Hij had ook misschien te veel van zijn krachten gevergd en behoefde rust. 'Lieve Brechtjen!' fluisterde hij, het hoofd op de linkerhand steunende.

Vader Oals, die met de brooden klaar was en het oogenblik dat de brief gelezen was, scheen afgewacht te hebben om een vraag te doen, trad hem wat naderbij en zeide: 'Heer Officier, brengt Uw Prins onzen prediker Lamb meê, zooals ik heb hooren zeggen? Dat was me een voorganger in de Gemeente! Hij stelde je naakt voor het aangezicht van den Gerechte en begon je dan weer aan te kleeden heel in de diepte van onderen op!'

'Morgen, goede man! Ik slaap bijna zittende.'

'Daar is al voor gezorgd, Heer Officier. In de kamer van de Vrouw hebben we versch stroo gelegd. 't Is nog nooit vertoond; de kamer is haar glorie, maar wie ons onzen broeder Lamb terug brengt krijgt het beste van haar en van mij ook.'

X.

Geheel gekleed wierp hij zich op het zindelijke strooleger. De geladen pistolen bleven onder zijn bereik, want hoe vriendelijk hem ook de menschen, die hem gastvrijheid bewezen, voorkwamen, toch had hij de voorzichtigheid niet uit het oog te verliezen. Door den slaap overmand kon hij echter niet lang nadenken over de gevaren, welke hem konden bedreigen of over den inhoud van den brief, die hem eenige oogenblikken midden in zijn huiskamer had verplaatst. Hij sliep dadelijk in, sliep vast, zonder droomen!

Maar was dat dan geen droom: dat het licht om hem heen werd, dat hij een met zand bestrooiden vloer zag, waarop hij neerlag, en toen een zware kast van eikenhout, twee kleine vensterkozijnen met groene ruitjens, waardoor licht naar binnen viel, zonlicht, dat een gedaante als omgolfde, welke op den drempel stond eener half geopende deur?

Neen, dat was geen droom, maar werkelijkheid...!

Daar stond een tengere schoone knaap, een wollen muts op het hoofd, dat omkroesd was van zwart glanzig hair, met wambuis en broek zoo als de gilde-leerlingen in Londen droe-

gen. Wat fijn besneden gelaat, te fijn bijna voor een jongen! En dan het lachjen, dat de roode lippen geopend hield, waardoor onberispelijk witte tanden te voorschijn kwamen! En die oogen, waarin verlegenheid met guitigheid om den voorrang dongen!

'Maud!' klonk het eensklaps uit zijn mond.

'Ja, daar ben ik. Gelukkig, dat ze me op de reis hier naar toe niet zoo gauw herkend hebben als u het doet....'

'Wat onvoorzichtigheid, om geen harder woord te gebruiken!' riep Semeyns, van zijn legerstede opspringend.

'Dat kan wel wezen' merkte Maud koeltjens aan. 'Ik moet zeggen, dat de ontvangst me niet meê valt. 't Verwondert me nu zelfs, dat de voorname mijnheer me nog herkend heeft.'

Semeyns reikte haar de hand; dat was zijn eenig maar voor Maud oogenschijnlijk voldoend andwoord, want zij nam die hand in de hare, en hield die vast, terwijl ze met een guitigen blik opmerkte: 't Was een lastige reis, en als men dan merkt dat hij, voor wien ze ondernomen werd, haar niet waard is, dan wordt ze een domme streek.'

'Dat is ze ook.'

'Zoo?... Dan ga ik weerom.... of ergens anders naar toe. Goeden dag, Mijnheer... Semeyns!' Zij maakte een buiging, zóo bevallig, dat ze aanvallig werd.

'Ik kan niet uit je wijs worden, kind!' gaf hij half ernstig, half schertsend te kennen.

'Ik kan niet uit ú wijs worden, Mijnheer de Kaptein,' hernam ze hem nabootsend. 'De laatste indruk, de a l l e r

laatste, dien ik van u in London kreeg, was heel anders als de eerste hier. Weet u wel wat dat voor een indruk was en waar ik dien kreeg? U kleurt...? Ah, de groote Mijnheer herinnert het zich ook, en hij kleurt! Dus de groote mijnheer heeft iets gedaan wat hij zelf niet goed kan vinden. Maar was 't dan zoo erg me een kus te geven tot afscheid?'

'Neen, Maud, dat vind ik in 't geheel niet erg.'

'Maar is het dan erger een kus te geven bij het terugzien?' vroeg ze fijn glimlachend.

Geen woord, maar een daad gaf op die vraag het andwoord. Hij sloeg zijn arm om haar midden en kuste haar.

'De eerste les is afgeloopen!' verzekerde zij.

'Begint nu de tweede?' vroeg hij in veel betere stemming. 'Kom, ga op dezen stoel zitten. Ik heb nog een half uurtjen vrij.'

'Dat 's niet lang en misschien nog te lang.'

'Ik ben nieuwsgierig hoe je dat uitlegt!'

'Begin ik aan mijn tweede les, dan is de tijd te kort; begint u uw eerste, dan vrees ik dat hij te lang zal zijn..'

'Maar wees dan toch een oogenblik ernstig, lieve Maud!'

'Ah, 't begint beter dan ik vermoedde.'

'Wat ben je luchtig en opgeruimd! Vroolijk was je altijd, maar nu juist zoo uitgelaten....!'

'Omdat ik u terug zie.'

De woorden werden zoo eenvoudig geuit, dat Semeyns niet wist hoe ze op te vatten; hij vond het daarom ook

maar het best den schijn aan te nemen, ze niet gehoord te hebben, en vervolgde: ‘nu je de uwen verlaten hebt.’

‘Ik heb niemant anders als u en wil ook niemant anders hebben.’

‘Nu je alleen staat...’

‘Dat deê ik vroeger... Nu ja, *Auntie* kwam soms een half uurtjen. U heeft zelf gezegd, dat ze zich eigenlijk over me schaamt. Doet u dat ook, Mr. Semeyns?’

‘Neen, waarlijk niet, lieve beste Maud! Maar juist omdat ik je zoo lief vind en zooveel van je houd, kan ik niet goedkeuren, dat je hier bent gekomen te midden van een leger..! een jong lief meisjen te midden van soldaten..! van ruwe soldaten..! erg ruw...!’

‘Dat kan me niet schelen. Ik kwam hier omdat u hier was... Ik wou met u wezen en dat ben ik nu... Stuur me niet weg!’ De laatste bede werd op angstigen toon uitgebracht.

‘Maud! Maud!’ riep de ander, haar in de armen sluitend. Hij schrok van zich zelven; hij sloeg zich met de gebalde vuist voor het voorhoofd.

‘Wat is er nu weer?’ vroeg ze erg lief pruilend. ‘Als ik bij u ben dan voel ik eerst, dat ik vroeger eigenlijk niemant had om echt lief te hebben...’

Er was een oogenblik stilte. Semeyns dacht na; hij zamelde al de kracht, welke hij nog in zich voelde; maar Maud verkortte zijn innerlijken strijd, door de beide handtjens op zijn rechter te drukken, het hoofdtjen voorover te buigen en haar schalke oogen in de zijne te spiegelen.

‘Je vermomming toont reeds, dat je den gedanen stap zelve gevaarlijk achtte’ zei Semeyns.

't Was de pijl van een deinzend strijder.

‘Wel, in een andere had ik 's avonds niet alleen door Londen kunnen loopen, was ik niet te weten gekomen wat ik moest weten en had ik geen plaats gekregen in de huifkar van den hoogen Hollandschen Mijnheer, die wát verstandig deed zijn biezen te pakken.’

‘Hoe? Ben je gisteravond...? Waar hebt je den nacht doorgebracht?’

‘Tusschen koffers en dozen en onder een warme pelsdeken. Ik heb in geen drie nachten zoo goed geslapen...’

‘Je bent toch een baasjen! Waar hebt je toch dien moed van daan? Hebben dat de duiven en de konijnen je geleerd?’

‘Ik geloof haast: de knappe mijnheer, die ze me hielp voêren...’

‘Maar hoe kwam je mijn naam en mijn verblijfplaats te weten?’

‘Och! och! Alsof een vrouw, die iets w i l weten niet alles te weten komt!’

Semeyns had weder reden zich te verbazen over de spoedige ontwikkeling van de vrouw in dat kind. Hij kon ook niet weten wat er in het hart van dat vroeg-rijp kind reeds maanden lang was omgegaan. Hij begreep bovendien niet, dat aanwending van krachten ontwikkeling van krachten ten gevolge heeft en dat moeitevolle strijd juist de middelen om dien strijd te voeren doet vermeerderen.

‘Luister nu goed!’ vervolgde ze vertrouwelijk. ‘Ik wil je alles vertellen. Toen u vertrokken was zorgde ik er wel voor geen roode oogen te toonen...’

‘Je hadt ze dan toch gehad... en dat om mijnentwil...? Maar 'k moest weg, lieve Maud, om je zelfs wil...!’

‘Dat geloof ik niet; maar stráks mag u boete doen; nú moet u luisteren. Niemant heeft mijn oogen rood gezien, dús... daar niet meer over gesproken! Dadelijk al stond het bij me vast, dat ik bij Mr. Stevens niet blijven zou. Moeder Sally viel van de eene flauwte in de andere. Mr. Stevens was zeker om iets van *Auntie* te weten te komen naar dien akeligen mijnheer van het Hof gegaan, die eens buiten was geweest en toen me had aangezien of hij me wegen wou, en kwam terug met de boodschap, dat Chiffinch, zoo heette hij, met de Noorderzon was vertrokken. 't Scheen wel, dat die erg zware buien had zien hangen en daarom maar liever bij tijds was gaan schuilen. Mr. Stevens zei, dat het voor mij heel naar was, want dat er nu niemant was, die zich mijner aantrok. Ik begreep heel goed, dat hem dat weinig had kunnen schelen als er maar iemant geweest was, die het gewone kostgeld voor me had willen betalen. Hij zei echter heel vriendelijk, dat ik zoo dadelijk me niet ongerust behoefde te maken en liet me gissen dat u daarvoor gezorgd had. Wie ge waart en hoe ge heettet? 't Was een vraag, waar ik weer geen andwoord op kreeg. Ik had gehoord van Nathanaël, dat hij dikwijls boodschappen deed naar een

Hollandschen Mijnheer in Londen... Ik kwam te weten waar die woonde en, toen ik er in mijn nieuw pak aanklopte, kreeg ik een voornamen dienaar met veel passement op zijn jas en reukwerk, - heerlijk reukwerk! - op zijn pruik, te zien en ook aan 't praten. Binnen een kwartier wist ik dat u een Hollandsch Kaptein waart, en daar de stad vol was van den inval en de overwinningen van het Hollandsche leger begreep ik óok, dat je daarnaar toe was gegaan. Bovendien hinderde mij Nath met zijn oogen, die wel geitenoogen lijken, met zijn handen, die wel wat van hanepoten hebben, die agaat van moeder Sally...! Ja, die leelijke jongen verhaastte mijn besluit. Hij was zoo blij dat je weg was... Hij zei 't me twee, driemaal achtereen; daarbij, dat u nooit terug zou komen en wát dikwijls gelachen had om mijn boersche manieren - is dat waar? is dat waar? - en om mijn kinderpraat - dát kan waar wezen. O, hij had me zoo lief.... en hij begeerde me tot vrouw! Ik grilde... Bij iedere trap, in elken hoek wachtte hij mij op met uitgestrekte armen, altijd met dezelfde woorden en ook met dezelfde oogen...! Niemant heeft me ooit zoo kwaad gemaakt, zelfs Sultan niet, de dog, die eens in mijn konijnenberg zijn breeden rooden muil stak! Neen, ik kon daar niet blijven en toen die leelijke jongen me eindelijk toevoegde, dat ik hem wel zou m o e t e n kussen en bij hem wonen, omdat de rijke *Auntie* ook met de noorderzon vertrokken scheen en er over een paar weken in heel Londen niet één behalve hij zou wezen, die zich wat bekommerde om mijn honger en dorst, toen

greep ik naar het laatste der gouden muntstukken, die *Auntie* me gegeven had. Voor de andere had ik het jongenspak gekocht - in Londen zijn er velen die zich zoo vermommen, dat hoorde ik, en daarbij heel veel meer nog - en het laatste besteedde ik om den voornamen Hollandschen dienaar, dien ik ook op zekeren dag zijn goed zag pakken, over te halen mij met zich in zijn huifkar op te nemen. Bij 't vallen van den avond begon die alléen haar hotsen, maar even buiten Londen deed zij 't achter een karos, welke daar wachtte.'

'Maar hoe wist je mij te vinden, bij-de-handtjen?' vroeg Semeyns.

'Ik dacht in 't begin van de reis dat dit heel moeielijk zou gaan... en hoe makkelijk ging het en als van zelf! Ik zat in de huifkar, toen de lantaarn van de soldaten u en dien hoogen Mijnheer in de karos verlichtte. Ik had geen moeite ú te herkennen.' Ze drukte op het woordtjen: u, zeker omdat hij straks wel eenige moeite gehad had haar te herkennen. 'Wat staan die kleeren u goed! Toe, zet dien hoed met die mooie veeren eens op!'

'Kind!' fluisterde hij; maar hij deed toch wat ze gevraagd had, en met een vroolijken glimlach ook.

'U ziet er veel jonger uit dan in die burgermanskleeren! veel knapper! 't Is om trotsch op u te zijn!' riep Maud in vervoering.

'Wat zal je dan wel zeggen, als je me in mijn monteering ziet van Officier van de Lijfgarde.'

'Laat me die eens zien! Toe, trek die eens voor me aan!'

‘Gansjen, ik heb geen twee monteeringen te gelijk. Ik mag de een niet aantrekken voor de ander niet meer aan mijn staat voegt. Zoodra we in Londen zijn, en niet eer, sta ik bij de Lijfgarde.’

‘En u wil dat ik u die nieuwe kleeren zal zien aanhebben! U zegt daarmeê te willen dat ik bij u blijf.’

‘Maar, Maud...!’

‘Gevangen! Ik laat u niet meer los.’

‘Maar dat bedoelde ik niet.’

‘Er is geen andere uitlegging mogelijk en ik houd er mij aan.’

‘Ik wil hebben, dat ge gaat!’ zei hij op bevelenden toon.

‘Waarheen dan? Wijs uw dienstmaagd dat aan!’ merkte zij aan met een nederige onderworpenheid, welke iets koddigs had, omdat ze zoo plotseling en zoo overdreven zich toonde.

Ja, waarheen? Semeyns vroeg zich dat af en wist zich geen andwoord te geven. Dat kind, - 't was geen kind meer en nooit zou hij haar met dat woord meer betitelen, - mocht niet bij den rauwen hoop vertoeven, die hoe langer hoe meer zeker werd van de meest volkomen zegepraal en dus steeds moeielijker in toom zou te houden zijn! Bovendien was het aanwezig zijn van vrouwen in het leger streng verboden, en hij wist immers hoe streng de voorschriften werden gehandhaafd! Geen Hoofdofficier zelfs mocht zijn echtgenoote met zich voeren; hoe veel minder dan een vreemde vrouw, die aangemerkt zou wor-

den als... Zijn Hoogheid was op dat punt als de rechtzinnigste Dominee.

Maar als Mauds vermomming eens bewaard kon blijven!

Zou dat kunnen?

Alleen indien ze aan ieders oog bleef onttrokken. En zou dat mogelijk zijn? Niet voor lang, maar toch licht dezen dag en den volgenden. Maar dan zijn eigen verhouding...! De onwaarheden waartoe ze verplichten, de gevaren waartoe ze leiden kon?

'Maud, je heet Plump en een oppasser-rekruut, dien ik den Kolonel heb voor te stellen. Je zegt dat alleen, als je verplicht wordt iets te zeggen. Je blijft in deze kamer en gaat aan 't poetsen. Je toont je bescheiden en onderdanig voor mij.'

'Als of ik dat niet altijd was!' klonk het andwoord zóo ondeugend, dat hij haar tot zich trok en haar op de lippen een kus drukte, zooals hij er een bij het afscheid te Londen had weten te geven.

Hij wendde zich daarop af, gemelijk en wrevelig. Hij minachtte zich zelven. 'Heb ik dan geen wil meer?' bromde hij binnensmonds. 'Ze heerscht over me! Dat mág niet, dat zál niet. Ze moet zoo spoedig mogelijk weg.'

Beneden gekomen vond hij al zijn soldaten smullend aan het versche brood en de versche melk.

'Voor u heb ik het beste bewaard' zei vader Oals. 'Ik dorst u boven niet komen storen; ik wilde den aardigen jongen, die straks naar u vroeg, eerst niet doorlaten, maar hij keek me zoo biddend aan.... juist de oogen

van broeder Lamb als hij "de zegen" uitsprak. Hij zei dat hij zich voor de Heilige Dienst voorbereidde.'

'De deugniete!' mompelde Semeyns. 'Goede man, hoor niet naar dien knaap! Hij is een weggeloopen leerjongen, die dienst wil nemen. Laat een van je dochters den leugenaar brood en melk brengen.... voor mijn rekening.'

'Waarom niet liever een van mijn jongens?' vroeg Oals; maar hij haastte zich toch te doen zooals de Officier, die hem zijn geestelijken herder terugbrengen zou, gelastte.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.